ACHILLIS BONONIENSIS APO/ LOGIA IN PLAVTVM

VITA CICERONIS AVCTORE PLVTARCHO NVPER IN/ VENTA AC DIV DESI- DERATA.

AEMYLIVS MERVLA.

I celer/i felix phamx aſpirante uolatu:
  I celer/i felix docta per ora liber.
I celer/i felix. tibi non Danaeïa proles:
  Non Arias curſu terga uidenda daret.
I celer/i felix/nitidus tanq̃ indica gemma:
  Et tanq̃ eois unio primus aquis.
Nec mirum: fecit te pubertatis Achilles
  Felſineæ columen forma/animo/ingenio.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO
Patri et āplissimo Domino. D. Raphaeli
Reario Episcopo Albano Cardinali.
T. S. Georgii. S. D. N. Camerario
dignissimo Achilles Phileros
Bochius Bononiensis
Felicitatem.

IAMPRIDEM PARTVRIebat animus: quod ipræsentiarū deniq3 parit: aucupiū/auspiciumq3 clientelæ tuæ ineundæ: eminētissime Archiflamen: literarum decus/et præsidiū: studiosorum constātissime fautor. Sed quū mente non semel ambigua/et multarū sane cogitationū freto exæstuāte titubarē: sedulo mecū euoluēs/qbusnā inuitamētis secretioribus amicitiæ tuæ adytis illaberer: qbusue signis meā i te obseruātiā aperire/ac ostēdere possem: Musæ nobis continuo in re tā ardua/tamq3 difficili beneficentissimæ affuerunt. Nos siquidē musarum sacerdotes/ Apollinis antistites/humanioris elegātiæ cādidati unum illud dumtaxat asylū/fulturā/præcipuū singulareq3 cōfugiū literarum studia/et

Camœnas habemus. Camœnas inq̃ illas: quas ego sacrosancte colo/religiose ueneror/assidue subindeq; frequento. Quippe quæ tenerioris adhuc ætatulæ nostræ comites idessessæ/ac dulces fuerunt alumnæ/nutrices/aurigæ. Et/quẽadmodum uitæ omniumq; actionũ mearum magistræ semper/summæq; moderatrices extitere: ita porro maximis insolubilibusq; penitissimi/et arctissimi amoris ac obseruãtiæ uinculis me tibi perpetuo insinuabunt: deuinciẽt: mancipabunt. Noui etenim ardẽtissimas ingenii tui faces: coruscantia mentis omnium capacissimæ fulgura: fidissima illa pectoris sanctaria: fulgentissimum præterea/et antiquissimũ Reariæ familiæ stẽma: insignemq; gentis tuæ nobilitatem: quæ/auctore Beotio/ laus est ex parentum meritis proficiscẽs. Ea uero q̃ in te rutilet/ac fulgentissime splendeat: tota nouit Italia: Nouit in herculeo stridẽtem gurgite solẽ Qui uidet: eois positosq; sub ignibus Indos. Norũt superi: norũt inferi: norũt etiã qui nihil norunt. Omitto parentis tui nunq̃ sine prædicabili laude nuncupandi/uirtutem egregiam: de quo forsan melius tacere sit/q̃ pauca dicere. Tu uirtutum omnium (ut cætera missa.

faciam) exemplar es/et imago: tu cunctorũ stu/
diosorum spes unica/dulce decus et singulare
præsidium. Quem cum reuerentius adire/ac
ueluti regem Parthũ nõ sine munere salutare
in animum induxerim: nil sane melius/nil ap/
tius/nil commodius uisum: q̃ ut Apologiã no/
stram/quã præteritis saturnalibus edideramus
Reuerendissimæ sublimitati tuæ dicaremus. id
quod lubentissime fecimus. Quo quidẽ mu/
nere dignationẽ tuã demereri me posse spero:
musas nãq; regũ regiorũq; animorum comi/
tes fore perpetuas uel hoc uno Alexãdri testi/
monio facile liquet: si credere uolumus Arria/
no. Is. n. quũ in sigæo ad Achillis tumulũ asti/
tisset: O fortunate inquit adolescens / qui tuæ
uirtu is Homerũ præconẽ iueneras. Et ꝑfecto/
ut nõ minus scite/q̃ decẽter Cicero scribit/tra/
himur omnes laudis studio: et optimus quisq;
gloria maxime ducitur: Insidet. n. quædam in
optimo quoq; uirtus: quæ noctes/et dies ani/
mũ gloriæ stimulis concitat. Nõ tamen is ego
sum/qui ad Homericam tubã aspirẽ: nec Ap/
pionis arrogãtiã imitari fert animus: q omnes:
ad quos aliqua conscripsisset imortalitate do/
nasse iactabat. Volũtas tamen erit i laude: quũ

omnis sit conatus i casu: Poetæ etiã mali sedu/
litatem Cornelius Sylla aliquo munere dignã
existimauit. Vnũ illud cõpertũ habeo uigilias
hasce nostras hoc uel solo/pietissimæ celsitu/
dini tuæ placituras: q̄ i eis pietaté (quã maxi/
me semper coluisti)obseruasse uisus sum:dum
eruditos a detractoris uirulentissimi calumnia
acerrime defenso. Neq̃.n.magis(ita sim felix)
Codrus ille nobilis/sponte ruens in fatum/pa/
triam: Nõ Leonidas indefessus thermopylarũ
custos totam adeo Græciam:nõ Scæuola in se
magis/q̃ in Porsenã hostilia ausus ita urbem
Romam demeruisse dicitur:quãtũ mihi(absit
iactantiæ suspicio uerbo)musarũ cunctos affe/
clas/humaniorisq̃ literaturæ sacerdotes Apo/
logiæ huius clypeo cõciliaui: Nã quẽadmodũ
faberrimus ille Protogenes infremeret/excan/
desceret/terram igni misceret/si suum Ialysum
deturpari contaminariq̃ prospiceret:summos
perinde literarum duces stomachari putẽ:quũ
eũ/qui famæ immortalitatisq̃ coloribus exor/
natus/innumerisq̃ ad usq̃ sidera laudibus cõ/
sono eruditorũ omniũ suffragio semp euectus
est/deturpari decolorariq̃ p̃spiciant:et a quo/
dii boni/hoste/homine hybrida/p̃stituto/ue/

naliq; mācipio:triuiali cōpitaliciocq; lucrione-
petulantiſſimo cōuitiatore:et (quod omnium
propudioſiſſimū eſt)exlegi/græcæ latinæq; li/
teraturæ nudiſſimo ſimul ac egētiſſimo:impu-
dentiæ uero et arrogantiæ ditiſſimo in eorum
plane ruſticorum ordinē meritiſſime cēſendo:
quorū temeritate nihil impudētius: Hii.n.(ut
ſcribit Hieronymus) garrulitatē auctoritatem
putāt:et parati ſemper ad lites in ſubiectū ſibi
gregē tumidis ſermonibus tonāt. Cæterū op/
time nouit prudentia tua puerilis eſſe iactantiæ
accuſando illuſtres uiros ſuo nomini famam
quærere:Quēadmodū Pyladē feciſſe cōſtat: q
nedū Pio/et maximis lr̄terarū apicibus cōfla/
uit iniuriā. Sed Plautinas etiā delicias iuertit/
cōtaminauit:bonos quoſcq; ac eruditos lingua
procaciſſima maledícētiæq; facibus armata di/
lacerās. Sed Pſyllorū eū fatū expectat aduer/
ſus notū conflīgentiū:telis ſuis cadet/et capra
gladiū aperiet/quo iuguletur et intercidat. Et
.n.ut cecinit Heſiodus.
Ἄφρων δ᾽ ὅσ κ᾽ ἐθέλῃ πρὸσ κρείσσονασ ἀντιφερίζειν·
Νίκησ τε στέρεται, πρόσ τ᾽ αἴσχεσιν ἄλγεα πάσχει.
quæ Latina ſic/pro tempore fecimus.
Cum meliore amēs quiſquis cōtendit:honore

Exuitur palmæ: atq; dolet post dedecus ingẽs. Sciat igitur mentis egenus Pylades ut cæcias nubes: ita in se traxisse miseriã. Hoc.n. miserorum peculiare est ut maleuolentes sint/ atq; inuideãt bonis: et ut ait qdam/ nõ qui patitur/ sed qui facit cõtumeliã miser est. Nescit crassæ Mineruæ homũcio Pii famam in tuto esse: in portu iamdudũ nauigare: eruditorũ omnium præconiis ad usq; sidera penetrasse. Omitto q d de Pio etiã adolescente Beroaldus ille magnus diuinitus ꝑpe uaticinetur: q in quadã/ ad eundẽ Mediolani hellenismi studiis inuigilantẽ/ epistola ita propemodũ scribit. Quod musas atticas colis id maxĩe ꝑbo. Etenim sine atticismo urbanitas manca: sine idiotismi græci fultura latinitas claudicat. Annotamẽta tua libens perlegi plena multiiugæ doctrinæ: et in/ canam antiquitatem redolentia. Iam nũc eris alter ab illo. Taceo quibus semper eum (et id pluries laudibus extulerit: cuius opinionibus semper applausit: et assurgere nõ erubuit: eiusq; admonitu in propriis annotationibus esse sollertior: Quæ quidem prosequi alterius est negocii: ea quippe norunt hii quibus talia consectari placet. Parrhasius quoq; alter in

literis Aristarchus/græcæ latinæq doctissimus in Apologia quapiam Pium sui temporis Varronē nuncupat:qua laude nihil præclarius cē/seri potest/aut sublimius. Idē in quadā ad Piū epistola. Et quanti:subdit:putas a me fieri?qđ ætatis nostræ rhetor omniū maximus pergulā conscendisti nostram:nostraq qualiacūq sū/ma aurium clemētia accepisti?meq Mediola/nensibus meis hac approbatione tua reddidisti probatiorem? Cumulas (ut uideo) quottidie magis i me tua merita:qui nomen apud Insu/bres meum propagas/et prædicatione tua facis illustre:Quod mihi nō igratius est q̄ si Bono/niæ contigisset. Illa.n.multum pristinæ laudis amisit:quæ te nō retinuit. Hii cōsequuti sunt: q tā honorifice exceperūt. Hæc ille. Nicolaus quoq Picens latinæ/græcæq linguæ delicium Piū admiratione pariter/ac laude dignū cen/suit sic inquiens. Quod ais te modo fuisse La conē:me facito existimes εἶναι θαυμαστόν:cui cū die/noctuq nulla detur hora quietis/p lite/ras sic/ut cupio/nō liceat esse tecū:quē omniū semper iudicaui esse doctissimū. Hæc Picens. Petrus Bembus ingeniorum flos:ex cuius ore dulcior melle fluit oratio : quid de Pio sentiat

aperte ꝓfitetur.īquit.n. Versiculi sup myrto tui summopere delectarunt. Sunt autem in il/lam ipsam sententiam quam tibi dixeram me de Herone sumptā in illū meum librum con/iecisse: quem ad Herculem Strotium cōscribo. Quod ais cupere te/scriptis meis īseri nomen tuū: est mihi quidē ualde gratū: q̃ suis scriptis immortalitatem aliis afferat: ab eo sibi locū in nostris peti. Sed uideo te Ciceronem imitari: q̃ ea facūdia quū esset qua nemo: Lucteiū tamē rogat/ut de se scribat. Quid? et Ioannes Taberius atticæ romanæq; facundiæ thesaurus Pii elogium haud quaq̃ omisit: quem in quodā ad eundem epistolio ita propemodū scripsisse cōpertū habeo. Redituro tetenderā retia: Tu nescio quomodo ὡσ περὶ τὸν euasisti. Dices. Ad ignotū ignotus? De facie forsitan: de san/ctis moribus ac doctrina nihil mihi te notius. Et nunc in hac publica prouincia omniū con/fessione et ab hic decēniū olim ex Baptista illo Carmelita qui mihi unus est instar omnium. Scio q̃ te semper cōmendauerit uir ille unde/quaque cōmēdabilis. Verum quid de Pylade sentiat idē Taberius aperte ostendit ī alia epi/stola. Salue Pie. Huic fido dedi quod cupis:

Non iam Plautũ Plauti: Sed Plautũ Pyladæ. Quid fecerit nescio. Sed mallem fenestratũ: q̃ sic concinnatum/et suo iure scansilem. Aiebat etiam audaculus contra te meditari: sed telum gerebat plumbea cuspide. Amicus certe nobis. sed nimis male acutus. Tu leges/et mihi aliquando aperies: quanti facias garrulitatem. Isthæc Taberius uir eminentissimus: a quo quanti Pylades Pyladæq; uani conatus fiant uel cæci uidẽt. Laurẽtius Abstemius uir extra omnem ingenii aleam positus quanti Piũ fecerit ex eius epistola dignosci potest. Quid.n. mihi: infit: iocundius referri potuit? q̃ a tali ac tanto uiro amari: qui inter doctos ætatis nostræ uiros obtinet principatum? cuiusq; fama non per Italiam modo: sed ubicunq; lingua latina uiget: gloriosissime floret? Et merito. Quãto.n.ingenio meo ualeo iudicare: scripta tua talia sunt: ut possint cum omni antiquitate certare. Constantius quoq; Phanensis uir acutissimus Pium extollit/ut bonarum literarum sotera hiis carminibus.

Troas relliquias danaum/uictosq; penates
Seruauisse prior dicitur ille Pius.
Hic Phœbũ et comites/latiæq; analecta ruinæ

Seruat ab hostili scripta diserta manu.
Quin et Terentius Florenius iuuenis transgressus auos: Pium, in Apologia sua, foecundissimi facunndissimiq; ingenii uirum appellitat. Omitto uersus ab eodem de Pio compositos: in quibus eum Pansophon nũcupat. Sed quoniam repudiosus Pylades commentarios in Plautum ut reiiculos et reprobos naso suspendit acuto: quid de hiis eruditi sentiant uno testimonio satis superque fuerit aperire.
Petrus Marianus Vicẽtinus. Io. Baptistæ Pio uiro eruditissimo ac eloquentissimo. S. P. D.
Legi proxime tuas in Plautum Sarsinatem linguæ Latinæ decus enarrationes longe cæteris et uberiores, et eruditiores, præstantioresq;. Circunferuntur etenim quædam annotamenta Saraceni cuiusdam Veneti: nec non Georgii Vallæ uiri utraque lingua apprime eruditi. Tua uero tantum illis antistant quantum Lucifer reliquas stellas splendore excellere perhibetur: Sunt enim ita emuncta, ita exculta: ita fabrefacta: ut quibusdam flosculis hinc atque inde collectis et mirifice conspersis lectorum aures compleant delectatione iucũda. Accedit ad hæc incredibilis et multiplex rerum

indagatio: ut non desit in eis quid cõtépletur Philosophus: speculetur Astronomus: demeti/atur Cosmographus: rimetur Mathematicus: inspiciat Herbilegus: cõsideret Medicus: odo/retur Vnguentarius: componat/et infrier Pig/mentarius. deniq; cuiusq; artis opifices/et rerũ præsertim antiquarum amatores habent unde aliquid auferant/et excerpant: ut proculdubio doctrinarum illum fulgentissimum orbem/et circularẽ disciplinam / quam Encyclopædian uocant/effinxisse uidearis. Et reliqua. Hæc li/terarum literatarum principes uiri de Pio sen/tiunt et scribunt: q̃uis adhuc prope infinita testimonia supersint: quæ libens omisi: uanũ ducens Herculem laudare: quem nemo uitu/perat nisi Momus: cuius quidem insaniam/te/meritatem/impudentiam quum ego quotidie magis ac magis gliscere perspicerẽ/aduerterẽq; libidinem/iuxta Liuii sententiam/eo effrena/tiorem fore: quo impunitior sit: ne ueterẽ fe/rendo iniuriam (ut inquit ille) nouam inuitare uiderer/fero potius/q̃ nunq̃/obuiam eundum esse audaciæ cogitãs/interim malæ arboris no/do malũ quæsiui cuneum: Vitiũ. n. aliquãdo uitio tollitur: et (ut ĩquit Hieronymus) putridæ

carnes ferro indigent et cauterio. Et si sciam Homeromastyges et Virgiliomastyges mini/me defuturos: qui hanc nostram Apologiam/tum ut a Tyrone literarum nuperrime candidato editam: tum ut asperam nimis et sæuientem carpent/et more suo lacerabunt. Sed lacerent carpētue usq; licet: Si Apologiam nostrā legere nō placuerit: nemo cōpellet iuitū: bibāt uinū uetus cū suauitate-qui nostra musta cō/temnūt. At si qui sunt-qui me cōtumeliosum nimis existimant: his lyco Plautinus apposite/et pclare respōdet aurea isthac prope sentētia.
I ndignis si maledicitur: maledictū id esse dico:
Verū si dignis dicit̄ benedictū ē meo qdē aio.
Quod si forte hii offendūtur et me pcacitatis uitio redarguunt: iustius huic q̄ mihi succēsere debēt qui initiū introduxit. Ego: cū Cicerone: semper operā dedi ut et pro Pio minimo cum fastidio respondeam: et in hunc minime mentitus esse uidear. Mihi satis fuerit Hieronymū Ortodoxæ fidei primariū Antistitem: præterea M. Tulliū/cæterosq; imitatū fuisse qui præstigiosos hosce uellicatores. obstigilatores/uirulētosq; carptores eruditos quosq; pcaciter subsannare et incessere solitos/reuerberātes decu/

tiũt/et feueriori fupercilio coarguũt: Eos ego fequutus fum:quorũ auctoritas ꝓ ratione fufficiat. Si bonorũ omniũ hoftem talione remordeo et maledicenti maledico:meo iure fecisse uideor: Siquidem et Pamphilo quoq; Apologeticũ pro Origene cõponenti calumniatorũ petulãtiæ obuiam ire/et mordaces mordaciter incesfere licuit:nobis etiã liceat. Impietas ista pia cenfebitur:fi pro Pio clypeum nõ modo: fed et pugionem arripiam:quãdo alia uia calumniofos obtrectatores uitare non posfumus. Saltem ita fiet:ut quam maledicendo uoluptatem ꝑceperunt/male audiẽdo ꝑdãt. Nec.n. fpe quæftus aut gloria cõmoti uenimus ad fcribendum:quemadmodũ plurimi: Verũ ut industria/et ope noftra cõmuni ftudioforũ utilitati cõfuleremus:neue ex noftro metu ulterius crefceret (ut fit)temeritas/et impudẽtia:quam Euripides ipfe in Phœnisfis morborũ omnium maximũ appellat ita canens.

Ἀλλ' ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρώποισι νόσων
πασῶν ἀναίδεια.

Quid.n.hac deterius? Quid morbofius? Hæc eft quæ mortalium plerofq; feducit uanis perfuafionibus. eos agit in fubfellia facrofanctæ

uirtuti/non turpibus uitiis fabrefacta.peculi/
ariterq; si nostra tempora spectare collibuerit:
uidebimus coruos passim cũ Cycnis/picas cũ
Lusciniis cornicari/atq; garrire. Et queadmo/
dũ:auctore Thucydide: ἀμαθία μὲν θράσος
λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει/rectaq; igenia (ut iqt
Cecilius)debilitat uerecundia:puersa cõfirmat
audacia. Exemplo est Pylades:qui nec dũ di/
scipulus iam magister effectus (iuxta quorũdã
præsumptionẽ)se ipsum edocuit:et iã iã plau/
sum semidoctæ coronæ aucupatur: Nec aliud
habet in bonis/q̃ eloquẽtiã pauperẽ:loquẽtiã
uberem:sales nullos:decorẽ nullũ:persuasionẽ
nullã:i eodẽ(quod dicit,)luto hesitat:et excep/
tis uerbis tinnulis/atq; emẽdicatis/nihil aliud
loquitur.itaq; Catonis illud de oratore cõmo/
dissime i hunc e contrario uerti potest.Orator
est uir malus dicẽdi imperitus.Isthæc mihi qdẽ
risum magis q̃ gemitũ exprimere possẽnt.Nisi
(quod dedecorosissimũ est)aratorem palam
in oratorẽ:Marsyã i Apollinẽ:Picã i Pieridas:
sciolosq; hosce in doctiores(proh nefas) auda/
cter insurgere perspicerẽ. Verũ enimuero quũ
mecum sæpius reputo præssiusq; uoluto nul/
lus mehercules unq̃ tam felicis industriæ fuit:

qui uituperonum morsus euaserit. Maro latinus Homerus Montani, Anseris, Rabulæq; forensis diutina conuicia perpetiebatur. Cicero: cuius eloquii felicitate Roma Græciam superauit: Asinii, Calui, atq; Licinii probris taxatus est. Aristoteles ut obliuiosus in metheorologicis ab Aphrodisæo reprehēditur. Salustiū Crispū ab Epigrāmatico poetæ primariū dictitatū: Liuiū quoq; fonte lacteo eloquētiæ manantē a Hieronymo creditum Pollio libertime momordit. Adeoq; maleuolentiam inualuisse cōstat: ut acutissimus ille Chrysippus populari cōuitio Chrysippa diceretur: Omittamus Homerum ab Adriano sugillatū, Zoiliq; neqssimi literatoris dētes expertū. Hortensiūq; fori regem Dionysiæ saltatriculæ nomen adeptū. Mœcenatē Malthini. Hieronymū præterea religionis nostræ triariū maximū: Plautinū scurrā, et Ciceronianū nugatorē diffamatū: Fauorinū ab Adriano posthabitū. Senecā a Caligula fœdissimo imperatore, ut harenā sine calce, derisū. Appianū a Tiberio ut cymbalū orbis subsānatū. Et ꝑfecto si recēsere collibeat: uidebimus nullos fere eruditionis apices extitisse qui rabiosos maledicorū genuinos et

linguam cote liuoris acuminatam euitare ua/
luerit. Quãdoquidẽ (ut inqt Ouidius)Sũma
petit liuor. Et quũ ex auctoritate Apuleiana in
liuidulorũ ueptis nihil pter loliũ/et steriles na/
scãtur auenæ:ad eruditorum fertiles decurrũt
hortos:lætas segetes:robustaq farra. Omniũ
tamen ifelicissimus est Pius pceptor meus:cui
impurus adeo/et ipudẽs nebulo ẽ obiectus:nõ
secus ac Cerberus:Hydra:et Stimphalicæ aues
Herculi:atq Augeæ stabula ppurgãda. Nẽ.n.
ærũnosior ẽ ærũna Buccardi errores purgare:
q̃ fimeta regis illius euerrere. Proh dii boni
quũ impudẽtiã:inscitiã:os uirulẽtũ/ac procax:
et in cõuicia semp armatũ:linguã metã uene/
norũ Aphricam ppense dispicio: non possum
nõ illud satyrographi Poetæ stomachatus ex/
clamare. Hic est mihi sæpe uocandus
Ad partes:mõstrũ nulla uirtute redemptũ
A uiciis/æger/solaq libidine fortis.
Si expedit igitur(ut expedit)odisse homines/ac
gentes aliquas ob flagitia sua detestari:miro
odio Pyladẽ auersor. Hoc.n.mihi natura sem
per comparatum fuit:flagitia non solum ipsa
uerũ etiã flagitiosos quosq ac facinorosos nõ
mediocri maleuolẽtia prosequi. Sed quoniam

epistolæ modum excessisse uideor ne longius euager ad palestrā literariā descēdere operæp̄/tiū est:ut re nō uerbis Pyladæ ignarissimi re/tūdantur affanniæ. Nec indulgebo mucroni nūc pro ueritate ferire cupienti. Proponā bre/uiter aduersarii sententias:et de tenebrosis eius libris(ut inqt Hieronymus)quasi de foueis ser pentes protrahā:neq̧ uenenosum caput spiris maculosi corporis ꝓtegi sinā. Pateat quod no xiū est:ut possit conteri quū patuerit. Nec mo lestū lectori sit:si nauseā eius et uomitū legere cōpellitur. perspiciet nāq̧ an iuste in hostē la/cessitus exeruerim:nūqd pie/ac sancte in bilem et iurgia quandoq̧ proruperim:dū eruditorū iniuriam surda nequeo aure transire/uimq̧ ui repellere cogor. Rectū attamen et sincerū p̄ci/pue me fore polliceor:bonis.n.aduersarii mei: si honestum quid habuerit/detrahere nequaq̄ in animo sedet/et ab re genuinū figere. Pius ero si opus erit:et ꝓ tempore impius. Tu uero Archiflaminū sublime decus et columen/æqui boniq̧ facere digneris munusculū meū : i quo cēsendū nil nisi dātis amor. Id ego sacrosanctæ sublimitati tuæ dicaui:nō ut præconio meo cla rescceres:uerum ut sub tuo:nō secus ac Teucer

ſub Aiacis clypeo pugnarem. eo nāq́ɜ aduerſa- riorū uituperonū ſpicula ſagittaſq́ɜ perēniter repellere me poſſe cōfido. Vale Antiſtitū maxime: et Achillem tibi ꝑ æs et librā addictum in clientulorum albū allegere digneris: qui te pie colit/reueretur/obſeruat. Bononiæ pridie Nonas April.

Dominici Fuſci Ariminē. Hexaſtichon.

Quid tibi uis Pylades? uulcania ſuſcitat arma
  Aeacides: melius conticuiſſe fuit.
Qui Pius eſt/in te mutato nomine fiet
  Impius: hinc Chiron ad tua damna uenit.
Vt tātum effugias bellū palinodia danda eſt.
  At ſi non ceſſes/protinus Hector eris.

Labeculæ nōnullæ in Epiſtola a Librariis admiſſæ.

A.iiii. Ἄφερον ἀλόσ κὠθέλη. pro. Ἄφερων ἀλὸσ κὠθέλοι.

A.v. grææ latinæq́ɜ. pro. græce latineq́ɜ.

A.viii. πασῶν ἀναίλοια pro πασῶν ἀνάιλεια.

Ibidē. rectaq́ɜ īgenia. ſcribēdū. ita recta īgenia.

In. S. ii. imitatus impſſum eſt. pro. imitatum.

ACHILLIS PHILEROTIS BOCHII Bononiensis Apologismus: quo Piũ a calũnia tutat: In Pilatũ Bucconẽ Iafredinẽsẽ qui se falso Pyladẽ Buccardũ Brixianum dictitat.

IN PLAVTI AMPHITRYONEM.

Furtum impudentissimi Pilati detectum.
Caput. I.

PILATVS. Perseo Argiuorũ rege defũcto/ut Alcæus Apollõii iterp̃s ait: Sthenelus: Mestor: Electriõ: et Alcæ9 regnũ cõiter habuisse dicũt.

ACHILLES.

P ROH COMMENTVM nouum: Pilato ipso cõmentatore dignissimum. Proh pudor: et triuialis grãmaticuli isolẽtia: q auctores etiã: quos nunq̃ uidit aduocat. Hic est qui extra limẽ: ut inquit Oratius: cõmentarios Pii excludit premitq;: Domi totos abliguriens. Nonne uerba et sensum eundem Pius ipse in interp̃tatione illius carminis: Qui pterela potare rex solitus est: eiusdẽ Apollonii interpretis repetit? quẽ subfuratus est Pilatus.

Extra limen premere.

Homul/ lꝰ ĩpudẽs

Impudentem homullum alienas prædas: uul/turum more/ auidissime sectantem.

Caput.II.

PILATVS. Amphitryonis. Ita quidem legi debet: quũ græce ἀμφίτρυων scribatur per. Y.

.Aliud eiusdem furtum.

ACHILLES.

Hieroĩcæ

REpertorem nouum: et Hieronicarum corona decorandum: liberiq; patris triumpho excipiẽdum. Vt po/te qui noua et inaudita in mediũ afferat: quæ aut Pius ignorauit: aut dissimulauit: quinimo per cuniculos irrepens hic Curculio: aceruos horrei piani tẽtauit arrodere: sed infra palmũ non descẽdit. Infantissimus simul ac impu/dentissimus: Caco etiam Auẽtino improbior: ut qui aliena in speluncam rectis uestigiis ar/menta deducat. Perinde fur iste: non minus q̃ furiosus sententiam Pii: nec quidem uerbis tentauit exprimere: omnia/ etiam cum pului/sculo / conuerrens.

Cacus ã/uẽtinus

Fur fu/riosus.

ẽt cũ pul uisculo.

Pilato furi dies dicta.

Caput.III.

PILATVS. Cum Telebois: Taphiis: siue Cephaleniis: de quibus Strabo hæc. etc.

ACHILLES.

Ibet laxandi:leuãdiq; animi:et stu/diosis risum ciendi gratia: Archide/midis huius (ne dicam)furis manife/starii:non secus ac publice condemnati:mor/tiq; suspẽdiosæ adiudicati:ablata:furta:et fla/gitia multa subsignare : pronunciareq; ueluti præco. Hoc a Pio totum mutuatus est. Nõ.n. me præterit ungulatã hanc Celeno et Homo/nem argillaceum Strabonis codicem nũq̃/aut legisse/aut quidẽ olfecisse : ut pote qui prima adhuc elementa ignoret. Sed iam dies illi est dicta:facinora eius publice proclamãda sunt: et ad cætera stilus auocandus.

Archide/mides.

Mors suspẽdiosa.

Homonẽ argillaceum.

Quid sit Parastichis:cuius interpretationem significatũq; ex professo Pilatus ignorat.

Caput.IIII.

PILATVS. Et ut ab hoc incipiamus:profitemur certe nos quoq; ĩ græcarum literarum curriculo supra trigesimum quintum annum uersatos:etc. Verum quid parastiches numero plurali apud græcos significaret nunq̃ deprehendere potuisse : neq; nomen ipsum a quoq̃ relatum.

ACHILLES.

Sêiculus trebaciſſimus. O Nuellendæ profecto eſſent aures
c huic babi: et ſeniculo (ut ita loquar)
trebaciſſimo: ſed ungulis ferreis: qui
apud græcos ſe nunq̃ deprehendere ualuiſſe
profitetur: quid dictio Paraſtichis ſignificaret
nomenq; illud a nullo relatum eſſe: dicere aũ
Paraſtichis q.d. det: Quum id ita propemodum interpretetur
Sudas. παραστιχίσ. ἡρακλείδησ ὁ ποντικὸσ, εἴσ-
τι τῶν ἰδίων συγγραμμάτων ἐχρῆτο μαρτυρίαν.
ὡσ σοφοκλέα. αἰσθόμενοσ δὲ ὁ διονύσιοσ ἐμη-
νυσεν αὐτῷ τὸ γεγονόσ. τοῦ δὲ, ἀρνουμένου καὶ ἀπι-
στοῦντοσ, ἐπέστειλεν ἰδεῖν τὴν παραστιχίδα.
καὶ εἶχε πασικάλωσ. Latine ſic: Paraſtichis. He
raclides ponticus ĩ quodpiã ſuorũ uoluminũ
teſtimonium utebãtur: iuxta Sophoclem. ſen
tiens autem Dionyſius: quod actum erat illi
nuntiauit: eo uero negante minimeq; credẽ-
te: miſit uidere paraſtichida: ſicq; bene ſe ha-
buit. Vbi (ut palam eſt) Paraſtichis pro indice
manifeſte ponitur: iamq; dignoſcitur Bucco-
nem grãmaticulum mendacem eſſe. Dices for
ſitan: Latina callet Pilatus: græciã ſalutauit a
limine: nec cum trãſmarina cõgreſſus eſt Ve-
nere. Immo ſi iactantem homũculum audias

ſolus eſt qui græce ſapiat. Sed/ut uideo/græca uina magis q̃ libros olfecit/liberoq; græco potius q̃ libris operam dediſſe facile oſtẽdit. Impingẽda eſſet profecto illi amphora in caput: ut ſaltem ex græci odore uini: græcam ĩ homine ſapientiam coniiceremus. Sed in latinis nihilo ſecius eruditus: ut q nec Geliũ attẽtauit: cuius hæc uerba ſunt libro. xiii.

Libero potius q̃ libris

Id etiã iſtic ſcriptum fuit: qui ſint apud Homerum uerſus ἰσόψηφοι. ideſt pares: et quorũ ibi nominũ reperiatur παραστιχίς. ideſt capita et primæ uerſuum literæ.

Impreſſorum id erratum eſſe/quod Pio Pilatus adſcribit.

Caput. V.

Ddit uir minimi pretii/ſe neſcire cur
a Pius cõfiunt ſyllabon: pro: cõficiũt: ſcripſerit: quũ talis error/qui nec in pueriles mẽtes cadit/bibliopolis ſit potius adſcribẽdus: quorũ incuria nedũ Pii/ſed ueterũ recẽtiorũq; codices ineluibiles maculas cõtraxere: id quod Pium exciuit ut cõmẽtarios ſuos in horas retractet/ac noua incude procudat: Pilati exchartabulis tantũ diſſimiles: quãtum Hypanis ueneto diſſidet eridano.

Maculæ ineluibiles.

Exchartabula.

Syllabon quid.

Syllabon autem indicem esse quis, nisi Pilatus, ignorat? quo titulo primus Plinii codex in priscis exemplaribus insignitur.

An latini poetæ ueteres in comœdia pedibus uterentur. Cap. VI.

PILATVS. Mutauit sese i eius formã cõiugis. Ita scribi debet uersus metri necessitate: nã si: in formam eius: legas: claudicabit uersus.

ACHILLES.

Audacia effrenis. Nocturnus Plautinus. Georgi⁹ Merula. Philippus Beroaldus.

II Boni effrenẽ hominis audaciam, nihil aduertẽtis, et supra Plautinum nocturnũ dormitãtioris: nũc ẽ profecto exsibilãdus, nũc explodẽdus. O medici insano huic mediã pertũdite uenã. Qui Georgiũ Merulã doctrinis omnigenis præscatẽtẽ et literatorũ ꝓsidium floccifacit: qui primus Luci Plautũ reddiderat, et ex codicibus antiquissimis, ac uetustissimis eum ꝓmulgandum curauerat: quippe q minime ignoraret, antiqs exẽplaribus fidẽ adhibẽdã, nihilq in his imutãdũ temere: quod solus Pilatus facere ausus est: nõ aduertẽs Philippũ Beroaldũ: nũq̃ sine utriusq linguæ uiri doctissimi ꝓfatione nominãdũ, annũ ab hinc quartũ, codicẽ Plautinũ edidisse, et ex priscorũ exẽplarium auctoritate

emaculasse: nihilq; temerario ausu: et ĩpudẽti inuertere uoluisse: Saracenũ prӕterea uirũ nõ indoctũ/ueterũ codicũ reuerẽtia: queadmodũ dignissimi uiri/ Merula/ et Beroaldus/ nihil ꝓ libidine suã ĩuertentẽ/ intactũ reliquisse. Verũ enimuero quum morborũ omniũ/ auctore in Phœnisis Euripide/ maximũ sit impudentia: ambitioniq; graui: ut idem inquit Euripides: morbo inexa sit/ temerarios ꝑcipites/ calcatis pudoris et modestiӕ repagulis hallucinantes adeo/ et cӕcos efficit: ut nihil eminus/ nec cominus ꝓculdubio intueri queãt. Queadmodũ nugoni huic/ et ĩ utraq; lingua teterrimo omnium tenebrioni contigisse intelligimus: cuius quidẽ tanta est impudentia/ tenebricositas: et hallucinatio: ut ne inspicere etiã possit/ uario imprimis genere carminum (ut meminit Priscianus) comœdiã latinam constare: quo fieri potest/ ut uersus hic/ aut syllaba/ aut pede ab aliis differat: quales sunt Catalectici/ Hypercatalectici. Nec semper sunt unimodi/ nec paribus pedibus/ aut pedum sedibus insigniti. Propterea a Terentiano dictum est.

Vitiant iambum tractibus spondaicis.
Et in secundo: et in cӕteris ӕque locis.

Bernardus sarracenus.

Impudẽtiã morborũ omniũ maximum.

Teterrimus tenebrio.

Tenebricositas.

De uersibus comicis.

Terẽtianus.

Cæterum non iãbum modo uitiant: sed quã-
doq; etiã pedũ leges certas omittũt. Vt Plau/
tus cæteriq; latini comici faciũt. Peccãt autem
arte nõ inscitia/ ut docet Terẽtianus: Fidẽ.n.
fictis dum procurant fabulis/ ne ue sint sonora;
uerba consuetudinis/ Paulũq; rursus a solutis
differant. Magis ista nostri: nã fere græcis te/
nax cura est iãbi. Vide Terẽtianũ quoq; scire:
q̃ nõ penitus caruerint hoc græci ut i secũdo.
et talibus ponerẽt spõdeos/ uel dactylos: quod
ostendit dicẽdo. Magis ista nostri/ nã fere græ/
Asitio/ nius. cis tenax cura est iãbi. Asitionius idẽ etiã cõfir/
mat his uerbis. Comici poetæ laxius etiã i uer/
sibus suis/ q̃ tragici spacium dederunt: et illa
quoq; loca quæ proprie debebãtur iãbo: dac/
tylicis occupãt pedibus. Hæc Priscianus. No/
stri quidem licẽtiores extitere q̃ græci: qui sol/
Cacome tros. licitioris curæ fuerunt/ ne quid cacometros (ut
Prisciãi uerbo utar) scriberẽt: ut latini et Plau
tus maxime fecerũt: quod his carminibus do/
cere uidetur Horatius. Vos exẽplaria græca
Nocturna uersate manu: uersate diurna.
At uestri proaui Plautinos/ et numeros et
Laudauere sales: nimium patienter utrũq;
Ne dicam stulte mirati: si modo ego/ et uos

Scimus inurbanum lepido seponere dicto.

Quare Horatiano hoc testimonio comprobatũ accipimus Plautũ metro nõ semp usum: quum antiquos stultos ac nimiũ patiẽtes/ qui Plautios laudauere numeros/appellet. Quod si Plautus legitimo pede semper usus eẽt: frustra artificiosissimus poeta Flaccus eos q modulos laudauere Plautinos reprehẽdisset: Pliniusq; Cecilius nequicq̃ Plautũ metro solutũ appellitasset. Iã Pilatũ obstricto collo teneo: iã manifestario iudicio pagitur inscitiæ reus: iã ad Lugdunensem arã appulit: ubi aut moriendũ est: aut abliguriẽdum / delingẽdumue quicqd stercorũ inter fugiẽdũ: Bonasi Pãnonii istar: ut ab isequẽtibus tutus esset/ effudit. Sed catẽnatum uirulentum hunc / tabificũq; cerberum ex tenebris suis nũc trahamus/ exlatebremus/ extrudamus. et Quintiliani antidoto uenenũ suũ cogamus euomere: ut nedum capite: sed ipsa etiã caudæ extremitate palpitare iã desinat hic coluber / senex præracidus/ aquariolus / atq; cunnilingus. Quintilianum tandem de summa rerũ decidẽtem audiamus. In comœdia (inquit Fabius) maxime claudicamus: licet Varro musas/ Epii Stolonis sentẽtia

Obstricto collo.

Lugdunẽsis ara

Bonasus pãnoni9

Antidotum.

Aquariolus.

Cũnilingus.

Plautino dicat sermõe loquuturas: si latine loq uellẽt: licet Ceciliũ ueteres laudibus ferãt: licet Terẽtii scripta ad Scipionẽ Africanũ referantur: quæ tamẽ sunt i hoc genere elegãtissima: et plus adhuc habitura gratiæ: si intra uersus trimetros stetisset. Vix leuẽ cõseqmur umbrã: adeo ut mihi sermo ipse Romanus nõ recipere uideatur illã solis cõcessã Atticis uenerẽ: quũ eã ne græci qdẽ i alio genere liguæ obtinuerit. Hæc. M. Fabius. Si Terẽtii igitur scripta: Comœdiæ scilicet: plus adhuc/ ex auctoritate tãti uiri/ gratiæ habitura erãt: si statis pedibus/ atq legitimis currerẽt: quãto Plautus ametros magis putari debet: qui nec grãmaticorũ quidẽ placitis subici uoluit: ex passiuis nãq deponẽtia: ex actiuis neutra: ex deponentibus actiua: subinde pro libidine facit: casus imutãs: uerba denormãs: ut oẽm cerebrũ: hãc rẽ studeo: Rabonẽ: ꝑ arabone/ dixerit: Coniã pro Ciconiã. cõsueto dicẽdi genere nõ libẽter usus: libertatis ne dicã licẽtiæ imodicus amator: id qđ etiã a Catullo (ut palã est) usurpatũ esse cõstat in phaleciis: modo iãbum: aut spondæũ in sede Trochei collocãte: mõ idiscriminati utrosq: magnos sequutus auctores: si Fortunatiano

Venus attica.

Ametros

Oẽm cerebrum.

Hãc rem studeo.

Rabonẽ pro arrabone.

Conia ꝑ ciconia.

credimus. Quod si Catullo licuit (ut licuit) permutare ſedes/interpollare pedes: metrorū genus inouare; qui minus poetæ antiquiſſimo Plauto licuerit? Ea pſertim ætate florēti: qua maior rerum et uerborū: q̄ pedū cura habe/batur. quod quidem ex Enniānis: Lucilianis: Pacuuiāis: Laberiāis: Actiāisq; teſtimōiis/per latinā segetem huc/illuc diſpſis/patet. Apud quos mira ſed iucūda i pedibus licētia pcipit. Proinde ab Ouid. licet in re diſſimili dictum. Exit in immenſum iucunda licentia uatum: Obligat hiſtorica nec ſua uerba fide.

Latina ſeges.

Nōne Ennius i Phageticis ſcrupuloſitatē hāc pediculare i uerſibus cōtēpſit? ut q inqt. Melanurū: turdū: Merulamq; umbrāq; marinā. Idē. Surrēti Aelopē: facimus glaucū apd Cumas. In quorū uerſuū primo liguritor Pilatus minutiarūq; ſyllabicarū ſcrupuloſus ſcrutator in Melanuri prima: et tertia ſyllaba duplicem deprehēderet errorem: In ſecundo delictū cōmitteretur piacularibus uictimis expiandum: Quod in uoce: Apud. d. abicitur pro ſibilo: quod eſt. s. literæ peculiare: Auctore Quītilia/no libro primo. Taceat igitur hic bipes aſellus fuſtuario lugdunenſi ſubiicendus: omnium

Pedicu/laris ſcrupuloſitas

Piacula/res uicti/mæ.

Fuſtua/rium.

impitissimus: bonorũ osor: obloqutor: Nau-
seator: Stomachator: desinatq; literarũ præ-
fectis obstrepere: ne quum se Cycnum cãtu-
credat: clangore obstrepero improbulus anser
agnoscatur. Hermolaus uir eminentissimus in
quadam Epistola taxat eos: qui plautinos sa-
les audent attentare: metrorũq; cẽsuræ subii-
cere. Cuius uerba: quoniã de summa rei deci-
dunt: lubentissime subscribã. Quod tu octo-
nariolos meos ꝓbes: amicitiæ est: quod alii fe-
licitatis: quod ad eos populi cõcursus fiat: par
tim lætor: partim doleo: alterum ut adeuntes
æmulatio exacuat: alterum quia fore uideo: ut
multi me rideant: quasi aut cũ Plauto certare
salibus et eloquẽtia uoluerim, aut rem latinã
suppositio quodã partu uelut auctario iuua
re cogitauerim: ceu non multo melius sit: co-
mœdias eius poetæ ambustas et mutilatas cir-
cũferri: q̃ reconcinnatas interpollatasq; de
meo: non secus hercule q̃ qui statuas antiqui
operis sine capite aut pedibus inuẽtas reficiũt
ferruminãtq;: nec uident longe minus sic in-
tegras placere q̃ trũcas. Hæc Hermolaus. Sed
ut uesaniẽti Horesti huic cædamus: et ꝓ pedi-
bus Plautinis, tãq̃ pro focis, et aris ꝓpugnãtẽ

Hermo-
laus.

Pilatum protegamus: interrogemus unde nã hoc sumpsit Bacchanaliorũ uentosus antistes/ pædagogorum plagosorum protomystes/ opi danorũq; cirratorũ ferutigerũ formidamen: Vnde inq̃ metrorum Plautinorum Regulam sumpsit/an ab alio q̃ a Pio/ qui longa præfa tione/et eruditissima in Plautinorum cõmen tariorum uestibulo: qui et quot comicorũ sint pedes adamussim: ex Ephestiõe: Aristophanis interprete/ aliisq; plurimis classicis auctoribus edocuit: quos Pilatus ipse secretiorum musa/ rum profanus: nũq̃/ aut uidit/ aut legit. Qua de re furũculum istunc et impudoratũ (ut Hie ronymi uerbo utar) grãmatistam/ spicilegium suum hinc sibi parasse manifestariũ est: nihil sane noui in medium afferentẽ. Sed latissimũ Pii flumen/ ut Cyrus/ in paruos deriuantem riuulos. Qua propter taxandus minime fuit Pius: quippe qui/ne semper i hiis friuolis esset occupatus: quæ uel Cẽtimetro Seruio nauseã mouere possent/ arcem metrorum semel in/ uasit. Non enim tam duri est oris/ut inculcare subinde uelit: et (ut prouerbialiter loquar) telã Penelopæ retexere.

Ferulige rũ formi damen.

Impũdo ratus grã matista.

Spicile gium.

Telã Pe nelopæ retexere

Dictionem: Flacco: Plautinam esse.

Caput. VII.

PILATVS. Frustra habet frustratur eludit: subsānat: neq.n. admittēdū censemus quod Pius inquit: in mēbranaceis codicibus: nec eo minus probioribus scriptū esse: Flacco habet.

ACHILLES.

I Hieronymum religiōis nostræ primariū legisset hic nebulo: et stercoreus magistellus/ liguam pasceret/ et maledicētiæ renūciaret: qua dūtaxat/ se mūiri putat/ omnis eruditionis egenus. Est (inquit Hieronymus) boni interpretis officium/ uarias in mediū explanatiōes afferre: ut e multis sequatur unus quisq; quod uelit. Nec enim ex codice promiscuo dictionem: Frustra: eradit Pius: sed prisci codicis reuerētia adductus/ posteris significauit quod inuenit: ut si forte lectionem hanc reperirent: in eius explicatione quærēda tempus non tererēt. Vide belluinum hominis ingenium/ et corda cornea: qui quod nō uidit cæteros itidem nō uidisse arbitratur: tāq̄ solus is reperiatur/ q sit/ ut oculus iustitiæ pāscopos: et supra solis Homerici lumina cūcta: et uideat/ et audiat. Noua fortassis ascribit Plauto Pius: qui uerbū afferat (ut ita loquar)

Stercoreus magistellus.

Corda cornea

Panscopos.

Plautinissimum. Alibi nãq; hac uoce Plautus utitur: eo uersu. Perii Flacco habebit iam illic homo lumbos meos.

Quid per uerbum ringere: et ringitare significetur euentilatum.

Caput. VIII.

PILATVS. Raptãt ꝓ mœchis/mutuis se afficiũt cõuiciis. etc. Raptãt scribẽdũ utiq; est: ex codicibus oĩbus: tã ueteribus q̃ nouis: non ringitant ut comẽtus ẽ Pius: nulla sententiæ. etc.

ACHILLES.

VNq̃ ne impurate rescipisces? Nõq̃ ꝓfecto (ut uideo) Miser/ah miser q̃rẽdus ẽ ẽt/atq; ẽt animus: i ergastulariæ grãmaticæ fetoribus iãpridẽ amissus. Sed ne tẽpus obloquẽdo/nugãdoq; (quod ipse facit) conteramus: cõpendiũ faciendũ est. Nullo quidem grauiore fultus adminiculo Piũ mucrone sed plumbeo ipetiit larua hæc umbratilis: quũ nihil noui in mediũ attulerit. de uerbo nãq; ad uerbum Pii interpretationem exscripsit: qui lectionem promiscuam haud improbauit: uerum quam in diuersis codicibus uocẽ repererat interpretatus est/multorũ stomacho seruiens/ne forte quod tacuisset igno- Larua umbratilis.

tasse uideretur. Cæterum dicat/oro/Pilatus/ quare Ringitant legi non possit: an fortassis/ q̄ nullus eo uerbo utat̃? Insanus mehercules/ et mẽtis infirmus et inops consilii: qui Pium Terẽtii/Maronis/et Sidonii auctoritatibus fulciri minime perspiciat: quibus improuidũ hũc coracem euidẽtissime reiicit/fugat/prosternit. Siquidem ita in Phormione Terentius. Dum tibi sit quod placeat: ille ringitur: tu rides. Donatus Ringi est stomachari. Marcellus autem: Ringitur/irascitur interp̃tatur. Sidonius etiã. Multum Ringitur ociosa uirtus. Poetam in obscæno carmine Ringo dixisse/sunt qui affirmant. Tota nocte mihi litat Ringẽdo. A quo fit frequentatiuum Ringito. Quo uerbo Plautũ decentissime usum fuisse nemo ibit ĩficias: quum in antiquis hoc primum exemplaribus repertum sit: sensus deinde rectissimus ita eliciatur. Ringitant pro mœchis: hoc est: pro nomine mœchorũ stomachãtur/et subinde cõtendunt. Negabit tamen amusos ipse Pilatus: minimeq; probãdum autumabit. Cæterum ex omnium studiosorum testimonio dicet Phileros. Quicquid cacata Pilatus charta scripsit/et prærãcidis cõmẽtariolis: Qui Brixiã moriẽtur

Improuidus corax.

Pilatus amusos

ad ipsam: et laxas scōbris sæpe dabūnt tunicas: dignum id omne fore / quod legant cacantes. Vt Epigrāmatici scomate obiter utar.

Vocalē sæpenumero alia sequente uocali in scansione retineri.

Caput. VIIII.

PILATVS. Bonoq; atq; amplo auctare perpetuo lucro. Amplificatio est per congeriem: et addendum fuit: q; metri necessitate: Nam aliter non consisteret: quod Pius non uidit.

ACHILLES.

VNC Improuidum / et cæcutientem asionē lepide aucupati sumus. Cuius alæ præcidendæ / conuellendaq; cauda: ne olorinum gregem musarum prata depascentem infestare possit. Dicat / quæso: syllabarius ratiocinator: an trimeter ex spōdeis et Iambis sit uersus iste, si ita: ut prius: legatur. Bono atq; āplo auctare ꝑpetuo lucro. Sicut hæc. Vt uos in uostris uoltis mercimoniis: E mundis uendundisq; me lætum lucris.

Cæcutiē- tē asionē

Syllaba- rius ratio cinator.

Vt uocalem potius in scansione non abiiciamus: q̄ in Plautino codice / qui per tot eruditorum manus enatauit / temerario aliquid iudicio innouemus. Nāq; si Virgilio Heroico

carmine / ut cæteris etiam / uocalem licuit pro consonante quandoq; retinere : ne duarum collisione uocaliũ claudicarēt uersus / longæq; ut prius / remanerent: quemadmodum Maroniano hoc patet exemplo.

Vt uidi / ut perii / ut me malus abstulit error.
Et hoc. Cydippe et flaua lycorias altera uirgo.
Alibi. Clamasset ut littus hyla hyla oē sonaret
Cõsimilit. Et lõgũ formose uale uale iqt Iola.

Cuius rei sexcenta quoq; apud græcos / et Homerum præcipue / testimonia reperiuntur: cur non idem Plauto etiam: cui tantum licentiæ dedit uetustas / quod Homerus / Virgiliusq; uersu hexametro ualuerunt: et ipsi comico nõ licuerit? Hæc attamen non secus ac frigida: uana / atq; fabulosa / minutus / angustus / maleuolus / inuidus / difficilis / lucifuga / maledicus / monstruosus / et omnia semper desperãs Pilatus reiiciet et auersabitur. Sed reiiciat: auerseturque / ut lubet: Tropæo saltem uulnere cadet: festiuissimum Cæsaris illud auditurus. Deinceps fugam capescens ne respexeris.

Lucifuga.

Festiuissimũ cæsaris dictum.

Pilati hallucinatio.

Caput. X.

PILATVS. Nuntiis ut præſim et lucro: addendum fuit: ut ad ſententiæ congruitatem: et orationis integritatem.

ACHILLES.

UIDE temerarium audaciſſimi hominis iudicium: qui nec quidem inſpiciat / tales particulas ornatus gratia ſæpiſſime omitti: quod pueri etiam elemētarii nouerunt. Quapropter in his / tāq̄ uulgaribus insiſtendum eſſe minime duco. Sperare ne debemus hunc ad ſidera plautina / nouis repertis pedibus (ut pollicetur) aſcenſurum: qui radices ignoret? et ut auis humiuola ſerpat humi tutus nimium / timidusq; procellæ. Cum Pio ſentit et Beroaldus: cuius auctoritate / non ſecus ac gladio / fit Muſculus iſte ſoricina Næniа confeſſior. Pilat⁹ ut auis humiuola. Nænia ſoricina.

Defenduntur a calumnia
Plautus et Pius.

Caput. XI.

PILATVS. Lucrum perenne uobis ſemper ſuppetat. q̄ ſe hoc loco Pius oſtēderit nullam uerſus rationem tenere hinc iudicari poteſt: ille enim ſuperet: legit: non ſuppetat.

ACHILLES.

Obſcœus pædagogulus.

a PErtiſſime maligni huius/et obſcæni pædagoguli impudentiam mirari me non deſinere profiteor: et ſimul Plauti cōditionem miſerari: quem inſcitiæ ſuæ cauteriis frequenter inurit/mutat/circūagit: interpollat/tāq̄ anima Plautina/Pythagorica metapſychoſi/in Pilatum tranſuolauerit: quū omnes Antigraphi pariter et Archetypi codices/non ſecus ac illi qui a Merula/Beroaldoq̄ profluxerunt: ſuperet: non: ſuppetat: adhuc reſeruent. Audet tamen hic Spinthurnix/et Aſellus lāpſacenus uerba pro libidine ſua cōuellere/abradere/cōmutare: non Pium in hoc carpturus ſed Plautum: qui: ſuperet: ſcriptum reliquit/non: ſuppetat. Quemadmodum in mēbranaceis codicibus omnibus/et impreſſis eſt animaduertere: quorū ex Merulæ/Angeli Politiani uiri literatiſſimi/Bononienſi/et Romana academia ifinita oblatā eſt ſeges. Pium carpit hic Ardelio/q̄ modeſtus eſt: et ī alieno codice minime ingenioſus. id quod nihil mehercle aliud eſt/q̄ temeritatis Pium accuſare: q̄ temerarius eſſe noluerit.

Inſcitiæ cauteria. Pythagorica metapſychoſis. Antigraphi: et archetypi codices. Spithurnix. Aſellus lāpſacenus. Angelus politianus. Ardelio.

Trocheum in metro Comico admitti.

Cap. XII.

Rocheus pes (subdit bipes hic asellus
t et Atticæ febres) non ingreditur ge- Atticæ fe
nus hoc carminis. Rogemus ipsum: bres.
nũquid Scazontis sedem quintam Trocheus
ingrediatur. Et tamen doctissimorum diligẽ-
tissimus Ephestion auctoris apud græcos anti- Ephestiõ
quissimi scazonta uersum aduocat: In cuius
sede quinta nõ Iambus, sed Trocheus positus
est. Mutanda ergo erant auctoris illius uerba
ab ephestione uiro grauissimo: quandoquidẽ
a lege solita excidisse uidebatur? An potius, tũ
indulgendũ, tũ assurgendũ putauit antiquis Cõsecra-
auctoribus: et ab eorũ cõsecratis uerbis, tã q̃ ab ta anti-
aris cõpescẽdæ ꝓfanorũ manus. Carmẽ ãtiq́s- quorũ
simũ quod ephestion aduocat: hoc est. uerba.

Ἐπ' ἄκρον ἕλκων ὕσπερ ἀλλαντία ψύχων.

Quemadmodum nãq; in penultima coliãbi
sede Trocheus ab hoc auctore ponitur Cur
in penultima etiam Trimetri sede Trocheus
a Plauto inseri non poterit? Idem. n. esset in
primo: ac in secũdo erratum. Cõpescendi sunt Temera
igitur: ut euidentissimis rationibus approba- rii grãma
uimus: temerarii huiuscemodi grãmaticuli: ticuli cõ-
qui paulum ultra primas literas progressi, ce- pescẽdi.

dere doctioribus indignãtur / omnia, nõ secus ac Harpyæ fœtidæ cõmaculantes. Et quoniam liquor et liquidus prima apud Lucretiũ pro/ducta / contra grãmaticorũ placita inueniun/tur: audeant Aristarchæa auctoritate quod nõ probant mutare. Quanto honestius literariã prouinciam administraturi si epigrammatici sententiæ applauderent: qui inquit. Male fa/cit: qui in alieno libro ingeniosus est.

Liquor et liquidus prima p/ducta.

Catholica epigrãmatici sẽtentia.

H. consonantis uice fungi.

Cap. XIII.

PILATVS. Nũc iam huc animũ oẽs ad ea quæ loquar aduortite. Ita scribi debet uersus: et addi dictio illa: oẽs: ex metri necessitate. qđ nec Pius nec Saracenus iterp̃s aduerterũt. etc.

ACHILLES.

HOmuncionem nouum/supra Mil/lepedam uermiculum pedibus innu/meris insistentem: octo fere gradibus Trimetrum cõponentem. O imitatorẽ seruũ pecus/quot mihi idẽtidem risus exciẽtem: qui nullo regulæ metricæ libramento habito/car/minibus Plautinis aduentitias et adulterinas dictiones inserit. Operæpretium medius fidius eẽt/ut nõ secus ac puer/senex hic repuerascẽs:

Millepe/da.

Senex re/puerascẽs

cincticulo præcinctus in ſella apud magiſtrum aſſideret: tum librũ legeret: ſi unã peccauiſſet ſyllabam / fieret corium tam maculoſum / q̃ eſt nutricis palliũ. Vt qui puerilius i uerſu Plautino errauit: dictionẽ (fortaſſis inſaniens) uerbũq; / quod oĩa quidẽ peruertit: ſuperaddens. Nã ſi priorẽ lectionem ſequimur: ita legentes. Nũc iã huc animũ ad ea quæ loq̃r aduortite. Rectiſſimus erit uerſus / ſic uidelicet ſcandendo. Nunc iam. Huc ani. Madea. quæ loquar. Aduor. Tite. Vt primus pes ſpondeus ſit. ſecundus dactylus. tertius tribrachus. quartus dactylus. quintus ſpondeus. ſextus Iambus. Sed hoc in loco. H. conſonãtis uice poni ſciẽdum eſt. Quemadmodum Virgilius.

Terga fatigamus haſta.

Itidem Aeneidos libro decimo.

Qualem uirgineo demeſſum poplite florem
Seu mollis uiolæ ſeu languentis hyacinti.

Preterea Catullus:

Iam ueniet uirgo iã dicetur hymenæus. Idẽ.
Tũ thetis humanos non deſpexit hymenæos.
Iuu. uiuẽdũ eſt recte cũ ꝓꝑ plurima tum his.
Lucilius. Sed quid hæc animo trepidanti dicta profundo. Quam priſcorũ obſeruationem

Frigidiuscul' supputator. quũ frigidiusculus hic supputator ignoraret: ad eas uanitates declinauit: ut in Curculionis prima scæna uersiculum isthunc ita legat.

Quo te dhoc noctis dicam proficisci foras.

Interpositam dicens: D: literam Euphoniæ causa. quæ fatuitas nec duplici quidẽ anticyra sanari potest. Qđ si uersus superior ita legatur ut egregius hic nebulo autumauit: manifestissime ĩprimis claudicabit: nec ullus deinde sensus rectus elici poterit.

Egregius nebulo.

Vocalem: M: elemento prepositam Ectlipsim non pati.

Cap. XIIII.

Incubator. DDit deliciarum Plautinarũ inclementissimus incubator, in illius carminis expositione.

Sed mos nũq̃ illi fuit patri meo.

Addendum esse: is: metri necessitate. Cæterũ non aduertit uocalem: M: literæ præpositam ectlipsim minime pati: quinimo (id quod maius est) produci. Queadmodũ in superioribus comprobatum est Enniano hoc testimonio.

Surrẽti Aelopẽ facimus Glaucũ apud Cumas.

De qua re inferius quoq; a nobis affatim latiusq; dicetur.

Delira Pilati interpretatio.

Cap. XV.

VBdit etiã ridiculosissimus nebulo: ex eruditorũ decuria prorsus explodendus: id cãrmen inuertens. Nebulo Ridiculosissimus.

Gratum arbitratur esse id a uobis sibi. Dicens scribendum. Datum esse. etc. Quo delirio nihil ꝑfecto delirius. Interp̃tatus Iouẽ arbitrari datum esse sibi a Romanis quicquid beneficii ipse in Romanos contulerit. Tãq̃ a mortalibus ipsis boni si quid contingit largitũ sit. Valeãt igit̃ grãmaticuli huius ꝓdigiosa glossẽmata/cæsali spurcissimo adiudicata. Glossẽmata ꝓdigiosa.

Nullam metrorum legem Pilatum tenere declaratum.

Cap. XVI.

PILATVS. Tragicocomœdia. faciam inqt ut sit quiddam mistum ex tragœdia et comœdia: cuius nomen sit tragicocomœdia. Nec scribendum est togatocomœdia: ut hariolatur Pius contra metri rationem.

ACHILLES.

ROH Dii boni/qd hoc tenebrione tenebricosius? Quid hoc ipuro grãmatista fœdius impudẽtiusq̧? Quid

maligno audaciq; Pilato malignius audacius ue est? Qui in metrorum ratione/ non secus ac heros in clypeo / gloriatur : quũ Athythmos: Ametrosq; manifestissime appareat: ut pote q contra metri rationem esse asseueret / si apud Plautum: Togatocomœdia: legatur. Id quod falsum penitus esse nemo ibit inficias : quan/doquidem/ etiam si togatocomœdia scribatur: carmen Plautinũ rectissime hoc pacto dedu/cetur. Faciut. Cõmi. sta sit. toga. toco. mœdia. Vt primus pes Anapestus sit. Subsequẽs spõ/deus. Iãbus tertius. Iãbus et quartus. Penulti/mus spõdeus. dactylus uero postremus. Serpã/stis (ut uideo) pædicosus repuerascẽsq; senicu/lus hic ĩdiget : qbus gradus mouere cõdiscat: q pedes ẽt uersuũ/ quos solus nouit ignorat.

Athyth/mos. Ametros

Serpastæ

Turpissimus eiusdem lapsus.

Cap. XVII.

PILATVS. Quoniam hic seruos quoq; partes habet. Ita scribi debet uersus ex priscis exemplaribus. et non : pares faciam. Vt scri/bunt Pius et Saracenus. etc.

ACHILLES.

Pædotri/ba trilin/guis.

q VId garrit trilinguis iste pædotriba? nõne et Pius ex fide priscorũ exẽpla/

rium idem sentit/et scribit? Ingenui est animi auctore Plinio fateri per quos pfeceris. Quod quantū ab hoc literatore absit uel cæci uidēt. Is.n. ut noui aliqd in mediū attulisse uideat: Pium carpere nititur: adamussimq; sententiā illius / et uerba exscribit/in manifestario furto ac contumelia deprehensus. Lege candide lector quid super hac re Pius scribit: demum q̄ nauci sit impudētissimus literator Pilatus/diiudica. Sed ut Veruecini huius capitis inscitia detegatur: Addamus/uersum/quē ipe improbat/stare posse: ut nec Comicorū quidem metrorum rationem ullam tenuisse palā sit. Carmen igitur a Pilato improbatum hoc est. Quid igit?/quoniā hic seruos quoq; pes faciā. Quod recte ita deducet. Quid igi.tur quoni. Hic ser. Vos quoq;. pares. faciam. Hoc addidimus non ut Pium solum: sed ut Merulam quoq; obiter tueremur / nec a uersu quidem: nec a sensu excidentem: quippe quum/seruos quoq; pares faciat Plautus in hac Comœdia: hoc est/serui pariter et reges hic introducuntur: quorum alterum est Comœdiæ / alterum Tragœdiæ: quod in Commentariis suis Pius enucleatius exequitur.

Veruecini capitis inscitia.

Cap .XVIII.

a DDit præterea in eo uersu. Sit perinde / ut dixi. etc. Non perinde / sed ꝓinde legēdū eē:quū et ꝑinde:et ꝓinde utroq; modo legi possit. Id quod i retractatiōībus / quæ ante cōmētariola hæc ꝓdierūt: Pius annotauit / lectionē utrāq; approbans.

Pilati hallucinatio.

Cap. XIX.

f VBiungit etiam in eodem carmine addendum esse:iam:ob metri necessitatem:quod temerarium nimis / et superuacuum esse superius affatim annotauimus:quādoquidē antiqui in hoc metro Trocheū quoq; inseruere. quemadmodū a nobis ex Ephestionis auctoritate ꝓbatū est. id quod ignarissimus omnium Pilatus non aduertit.

In trimetris claudicantes sæpe uersus reperiri.

Cap. XX.

Libitina impurissimus.

a SSerit quoq; impurissimus hic libitina carmen id immutandum esse. Siue q ambiissent palmā histriōībus. Nam (ut ipse ait) claudicaret. Quod si fiat: nō erit contra uersus trimetri regulam:in quo

genere claudicantia sæpenumero carmina re/periri Terētianus docet. Merula Beroaldusq; opinioni nostræ concinunt. Eliminetur igitur furtificus Bucco clangore suo musarū deliciis obstrepēs: ex quarum cætu/ut anseres ex agro campano/deturbetur.

Bucco furtificus.
Anseres ex agro cāpano

Comicorum metrorum rationis expers Pilatus.
Caput .XXI.

NON erit omittēdum quod in explicatiōe illius carminis Garrit Pilatus. Dissimilē rem ipse in legē esse iussit Iuppiter. Non: dissimilem: sed: similem legi debere/ob metricam rationem. quod prorsus falsum esse animaduertere poterit is/ qui aliqd legis me/tricæ cognitionis habuerit: quum ita recte car/men id Plautinum dedūcatur. Dissimi. Lem rip. Sinle. gesse ius. Sit iup. piter. Vt ex Dacty/lo: Spondeis duobus: Amphimacro: Spondeo: et Trocheo constet. Valeat igitur/ et Teren/tiane ualeat despicatissimus homuncio: qui: quum ex professo omnium sit literarū expers: præterq̄ metri Comici: iam et illud/ pusillum q̄uis et nullius studiosis emolumenti/minime tenere deprehenditur.

Terētiāe ualeat.
Homū/cio dspi/catissi/mus.

Fucus mēdax.

Trocheum in trimetris non excludi.
Caput. XXII.

a MPlius/mendax hic fucus/innumeras carminibus Plautinis pro libidine sua dictiões interserit:inde prorsus eradēdas. Vt in eo uersu facit. Virtute dixit.etc. In quo dictionē:uos:superaddit præter omnem sensus rationem:nec obstat Trocheũ in penultima sede īseri: Quod fieri supra opportune disseruimus.

Versum Plautinum recte consistere.
Cap. XXIII.

PILATVS. Hoc quoq; etiã mihi ille ĩ mãdatis dedit.addēdũ fuit:ille:metri necessitate.

ACHILLES.

a NObis in superioribus: in metro nõ tãtum Comico : sed Heroico etiam: uocalem : quæ alioquin abiici solet: retineri posse:affatim cõprobatũ est et græcorũ et latinorũ testimonio . quare sæpius eadẽ repetere supuacaneũ esse uidetur : quũ uersus plautin9 optime hoc pacto suis pedib9 cõstet. Hoc quoq;.Tiã.mihi.In man.Datis.dedit:

Cap. XXIIII.

PILATVS. Quæ autẽ scribit hoc loco Pius de Annotino: et Hornotino legẽs Annotino uel Hornotio i ꝓscenio: neutiq̃ i aures nostras suscipiẽda sũt: ut pote deliria et meræ ieptiæ.

ACHILLES.

IN Expositiõe illius Plautini carminis Etiã histriones nãnio in ꝓscenio hic. Infit pistrinarius iste literator/et fetida opidicorũ rubigo dentiũ/delirla Pii non probare: quũ tamen Pii unã ex nõnullis iterpretationibus etiã cũ puluisculo surripiat: posteros lectoresq; Phineas atq; Oedipodas existimãs: ac penitus exoculatos: qui manifestaria tabernarii istius uitilitigatoris furta non sint animaduersuri. Nõne Pius de nãnio ꝓscenio idẽ refert? Nisi si repertionis huius initiũ sibi Pilatus ascribendũ duxerit: ꝙ Pius Nãnio dixit: ipse autẽ Nannico: uerbũ mehercle nec a latinis nec a græcis usurpatũ. Duas uero Pii multiscii iterꝓtatiões nõ admittit Momus hic Aesopeius: quas uerbis potius q̃ rationibus(ut assolet) iprobat: tãq̃ quæ Pilato minime placẽt helleboroso prorsus ac cerebroso: cæteris nõ sit placitura q aure sunt lepida/Musica/nec minus urbana. O rẽ ridiculã et nimis iocosam.

Pistrinarius literator. Fetida rubigo opidicorum dẽtium. Etiã cum puluisculo. Vitilitigator tabernari9. Momus æsopeius Helleborosus. Cerebrosus.

Franciscus Philelphus. A pio est Franciscus Philelphus in Epistolis: utriusq; linguæ delicium.

Memoriarum antiquarum Buccardus insolens.
Caput.XXV.

PILATVS. Nunc uos animum aduortite. addendum fuit: uos: metri necessitate.

ACHILLES.

VPerius ex Ennii auctoritate annotauimus. M. elementum uocali subsequēte retineri. quod in hoc uersu: ut in cæteris innumeris: Plautus fecit. Superfluit igitur dictio illa: uos: quam hic male diligens rerum discussor: et memoriarū antiquarum insolens: metri præscriptum ignorans: superaddidit.

Male dilig ēs rerū discussor

H. consonantis uice sæpenumero fungi Pilatum ignorare.
Caput.XXVI.

IMile est etiā quod paulopost delirās ait: ita carmen illud scribēdū esse.

Dum argumentū huius eloquar comœdiæ.

Quum in omnibus receptæ fidei exemplaribus sic scriptum reperiatur.

Dum huius argumētum eloquar comœdiæ.

Receptæ fidei exē plaria.

Quod quidẽ recte deducetur: si in prima sede locetur spondeus: propter: H: quæ hoc loco consonãtis uice fungitur: ut supra quoq; Virgiliano hoc testimonio approbauimus. Terga fatigamus hasta: et. Clamarent ut littus Hyla Hyla omne sonaret.

M. quandoq; non abiici.

Cap. XXVII.

DEm fere: et simile tradit Pilatus inter struthos potius, q̃ aquilas numerãdus: in expositione illius carminis. Grauidam Alcumenã uxorem fecit suam. Nõ Alcumenam: sed Alcumenan scribendũ esse: deceptus in eo, quo decipi minime debebat: M: uidelicet quãdoq; non abiici: ut oẽs passim obseruant: et præsertim antiqui. quod qui non tenent nihil prorsus tenent. Vnde liquido coniicimus Pilatum, nec quidem inter grãmatistas esse referendum.

Int strũthos potius q̃ aqlas numerãdus

Pilati furtum.

Cap. XXVIII.

PILATVS. Vsurã. usũ: fructũ: et abusum quoq;: Palladius ꝓ usura tpis hoc opus adieci.

ACHILLES.

PROH furem trifuremq;: Proh cor-

Fur trifur.

Cornicula æsopeia. niculam Aesopeiam furtiuis pennis amictam. Candidi (obsecro uos) musarum assectæ/commentaria Pii legite: homuncionisque audaciam inspicite. Mihi in animo fuerat ablata/huiusque Autolici et ungulatæ Celenus furta rapinasque detegere: ut Socrati Apuleiano similis pudenda renudaret: dum frontē: si modo impudentissimus frontem habet: uellare cōtendit. Sed ne ærumnosam hanc subirem palestram/me creberrima eius furta deterruerunt: quæ numerosiora sunt/q̄ multus libyssæ harenæ numerus Lasserpiciferis iacet cyrenis. Nihil enim asterisco dignum in medium affert: quod ex Pii fonte profluentissimo non deriuet: etiam uerbotenus.

Autolic⁹ Vngulata celēo. Socrates apuleianus. Erūnosa palestra. Asterisco dignum.

De: M: elemento quædam annotata.

Cap. XXIX.

PILATVS. Et meus pater nunc intus hic cum illa cubat. Ita scribendus uersus est: et addēdum fuit: hic: metri necessitate: et etiam ex codicibus antiquis.

ACHILLES.

a GNosco quid nebulonem hunc exciuerit/metricæ uidelicet structuræ

(ut aliarum quoq; rerum) ignorãtia. qui nescit antiquos: M: sequente uocali, in carmine etiam heroico, non subtraxisse. Vt auctor est Priscianus: cuius ex libro primo: ut caeci istius rabulatoris impudentia tandem opprimatur: uerba subtexui. Finalis dictionis subtrahitur: M: in metro plerũq; si a uocali incipit sequens dictio: ut, illum expirantem trãsfixo pectore flammas. Vetustissimi tamen nõ semper eam subtrahebant. Ennius in Decimo annalium.

Caecus rabulator.

Insignita fere tũm milia militum octo
Duxit delectos bellum tolerare potentes.

Haec ille. Sed non solum Ennio: Verũ etiam Lucretio pene hoc peculiare est. Sic enim scribit libro primo.

Corporũ officiũ ẽ quoniã ꝓmere oia deorsũ.

Alibi.

Corporũ augebit numerũ sũmãq; sequetur.

Item libro secundo.

Nam quod fluidum est e leuibus atq; rotũdis.

Quod si Ennio Lucretioq; in Hexametris: cur Plauto: qui ante eius tempora floruit: in Comicis non licuit? Quãobrẽ desinat iã diobolaris hic magistellus Plautinos sales insul-

Magistellus diobolaris.

Nugas nugari.

sissimis dictionibus suis polluere. Neq; nugas nuget ex priscis codicibus se isthæc accepisse. nam aperte et manifestarie mentitur. Quum Beroaldus præsertim et Merula : qui infinita pene uolumina euoluerũt: Pio adstipulẽtur.

Alia Buccardi hallucinatio.

Cap. XXX.

Sciolus pædo/nomus

VDet et sciolus iste Pædonomus carmen huic proximum interpollare.

Dũ illa qua cũ uult uoluptatẽ capit.

Eodem ductus errore: ꝙ: M: excludit: quo nihil insuauius pariter est/et infacetius.

Ridicula eiusdem inter assimulo et assimilo differentia.

Cap. XXXI.

ERinde inaniter (ut assolet) sudat: in differẽtia qua censet: assimulauit: dicendum esse non: assimilauit: quum tamen Iuppiter amphitryoni similẽ se fecerit. Super qua re Pius tacet/tãq̃ leuicula/et ĩ qua Pilati simillimi literatores digni sint qui palestrẽtur/et uelut de lana caprina contendant. Hinc hominis impudentiã deprehendere possumus : qui Pium etiam modeste tacentem insectatur.

Cap. XXXII.

PILATVS. Qui cum Amphitryone hinc abiit. Ita scribendus uersus est: ut suis constet pedibus.

ACHILLES.

IRor quottidie magis homonē hūc ex luto fictum: et merā statuæ statuā audere carmē hoc Plautinū iuertere. Statuæ statua.

Qui cū amphitryone abiit hinc in exercitum.

Quod quum recte deduci possit: approbationibus non indiget. Sex enim pedibus constat: spondeo scilicet, Amphimacro: Anapesto: Trocheo: Spondeo: et Iambo. Nam Plautus Trocheū non exclusit: ut a nobis in superioribus affatim. Quare q̄ ridēdus sit hic puerorū Lydus facile cōiicies: si uersum suum deducere conaberis: in quo necessitate etiam Diomedæa pedem inuenies bibreuem: quem ratio comica in ea sede non admittit. Proinde abeat in malam rem pedestris iste calculator: nec dignus quidem Pio præstare matellam. Puerorū lydus. Diomedæa necessitas. Pedestris calculator.

Cap. XXXIII.

ERinde in eo uersu.

Atq; ne q essem familiares quærerēt.

Ne Trocheum admittere cogeretur:

Mos laconũ. qđem superstitiosius explodit q̃ Lacones externos: dictionem: ut: inseruit. Quo cõmento nihil illepidius. Cum Pio Merula et Beroaldus sentiunt.

Cap. XXXIIII.

IN Expositione Plautini carminis in eadem fabula.

Tũ meo patri torulus inerit aureus.

Natura echidnæa Quã a natura sua, hoc est maledicentissima atq; Echidnæa, ut canis ab uncto corio, absterei non possit, Pilatus literarum cænum fœtidissimum: uiderint si qui ita male feriati erunt: qui bonas horas perdere uoluerint. Nihil enim compendii faciet ille: qui cum hoc Momus. Pitheciũ monstro: momo: hydra: pithecio: spinthurnicio: moro farinis insperso: congredi uoluerit. Et quemadmodum specimen et argumentum est hominis qui profecerit in literis, si ei Cicero placuerit: perinde signum præcipuum illiterati hominis, maleuoli, et canini putauerim: cui Pilatus placuerit, mera literarũ Grãgrẽa literarũ et ozẽa. grangrena, et ozena: dicacissimis fœtoribus suis omnia corrumpens: hoc solo se censeri putãs:

si a Pio dissentire uideatur: opiniones suas in uerbis, non autem grauium testimoniis auctorum probans: dignus alapas perferre latini: et paniculi depalmationes excipere. Nihil in medium afferri uideo: quod sit liberali animo dignum, et eruditione ingenua. Pium gyganta uocat: q̄ in cælum aliquando scandat: modo uero repat humi. Tāq̄ ignoret, Vtis hic Homericus: nedum Homericus, sed et cothurnicum Vtis: auriculata scilicet noctua: ut qui semper sit humiuolus, hoc oratoribus esse præcipuū: qui, modo amplificatiōe: modo sublimitate cothurnata euehuntur in ardua: demum reuocato spiritu tapinosi decenter utuntur. Aliquando Gigas est Pius: ut qui editissima semper cogitauerit, tibi tuiq; similibus longe dissimilis: qui Benaci lacus opidulum sperare, supra uota tua esse duxisti: In quod errore hominum, ac ambitione magis: q̄ auspicato, hoc est optiōe publica, irrupisti: dignum patellæ (ut ꝓuerbialiter fertur) operculū: uidelicet ut perforatā nauem debilis gubernator regeres: et cæcus cæcos duceres in foueam: talisq; rector esses quales illi qui regū

Latini alapæ.

Vtis homericus.

Humiuolus.

Tapiosis

Pius ut gygas.

Orbilius
Verba pathetica.
Caterua cirratula
Ibidina argumenta.

tur. Orbilio simillimus plagoso grammatistæ: et Orbilio deterior: qui p pathetica uerba cirratulam cateruam tuam subinde deduceres: quos/ut rusticiores non haberētur/ ad omnia morigeros reddidisti: īclinare pariter et inflectere nomina ibidinis argumentis edocefaciebas: plecebræ: pnicies: adulescentum exitium. nam mare haud est mare tu mare accertimū. Sed ut re potius q̄ uerbis Grunnii istius retūdamus affannias: ad cætera orationem nostrā auocemus. Respondeat mihi triuialis hic magistellus Libetris illepidior/ ubi nam codicum apud Plautum/ Trochulum legit: dignus trocho cū pueris ī triuiis ludere: in quibus præterā cidam et fetutinam grāmatisticen uenditaria lingua docet: licet ne spurcissimo huic asino ī paradisos uiridariaq; musarum irrumpere? et uiolas rosasq; insultu temerario proculcare? amœnissimos flosculos detestari: q sibi uepsis spinæ/ et cardui perplaceāt? ut uerum sit illud: similem habent labra lactucam asino carduos comedente: de quo semel in uita crassum ait risisse Lucilius. Quis rancidam hanc opinionem fœtidissime scarabee te docuit? an tu Me-

Illepedior libetris.
Grāmatistice fetutina.
Lingua uēditaria.
Rācida opinio.

rula/Beroaldo/Pioq́ / qui plura legit q̃ olfe/ceris/aut ingeniosior es aut eruditior? An tu solus inuentus es impurata bellua: Aquariole: trochile: pullorumq́ tuorum προατιδίων καὶ πυτίσκων, qui dictionibus græcis latinum dimi/nutiuum dones? Nam quum a trocho trochiscos dicatur a græcis per hypocorisma / cur tu ausus impudentissime Blatero trochulum di/cere/quem omnes trochiscũ dicunt? Vt a satyro satyriscũ/non satyrulum: a calatho cala/thiscum/et id genus reliqua consimiliter. Desiderabam auctorem/uel proletarium / addu/ceres: sed omnia licent tibi Pyladæ/ne dicam Horesti: qui si mẽdaciũ dixeris: solẽs tuo more feceris. Et quoniam ĩ rebus arduis et perdif/ficilibus nũq̃ sibi fidẽs Pius uarios assolet sen/sus adducere: alterã eius opinionem hæc Nitedula modo/e/tenebrarum uepretis extracta classiũq́ scholarium sorde/conatur arrodere: tanta insania tãq́ friuolis rationibus / ut cuilibet etiam ĩsulsissimo stomachum ciere posset. Ait enim Torquiulum legi non posse / q̃ Torquiculus diminutionis forma diceretur. O mentem amentem. O mores prorsus mo-

Bellua ĩ/purata.
προατι/δίων.
πυτίσκων.
Hypocorisma.
Proleta/rius.
Nitedula
Vepta.
Stoma/chũ ciere
Mentem amẽtẽ.

Mores mori. Pulſum ſepultũ.

ros. O ſepultum pulſum: nil ſalit Arcadico iuueni corculum. Hac ratione ab equo equiculus deflecteretur/non equulus: a torno torniculus/non tornulus: ab homine hominiculus/non homullus. a ueretro ueretriculum: non ueretilla. a capide capidicula/non capidula. a nepote nepoticulus/non nepotulus: a corde cordiculum/non corculum. a thure thuriculum non thuſculum. a lingua linguicula/non ligula. a glandio glandicula non glandula: et mille huiuſmodi: quæ citra honeſtarum aurium nauſeam proferri uix poſſunt. O Barathrum inſcitiæ profundiſſimum: Barathrum temeritatis: Barathrũ fœtoris Italici:

Cimex fetutinus.

Cimicem fetutinum: de quo in Academia loqui piaculare putabunt illi: qui primoribus etiam labiis eloquentiam hauſerint: et eam

παιδεία.

quam græci παιδείαν, nos eruditionẽ appellamus. Auerſamini ſtudioſi iuuenes hoc/ex

Monſtrũ cõflatile.

tot/tamq̃ diuerſis portentis conflatile monſtrum/impudicum/auerſe/et aduerſe impudicum: ingenuorum adoleſcentulorum pro/ductorem/de Helenæ ſuæ noctibus idẽtidem

Productor.

paciſcentem: nullam pedum/nullam metro/

rum/nullam ſcitæ grãmmaticæ doctrinam cal/
lentem : cætera / nec primoribus quidem digi/
tulis attigit: ꝙ ſupra crepidam non iudicat ſu/
tor. Deſpuite inq̃ muſarum candidati porcũ
hunc Cromyonium atticas delicias ſubruen/
tem: ſupra Bionem/ Timonemq; uirulentiſſi/ Bion.
mum/ ad garriendum optimum / ad eloquen/ Timon.
dum ineptiſſimum.

Cæcutientis Pilati error.
Cap. XXXV.

NEptiæ hominis crebriores in horas
emergunt / indices q̃ nihil recte cal/
luerit/ nec ſyllabarum quidem men/
ſum : in quo nedum Pyladem / ſed Achillem Pyladem
præſtiturũ ſeſe pollicebatur. Peruertit.n.car/ nedũ/ſed
men ſuperiori proximum. Achillẽ.
Ea ſigna nemo horum familiarium.
In quo / ut in pluribus labitur: ꝙ ignorauit
H: alioquin aſpirationem : aliquando/ immo
ſæpe / conſonantis uice fungi. Quod in arti/
bus /hiis / Donatus innuit. H: interdum con/
ſonans : interdum aſpirationis nota creditur.
et Virgilius etiam pro conſonante poſuit.

Posthabita coluisse Samo, hic illius arma.
Quale Oratianum illud.
Nube cādēti humeros amictus augur Apollo.
Martianus in geometria.
Tellus quæ rapidum consistens suscipit orbē
Puncti instar medio hæserat una loco.

Alius eiusdem error.
Cap.XXXVI.

IMiliter in illo carmine.
Iouē et Mercuriū facere histrioniā.

Pilatus sciolus.

Sciolus errat Pilatus. Quum et hoc in loco: H: cōsonantis uice ponatur a Plauto. Nec quidpiā addendum est: quinimo sincera: ex codicibus Plautinis, quos Georgius Merula, Philippus Beroaldus ediderunt, lectio erit plausibiliter excipienda: nā eo pacto integertimus est uersus, suisq; pedibus constat.

Quid dictio, qua apud Plautū significet: obiterq; Liuius et Cecilius enarrati.
Cap.XXXVII.

PILATVS. Quo facto aut dicto. Non placet Pii expositio: qua: legentis: et pro partim interpretantis.

ACHILLES.

h AVD mirum est q̃ hoc Pilato non placeat: quandoquidem canes etiam non iuuat falernum. Nec mirum si eruditos aspernatur insectaturq́ pileatus hic simiolus: eruditionis nẽpe totius expers nihil legisse aperte satis ostendit. Neq́ mirum si Plautinum sensum misellus nõ tenet homũcio: quippe qui nihil ipse sensus mentisue tenet. Nullus autem adeo cæcus et amens sit: qui Pii interpretationem reiiciat: si congruam ex Plautino uersu sententiam elicere cupit: quæ est ut: qua legatur et pro partim iterpretetur: sensusq́ hoc pacto purior plautinoq́ ornatui et eloquio similior excipietur. Dicet forsitan Pilatus: nescio quo auctore fultus: qua: pro partim interpretetur Pius: idcirco non placet. Cæterum (prætermissis tamen sexcentis auctoritatibus quas enumerare si uelim prius tp̃s q̃ exẽpla deficiẽs) duplici tantum exemplo / Liuiano scilicet ac Pliniano respondebimus / et doctis auribus satis ꝓculdubio faciemus. Liuii igitur hæc uerba sunt ex libro secũdo ab urbe condita. Vsi sunt qua suis quisq́ / qua totius ordinis uiribus. Cecilius autem Plinius episto-

Cães nõ iuuat falernũ.

Simiol9 pileatus.

larum libro tertio sic scribit. Medium tempus distētum impeditumq́ꝫ qua officiis maximis: qua amicitia principū egisse. ubi qua pro par/tim īterpretari operæpretiū est. Desinat prop/terea hic nebulo/nullo fultus adminiculo: Piū taxare: quem nullius unq̄ disciplinæ error in/uoluit. Si quidē/auctore Hieronymo/Artificis oculus aurū uidet: ubi impitus terrā arbitrat̄.

Aureā hierōy/mi sen/tētia.

De uerbo Occillo: defensusq́ꝫ a calumnia Pius.

Cap. XXXVIII.

PILATVS. Occillet: frangat: percutiat: Garrit hic Pius ut solet: quum quid dicat nō intelligit dicēs. Cillere significat mouere. etc. Adducens quædā exēpla eorū quorū Nōnius meminit in uerbo incillare. Sed Marcellus nec de occillo. etc. Cēsemus aūt occillet exponi de/bere ꝑ pcutiat/et frāgat: ut sit diminutiuū ab occo occas: qđ significat cōminuere. etc. Nec cū cillere aut icillare ullam habet affinitatē.

ACHILLES.

VGatur/cōuitiaturq́ꝫ/ut assolet/Pi/latus: quoniā loqui nescit. Piū taxat grāmatistarum uilissimus et triuia/lis assessor: quum minime Pium intelligat.

Assessor triuialis.

Qũando.n.de Incillare mentionem facit:tũc nihil de Cillere loqtur Pius ipse. Vt illiteratus hic bubo sõniauit:putans tã amentẽ esse Piũ: ut Marcelli auctoritates de uerbo incillare:pro cillere/in mediũ attulerit:quũ nullã præsertim de uerbo cilleo/aut occilleo mentione Nõnius faciat:sed de incillo tantũ. At insanos imitat (ut uideo), cerebellũ hoc pultariũ:qui quũ ipsi delirent/cæteros similiter delirare arbitrantur. Nam garrire Piũ ratus est:quia et ipse garrit: garrulitate intermina redundans: cuius adeo effrenis est petulãtia:indomita colubrinæ linguæ colluuies:os barbarũ ac procax:et in conuitia semper armatũ:ut eloquentiam/ad bene uiuendũ/beneq͡ dicendum repertam/in maledicentiæ pistrinum detrudat: eaq͡ effutiat: quorum neq͡ pes/neq͡ caput compareat. Vnde enim accepit/ꝙ ab occo fieret diminutiuũ occillo? quæ nãq͡ fraternitas est inter occare: et uerbũ occillo:a quo tãq̃ deriuatiuo occillare ex professo deriuatiuũ et ipsum deflecti nõ potest? quippe quum deriuatiua a primitiuis: non autem a deriuatis/detorqueantur. Adde ꝙ occare uerbum est rem peculiarem significans/et ad alia uim suam minime extendens.

Bubo illiteratus.

Cerebellũ pultarium.

Garrulitas intermina.

Colubrinæ lĩguæ colluuies

Eloquẽtia ad benedicendum.

Occare quid.

Quod si inde Occillo deflecteretur: ad cõtusionem glebarum dũtaxat/non ad cætera:deduceretur. Sed in hoc Pilatus nõ nimis redarguẽdus est:ut pote cui noui quidlibet audẽdi semper fuit alta potestas. Verũ id ægre nimis: et impatienter fero:q Pio/quæ nũq̃ dixit nec quidem imaginatus est/adscribere sit ausus. Ait enim Pium protulisse uerbum Incillo cũ occillo/et cilleo affinitatem quãdam habere. In quo Siculum istum trilinguem aperte mẽtiri quis nõ uidet? Cæterum demus Pium talia prodidisse. Cur non a Cilleo:occillo/et incillo fieri possunt? an piaculum maximum cõmisit Pius? qui in explicatione uerbi occillo/Marcelli interpretationem super uerbo incillo posuit. Hoc enim prudens fecit: si quidẽ occillo et icillo idẽ significare nouerat.hæc.n. duo uerba sũt a primitiuo cilleo deriuata:quo significatur idẽ quod moueo. Vnde furcillas Seruius appellatas autumat a cillendo/hoc est mouendo frumẽto: quod Cynocephalus iste omniũ ignarissimus ignorasse uidetur:et uocem cillere tãq̃ inauditum inuisumq; portentum despuere:atq; auersari:de qua mentionẽ Nonius facit: quum uerbi ab eo deriuati me-

Audẽdi potestas Pilato.

Trilinguis siculus.

Furcillæ

Cynocephalus.

minerit: quicũq; enim aureum nomiſma dicit conſequenter et implicite aurum nominat: quãdoquidem hoc ab illo originat. An quidpiam fortaſſis noui in mediũ attuliſti Pilate? qui Pianam (ad uerbum etiam) interpretationẽ ſubtraxiſti: niteriſq; pro uirili: tuæ inſperſo temeritatis ueneno: puluerem ob lectorum oculos inicere: ut mangonizatis Pii ſentẽtiis: et maledicentia perſonatis: author ipſe alieni laboris appareas? Cæterum qui mediocriter etiam ſapiet: te Plautini ſalis occatorem: cum tuis occationibus occidione prorſus et fuſtuario/aut uinculis Hippocratis digniſſimum iudicabit: qui quorum ſimilitudinem deſperas: ut aliquid uidearis/ſimultatem affectas. Sed illaudatus pereas miſer neceſſe eſt. | Mãgonizatæ Pii ſentẽtiæ. | Hippocratis uĩcula.

Vocalem alia uocali ſequente retineri.

Cap. XXXIX.

VBdit in explicatione eius carminis

Duello extincto maximo: atq; internectis hoſtibus.

Non internectis: ſed internecatis: legẽdũ eſſe: ex uerſus neceſſitate. Id quod/ut cætera Pilati deliramenta: miror: quũ in dictione: maximo:

Accius. nihil abiiciatur : ut Accius in ãnalibus: de quo meminit Macrobius.

Iste ut cũ dominis famuli epulentur ibidem.

Quale est illud Virgilianum.

Vt uidi: ut perii: ut me malus abstulit error.

Et apud Catullum hoc reperies : exemplum sub manu est.

Non ita me Di/ament quicq̃ referre putaui.

Virgilius item in buccolico ludicro.

Et succus pecori: et lac subducitur agnis.

Lucretius autem in secundo.

Viuam progeniem qui in oras luminis edant.

Nec aliter/nisi ĩ barbaris codicibus/inuenies: nam si: internecatis : legeretur : adeo insulsus esset ordo : ut Plautinæ deliciæ sorderẽt. Huic lectioni. G. Merula/et. P. Beroaldus cõcinũt.

Non obiecerũt: sed obiecit legendum ex metri concinnitate.

Cap. XL.

Zoilus. NON possum non huic zoilo respondere : eiusq; impudẽtiam satis opprimere: qui ĩ expositione eius carminis. Qui multa thæbão populo acerba obiecit funera. Non: obiecit: sed: obiecerunt: legẽdum

esse hallucinabundus ariolatur: atq; super eo tot inania friuolaq; Pium coaceruare: ut maximum nugarum mõtem extruat. Sed hoc illi peculiare magis est/ q̄ Pio: qui nihil nisi meros literarum thesauros excussit: in quorum sacraria Pilato profano magistello nõ licet irrumpere: quem/ Pimpleum montem impudenter scandere conantem/ musæ furcillis præcipitem eiciunt. Estne eo ingenio aut eruditione præditus Pilatus: ut Pii/ nedum censuram facere: sed etiam Pium ipsum doctissime/ literatissimeq; loquentem cimeria mente percipere ualeat? An nugas putat iste nugator/ quæ a Diomede: Porphyrio: atq; grammaticis opinatissimis referuntur/ ex quorum sententia omnia hæc contexuit Pius: a quorum nomine quum abstineatur tã q̄ a re notissima: putauit Amussos hic e re nata Piũ ista confingere: nec uidit lapidi (ut adagio inoleuit) subesse scorpionẽ. Quod autem ex metri necessitate ait scribendum esse: obiecerunt: id ego pernego: amplius contra metri rationem fore assero si ita legatur: Superflueret enim unica syllaba. Quæ quidẽ teste nõ egent: adeo nãq; friuola sunt: ut sese nullo repugnante conuincant.

Pimpleus mõs.

Furcillæ

Cimeria mens.

Lapidi subesse scorpionem.

Adoris secundam producere contra Buccardũ.

Cap .XLI.

Archi/gallus. Inglori' fucus.

a DDE Quod paulopost de Adorea subdit Archigallus iste grammatista/rum et fucus inglorius: qui nec con/secratis quidem auctoribus parcit: errare Pri/scianum existimans: et cum Prisciano Pium: ꝗ præposterum Gãnii uersum legerit. Quod quanto risu excipiẽdum sit: literati omnes fa/cile animaduertent: qui si uere sapiunt/sapiẽ/tes amant et extollunt: contra uero audaculos sciolosꝗ triuiales: ut spurcissima monstra ex sua academia proflant. O insulsum homun/cionis belluti cõmentum: qui Adoris secundã producta dici negat: quum ab eo Adorea et Adoro deflectantur: quæ secũda tantum pro/ducta pronunciantur: et Adoris secũda longa: et breui indifferenter proferatur: sicut et decor decoris. O foliaceum et corticosum enuclea/torem: qui euidentissimo Ganniani uersus te/stimonio/quod Priscianus affert/cõuincitur.

Bellutus homũcio.

Euolat in nubes nidoribus ardor adoris.

Saxa attica.

Qua auctoritate quum se confossum: pro/stratũꝗ uideret: ad duo illa saxa Attica: im/

pudentiam uidelicet/et contumeliam defugit: ſacris iſtis/et deteſtabilibus uerbis uſus:de Barathro pectoris ſui cœnoſam ſpurcitiem euomens ſpumantibus labris effrenatisq; conuitiis audet dicere. In quo cẽſemus haud dubie Priſcianum deceptum fuiſſe:dum præpoſterum Gannii illius uerſum legit: quippe qui ſic legendus erat.

E uolat in nubes adoris nidoribus ardor.

Hæc ſtercoreus ille Fidentinus/caprimulgus: et foſſor Pilatus euomuit: auſus/nedũ Plautinos ſales nouis inſertis uerbis cõſpurcare:ſed et priſcorum auctorum uerſus/quos nũq̃ uidit auſu temerario emendare. Quis adeo impudẽs eſſet:ut Priſcianum/uirum de utraq; lingua optime meritum cũ Lucilianos/tum Ennianos/ſiue cuiuſpiam ex antiquis / quos nũq̃ nec uidimus/nec legimus / uerſus afferentem: mendacii/aut falſitatis argueret ?et cuius auctoritati utraq; lingua ſtare non erubuit/ Erubeſcet hoc literarum cænũ ? qui nũq̃ erubuit: duræ frontis homo:et qui ſine fronte ſit prorſus ? Stomachari iam deſino:et lenteſcẽte bile admodum tepere : huiuſq; cimicis ineptiolas ſuſq; deq; facere : ut qui ſub Priſciani clypeo

Caprimulgus. Foſſor. Priſciãi laus. Duræ frõtis pilatus.

Theonino dente correptus Prisciãus

dente Theonino correpti/ Piũ tutissime quiescere posse uideam: nihil penitus maledicentia Blateronis huius afflatum: quandoquidem auctore Lucano/ pacem summa tenent.

Asportare quid: et exportare.

Cap. XLII.

PILATVS. Si quæ asportassent redderẽt. cur corrigat hic Pi9: exportasſẽt: cur ue dãnet: asportassent: discere operæpretium esset.

ACHILLES.

Rabula.

VAe nam te mala mens miselle rabula agit præcipitẽ in meos laqueos?
q
Quis Deus tibi non bene aduocatus uecordẽ parat excitare rixã? Anne ut puenias in ora uulgi? quiduis? qualubet esse notus op/ tas/ eris/ quandoquidem prima etiã grãmaticæ elementa ignoras/ qui tamen senex sis acherõticus. Discas igit̃ etsi grãmaticæ minutissima ueditarie grammatista discrimen esse hoc. ꝙ asportare uerbum est catholicum/ et prope generale: significans alicunde quidpiam portare in quecũq; indifferenter locũ. Exportare uero enotat qd huic rei congruẽtius/ id ẽ extra territoriũ portare/ limitesq; ditiõis. Quibus rebus lacessiti ꝓculdubio Thæbani/ bellũ Teleboīs

Senex acherõtic9

indicebant. In hoc autē priſcorū exēplariū fidē ſequutus eſt Pius. Authores īcaſsū ridiculus hic ſimius affert: q de uerbo aſportare meminerūt: tāq̄ teſte res ꝑpemodū puerilis egeat.

Res puerilis teſte nō īdiget

Maximum Buccardæ inſcitiæ argumentum.

Cap. XLII.

PILATVS. Pugnata pugna. Archaiſmos eſt: ut uiuo uitam: ſeruio ſeruitutem. Non autem Paranomaſia: ut Pius inquit.

ACHILLES.

PROH Dii boni grāmatiſtām confidentiſſimum, arrogantiſſimum: impudentiſſimum, ſagis a puerulis ſuis excutiendum: qui nec quidem ſchemata figurasq; grāmaticæ calleat, audetq; utriusq; liguæ ſidera uellicare Aeſopi rana, ne dicam bufo. Audet ignariſſimus Curculio negare in hoc Plautino uerſu Paronomaſiam eſſe. Qđ ut manifeſto faucibus teneatur, nullūq; temeritatis ſuæ reperiat aſyllum: Diomedem grāmaticorū eminetiſſimū audiamus: libro ſecūdo ī hæc ferme uerba ꝑdentē. Paronomaſia (inqt) eſt ueluti quædā denominatio: quū præcedēti nomini, aut nomen, aut uerbū ānectit ex eo,

Sagis excutiēdus.

dem figuratum:ut/fugam fugit:factum facit: gratas gratias:creta decreta est:pugna pugna/ta est. Hinc igitur studiosi/candidiq; lectores colligant: q̃ impurissimus/simul ac illiteratissimus sit hic nebulo. Qui et quod impressorum est uitium Pio ausus est adscribere:quem/tradit/Paranomasiam scripsisse pro paronomasiam:quum etiam dormiẽtem Pium hæc minime fallant minuta scholica.

Pugna pugnata.

Minuta scholica.

De Pterna/Carchesio: et cæteris uelis nauticis Aureliiq; codex a calũnia defensus.

Cap. XLIIII.

Momus.

Natus ex risu pilatus.

Aures stoico aceto lotæ

Impitiæ uolutabrũ.

SUbit in mentem mihi merum hunc Momũ/et argillaceum homullũ ex risu natum esse: ut obiter Plautino scomate utar:adeo quisquis/qui improculcatã aurem habuerit/et stoico lotã aceto/cachinabili risu/nec citra derisũ/Trichonis huius subsanabit affannias:qui triũ literarum homũcio sublimia quidẽ appetens/sed iuolucribus alis: experitur quidẽ/ut Struthiocamellus/ad uolatum:sed inscitiæ grauedine pressus/repit humi: et per imperitiæ suæ uolutabrum demergitur:iuoluolũ/nequissimã bestiolã/imitatus:

dum Plautum / dum Macrobiū explicare nititur: seipsum implicat / et inodat / solitoq; sibi: et prope familiari temeritatis / et impudentiæ ausu Macrobiano codici iniuriam facit: quem pro libidine sua / nullo codicis antiqui fultus adminiculo / interpollat / inuertit. Et quum ad hanc usq; diem in reuerendæ uetustatis exē / plaribus ita lectum sit. Summam uero partem Carchesiū nominari / et inde diffundi i utrūq; ueli latus eaq; cornua uocantur. Corrūpit tamen ipse / corrigere professus. In utrūq; mali latus ea quæ cornua uocantur. Nulla ductus necessitate. quū Aureli codex defendi possit: ut passim / et in antiquis / et recentioribus exē / plaribus legitur. Seruari autem potest hæc lectio. Naualis ueli partē inferiorem. quippe quū de uelo / non de malo intelligi debeat: quādo / quidē authore Iulio polluce libro primo pars inferior mali nō Pterna / sed linas appellatur. Quo testimonio satis superq; cōfunditur hic bubo. Præterea legendum est paulo infra / ut passim legitur. In utrūq; ueli latus. Nō: mali. et: eaq;. non: ea quæ: relatiue. ut sit sensus: q naualis pars in latera uelorū difunditur: et ea uelorū latera cornua uocantur: nā cornua nō

Corrige / re profes / sus. p. co / rrūpit.

Cornua

in malo/sed i uelo sunt ppterea cecinit Maro:
Cornua uelatarũ obuertimus antennarum.

Antẽnæ. Adde q̃ græci rei istius gnarissimi antennas appellant κεραῖα : nãq; corniculata sunt. Nõ autem Malũ cornutum dicunt: nouerunt.n. illum teretem/atq; oblongum esse : et cornua quid malo accessoriũ existere: non autem partem mali: q̃ Philosophis omnibus attestantibus: Pars de toto minime pdicatur. Nec Crumenam siue calceos partem hominis esse dicere possumus: quoniã de hominis essentia nõ sũt. Taceat igitur Ithiphallus iste merobibus: et ut captus Atagen obmutescat/ furorẽ imitatus: qui supra crepidam iudicare non debet.

Ithiphallus merobibus.

Atagen.

Quod uero Piũ asseruisse refert/Pateram/in Macrobio legendũ esse: ex professo mentitur. Sume Pii cõmentarios in manũ/ac eos plege: nusq̃ Macrobianum codicem emendasse cõperies. Cæterum dictionẽ Carchesii explicãti Pio: sat fuit: pro tempore uerba: qualiacũq; in codice promiscuo legebantur: adducere: quãdoquidẽ festinãtis iterpretis: et mole Plautina obruti nõ erat intẽtio: singula auctorũ allegatorũ uerba interptari: et excutere: ne auditorẽ frequẽti mora lassaret; sibiq; honerosã impo-

neret sarcinã̄m: harum difficultatum enucleationes in supinius ocium reicienti. At quoniã Aureli codicem euẽtilandi oblata fuit in praesentiarum facultas: scito Pilatum literarũ graecarum egentissimum: ut pote triuiale mendicimonium (cuius generis hominibus talia domi non nascuntur) interpretationis huius repertorem minime fuisse: uerum sacerdotem quendam non indoctum: qui Lexicon concẽturiauit: recte admonentem: Pternam nauticã partem esse: suppressis attamen huius rei auctoribus: quos infantissimus Pilatus et ipse quoq; subticuit: nam furari non potuit quod nõ inuenit. Accipe igitur istius rei authorem: ĩter classicos apud graecos numeratum: Iuliũ uidelicet Pollucem: libro primo περὶ μερῶν νεὼς ita scribentem. καὶ τὸ μὲν ὑποδεχόμενον τὸν ἱστὸν, ληνάς. τὸ δ' ἐναρμοζόμενον αὐτῷ, πτέρνα. τὸ δ' τελευταῖον τὸ πρὸς τῇ κεραίᾳ, ἠλακάτη, καὶ θωράκιον, καὶ καρχήσιον. τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν κεραίαν, ἄτρακτος. Latine sic. Id quod malum suscipit: Lenas: uocatur. Adglutinatum uero ipsi: Pterna. Extremum autẽ ad antẽnas: elacate: et thoraciũ: et carchesium. Quod uero est supra antẽnas: Atractos.

Triuiale mendicimoniũ.

Cõcẽturiare.

Iulius pollux.

Lenas.

Pterna.

Elacate.

Thoraciũ

Carchesiũ.

Atractos.

Quibus Iulii uerbis/Pilati / tũ subreptitiis / tũ cōmẽtitiis nugis/fabulam nullam fabulosio / rẽ esse noscimus: qui reperto suo fraudare Piũ cōtendit: a quo priore indicatum est Macrobii caluitium esse supplendum: inserendãq; uocẽ

Trachelos. Trachelos: quam ĩ uetustissimis quidem exẽ/placibus ipse comperera t.

Errasse Pilatum quoniam aspirationẽ uice cōsonãtis fungi nõ aduertit.

Cap. XLV.

φρενόμωρος. NON minus in uerbo illo: potare: q̃ ĩ cæteris φρενόμωρος Pilatus insanit: quod insulsissime quidem/et (ut cōcinius eloquar) ἀχρεῖον, καὶ ἄωρι, hoc est inuti/liter/ac intẽpestiue inuertit: asserens/potitare: non/potare/legendum esse/metri ratione ur/gente. Quum et metrũ hoc suis constet pedi/

H. cōso/nãtis ui/ce fũgit. bus/si potare scribatur. Nam ĩ postrema uer/sus dictione: H: cosonantis uice fungitur. Cui et Beroaldus ac Merula astipulantur.

Errasse Pilatum fœdissime in syl/labico mensu.

Cap. XLVI.

PILATVS. Neq; ego. Siquis nugis: amba/gibusq; Pii mentẽ adhibeat hoc loco tã multa

coacervantis de duabus abrogatiuis : hoc est abnegatiuis: quæ quandoq; sententiam roborent: ut nunc apud Plautum: facile deprehēdat: illum omnino inscium .etc.

ACHILLES.

ST Mehercule plectendus grauiter Pilatus : nec Leuius, ac rhadiurgos et (ut uulgo dicitur) falsarius : qui Plautinum codicem pro nutu suo corrupisse atq; erasisse deprehensus est. In hoc enim carmine Pium uelut tetrametri brachicatalectici uersus inscium et rudem taxat, proscinditq; : quum taxandus ipse, et proscindēdus non solum: sed a pueris etiam lapidibus incessendus: ut pote qui non modo carminum: uerum etiam rudium elementorum ignarissimus existat. Nam dum Pium reprehēdere nititur: seipsum tenebrionem tenebricosissimum fatetur: Sed ut Pilati huius Melampode furiosioris, quem nec Proetides ipsæ sanare possent: ineptiæ, tenebræ, et sicophantiæ liquidius dignoscantur: uersum Plautinum deducamus: qui talis est.

Rhadiurgos.

Falsari9.

Melāpode furiosior.

Prœtides

Neq; ego hunc hominem hodie ad ædis has sinam nūq̄ accedere.

Neq; ergo hunc. hominho. diadæ. dis has. finam. nūqac. cedere. Pio Merula Beroaldusq; congruunt.

Cap. XLVII.

PILATVS. Statq; uti exorta est semel. stat legendum censemus sensus concinnitate / et maiori contextus similitudine: quippe omnes codices habent: Atq; uti: Et non: Estq;: ut corrigit Pius audax. etc.

ACHILLES.

NIL mirum si aliena minime probat: insectaturq; Pilatus: ut pote qui nisi sua admiratur: cætera uero / tāq̄ frigida ianiaq; excludit. Sed quid legere mauult: stat: q̄: Estq;? Ignorat miser: qui nihil / nisi maledicere / nouit: et dummodo temeritate ipse sua utatur: reliqua non secus ac momentaria ommittit. Cæterum ne Pilati / Bobus eruo saginatis longe cerebrosioris / affannias / et stultiloquia hæc respondēdo magnifacere uideamur: ad alia oratione nostrā diuertamus.

Pilati boues eruo saginati. Stultiloquia.

Carmē Plautinū cōstare suis pedibus Pilatūq; temerarie illū cōuellere: aliterq; scribi carmina: aliter deduci.

Cap. XLVIII.

PILATVS. Concedit. Die ſcribendum eſt: et non: diei: ut communiter habent codices: et legũt Pius et Saracenus interpretes. nam uerſus non conſiſteret. etc.

ACHILLES.

p

ROfecto nihil eſt Pilati παραφρονοῦντος, et Morycho ſtultioris: iſania inſanius: nihil ue iſcitia ſua inſcitius: et illepidius. quis eius ergo ſuſtinebit ineptias? qui in hoc uerſu unicam ſyllabam abundare autumat: quum illud manifeſtario iudicio falſum ſit: quandoquidem auctore Priſciano uerſus plerũq; aliter ſcribũtur, aliter uero ſcãduntur: ut.

παραφρονοῦντος. Morycho ſultior.

Dii quibus imperium
Pariter et apud Lucretium libro ſexto.
Nam quod aliis dederat uitales aeris auras.
Et ibidem.
Nec ratio remedii cõmunis certa dabatur.
Idem libro primo.
Quãdo aliud ex alio reficit natura nec ullam
Rem gigni patitur.
Similiter in quarto.
Proinde foraminibus debet differre figuræ.

Et Virgilius i sexto. ferreiq; eumeīdū thalami.
Et. Sic deinde locutus.
Catullus ad lesbiam.
Da mi basia mille: deinde centum:
Dein mille altera/ dein secunda centum:
Dein usq; altera mille/ deinde centum:
Dein quum millia multa fecerimus. etc.

Cuius rei sexcenta quidem suppetunt exempla: nec opus est plura eorū in mediū afferre. Consimiliter igitur carmen illud Plautinum deducemus: et recte: subtrahentes scilicet uocalem unam: Hæc pueri etiā elementarii nouere. Sed demus superfluere quoq; syllabam: nonne Hypermeter hic uersus esse poterit: cuius generis multa apud Plautum reperiūtur? Verū iam hæc mittamus/ gannitusq; senis rācidioris omneis unius extimemus assis. Non enim grāde est/ auctore Hieronymo / ineptissimis næniis respondere.

Versus hypmeter.

Carmen Plautinum propugnatum. oppugnatusq; Pilatus.

Cap. XLVIIII.

N ON erit inseriū. subiūgere quæ nugatur blatitq; Pilatus/ in expositione illius carminis. Vbi sūt isti scortato/

res/qui foliti inniti cubant? In quo Piũ taxat: et(ut solet)insectatur: q̄: solis in nitellis: legat: asserens nullo pacto sic scribi posse: metri ratione non tolerante/sensusq; concinnitate reprobante. Verum in hoc (ut in cæteris etiam) maxime decipitur: Nam si solis in nitellis: ut Pius tradit/scribatur: sensus is lepidior erit/et Plautinis deliciis propinquior. Cæterum decentior/mea quidẽ sententia/ et defecatior erit lectio: si: soli inuiti: legatur. Quemadmodum in annotatiunculis post Plautum a Pio repetitum est: his ferme uerbis. Marius Romanus uir literarum literatarum nos admonuit sese legisse in codice uetustissimo/qui ĩ bibliotheca Neapolitana uisebatur. Marius romãus.

Vbi sunt isti scortatores qui soli inuiti cubãt.

Vt illi dicantur non libenter soli cubare: qui fere semper noctes ĩ amatoria palestra exigũt: et exercent. Quamobrem futiles Pilati commentationes excludendæ erunt: qui nihil scitu dignum in medium attulit: sed mera potius monstra/ commentitiasq; nugas/ latinitati et eruditorum consensui refragantes. Adde q̄ si: solis in nitellis: etiam legas: non erit metri rationi contrarium: ut Pilato uisum est: id quod Nugæ cõ mẽtitiæ.

ſtudioſorum iudicio relinquimus. Ne autem longum nimis loquar:in momentariis huiuſmodi diutius haud inſiſtam. Libuit enim friuola quædam omittere:in quibus garrulitatē: ſimul et imperitiam propemodum puerilem

Aretalogus. præſefert Aretalogus Pilatus:adeóq; ab omni eruditione diſſentit:ut non ab homine literis mediocriter imbuto:ſed a balitāti pecude emanare/etiam ſemidocti literatores contenderint.

Omnem lapidem mouere. Nam ſi uellem cūcta ſectari/et(ut prouerbialiter dicitur) omnem lapidem mouere: dum Pilatum riderem/Pilatus fierem.

Cap.L.

Facilis & ſalmacida uictoria. nEC paulopoſt in expoſitione illius carminis. Hem nunc iam ſic colo. Reſpondendum duco. Facilis eſt.n. de Salmacida uictoria. garrit nāq; ea:ī quibus neq; pes neq; caput comparet.

Plautū uario metri genere uſum.

Cap.LI.

nON omittam quod effutit ſuper id carmen/loquente Soſia.

Quis homo? Mer. quiſquis homo huc uenerit pugnos edat.

Ait enim addendum eſſe:profecto: metri ne-

cessitate. Id quod minime ꝓbamus: repugnātibus maxime priscis exemplaribus: presertim quum uersus hic trimeter esse possit: nam in eodem drammate / auctore Prisciano / uario metri genere uti solet Plautus. Drāma.

A memoria laudatur Pius.

Cap. LII.

MIsi nonnullas delirantis Pilati ar/gutiolas: quibus cristam erigit / uana pueriles animos ostentatione captās: in quibus etiam non tam a Pii sententia desilit hic bambalio: q̃ a ueritate aberrat. Inter quæ hoc potissimum censet: ꝙ Pius Plautum in persa citauit: quum in Mostellaria deberet. Qua fabula quid fabulosius afferri potest? Nec enim induci possum Pium excidisse memoria. Quod geronticon / non iuuenile esse solet. Addemus et illud / neminem uidelicet (pace tamen aliorū dixerim) fideliori memoria præditū esse / quā Pius. Quare bibliopolis siue amanuensibus adscribendum potius erratum id / si modo erratū est / ducimus: quū ĩ Mostellaria Pius super his dictionibus: oboluisti alliū multa perscribat. Vnde facile coniici potest: Pilatum illaudatū monstrū priuata simultate Bābalio. Gerōticō nō iuuenile. Amanuenses.

Mauult famosus mori q̃ ignotus.

Pio bellum indixisse: seu: quod potius reor: ut Pii fama gloriolam aliquã aucuparetur: mallens famosus mori: q̃ ignotus. O misera et miseranda conditio.

Integer Plauti uersus ostenditur.
Cap. LIII.

Ligua lo liginosa Echiata pellis.

h ALlucinatur idem Vanus repuerascẽsq; seniculus Pium loliginosa lingua uellicans: sed canum more Erinaceum mordicus appetentium: qui echinata pelle perfossi nedum sauciant, sed sauciantur. Ineptit.n.in explicatione huius Hemistichii. Verum ut longe hic absfuat.

Pedem unum carmini deficere commentus: in quo ad eruditos prouoco.

Cur adeo de pedibus sollicitus sit Buccardus.
Cap. LIIII.

Ergastularius literator.

q VEritur subinde de pedibus ergastularius hic literator. Q đ uxoris suæ cõuitium esse debuit: cui Pilati tertius pes, ut pote pãnuceus, et senilibus rugis attractus, ad aphrodisiorum solemnia non satis firmus, et erectus ĩcedebat. Vnde uulgo inoleuit

non illepida fabella: Pilatum Plautinorũ pedũ trutinatorẽ scrupulosissimũ haberi: Helenam uero suã de Paridis pede esse sollicitã.

Heleã de pidis pede sollicitã.

Creo et creon dici indifferenter.

Cap. LV.

IDeamus et hoc: quod idẽ excoleatus aries in Piũ uertere cornua tẽtat: admonẽtem, Creo, a Plauto dictum esse latine: non: Creon: quãdoquidem Creontis, in genitiuo, si Creon diceretur faceret. Desipientis ineptiolæ senis, oris profanati, et sola contumelia censeri cupientis. Nam quum in omnibus codicibus ante Piũ Merula in utraq; lingua primarius: Rex Creo: legerit: quum idẽ animaduertisset et Beroaldus multiiugæ uir eruditionis: quũq; innumeri codices ueneratbili antiquitate suspiciẽdi omnium curiosissimo et scrutariam semper librorum faciẽti Pio oblati sint: in quibus omnibus: Creo: non: Creon: legebatur: tantorum testimonia uirorum Pius ipse sequutus est: admonuitq; latinum esse: si Creo legatur: quum Creon a græcis dicatur. ineptissimo tamen Pilato, Creo: dici posse ĩpossibile uidetur: hac una ratione: q; Creõtis in genitiuo facit: Non. n. animad-

Excoleatus aries.

uertit nullã a Pio de genitiuo mentionẽ fieri. Quin creontis a recto creon in genitiuo proferri exploratissimum est. Sed creonis a recto creo dici apud priscos potuit: qui uero creõtis dixerunt (ut ferme omnes) græcanicam formam secuti sunt. Nam quemadmodum latini draco draconis dicunt: græci δράκων, δράκοντος. λέων, λέοντος. Consimiliter quis prohibet / quemadmodum dicitur draco draconis: leo leonis: a latinis et creo creonis / dici posse? Nam qui creontis scribunt / a recto / creon / deflectunt. qui uero / creo / creonis. hi latialiter sane proferunt. Quod si ausculare Pilato uelimus: dracontis diceretur / non draconis: tantumq; dracon non draco: leon / non leo diceretur. Quibus proiectitiis putaminũ grãmaticorum ramentis / ualere dicto / sinamus infaustissimum Timonem inter prærancidæ literaturæ quisquilias tabescere sepultum: uersariq; in hiis fœtoribus: uocabularii sui fecibus: et in Alexandrum de uilla Dei ãnotamentis: Vlpico allio fetidioribus: quibus sese primum / mox asseclas suos misellus implicauit.

Creõ creontis. Creo creonis. Quisq/lix. Asseclæ.

Superbum pro mortuo usurpari
contra Pilatum.

Cap. LVI.

VNdem laxissime propemodum / et
e sardonice risimus: qui una cum Pio
Marcellum carpit in expositiōe hu
ius carminis.

Risus sar donicus.

Faciam hodie te superbum nisi hinc abis. etc.
Sed quid mirum? qui Prisciano iampridem non pepercit / Marcello Pioq; parceret? pro/pudiosissimus pediculus: quem sola tantorum uirorum auctoritas proterit atq; proculcat.

Cap. LVIII.

DDit popinarius hic lurco non/he-
a rus est/sed/herust / scribendum esse.
Tā q̄ nesciat multa aliter scribi: quæ in scansione demum collidūtur. ut/homo est: in litera dicitur: et/homest / in carmine. Triuialia prorsus / et Pilato ipso condigna: quæ conniuens præteriissem: ni pueros quoq; ad/monendos expediens duxissem / fetidum hunc ueruecem prima etiam rudimenta ignorasse. ut non aduertit recte grammaticæq; dici: ad/uenio isthuc: quum localem motum significat. Quod etiam cubitanus meus Thersites nouit / et Ancilla Pardalisca quæ latrinam lauat.

Popina/ri⁹ lurco.

Cubita/mus ther sites.

Ancilla pardali/sca.

Cap.LVIII.

Botellarius. e XCors/animo ſimul ac oculis cæcutiens hic Botellarius / ex Pii annotamentis farcimina conficiens / perſpicaciſſimum interpretem cæcũ appellare audet: qui in expoſitione huius carminis.

Nõ ædepol uolo ꝓfecto.at pol ꝓfecto ĩgratis.

Verſus ꝑpẽdiculũ A uerſus ꝑpẽdiculo decidit: legẽdũ ipſe ducẽs: Ingratiis : et alibi ſubrepta ex Pio interpretatione impudẽtiſſime enodans : ubi ut ſuomet telo cõfodiatur:ac ꝓpriũ hoc ſibi nomen hærere nõ Pio cognoſcat: q̃taq; cæcitate ĩ eo carmie deducẽdo ꝓlapſus ſit euidẽtiſſime demõſtremus.Sic.n.mẽſuratur. Non æ.depol.uolo pro.fectat.polpro.fectin. gratis. nec tãtum in hoc cæcitatis uitio Pium merus iſte Momus Merus momus inſimulat:quantum Merulæ Beroaldoq; Pio congruentibus conflat iniuriam.

Cap.LVIIII.

PILATVS. Tuam fidẽ obſecro.Exclamatio hæc Soſiæ non ad Thebanum populũ eſt: ſed ad Mercurium : nuſq̃.n.Thebanum populum adhuc alloquutus eſt Soſia. itaq; Pius interpres deſipit exponens:tuam fidem:tuum auxilium o Thebane populus.

ACHILLES.

p VTáueram hucuſq; Pilatũ literatorem eſſe potiusq̃ literatum / ſciolum quempiam/liuidulum/ arrogantem: procaciſſimum/petulãtiſſimũq;/ in literis etiã delirantem ſeniculum / et Martialis Otacilio perſimilem:qui Torquato inuidens qꝑ præto/ria inſanasq; ſubſtructiones ædificaret/ Cucumas ipſe faciebat. Nunc uero tandem reſcipiſcens/ſenſu cõmuni edentulũ hunc Muſimonem carere diſpicio: qui Soſiam cordatum et alioqui dolofum ſeruum / a quo frequẽtibus pugnorum ictibus inceſſitur/auxilia petere facit. Qđ ſi Mercurium Soſia rogaſſet/parcius ab eo plecteretur/ et a pugnis ceſſaret/eſſetq; in eum clementior. Subdit exoculatus iſte interpres. Nusq̃ enim Thebanũ populũ adhuc alloquutus eſt Soſia. O Belluã icaſſum hyantem. O Morycho moriõeq; omni morioniorem (ut ita loquar) interpretem/ne dicam interpedem hoc eſt ſtudioſorum offendiculum. Soſia nondum Thæbanũ populũ nominauit ſiue alloquutus eſt:quum ergo nominat piaculum erit/et ſcelus impatibile? An ignorauit Plutonius hic Aſcalaphus(quod uulgo dicit)

Otacili⁹ martialis

Cucumæ

Muſimo.

Moriõe morionior.

Aſcalaph⁹ plutonius.

cuncta habere principium? tãq̃ ego non pos/ sim currere/pedere/meiere/etiam ad Pilati commentarios: ꝙ non adhuc tale feci? et tãq̃ nullum bubonem Salonæus populus cogno/ uerit anteq̃ Pilatum nouisset? Adde ꝙ priusq̃ uapularet Sosia Thæbani populi fide nõ ege/ bat: quemadmodum et tu nugiuende anteaq̃ pædore carceris/et illuuie cõficereris: in quem perniciosæ linguæ tuæ uirulentia a florentissi/ mo senatu ueneto coniectus es: ubi prætoriam gessisti/pedicularijq; tribunatum administra/ sti: nonne Britanicũ senem misericordem sup/ pliciter rogitabas/te ut ab ea infortunatorum insula retraheret? Cæterum scioli huius iugu/ lum petamus: et ne tantillum uerbum mutire amplius audeat premamus fauces. Legite stu/ diosi iuuenes quæ in sequẽtibus Plauti carmi/ nibus scripta sunt. Nã quũ iterũ a Mercurio Sosia uapularet exclamat/ Proh fidi Thæbãi ciues. Qua auctoritate omnes Pilati nugæ au/ ctorem suum nugacissimũ esse testantur.

Lĩguæ ui rulentia.

Infortu/ natorũ i/ sula car/ cer.

Cap. LX.

ARmen est Plautinum.

c Eam ego ut matre fuerat natum ui/ ni eduxi meri.

Pius in cōmentariis suis admonuit, ea legendū esse, hoc ordine. Ea Cirnea duxi tantum meri quantū siti tollendæ sat fuerit. Vbi perdelirus hic edentulus, et capulare cadauer Pium delirasse, literāq; sic ordinandam esse cornicatur. Eduxi eam.i.impleui eam uini meri. Nō potui fere me a risu compescere, quum ineptioli huius nugonis deliramenta istiusmodi legerē. Vbi nā reperitur homo picte, immo semihomo, quinimmo nec boni quidem hominis pilum habēs: Educere idem esse quod implere? Iam me laboris piget incæpti: iam pudet cum hoc nebulone esse congressum. Sed iacta alea: eundum est: et Augei stabula perpurganda. Quis enim fando audiuit, aut legendo percepit, educere, idem esse quod implere? Quum euidentissime contrarium significet. Quod nec pueros quidem, quos elementarios dicūt, latet. Adde q bis idem frustra repeteret Plautus: qui insuperiori carmine inquit.

Capulare cadauer.

Augei stabula.

Cadus erat uini inde impleui cirneam.

Præterea Mercurius Sosiæ per eadē uerba respondens: et idem fecisse demonstrans ait. Factū illud ut ego illic uini cirneā ebiberi meri. Sed iā malū ualeat fetidissimus muscerda:

Muscerda.

Volſellis utiť non gladio.

cuius argutiolis paulo ſupius reſpõdere haud uiſum eſt: ſiquidem pugione plumbeo ferit: immo uolſellis utitur non gladio.

Cap. LXI.

AVlo inferius in eo carmine.

p Certe ædepol quum illum contẽplo: et formã cognoſco meã. Aut ſcribendũ eſt/ Aedepol/ ut ſit uerſus Hypermeter: quã lectionem ſequuti ſunt Merula et Beroaldus. Aut ſcribẽdũ/ Pol/ ꝑ ædepol/ uoce Plautiniſſima. Quod Pilatũ nuſciciosũ latuit: Agnoſco/ ſcribens/ nõ cognoſco. Nec mirũ/ ἐστὶ γὰρ ὄνος πρὸς λυρὰν. hoc eſt/ aſinus ad lyram.

Aſinus ad lyrã.

Irritaxo et irritaſſo indifferenter dici.

Cap. LXII.

EPrehendimus et in eo infantilem

d errorem/ in cãdidatis grãmaticæ uix ferendum: qui iritaxo ſcribi non poſſe autumat/ ſed iritaſſo: tãq̃ neſciat: quod bimuli quoq; pueri ſciunt: x: per duplex: ſſ: uerti. Quemadmodum/ Vlyxes/ dicitur et/ Vlyſſes/ ita iritaxo et iritaſſo. Dicimusq; iritaxo: ueluti: faxo. Sed hæc a ueſtibulo ſalutanda tamq̃ grammaticæ protrimenta. Nec enim

Iritaxo.

Pueri bimuli.

Protrimẽta.

monstri huius errores prosequi est in animo: qui tot sunt/quot cōmētarioli sui literæ: isthæc nāq; aliis post me memoranda relinquo: uerū hiis qui ocio suo inuidebunt / bonasq; horas male collocare studebunt.

Cap.LXIII.

u IDe cerebrosi nebulōis ineptias/linguam prodigam et effrenem / adeo delirātis ut animum ego prorsus inducam illum re / et nomine fuisse grāmaticū: puerilem uidelicet ex puerorum congressu/et ab ætate desipientem: qui in eo carmine. Lingua effrenis.

Viuo fit quod nūq̄ qsq̄ mortuo faciet mihi.

Piū/nulla cur improbet adducta(ut assolet) ratione/improbat: aitq; a Plauto de ludis funebribus mētionem fieri: quum nec uerbotenus quidem Plautus illorum meminerit. Verbo tenus.

Dualia si neutralia uoces non esse piaculum.

Cap.LXIIII.

i NTerpretatus hunc uersum Pius.

Erroris ego ābo illos et demētiæ cōplebo.

In eius cōmētariis/neutralia/barbari et impiti librorum excussores pro dualia impresserunt:

Id quod Pilatus crimini dat Pio: quod nec in secundæ classis pueros erratum cadit. Nisi forte tritis et popularibus uerbis Pius abstinens (quod faciẽdũ monet arbiter Petronius) neutralia appellarit: q̃ de singulatiuo pluratiuóq; participant: et quodammodo inter duorum naturam uersantur: id quod neutrũ dici potest. Quale etiam uulgo usurpant quum hominem neutralem dictitant.

Petroni9 arbiter.

Cap. LXV.

ELirat idem paulopost: qui Cacometron esse carmen id putat.

Rediget antiquã ĩ cõcordiã cõiugis.

Quum suis pedibus constet: et fidelioribus q̃ Pilatus: qui herniosus senex, et henterocælicus casabundus ut Silenus ebrius incedit.

Hernios9 Hetero-cælicus. Casabũ-dus.

Cap. LXVI.

PILATVS. Susceptio non suspitio ut legunt cæci interpretes Pius et Saracenus contra metri rationem.

ACHILLES.

Vis unq̃ legit uerbũ hoc, Susceptio? quod nedũ Plautinũ est, sed uix logicis ipsis semibarbarisq; Philosophastris concessum norunt omnes. Suspitio legit

Semibarbari philosophastri.

Georgius Merula/et Beroaldus / non cæci/ut Pilatus/uerum oculatissimi / luminū\q; popu/ lositate(ut ait Fulgētius) munitissimi.sequuti (ut reor) Epigrammaticum Poetam libro de/ cimo ita scribentem. Luminū populo/ sitas.

Occulitur mediæ si qua est suspitio rimæ.

Nec me præterit aliter legi: sed non probo. Clandestinam uero suspitionem rumusculos appellat/qui de stupro clā patrato emanarēt.

Cap.LXVII.

q VAntum triuialis/exoculatus / neq; nihiliq; doctor audeat/quantūq; in lepores deliciasq; Plautinas porcus hic lituratū sibi licere putet:iudicent illi: qui nec barbarā / neq; proculcatā aurem habent: uiderintq; q̄ insulse / et illepide duobus hiis uersiculis uerba apposuerit addideritq;.

Amphitryo subditicius eccum exit foras

Cum Alcmena uxore usuraria.

Quæ carmina Pilatus sic legit.

Amphitryo subditicius eccum exit foras.

Ac loquitur cum Alcmenā uxore usuraria.

Quæ quidem dictiones situm pædagogicum redolētes a Plautinis nitoribus lōgissime pro/ flandæ sunt. Quū præsertim structura pedum

minime nutet si priorem lectionem sequimur. In ea.n.uoce:cũ:nihil abicitur:id quod apud priscos usitatissimum fuisse superius adfatim perscripsimus.

Commentarii Pii quantum rem latinã iuuerint.

Cap. LXVIII.

a NTe commẽtarios Pii latinæ literæ a multis sane assertoribus ex barbariæ pelago natare cœperant:sed non enatauerãt. Huius autem copiis(ut ita dicam) auxiliaribus res Romana stetit: immo collatis signis cum barbarie ipsa conflixit / uictoriãq; non mediocrem reportauit. Nihil enim pene adeo abditum et abstrusum/quod imissa luce apertum non sit et obuium factum. Omitto quod ante Pii ĩ Plautum uigilias insomnesq; noctes elucubratas uix unum alterum ue lepidissimi Poetæ dramma percipiebatur. Nunc autẽ Leonida expuncto / thermopylis apertis: angustiisq; patefactis literati nedum / sed literatores etiam illi sceptigeri inter cynedos cirratosq; uenerabiles/audent in Plautum Plautinũq; interpretem omnium doctissimum ferre sententias/pro libidine mutare/addere/inuer-

Literatores scepti geri.

tere:eradere / adulterare:nec de sententia tan/tum: sed quoniam fucos in præfatione Pius instruxit:de pedibus etiam esse solliciti. Podagricum genus hominum et rationis pedibus carens: pedes quidem et παιλας in deliciis habẽtes: a quo genere hominum ut impuro: ĩprobo:et ĩpudico omnis facessat adolescẽtia: quæ ingenuas literas:ĩgenuosq; mores ambit. Sunt nãq; (de malis loquor) aut plagosi: aut puerorum stupratores: in quorum numero protomystes et hierophanta censetur Pilatus: in quo eruditio nulla:intermortua memoria: eloquentia cassa:loquentia multa:procax:temeraria: et effrenis audacia: contumeliosus animus: lingua mercenaria inter maledicẽtiæ fœtores:aut uxorios pygostolos semp̃ uersata: male audire promptissimæ aures:et in bonorũ infamiam prurientes: cætera corporis: quæ honeste a pudico nominari uix possũt:impudicissima: cuius quidem rei manifestariũ hoc testimonium extat. Nam quum Plautinos eos uersus.

Protomystes. Hierophãta. Pygostoli.

Aedepol ni illa furtiuis rebus te sciat opã dare
Ego faxim amphitryonẽ te malis esse q̃ iouẽ.

Perdifficiles et ante ignoratos Pius ipse inter/

Arrogantiusculus pretetur: arrogãtiusculus hic impudensq; grãmatista Pium carpit: nec ab eo tamen uel tantillum discedit: præsentem nedũ ex uerbis eius interpretationem: sed totum cõmentariolum suum contexens. Adde nequissimam hanc

Blatta. blattam duas in Plautino Codice dictiones eradere: unãq; ex pædagocicis fecibus suis intrudere: quũ Plautinus uersus ita legi et scribi debeat, metri, sensusq; concinnitate seruata.

Pol ni illa furtiuis rebus te sciat operam dare.

Facessat igitur omnis inquietissimi literatoris garrulitas: illumq; inter παῖδας, pedes: pediculosq; suos miserrime tabescere sinamus.

Cap. LXVIIII.

IN Eo carmine.

Tamen eamus Amphitryo lucescit hoc iam. Cuncta non minus q̃ in cæteris inuertit: Piũq; gnauiter errasse asserit: qui: hoc: legat: uel: eos: pro aurora: ipse uero impudens minute nimis: ac prope etiam subfrigide et: hoc: et: eos: refutat ac diluit: quin uero: hoc: siue: eos: legatur: nulla mea quidem sententia: et metri et sensus ratio obstat. In quo ad eruditos prouoco. Viderint hii: quibus talia erit curæ consectari. Nobis hæc quæ

nec probatione quidem egent ommittere certum est.

An sero crepusculum significet.
Cap. LXX.

P ILatus/sero/noctis crepusculum significare negat. aliter uero Pius sẽtit. Vtri eorum credendum sit Cicero iudicat: necnon deflexa dictio serotinus: Nec minus ipse/qui in Mostellaria Plautinum illud exponens.

In uersperum parare piscatum mihi.

Sic ait. In uesperum/in serum diei: utroq; .n. modo appellatur id tẽpus quod est nocti proximum. In quo delirantem prorsus hominem et mentis minime cõpotem esse quis nõ uidet? Hieronymus quoq; censoria eum uirgula cõficit ita scribens in epistolis. Matthæus.n. scribit uespere sabbati.i. sero non incipiente nocte. sed iam profunda et magna ex parte transacta. Paulopost addit. mihiq; uidetur Euangelistam Matthæũ qui Euangelium hebraico sermone conscripsit: non tam uespere dixisse q̃ sero: et eum qui interpretatus est uerbi ambiguitate deceptum/non sero interpretatum esse sed uespere. Hæc ille. Nõ poterat decipi Vesperũ

ambiguitate uerbi interpres:nisi sero uersperū et tarde significaret. Quod enim unius significatiōis est/ambiguitatem facere non potest: sed e uestigio:quū sit unimodum:quod uenale habet ostēdit. Garrulus igitur triuialis mussitare nō audeat/merū mortuarium glossariū: sed ut captus attagen obmutescat.quando secunda post naufragium tabula sit errorem suum confiteri.

Cap.LXXI.

q VOd uero inferius/Alcmenæ/pro: Amphitryoni/scriptū sit: Amanuēsibus potius/aut bibliopolis ascribendum est/q̄ Pio:in cuius mentem minuta adeo errata non cadunt. Cæterum maleuolus indisertæ homo prudentiæ et stultæ loquacitatis nodum etiam in scyrpo quærit.

Indiserta prudētia.

Cap.LXXII.

p AVLopost q̄ deridiculus sit facile ostendit putidissimus Pylades Pylade histrione famosior: qui ī explicatione eius carminis.

Pylades histrio.

Hinc profectus sum ad Teleboas hostis/eosq; ut uoluimus uicimus.

Contra metri rationem fore autumat si/uolui-

mus/ponatur.id quod falsum est:ex sensus.n. plenitudine/et priscorum codicum auctoritate/ut Pius meminit scribi ita debet: Nec ulla metri obstat ratio:quippe quũ uersus hic Hypermeter sit:qualis est ille in Bacchidibus.

Cæræ quidem haud parsit/neq; stilo:sed quicquid est perlegere est certum.

Cuius generis sexcenta apud Plautum carmina reperies.

Vers hypmeter.

Cap. LXXIII.

N Eo uersu.

i Quis igit narrauit mihi illic ut fuerit prælium?

Non minus q̃ in cæteris ἀρεοπαγίτον.i.agrestis/doctus:omniũq; imperitissimus quot sũt aut fuerunt/aut posthac aliis erunt in annis Pilatus apparet:qui non/illic:sed/illud/legẽdum ex metri necessitate asserit:in quo q̃ ridiculose deliret infantes etiam nouerunt. Nihil enim ad metri rationem refert ut/illud/potius q̃ illic scribatur:quum Iãbus perinde ac spondeus in hoc carmen cadere possit. Verũ si singula delirantis huius et ueternosi senis nugamenta prosequi uelim:non hac sola epitome: sed iusto opus esset opere.

Veternosus.

Epitome

Proinde quãdoq; idẽ esse quod ꝑinde. Cap.LXXIIII.

p AVlo inferius quãtum audaciæ suæ solitæq; temeritatis præ se ferat: Candidus Lector iudicet: in hiis scilicet Plautinis uerbis exponendis.

Eo fit quia mihi
Plurimum credo: et scio ista et facta proinde ut proloquor,

Quæ quidem cuncta ipse penitus inuertit sic propemodum legi debere inquiens.

Quin eo fit ꝙ mihi
Plurimum credo: ꝙ scio ista esse facta perinde ut proloquor.

Vide durissimam hominis frontem/impudẽtissimum ingenium: qui spurcissimis uerbis suis Plautinos sales fedare non erubescit: uersus immutare/nouasq; superaddere dictiones: nullaque grauiori auctoritate fultus/ Plautinos sensus uerbis magis q̃ rationibus improbare. Quum enim carmen illud ut pote omniũ impitissimus percipere minime ualuisset pro libidine sua peruertere ausus est: perinde legens: non proinde: non aduertens proinde significare aliquando idem quod perinde: hoc

est ita:ut Lucretius in quarto.

Nãq; figurarum ut ratio motusq; reposcunt:
Proinde foraminibus debent differre figuræ.

Quo uerbo alibi quoque sæpissime Plautus utitur.

Nec me præterit in nullis codicibus accurate scriptis:eo pacto: ut falso Pilatus commentus est:legi:quandoquidem tantũ Plautino dissi- det eloquio serieq; : quantum Homerico Ne- stori ἀμετροεπὴς ille Thersites.

Cap. LXXV.

n ON Multo post Pium crassius de- lirare asserit qđ uersum hunc aliter scribit.

Tuo signo obsignata fertur.

Quoniam pes unus superflueret. nullarum literarum pædagogum supra docuimus ne- quaq̃ esse mirum si apud Plautum (rarenter tamen) Hypermetri uersus : id quod allato testimonio comprobauimus:inueniantur.

Ceritam et proceritam pro eodem poni.

Cap.LXXVI.

PILATVS. Pro cerita circumferri. altera hiis Pii interp̃tus insania iungitur:dicẽtis:cor-

Ceritæ fœminæ. Occursaculū.

rige proceritam: proceritæ et indiscriminatim ceritæ fœminæ uocantur cerere .i. occursaculo quodam oppressæ. etc. ꝙ si interrogetur: ubi terrarum Proceritam inuenerit hiscere/ut puto/non audebit. etc.

Hellebo/rosus.

ACHILLES.

NA ex innumeris isthæc helleborosi ceritiq; Pilati est insania/inscitia/et hallucinatio maxima/hominis equidem literarum inscii penitus/et expertis: qui ait: asseueratq; proceritam dici non posse. Sed queādmodum a lapsu/prolapsus: a flatu pro/flatus: a stratu prostratus et mille huiusmodi: cur non itidem a cerita procerita deflecti potest? Adde ꝙ Pius Marcelli codicem sequutus est: ī quo procerita iunctim scriptum est. Præterea ratione suadente aliter in Plautino codice scribi non posse contenderim: quandoquidē si pro cerita duplex esset dictio: significaret nō ceritam/sed quæ ceritæ similis esset: quæ frustra lustraretur quum insaniētibus non in/saniam simulantibus lustrationes et medellæ adhibeantur. Pro autem maius aliquid signi/ficat: ut prominere: et propellere: plus est ꝗ̄ eminere: aut pellere.

Cap. LXXVII.

IN Eo Hemistichio.
Mensa ablata cubitum hinc abimus.
Ait bipes hic asellus Pium cæcum esse qui non uiderit scribendum esse.
Mensa ablata: cubitum imus.
Ex metri necessitate. In quo quidem liquido mentitur: nam et uersus et sensus recte manebit: si, uti ex priscis exemplaribus et membranaceis Pius collegit legatur. Cuius sententiæ Merula et Beroaldus accedunt.

Vitium adiuit latine dici.

Cap. LXXVIII.

INTerrogat lutulentus Pilatus: quis unq̃ dixit uitium adiuit: et quis sic loquutus sit: quoniam non aditur uitium, sed infertur, censetq; additum legendum esse. Quæ stultissimi et illiterati literatoris uerba, q̃ nihil recte tenuerit, q̃q; cæcus, insanus, et excors fuerit, apertissime testantur. Vellem rationem attulisset cur adire uitium pudicitiæ latine non dicatur, quum quispiam it ad uitiandam pudicitiam: quemadmodum quotidiano sermone dici solet: probrũ adiit: hoc est ad probrum factus est proximus: adiit

mendacium:hoc est mendacio appropinquauit:id quod et significantius/elegantius et latinius est. quum addere uitium nisi cæci doctores Pilato simillimi/qui barbarica monstra eructant: dicere consueuerint: quippe quum addere significet aliquid ante fuisse/quod accessione alterius exaggeretur/accumuletur et augeatur. Quemadmodum dictum est a Prisciano.

Addere qd ex prisciano.

Adde parũ paruo/paruo superadde pusillũ:
Fiet et hoc magnum

Dedicat enim/et (ut illiteratius loquar/sed intelligibilius) præexistentiam quandam præsupponit uerbum/addit/quæ in hoc Plautino loco percipi nullatenus potest. Nã si quis pudicitiæ uicium adderet:in pudicitia antea uicium fuisse præsupponeret:quæ duo quũ dissideant stareq; simul nequeant: fetide inconsultissimeq; Pilatum loquutum apte colligimus:cuius uerba multa et ἄκοσμα strepentiũ sine modo gracculorum simillima studiosos omneis terruncifacere moneo.

Terrũcifacere.

Mulieris nomen aliqnando contumeliosum esse.

Cap.LXXVIIII.

NIhil est mhercle triuiali hoc gram-
matista literatoreq; desperatius: rabit Rabit fre
prorsus/fremit: et insanit: quũ Pius mit isanit
fetorum omnium grammaticorum istiusmo-
di hostis/hostiliter grammatistas insectatur:
barbariemq; ipsam repellit. Nihil est ipso Pi-
lato contra gloriosius elatiusue. lætatur: su-
perbit/sibiq; nimis placet/ac sibi iure suo face-
re uidetur: dum grammatistas suos defensat:
pro quibus ueluti pro mœnibus/focis/et aris
acerrime pugnat. Negat excors Homuncio
Mulieris nomen contumeliosum esse: citans
Vlpianum ita scribentem. Quod si ego uir-
ginem emere putarem/quum esset Mulier:
emptio non ualebit. Exemplum Ciceronis ex
Pii commentariis surreptum addit: Quæ qui-
dem nedum illum redarguunt: sed apertissi-
me aduersus ipsum clamant. Cur enim non
ualet emptio inuenta Muliere: nisi q ei il-
lata est iniuria: factaque est deterior illa-
to stupro? Nec quum Pius Mulieris nomen
contumeliosum esse: et infame dixerit: Mu-
lierem scortum esse intelligere unquam uo-
luit: uerum eam cui insignite illata sit iniuria:

ſexuiq́ꝫ contumelia / et quæ ſtruprum ſit per-peſſa : quod dignitatem fœmineam minorem reddit : unde excogitatum eſt uerbuin immi-nuere pro eo quod eſt præflorare. huic ſentẽ/tiæ aſtipulatur cõcinitq́ꝫ lepidiſſimus ille mu/ſæus qui Leandri et Herus amores decantauit: dicens ꝙ Hero παρθένος ἠματίη, νυχίη γυνή. hoc ẽ uirgo diurna/nocturna mulier. ꝑflora/tam ſignificare uolẽs Heronem et nocte pro/ſtitutam. Pium ita intellexiſſe docent hæc uer/ba. Synonima enim ſunt Mulier et impudica. Per impudicam eam intelligens / quæ pudici/tiam amiſit. Hieronymus mulierem uirgini opponit: cuius ſententiæ Pius innititur.

Vitãm uxorem ſignificare: Biui/rã uiduam.

Cap. LXXX.

PILATVS. Nam ꝙ Vira hic legendum putat quæ ſit priſca uox et pro fœmina uel Vxore accipiatur nuſq̃ ut putamus id quoq́ꝫ compertum eſt.

ACHILLES.

Vira. n Edum Vira pro uxore dicebatur: ſed Biuira. Biuira pro uidua auctore Marcello:

reperitur et uniuira apud Hieronymũ in epi- stola ad pammachium. Vniuira.

Delinitum indifferenter et deleni- tum dici: et de eius propria significatione.

Cap. LXXXI.

NON possum homũcionis huius imperitiã satis admirari: qui delinitus: dici posse negat a Lino: quum auctore Quintiliano haud mirum sit mutationes illas fieri quas afferunt declinatio aut præpositio: ut secat/secuit. Cadit/excidit: Calcat exculcat. Cædit/excidit. Facio/inficio. Itidem et delinio dici potest a uerbo lenio: immutato tãtum elemento: id quod in cõpositione sæpissime/teste Prisciano/fieri solet. Nã qui delenio dicit/etymologiã sequitur. Qui uero delinio. Anomaliam: siquidẽ deriuatiua primitiuorũ seriem in elementis omnibus non sequuntur. Quod autem ait delenitum significare mente externatum: illud falsum esse ostendit Plautus in Sticho. Etymologia. Anomalia.

Contraq; uerbis delenitur commodis.

Et Columella libro decimo. Sed tamẽ: inqt: iracũdia notæ melioris facile delenitur assiduo

interuentu eorum qui curant aluearia. Vbi delenitur interpretare demulcetur: quod passiuum est a uerbo delenio. Reicienda sunt igitur cuncta Pilati deliramenta et fatuitates: eruditorũq; consensui adhærendum: Nam si præstandæ illis essent aures: dum ad uirtutis apicem scandere Tyrũculi putarent: in altissima ignorantiæ præcipitia deturbarentur.

Pium in syllabis multum sapere.

Cap. LXXXII.

Friuolarius homũcio.

o Mittam quod super ommitto omittendus homuncio et friuolarius iste blatit: qui nec Prisciani nec Pii uerba percepit. Vnum profiteri ausim: in reliquis multum: in syllabis maxime Piũ sapere.

Cap. LXXXIII.

VPer eo uersu.

s Si me illã amãtẽ ad sese studeã recipe.

Vaniloquidorus.

Vaniloquus et uaniloquidorus Pilatus a Pio dissentit: eiusq; sensum nullo fultus argumẽto haud quaq̃ probat: ut pote qui nebulas uenetur: et nullum salis gustum habeat literator insulsissimus: quælibet effutire paratus etiã per deliria/dũmodo a Pio dissentiat ut aliquid sapere uideatur.

Horto dici et hortor.
Cap.LXXXIIII.

c ARmen Plautinũ est loquẽte Mercurio.

Amãti supparasitor:horto:asto: admoneo:gaudeo.

Quum in exemplaribus omnibus quos mihi legendi facultas est oblata horto/non hortor: legatur / Audacissimus attamen et confidentissimus Pilatus bonorum mala carminum lauerna/ut inquit Ausonius: et Germana Britanicaq; illuuies / triuialis scholæ fetores obolens:non horto / sed hortor / scribendum putat:codicum ueterum scripturam in patrocinium adducens: quæ uel apud eum nulla uel Barbara prorsus et Gotica fuit: nulli placitura / nisi qui carceratium forte Pilati codicem frequentarit. Nãq; si uerũm id esset quod infantissimus nugacissimusq; Technographos asserit: Merula / Beroaldusque antiquitatis obseruantissimi Pilato minime dissentirent: qui non hortor: uerum horto legunt: ut in priscis deprehenderant exemplaribus: quorum auctoritati simul ac literaturæ Pius assurgens nodum in Syrpo non quæsiuit:

Lauernà

Techno/graphos.

Sesti⁹ caballus. reuerentiæ (ne dicam) timiditatis/ q̃ temeritatis crimen subire males. Sed ne Sestius iste caballus/saltitante Camello ineptior/ineptitudinis suæ asyllum/pedum uidelicet normam: Camello ineptior. reperiat:scito Plautum ubiq; ferme: et in isto quoq; monodio / siue scæna diuerso genere carminis uti: nãq; a Tetrametro incipit/desinitq; in Trimetrũ. perinde uersum hunc septem pedibus constanté inseruisse potuit: quũ cæteri octo habeant. Addamus antiquos uocales extremas non semper abiecisse/sequente præsertim uocali: quum oratio cõmatica sit:et dialyto impedita:de qua re a nobis supius adfatim:id quod uentosus hic atq; misellus nuspiam animaduertit. Vnde inumeris uulneribus / et barbarie idẽtidem interfusa / codicem salesq; Plautinos diluit et infecit.

Cap.LXXXV.

NON me prætereunt quæ contra Pii opinionem uerbis et garrulitate magis / q̃ rationibus inixus / blaterauit semisomnus/immo merus Icelos:Morpheus: Icelos. Morpheus. Phãtas⁹. et Phantasus:quæ surda aure et prope negligẽti ommisimus:ne Salmacidas (ut dici solet) sine sudore et sanguine uincerem:adeo enim

leuia ſunt/ludicra/friuola/et nugatoria: ut ab illiteratis quoq; nedum ſemidoctis confutari poſſe diſpiciam. Nam auctore Epigrammatico poeta.

In ſteriles cãmpos nolunt iuga ferre iuuẽci.

Sinemus igitur in hiis quæ momenti erunt minimi incaſſum gracculum iſtum cornicari: eiusq; audita / non auſcultata ut pharmocopolæ uerba contemnemus: quibus ſi cui reſpondere in animo ſederet / eſſet perinde ac ſi frondes ab Ida: et ſummã libyco de mare carpat aquam: ut decenter inquit Ouidius.

Audire. Auſcultare.

Quid per uocem/Madidus/Plauto ſignificetur enarratum.

Cap. LXXXVI.

IN Dictione: Madidus: deſipit (ut ſolet) ἀγεωμέτρητος Pilatus: prorſusq; delirat. Vbi et eruditiõe: et ſenſu cõmuni caruiſſe uel cæci iudicare poterunt. et ſi integram hanc fabulam haberemus: Amphitryonem a Mercurio aquatica aſpergine fuiſſe madefactum oculata fide uideremus. Nec iocus eſſet in dictiõe: Madidus: niſi uox iſta duo ſignificaret madefactum uidelicet et ebrium. Quin quum paulo infra: Ego te ſacrifico et

Ageometritos.

Madidus quid.

macto: Mercurius uociferatur in Amphitryo-nē: hoc inuit, quoniā mactatio nō fiebat sine inspersione: unde maronianū illud. Inuergit uina sacerdos. cuius ritus propudiosus rabula ignarus/ merus nugas blatit temeritatis et ignorantiæ ꝓstibulū. Deniq; collegi pānosum hoc mendicabulū ære nō magis eguisse q̄ mēte.

Pium diuersa exemplaria secutum uarietatis gratia.

Cap. LXXXVII.

Insciti æ cāpus.

n ON desino mirari belluam hāc cā-pum īscitiæ depastam / et homonem illepidum/ qui paulo inferius Pium: Plautum adducentem uerbo pale/ id est palæ-stra/ in Mostellaria usum/ taxat: Ibi uero pila: non pale legentē insectatur: non animaduer-tens Pium diuersa exemplaria sequutum ta-cuisse semel: ne frustra bis idem repeteret: ue-luti surdo asino fabulam narraret.

Sarcam esse carnem.

Cap. LXXXVIII.

n OCtuinis oculis grāmatista Pilatus: ebriolus: persolæ nugæ/ temeritatis et cōtumeliæ mācipiū/ inuertit et more suo reclamantibus priscis exemplaribus ac no-

uis/carmen hoc Plautinum interpollat.
Scio hæc ſola ſarcam geſtat mea familiarium.
Ex metri neceſſitate et ſententiæ concinnitate
uertẽdum/ne dicam inuertendũ ſic autumat.
Hæc ſola ſana mihi reſtat meorũ familiariũ.

Quæ uerba Plautinũ nedũ leporẽ nõ redo/lent:ſed ineptiſſime adeo dedecẽt:ut uirgo ſi/mul et lupa/Tyriãtina ueſtis/et bardocuculus: quorũ quidẽ inuẽtio nõ alteri adſcribẽda fuit q̃ delirãti ſeni Britanico/nomine req; barba/ro:luto literarũ ac ceno: qui Iuuenalis codi/cẽ dimidio coinquinatiorem reddidit q̃ acce/perat: ſuper qua re Terentius Florenius Bri/xienſis: non protritæ iuuenis eruditionis la/certos exeruit/et hydram eruditorum iampri/dem conſenſu proſtrauit: fœtidi nedum Brit/tanici/ſed brittonis græce latineq; ignariſſimi propudii fimeta iuſto et peræque cenſorio uo/lumine minutiſſime conuerrens. Nec mirum ſi illiteratus britto illiteratiſſimo Pilato con/gruit/ magna quippe inter molles cõcordia:et ut dici ſolet:Muli mutuo ſe ſcabunt. Inſuper: præter q̃ quod audaculi et impudentis ſolius eſſet/literam pro libidine mutare: nullo re/uerendæ antiquitatis exemplari ſuffragante:

Terẽtius Florẽius.

Muli mũtuo ſca/bũt.

Merula Beroaldoq; magnis literarũ apicibus dissentiẽtibus: barbarismum Britto cerritulus incurrit: ut uerũ sit Ausonianũ uerbũ illud. Nemo bonus britto est.

Quis unq̃ fando aut legendo accepit. Hæc sola restat sana. etc. Monstra ab ultimis Brit/tõibus allata: unde cerebrosus hic bubularius: omnium egenus/bonarũ uero literatum egẽtissimus: pedibus albis iampridem in hanc urbem uenisse gloriatur: et ut illa tempestas fere/bat/errore magis/et hominum icuria & professorum inscitia/religionis simulatione/nuptiarum lenociniis/haberi cœpit optimus malorũ: cuius/sublustrem quãuis/ lucẽ latinæ græcæq; musæ radiis coruscus Ioannes Taberius/adeo contenebrauit: ut consono suffragio uerum id Pompei censeatur adagium. Plures orientem solem colunt/q̃ occidentem.

Bubularius.

Lux sublustris.

Ioannes Taberi9.

Apologetici in Plauti

Amphitryonem

finis.

ACHILLIS .P. BOCHII APOLOGISMVS SECVNDVS CONTRA PILATVM. IN PLAVTI ASINARIAM.

De Onago Pius Plautusq; defensi. Cap. LXXXIX.

PILATVS. Onagos ẽ fabulæ : scribi debet eiusdẽ uersus finis: nõ onagost, ꝓ onago ẽ: ut inqt Pius: uel ꝓ onagos ẽ: ut Saracẽus. nã nullo mõ onagost scribi patiť metri rõ. Neq; usq̃ auditũ ẽ nomẽ illď onago a Pio cõmemoratũ.

ACHILLES.

SAEPE ALTA IN SESE recipiẽtis animi specula : cui nihil auiũ est: mente, magistellũ hũc cõpitaliciũ, helleborosum, simul ac furiosum fastu, tumore, dicacitate in belluinã naturã ꝓuolutũ cõtuor et examino: occurrit medi⁹ fidius illi, ut Apellis Ptolemæo asininas aures inesse, ignorantia altrinsecus et contumelia latera stipãtibus: quibus inescatus et excantatus alba linea cuncta metitur, et de

Magistellus cõpitalicius.

facili/ut ad pauca respiciens / enunciat bliteus mucidusq; literarum fucus : qui omnia quæ non intelligit damnat: sæpe uero ut sapere ali/quid uideatur: dissentit ab interp̄tibus : idq; a Pio : quem foris lancinat/domi ligurit: a quo omnia quæ triuialem literaturam minime sa/piunt: illiberali furto subtraxit/inuerecundus

Plagiari⁹ plagiarius/et duræ frontis homũculus/cauilla/

Cãicula. tor/cãicula/ridicularius/gloriabũdus /oscitãs: ignobilissimus / despicatissimus. Cæterum ea

Polyma/thia. polymathia/et nõ tritarũ rerũ cognitiõe mul/tiiuga præfulget Pius : ut eius in tuto sit laus:

Pii laus i tuto. quæ nullius præconio crescere potest : nulla uituperatione dimminui: iuuenis transgressus auos/et ante diem dicenda tacendaq; callens: fœcũdissimi supra coæuos suos uir ingenii: nec dum enim trigesimum et quartum annũ at/tigit: et ea non aconiti nec sine puluere elabo/rauit: in quibus uel quãtulam partem attigisse summis literarum apicibus gloriosissimũ fuit:

Polygra/photatos quem meopte titulo Polygraphotaton appel/lare consueui : prolificam eius mentem etiam tener exosculatus: et adhuc maiora supersunt. Nam quæ iam promulgauit/folia(ut ita dixe/rim)sunt artis/pædomathiæ/getemataq; iuue/

nilia/si hiis quæ quotidiana formãtur incude cõferantur. Sed ad rem nostram repedemus: huncq̃ uanissimum/ unaq̃ litera plusq̃ me/dicum rabulatorem/aspernabilem/insuauem: inciuilem confutemus: ne in eo tantum sibi plaudat spurcissimus et Opicus senex barbariæ primipilaris britanicus deterrimo Pilato hoc uno deterior: ut qui mortuam Bucconis dementiam/ et (relicto quãuis aculeo) sepultam/barbaris telis:et nationis suæ toxico muniuit: utq̃ reuiuiscere posset/ære simul/ac auxiliaribus mentis culpatissimæ telis instruxit: hoc diritatis propriæ emissario usus: ne prætextatam stellionatus sui malignitatisq̃ personam ponere cogeretur. Scribit Eruginosus iste pædagogus non recte consistere carmen hoc si ita legatur.

Opicus senex. Primipilaris. Diritatis emissari9 Stellionatus.

Dicam nomen huic græce onago est fabulæ.

Quoniã metron ametron esset/et incõgrua uerborũ epimelia. Atqui nec uerum loqueris nec uerisimile frutex. portisculus tuus/ capulare cadauer/brittonũ propudiosissimus pessime te docuit: Nihil.n.est huius carminis modulo modulatius. Nec mirum si præceptor tuus ista minime uiderit: quum auctore Gre-

Verborũ epimelia. Portisculus.

Asinus ad fides.

gorio / canis antiquus cathenæ assuefieri non possit: Sitq; amusos prorsus: et asinus ad fides: Alter Tinga Placentinus: qui uno in nomine duos facit solœcismos: barbariem suam non secus ac propriam amplectens filiolam. Namq; si ita deducatur uersus ille Plautinus. Dicã. Nomenhu. Icgræ. conago. est fa: bulæ. Quid istic imodulatũ resonabit? nihil prorsus. Conago enim pes Tribrachus erit: in ultima autem uocali nulla erit hæsitatio: quippe quum ῶμεγα sequente uocali apud antiquos subinde corripiatur: auctoribus huius rei græcis: nec latinis quidem ex usu suo reprobantibus. Lucretius libro sexto.

Tempore eo fiãt quo etesia flabra aquilonũ. Pio Beroaldus Merulaq; adstipulantur.

Cap. XC.

Volsellis uti non gladio.

n MMisi nõnulla superius indiscussa: quum cæcutiat Pilatus: et quid loquatur (ut ferme in omnibus assolet) ignoret: Hermolaum Piumq; lacessens: Sed uolsellis utitur non gladio.

Barbare in carmine Plautino ad comœdiæ titulum non referri.

Cap. XCI.

q VAle est illud in eo Plauti Versu. Demophilus scripsit Marcus uertit barbare.

Dictionem/barbare/ad comœdiæ titulum re/ferens. In quo dupliciter quidem errat. Quũ uertere/id quod Marcus fecit/totam comœdiã complecti debeat:quod facit uerbum/scripsit: cui istud respondet. Præterea non barbara est dictio asinaria:nec barbare ab onago dictione græca deflexa:sed cõcinniter et aptissime.Nec indignum est aut incõueniens:ꝙ in principio fabulæ sese Plautus attenuet:id quod omneis nõ sibi fidentes poetæ solent:sed ad musarum et Apollinis auxiliũ cõfugientes. Cuius rei in/scius insipidus hic garrulator : ut calcitrosus asellus ruditu simul ac pæditu rem soluit. Calcitrosus asell9

Cap. XCII.

PILATVS. Pius iterum concutiens nisi et sepultus delirio in hoc apparet.quum ait:Diphilus scriptum se reperisse.etc.

ACHILLES. Aurã captare.

a VRas captat ac leporem uenatur in aere Muginator iste / fedissimusque pædotriba. ꝓfiteor me prima uerba Muginator.

non percipere: nec mirum est/insania/liuore: inscitia/dicacitate / mõstruosissimis quattuor monstris correptum puto erraticum istũc hominem/sordentium ganearum incolam/delirare / sibiq; non consistere : q Demophilum: legendum esse / non Diphilum inquit. Prius in retractatiõibus suis/id Pius uidit/quas ante huius corui garritus edidit ita scribẽs. Demophilus scripsit/Marcus uertit barbare: carmen est Plautinum : nihil immuto quum de Demophilo poeta quidpiam legerim.

Ganearũ incola.

Virum eius et uirum suum recte et latine dici.

Cap. XCIII.

VIN cauillationibus insistit ĩ expositione illius carminis.

q

Accurrit uxor ac uirũ eius tristẽ agit: Tãq̃ uelit ad canones grãmatices ferula sceptro suo/Plautum agere : quo delirio nihil est delirius. Virũ eius et uirũ suũ antiquos ĩdiscriminatim dixisse ante nos annotatũ est ab eruditis: id quod solus hic grãmaticulus ignorat. Pio congruunt Beroaldus et Merula.

Philemium et philematium recte dici.

Cap. XCIIII.

N Hiis Plautinis uersibus.

i Equidem scio filius ꝙ amet meus
Isthanc meretricem e proximo Philenium.

Adeo in Pium amarulentus insurgit agresti ferocia futilis locutuleius: nec duabus Anticyris aut utroq; sanandus helleboro: ut sanguinis missione per frontem sit opus: cui tamdiu ueratrum non prodest. Exclamat Pium Philemion appellare paruum osculum: quum id Philemation appelletur: ut poemation: prorumpitq; inconuitium, græcas, dicens, Pium literas ignorare. O perdelirum, et cucurbitularum egentissimum caput: quisnam stercoree bonase, Copriane mere a dictione græca Philema recta declinatione Philematium deflecti ignorat? quod Pius multis in locis et admonuit et docuit: suntq; isthæc ex meris ramentis, et grãmaticæ fæcibus mutuata. Quare ut omnino sine fronte, sine pudore cuncti te deprehendant Pilate: Pii uerba hiis nostris inserere collibuit. Pileniũ: mallim legere Philemion. auctore Lucretio Philema ad expressiorem delicii affectum amatorem consueuisse

Amarulentus. Locutuleius. Cucurbitula. Coprianus merus. Philema quid.

amasiam uocitare:hoc est osculū: Philemion suauiolum significabit:nomen uenerix puellæ perq̄decentissimum. Quin φίλω signat osculor et amo: Hinc lepidulum/festiuulum/et geniale carmen apud græcos in hanc ferme sententiā. si me φίλεις,ne me φίλει. hoc est. si me amas/ne me suauia:in male olentem: lego tamen in græcis epigrāmatis Philænium nomen mulieris in hæc uerba auctore Philippo.

Ἡ πυρὶ πάντα τήκουσα φιλαίνιον ἡ βαρύπνοος.

Quis autem adeo cæcutit: ut Pium in ultima enarrationis huius periodo non uideat ꝓbare nihil ut mutetur:quum præsertim Philænium tradat se in græcis epigrammatibus reperisse: quo quidem priorem sententiam non probauit:at secundam. Cæterum puta Philemium a recto casu non ab obliquo: ut canones docēt: Plautum dixisse: Arguendusne erit poeta latinus qui in omnibus græcas regulas non sequatur? solent enim Romani a græco aliquid detorquentes dedita opera:et ex compacto a græcorum regulis Euphoniæ ornatusq; gratia aliquatenus desciscere:simul ne ex omni parte peregrinitatem dictio redoleat: et Philemion

Periodus.

Peregrinitas.

deriuatum erit non diminutum: neq;.n.ex Pii uerbis habes Philemium diminutiuum esse: sed a dictione Philema deriuatum. nec obstat Philemium suauiolum a Pio uocari/affectum potius rei/q̃ uerbi diminutionem intelligente. Cauillator purulentus/uanus/desipiẽs/hebes: ineptus: atra bile percitus: minimis etiam qui/buslibet insidiatur: alienamq; laudem grauate ferens cassiculos telasq; ut Aranea disponit: sed eodem fato quo Arachne cum Mineruia certabit: suspendio arborem eliget: inuidentia persuastrice/comite ignorantia/furore duce. Latrat: sed incassum latrat aduersis musis/et Apolline nullo/græcas Pium literas non tene/re: quod nec defensione quidem dignũ puto: græcatiorem omnino Buccardũ ducẽs: ut qui nedũ græcas literas/sed et græcos mores cal/leat: nec magis atticisset q̃ pergræcetur. At cõ/cedamus mendum nõ esse in Pii cõmentariis: et ab eo Philemium a recto deriuari/nõ a ge/netiuo. Nec.n.nomina ista a patrio casu deri/uari Pius negat: quinimmo concedit: sed etiã a recto priscos deflexisse contendit/Marcello præsertim authore: qui a recto labos labosum deriuat: ab obliquo laboris laboriosum. Quis

Purulẽtus. Persuastrix. Græcatior. Labosũ. Laboriosum.

ignorāt tertiā apud græcos inflexionem quin-
tæ græcæ declinationi respondere?

De retiaculo Plautus assertus
a calumnia.
Cap.XCV.

d VM subinde cimicem hunc spurcis-
simū proterere necesse est / timeo ne
manus spurcetur digitiq; oboleant:
tentare tamen omnia/cūctaq; experiri in ani/
mo est: potiusq̄ Plautino codici iniuriam in/
ferentem stolidum/excordem/tetrum / illepi-
dum Pilatum perpetiar. Quum enim Beroal/
dus/Merula/ac omnis ætas duo hæc Plautina
recognouerit carmina,

Iubeas una opera me piscari in aere
Venari autem retiaculo in medio mari.

Ebriacus hic tamen/et crapula inscitiaq; se-
pultus legendum putat. Venari autem iaculo
apros i medio mari. Quis isthæc te docuit bar/
de / capra cōmista/olidum lupanar? an quod
neq; prisci / neq; noui codices seruant audes
pro nutu cōminisci? et ut phanaticus / quem
oestro Bellona suo pcussit/ore rabido/effreni
et exlegi lingua: mōstra pferre ab ultima Brit/

Capra cōmista.

tani i telata / tuo illo tuberoso / multigrũmo: uinulẽtoq; ore: ut uiridaria Plautina aprugno rostro uastare/lepores proterere: et ex musarũ cõcẽtibus relatas delicias dissipare? Retiaculũ non reperitur inquit hic lurco supra Tricõgiũ Mediolanensem uinulentior. Quod ut euidẽ/tissimis testibus laruatus hic bubo oẽs ignorã/tiæ tenebras circũuolans expiletur: Honoratũ grãmaticũ libro primo georgicon ita scribẽtẽ audiamus. Atq; alius latũ funda iam uerberat amnem. genus est retis a fundẽdo dictũ id est retiaculum quod dicitur βόλος. Caper autẽ: hæc retia pluraliter / retiaculum et retiacula usurpandum ait. Hieronymus in psalmis. Ca/dent in retiaculum peccatores. Reticulum re/tiolũq; unde reticulata structura/nihil ad hãc rem. At noua compede aprum hunc cohibea/mus: immo porcum lutulentissimum suban/tem semper aut cubantem. Rationem proten/dit: Dii boni: Aiacis Clypeum ut ipse fingit. Retiaculum/inquit/tollendum quoniam sen/tentia non æque quadrat: quum retibus pro/fecto in medio mari quis uenari queat hoc est piscari: et conueniens consonũq; sit / in mari retibus aliquid capere. etc. Proh Dii immor/

Tubero/sum. Multi/grũmũ.

Subans.

tales quæ monstra sunt monstra/si hæc hominis uerba sunt/aut ab homine prolata:uenari id est piscari? O apruno uenabulo dignissime: qui inter succidias tuas grũnientes tot apros habes:an huiusmodi interpretationem posteritati cõmẽdasti in opico illo uocabulario tuo Mephitico/Chimeræo/ Britanicarum sordiũ colliquia/pueritiæ incilibus / uoraginosa laciniosaq; subluuie? Profiteor ad hanc usq; diem me nũq̃ legisse uenari idem esse quod piscari. Hoc magno labore uenatus et expiscatus sum ex Pilati fœtoribus. Quin homo brute significatur a Plauto per senem litano impossibilia præcipi:quæ pari opera facere poterit/qua piscari in aere:uenari ĩ mare possumus:id quod fieri nequit:quum uenatio nemorensis sit / ac in siluis:in campo/sub dio fiat:non autem in profundo mari. Cæterum apri huius spurcissimi grunnitus tandem declinemus.

Aprũnũ uenabulum.

Colliqa.

Quadrigæ ueneris olorinæ et tardæ.

Cap. XCVI.

qVAdrigas albas insanus magistellus ad Venerem refert : quũ illic de Venere mentio nulla fiat : tã̃ Veneris quadrigæ cæteris sit celeriores : ociiq; parẽs nõ

Ocii parẽs cypris

ſit Cypris: oloresq́ plusq̃ anſerinæ grauitatis aues ſint ad uolatum promptiſſimi: quod eruditi uix a riſu defendent.

Gelius Nõniusq́ aſſerti a calumnia.

Cap. XCVII.

c VRatoris eget ſemitarius iſte grammaticulus et opidanus Socrates: qui quod in priſcis Nonnii et inuulgatis codicibus paſſim legitur temerarius eradit: Idẽ ĩ Gelliano codice auſus: mola aſinaria alligãdus: et ut Eupolis baptarũ auctor in mare trudẽdus. Nec enim ſum ille: qui temeritate maledicentiaq́ propudium hoc et literarum cænum æquare cõfidam: quãuis naturam quãdoq́ mutare cogat indignatio. Nec legi metricæ iniuria fit: quum ſuis pedibus conſtet carmen Plautinum. Semitarius. Socrates opidãus. Eupolis.

Cap. XCVIII.

i N Sequentibus in expoſitione illius hemiſtichii.

Nomen commutaueris.

Quæ in commentariis Pii audaculus hic garrulusq́ admodum grammatiſta corrigit: uitia impreſſorũ erant: quæ in retractationibus ſuis

Pius ante hūc emendauit: ea non ueretur hic
Inuerecō bubo furtim subripere: ac sibi inuerecunditer
diter. adscribere.

De uoce Aeacidinus.

Cap. IC.

ONnulla sunt huiusmodi quæ pru/
n dens ommitto: ne eruditi minuscula
isthæc legentes stomachentur: quale
Aeacidi/ est quod infra ab Aeacida Achille ait Aeaci/
nus ab dinus deriuari: et nō ab Aeaco inferorū: sōnia
Aeaco. mhercle ægri ueteris nulla ratione uallata.

Hoc pro huc usurpatum.

Cap. C.

CCusat eruditissimum Pium ineru-
a ditissimus Pilatus in eo hemistichio.
Proficiscin hoc dixerimus.
Interp̄tantem hoc pro huc a Plauto ususpatū
esse. Quare ut errorem suum recognoscat: et
Agrāma/ ut omnes illum grammaticum agrammaton
tos. esse sciant: Audi sodes Priscianum libro. xv.
ita loquentem. Pronomina quoq; pro aduer-
biis/uel loco aduerbiorum ponuntur: Virgi/
lius in octauo.
Hoc tunc ignipotens cælo descendit ab alto.
Hoc pro huc. Hæc ille. At non solum Virgi/

lius: uerum Iuuenalis etiam.

Rumpuntur somni fustes hoc ocyus inquit
Afferte.

Cæterum quid hoc monstro ridiculosius? cu/ius affannias ego in Menehmis identidem ridēs quum legerem: reperi tādem ipsa ueritatis ui: quæ semper (ut inquit Ennius) enatat coactū esse hoc/pro/huc/iterpretari: linguaq; nequissima aberrante: uerum (cuius semper acerrimus hostis fuit) dicere. Quamquidem ad rem: ut studiosi paulisper rideant: uerba Pilati in Menehmis adiecimus. Hoc pro huc frequens Plauto loquutio: ut in rudente: concede hoc tu leno: et alibi sæpius. Ipse quidem quod natura lynces insitum habent imitatur: qui post tergum respicientes priorum non meminerūt et mens perdit quod oculi uidere desiderant. O obsessum omni crimine et lethargo caput.

Veritas semper enatat.

De Capidula uase.
Cap. CI.

N Eius carminis enarratione.
i Iam nunc secūda mihi facis: scibam hoc te capitulo hodie.

Pium Buccardus taxat q; Capidūcula legen/

Capidūcula.

dum esse dixerit: quoniam id metri ratio non patitur. Sed ut omnes nasutum hunc rhinocerota contumeliis tantum et maledicentiæ intentum esse cognoscant: Pii uerba quæ in appendiculis post Plautum extāt subscribamus: Sunt enim hæc. Censuimus id carmen. Iam nunc secunda mihi facis: scibam hoc te capitulo. ita corrigendum: ut nō capitulo: sed capeduncula legatur: quod quoniam non ita proximum est: scribo capidula quæ eadem est cum capeduncula. Hæc Pius. Nāq; si capidula leget: nulla carmini fiet iniuria: rectusq; idem manebit sensus: et inanes Pilati erunt in Pium cōmentationes.

Maledicētiæ itē tus.

Difficillimi Plauti uersus explicati.

Cap. CII.

VVM de casteria inferius mētio fit: q Bucco iste bucculentus Eustatii empussæ persimilis uno pede (ut solet) insistit: ex Pii codicibus difficultates omneis exscribēs: in friuolis tātum futilibusq; dissentiens: ut opinosus et ut ominosus obloquens: amentem cuius amentem si sequeremur ab itinere recto excideremus: nec filū (ut dici solet) filo annecteremus. Nā quum superius matrem

Eustatii empussa

Opiosus

Filū filo ānectere

filiæ irascentem Plautus inducat: q̄ interpellabat/et obloquebatur: illa modestissimæ filiæ uice fungēs modestissime sese matri subiicit: dicens et suam et matris uicem se ei relinquere āc illam non aliter obseruare ut remiges hortatorem solent. Necesse est/si Plautinum sensum constare/et filum filo ānectere uelimus: sequentia duo carmina superioribus congruere/et eorum sensus a superiori dependere. Nō enim hic quiescentem aut laborantem Philenium: sed præter iustum loquaculam mater carpit. Illa uero respondens ait se matri obsequi: illā q̄ obseruare: non secus ac remiges iubente hortatore deponunt remos/et accipiūt: frustra autem isthic de familia fit mentio: quū ād loquendum tacendumue omnia hæc accomodari debeant. Quod si animaduertisset hic rabula lutumq̄ literatum non ita temere iudicasset: nec buccellarum alienarum mēdicus Buccardus quicquid in buccam uenit statim effutisset. Pius attamen (quoniam rerum cognitio quotidie crescit) publice Plautinos sales interpretatus: me excipiente et annotante: nihil ex his uersibus mutandum duxit. Si/exponens pro etsi: hoc est q̄uis reposuerim remum

Loquacula.

Lutū literarū.

Buccellæ

in casteria/ibi quiesco : quasi subintelligi uellet Philenium : etiam non quiescerem : licet deposito remo:te iubente. Legebat tamen/ibi non ubi : et familiæ:ut esset a familia nautica metaphora:nō autem a domestica:et/tibi/exponēdum est/in te/id est nutu tuo . Ridendū uero et naucifaciendum quicquid perincertū stolidior an uanior Pilatus ineptissime fringultit:qui egregiam salis Plautini laudem insulsa nimis/et odiosa scrutatione uiolauit: futiliq; et puerili argutiarum meditatione/inepta/inani/leui/et quasi dicaci argutia conspurcauit .

Fringultire.

Producere idem esse quod prostituere.
Cap. CIII.

PILATVS. Produxisti/edidisti/pepisti:nā nō placet quod Pius interp̄tatur prostituisti.

ACHILLES

I Prostituto productori non placet uerbum producere / placet Iuuenali ita scribenti libro octauo.

Scilicet expectas ut tradat mater honestos:
Aut alios mores/ q̄ quos habet ? utile porro
Filiolam turpi uetulæ producere turpem.

Placet Hermolao uiro extra ingenii aleam po/sito: placet Asconio: Placet eruditis omnibus: placet deniq; hiis omnibus: qui in Bucconis hara non grũniunt. Hermo/lai laus.

Nouiciis gypsari pedes Tibullus a Pilati barbarie uindicatus.

Cap. CIIII.

e T Thuris piperisq; erunt cuculli: merciumq; segestria/librisq; uenibũt pro emporetica charta libri Buccar/dæi: solis adeo deliriis somniisq; redundant: insaniaq; et peculiari grammaticulorum te/meritate refertissimi sunt. Trichonem maxi/mum refert hic Buccardus: cuncta adeo im/plicat/mille Plautino codici inferens stigma/ta. ex hara sua dictiones addit pro animi sui sententia: si modo animum habet: quæ uero non placent eradit: alterum Aristarchum ge/rens uir minimi pretii: id quod facile est ani/maduertere in principio illius scenæ. Merciũ segestria.

Perfidiæ laudes gratiasq; habemus merito ma/gnas. Pium carpens ueterum codicum fi/dem sequutum / et alterius periculo diuinare nolentem: nõ enim adeo phanaticus est/neq; eo furore percitus/ut diuinare ualeat: id quod

ſoli Pilato conceſſum eſt. Eadem temeritate Tibulli hunccine uerſum deprauat.

Barbara luxatos ferre cataſta pedes.

Contra bonam omnem literaturam. Quippe quum: gypſatos: legendũ eſſe omnes ſciãt. Nam uenalibus mancipiis gypſo oblinebantur pedes argumento uenalitii: id quod præter cæteros Satyrographus poeta indicat.

Gypſati pedes uenalitii.

Nuper in hãc urbẽ pedibus qui uenerat albis.

Potior paſſiuum eſſe.

Cap. CV.

PILATVS. Pius paſſiue dicit interpretandum eſſe potiti: hoc eſt triumphati: quod nullibi auditum eſt.

ACHILLES.

IMPudentia prope peculiari laborat Buccardus hic effrenis / et altiſſimus inſcitiæ gurges: qui dũ aliquid ignorat: id nullibi auditum eſſe / et nullibi reperiri aſſerit. Quare ut imperitiã et temeritatem ſuã audacter / ſtrenueq́ cõprimamus: Donati auctoritate / non ſecus ac mucrone clypeoue ſoli diſſimo utamur: cuius in Phormione hæc uerba ſunt. Pateretur mali: legitur et potiretur quia potiri μέσον fuit: Plautus: hoſtium poti/

Gurges ĩſcitiæ.

Potiri meſon.

tus est. Hæc ille. Lucretius autem in hoc signi ficatu et ipse usus est.

Præterea mens ipsa iacet/languetq; sopore:
Nec dissentit eum mortis letiq; potitum.

Quid manifestius est / quidue impresentiarū notius/præfecti huius triuialis/uapularisq; tribuni inscitia?qui septenis nedum/sed centenis ignorantiæ uerticibus fæcundissimus assurgit: mōstris suis et ueneno eruditionem deliciasq; Plautinas inficiens. Verum : proh Dii boni: quāta ueritatis uis est:cogitur Pilatus (sui tamen immemor) cū Pio sentire in captiuis:ubi ait. Est potitus hostium .i. factus est hostium præda:et peruenit in hostium manus : nouato a poeta loquendi modo in passiua significatione. Præfect9 triuialis. Tribūus uapularis.

De Septem sapientibus:et Iuuenalis interpretatio suo auctori uindicata.
Cap.CVI.

q VI ab alio genere uitæ detriti iam et retorridi literarum disciplinas serius adeunt:si forte iidem garruli natura et subarguculi sunt : q̄ opido fiunt in literarū ostentatione inepti et friuoli : in quorū quidē Subargutuli.

numerum recensendus merito et adscribendus est Buccardus: qui arrogans mirum in modū: atq; insolens nūq̄ a se discedit: neq; idem unq̄ (Catulliano Suffeno haud absimilis) æque est beatus/ac poema quum scribit: tam gaudet in se tāq; se ipse miratur. Septem sapientum uer/ba et nomen ex Pii thesauris mutuatus: post Pium Pii reperta reperit: demum autem ut scire aliquid uideatur: lectores admonet inspi/ciant/quantum inter suam et Pii interpreta/tionem intersit. Ventosum/indignūq; pæda/gogulum de quo fiat in academia mentio: ui/deant critici carminum trutinatores: nasutiq; uerborum pensitatores: etiam secūdum Lug/dunum lis ista decidatur. Versus tui ô Pilate scholicum/mortuarium/triuiale nescio quid uirus/anatemue desipientem obolent: uenam nullam: artem inertem. Pii uersibus nec mu/sæ magis sunt musicæ: elati sunt/sonori/rebus et uerbis efferti: hoc uno saltem superiores/q̄ inuentorem Pium agnoscunt. Buccardus au/tem Bucco merus/seruum pecus/hiulcis/lap/santibus/male coagmentatis uerbis inexplici/tus est: quorum argumento Aesopi ranam re/

Catullianus suffenus.

Critici.

Trutinatores.

Mortuarium.

Ars iers.

presentauit/quæ boue̅ referre non potuit qua̅/uis se rumperet. Inuehitur asellus hic dossua/rius in Pium/ꝙ Sidonium uellicat Thaletem prima longa pronunciantem.uellem erudito/rum testimonia in medium protulisset a Pio dissentientia: re enim non uerbis standum est in acie: nec magnificis/ampullosis/æacidinisq; minis inter pocula trucidandi sunt hostes: sed præpilatis ratio̅is hastis i̅ pugna. Addit fœtidus et hallucinanti similis literator Bias secunda longa a græco illo poeta ponitur: debuit igi tur a Pio idem obseruari. O caput acepha/lon/et cucurbitanum: nonne qui in græcis te aliquid præfers a tuo illo Britonio præceptore Palatiolo oriundo/tali discipulo dignissimo: didicisti/α/apud græcos elementum esse di/chronon/siue/anceps latine libeat appellare? cæcus mhercules cæcum ducebat/cæcu̅ cæcus: et ambo in foueam co̅ciderunt. Tu blatta in peluim/et lupus in puteu̅ prolapsus/Piu̅ lite/ratu̅ thesauru̅ in græcaru̅ memoriaru̅ cogni/tione taxare audes? qui dormie̅s te tuu̅q; brita/nicu̅ relinquit: illu̅ in q̄ britanicu̅: qui qua̅uis octogenarius sit/rudime̅ta tame̅ utriusq; ligu̅æ

Asellus dossuarius.

Caput acephalo̅.

A: dichronon.

Lupus in puteu̅.

uix tenet: et si quid nouit ex Pii et aliorum cõmentariis nouit: in expedito est exemplum. Nam quum Iuuenalis carmen id interpretatur palatiolensis Thucydides.

In expedito est.

Excuterent somnũ druso uitulisq; marinis.

Somnos urso emendauit ex Pii in Plautum lucubrationibus, nodum satyricum enodans: et impudentissime auctorem subticuit: scilicet nesciens ingenui esse animi fateri per quos ꝓfeceris: mallensq; in furto deprehendi: q̃ mutuum reddere, homo furacissimus, egregiusq; lauernionum antesignanus.

Lauernionũ ãtesignãus.

Legere habere significatũ nõ protritũ et id a græco sumptum.

Cap. CVII.

N Eius carminis interpretatione.

i Hinc me clamantem ex ædibus delegit huius mater.

Linguax blaterōq; Pilatus Pium ait garrire futilia et sõni plena: q̃ delegere a uerbo græco ἀναλέγω detorqueri dixerit in ꝓuerbiis græcis inuẽto: quũ nihil tale apud græcos legat, neq; ἀναλέγω usq̃ uisum sit. Atqui ut Buccardi huiusce impudentiã simul ac inscitiam deprimamus: Notandũ non a lego.is.delego deriuari

Linguax et blatero.

in eo ſignificatu/quo Plautus utitur:ſex enim ſignificatiões habet lego/nihil ad delego per/tinētes. Dicet forte ſtudioſus in re literaria cu/rioſior:unde igitur delego/ſi nō a lego/deflec/tetur? Cui reſpondebit Pius:a uerbo quidem græco ἀναλέγω: unde Plautus latinum uer/bum delego mutuatus eſt. Dicet Pilatus/nuſq̄ ἀναλέγω uiſum eſt:quare ut ī literis græcis hu/ius imperitia detegatur:uerba Zenobii et Di/dymi/qui prouerbia græca ſcripſerunt/in me/dium afferamus. ἀετὸν κάνθαρος μεύεται. παροιμία, τὰ γὰρ ὠὰ τοῦ ἀετοῦ ἀφανίζουσιν οἱ κανθάροι κυλίοντες ἐπεὶ οἱ ἀετοὶ τοὺς κανθάρους ἀναλέγουσιν. Vbi ἀναλέγουσιν neceſſe eſt habere ſignificatū offendēdi. Vnde Plau/tus illud ſūpſit in Amphitryone. Cui lego hoc ſcipione. Animaduertendum tamen eſt in Pii cōmentariis perperam ανωλεγω impreſſorum incuria ſcriptum:quū ibi ἀναλέγω legi debeat. Zēobius Dydimꝰ

Falſo Pilatum aſcribere Pio
quæ non dicit.
Cap. CVIII.

N Eo carmine Plautino.
Tuus arbitratus ſit cōburas ſi uelis. Calūnio
Calumnioſus eſt nugaciſſimus hic ſus.

interpres: ascribitq; Pio quæ nec dixit/nec somniauit unq̃. Vbinam reperit apud Pium referendum esse ad argentum non ad picturã. quoniam argentum non comburitur? Cerritus est profecto et furiosus hic homuncio/uel dæmonium habet qui Pium intelligat ante q̃ loquatur. Immo id omne ad picturam referẽdum est. Quare ut in manifesta calumnia deprehendatur/Pii uerba subtexam ita scribentis. Tuus arbitratus: lego/tui arbitratus. i. tui arbitrii: in tua scilicet potestate positum sit. Præter hæc nec uerbum mutit Pius. Quãobrem non desino mirari unde has nugas commentus sit hic tricho: quem si audiamus/Pius etiam dicit quæ non dicit.

Cerritus homũcio

Tricho.

De Artemone.

Cap. CIX.

Egregie ĩprobus.

ANdem egregie improbus homũcio e uirulentiam obolet qua semper agitatur: qui Pium scribit Arthemonem cum aspiratione dicendum censuisse. in quo palam mentitur: quippe quum nonnullis hoc adscribat Pius: nec ex sententia sua id proferat: Quemadmodum ex uerbis suis inferius percipere datur.

Chreſtum Plautinam uocem
non eſſe.
Cap.CX.

p AVlopoſt Chreſtum ex hara ſua in Plautinas delicias iniicit. Qua quidem uoce nullus comicorum utitur. atqui priſci ita codices habent.
Cliniam, Chremem, Cratinum, Demiam, Demoſthenem, id quod ἄχρηστος iſte bambalio non uidit. ἄχρηστος. Bãbalio.

Indicatum quid apud Plautum
ſignificet.
Cap.CXI.

m ISerrimum tandem, omniũq; perditiſſimum ſimul ac illiteratiſſimũ Pilatum fouea ut Lupum excepimus: nullam Plautinorum carminum et ſenſuum rationem tenere coniecimus: qui in expoſitiõe carminis illius.
Male cubãdũ ẽ: ĩdicatũ me uxor adducit domũ
Iudicatum, codicem impudentiſſime cõuellens ſcribit: hiis propemodum uerbis uſus.
Iudicatum condemnatũ: quod plurimi codices habent: et ſenſui maxime congruit: quoniã uxor dixit. Cœnabis hodie ut dignũ ẽ ma,

gnum malum . et ſic ſententiam aduerſum eum tuliſſe uidetur / ꝙ mereatur cœnare ma/

Mēdaci/ gnum malum. Ita/incolumi Pio/moriar: niſi

loquus. mendaciloquum hunc grammatiſtam litera/rum ignariſſimum in fidelibus codicibus inſo/lentiſſimum ut euidenter agnoſcatis efficiam.

Muſarū Accipite muſarum candidati quæ Marcellus

cādidati. Plautiniſſimus interpres ſic annotauit. Indi/catum æque indictum : Plautus in Aſinaria. Male cubandum eſt indicatum me uxor ad/ducit domum. Vbi indicatum cauſa condem/natum intelligi debet.

APOLOGISMVS IN PLAV/

TI ASINARIAM

.·. FINIT .·.

ACHILLIS .P. BOCHII APOLOGISMVS TERTIVS IN AVLVLARIAM CONTRA PILATVM OPIDICVM IAFREDINENSEM.

Defensus Pius a Buccardi calumnia.
Cap.CXII.

ARPIT BESTIVS ISTE Buccardus Pium: q Staphilam uxorem dixit Euclionis. quum iampridem hoc Pius librariorum uitium emedauerit. Nutrix enim non uxor in cōmentariis legendum est. Hæc Pium perspicacissimæ alioqui diligentiæ decipere non possunt, quæ sunt ex Plauti uerbis manifestissima. Nutricē autem Staphilā fuisse, nō uxorē Pius alibi in cōmētariis sæpenumero tradit. Bestius.

c

Proxenetā tam uirū q̄ mulierem amplecti: sed figurate.
Cap.CXIII.

a DDit Simiolus iste Pium errasse: q hiis uerbis est usus. Vtitur Eunomia Simiolus

proxeneta ad reconciliandam puellam: quoniam proxeneta uirilis sit generis. Vellem authores attulisset: qui proxenetam fœmininum sexum recipere non posse tradant: nec si masculinum est continuo dicere potes non esse fœminini generis. Exemplum euidens in dictione Lupus: quem masculinum omnes dicũt: reperitur tamen, Lupus fœta genere fœminino. Quin figurate dicere possumus: Eunomia est proxeneta, hoc est proxenetæ uice fungitur. Sappho est poeta, hoc est poetica dulcedine scatet. Sappho est græcus Horatius: hoc est lepore Horatiano redundat: et mille huiusmodi: in quibus Romana lingua licenti iucunditate lasciuit et uernat. Puer uirilis est generis: Liuius attamen in Odyssæa inquit. Sancta puer filia Saturni. Næuius in secundo belli punici.

Prima incedit celeris Proserpina puer.

Et quum nunc hæc socrus dicatur: uetustissimi tamen cõmuniter hic et hæc socrus proferebant. Accius in Atreo. Simũl et pisæa præmia erepta a socru possedit suo. Aper apri, cuius fœmininum ueteres protulerunt Apra. et hæc specus. Pacuuius in nuptiis. Aduenio in

ſcrupuloſam ſpecum. Et hunc aluum / Cato ad filium. Cataplaſmatis ex aluo lauando. Cinna in ſmyrna.

At ſcelus inceſto Cinnæ creſcebat in aluo.

Quum nunc dicatur hæc aluus: uel auctore Virgilio. Aluus. Humus.

In latus inqꝫ feri curuam compagibus aluum.

Nunc dicitur hæc humus: reperitur et hic humus: Liuius in Adone: humum humidum pedibus fodit. Hoc uirus: et hic uirus dicitur: et ſecũdum maſculinorum regulam declinatur. Lucretius. Virus.

Liquit enim tetri ſupra ueſtigiã uiri. Proxeneta.

Mirabimur igitur ſi hic et hæc proxeneta dicetur? Dicitur et hoc gũmi: et hæc gũmis auctore Capella. Hæc ſcrobs: et hic ſcrobs. Hic púgil ab oĩbus dicitur: Terẽtius tamẽ de uirgine dixit: pugilẽ eſſe aiunt. Haud nouerat Cyclicus hic auctor licere maribus aptũ uerbum: fœminis quoqꝫ adiũgere: et cõtra facere: ut puta: bona anima futuit illã fœminã: pro: bonæ animæ uir: Author Priſcianus libro undecimo. Pari exemplo dictũ eſt a Pio: utitur Eunomia Proxeneta: hoc eſt fungẽte officio uiri proxenetæ. Figurate. n. dicitur per relationem Gũmis. Scrobs. Pugil. Auctor cyclicus.

ad alterum: quale illud Lucani libro primo.
Hic leges et plebiſcita coactæ.
Virgilius in octauo.
Qualis eram quum primam aciem preneſte ſub ipſa Straui.
Ad intellectum urbis reddidit ſub ipſa. Quo modo Terentius in prologo Eunuchi / in eunuchum ſuam dixit: ad comœdiam referens pronomen: hiis figuratiõibus uſus eſt Homerus: cuius rei exempla protulit Priſcianus libro decimo ſeptimo.

Theſaurum locum quoqȝ theſauri ſignificare eruditorũ teſtimoniis probatum.
Cap. CXIIII.

Apophradã.

PVDor / propudiũqȝ literarum / cænulentus et apophrada hoc eſt nefaſtus ille Pilatus Pium rudem et amentem appellat: ꝙ theſaurum pro theſaurario hoc eſt loco ubi theſaurus ſeruatur / uocet: ſubdens: theſaurum locum ſignificare et repoſitorium nũq̃ eſt compertum / neqȝ auditum. Hoc de ſyllabario ſcrutatore / minutoqȝ grãmaticulo facile crediderim: qui in triuio miſerã diſperdere uocem inter cirratam claſſem ſemper aſ-

ſueuit. Polymathitæ uero et multiſcii doctores hoc audiuerūt/hoc legerunt/hoc ānotauerūt uel in euangeliis ubi talia leguntur. Et apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera aurum: thus/et myrrham. Vbi per theſauros repoſitoria theſaurorum intelligere neceſſe eſt: quandoquidē minus erudite diceretur: aperitur theſaurus: ſi contentum ibi ſignificaretur: ſicut inſulſiſſime/aperitur frumētū. Thomas theologus aquinas haud ignarus uocem hanc duplici ſignificatione notari/theſauros pro loculis et repoſitoriis uſurpauit: cuius in Apologia contra Gentiles hæc uerba ſunt. Vires autem quæ cōſeruant formas nō apprehēſas in actu: dicit non eſſe uires apprehenſiuas: ſed theſauros uirtutum apprehēſiuarum: ſicut imaginatio/quæ eſt theſaurus formarum apprehēſarū per ſenſum et memoriam. Item libro ſecundo contra Gētiles. Potentiarū autem ſenſitiuarū quædā recipiunt tantū/ut ſenſus: quædā autē retinēt/ut imaginatio et memoria unde et theſauri dicuntur. Paulo poſt dicit Ariſtoteles in tertio de anima ꝙ intellectus poſſibilis eſt locus ſpecierū: quod nihil aliud ē dicere q̄ ipſum eſſe theſaurū intelligibiliū ſpecierū: ut uerbis

Polymathitæ.

Auicenæ utamur. Augustinus in quadam ad Hieronymũ epistola. Animas creare uel ex fõte aliquo siue thesauro quodã quem tũc fecit eas mittere. Præterea Cicero libro primo de oratore/ait. Quid dicã de thesauro omnium rerũ memoria: quæ nisi custos inuentis cogitatisq; rebus adhibeat. etc. Præterea ad Herẽniũ libro tertio. Nũc ad thesaurũ inuẽtorum atq; omniũ partiũ Rhetoricæ custodem memoriã trãnseamus. Sed ut obstricto (quod aiũt) collo ex musarum choro in triuium suũ protrahatur hæc auis iauspicata/et Plutonius oscen:

Auis iauspicata.

Lege Mantuanum Homerum libro quarto Georgicon ita scribentem.

Oscẽ plutonius.

Si quando sedem angustam / seruataq; mella Thesauris relines.

Lege et Honoratum grammaticum super ea re doctissime ita interpretantem. Thesauris id est repositoriis: ac si diceret apothecis. Sed et Plautus quum dixit. Teneo thesaurum stupri in hoc significatu usus est: adulterum intelligens: qui probro uxorem impediuit: in quo tãq; in thesaurario adulteria seruantur: non secus ac si diceretur / archa pfidiæ: scriniũ nequitiæ/et consimilia. Nouis insuper argumen-

Locus plauti.

tis carcinum hunc in inſcitiæ ſuæ uoraginem obtrudamus: eiuſq; ſupercilium decutiamus: ut dare herbã cogatur/ fœtidasq; ſuas eradere pagellas: quas rabie inſitaq; diſciplina/ ne dicam diſplicina referſit: Auctor eſt Gelius Flauiſſas et theſauros eſſe eiuſdem ſignificatus: at quum Flauiſſæ cellæ ſint/ et ciſternæ ſubterraneæ: colligo theſaurum cellam eſſe/ et repoſitorium. Quare ne conuiciis magis q̃ robore triariorũ noſtrorũ hoc eſt claſſicorũ auctorum depugnemus Gelii enchiridii noſtri uerba ſubſignauimus: quæ poſita ſũt libro ſecũdo noctium atticarũ. Seruius ſulpitius iuris ciuilis authorꝰ uir bene literatus: ſcripſit ad. M. Varronem/ rogauitq; ut reſcriberet: quid ſignificaret uerbum/ quod in cẽſoriis libris ſcriptũ eſſet: id erat uerbũ: Fauiſſæ capitoliæ. Varro reſcripſit: in memoria ſibi eſſe: qđ. Q. Catulus curator reſtituẽdi capitolii dixiſſet: uoluiſſe ſe areã capitolinam deprimere: ut pluribus gradibus in eãdem cõſcenderetur. Suggeſtuſq; pro faſtigii magnitudine altior fieret. ſed facere id nõ quiuiſſe: quoniã Fauiſſæ ĩpediſſent. Id eſſe cællas quaſdã et ciſternas quæ ĩ areã ſub terra eſsẽt: et alia quædã religioſe donariis cõſecrata. At de-

Dare herbam.

Suggeſtus.

inde eadem epiſtola negat quidem ſe in literis inueniſſe: cur fauiſſæ dictæ ſint. Sed. Q. Valerium Soranũ ſolitũ dicere ait: quos theſauros græco nomine appellaremus: priſcos latinos Flauiſſas dixiſſe: quod in eas nõ rude æs argẽtũq; ſed flata ſignataq; pecunia conderetur. Cõiectare igitur ſe detractam eſſe ex eo uerbo ſecũdã literã: et fauiſſas eſſe dictas cælas quaſdã et ſpecus: quibus æditui capitolini uterentur ad cuſtodiendas res ueteres religioſas.

Flauiſſæ quæ.

Abſit igitur ut literatũ Pilatũ credamus: imo incelebrem literatorẽ ex plebeia grãmaticorũ cohorte: qui tãq̃ eruditioni fines præſcripſerit quod ignorat improbat. Id nihiloſecius ſenex bipuer Britanicus aſſueuit: et Britanico ſimiles illiterati ferme oẽs: Ita ſibi belli iſti homines certos ſciẽtiæ fines: et uelut quædam linguæ pomœria et effata poſuerũt. Occurrit id: qđ minime prætereundũ fuit: Alberti magni exẽplum: cuius quidem: ut Pilati eruditionẽ uernaculam, et plebeiã eſſe omnes cognoſcant: ex Metæororũ libro primo uerba ſubſcripſimus.

Effata.

Igneæ partes terreſtres cum pluuia nõ omnes deſcẽdunt: et illæ quæ deſcẽdunt iterũ ad humorem pluuiæ ſolutæ ut plurimũ reaſcendũt:

et ultra ſpacium frigidæ regionis aeris euadūt propter ſuum actum et ibi ſtant et multiplicantur/et ex illo multiplicato quaſi ex quodā theſauro paulatim propter calorem regionis quæ dicitur æſtus aſcendunt.

Inanis pro inanimentis dici.

Cap.CXV.

VRit ut aſſolet de ſuo īgenio cæteros eſtimās Pilatus ianiloquus ſup inaniis: Pio adſcribēs quæ nec ſēſit unq̄ nec ſcripſit:cuius uerba ſūt hæc. Inanis inanimētis:ianitatibus Marcellus interp̄tatur. Hūc Buccardus bucculētus expillat ī oībus et p̄mit extra limen iniquus:nihil noui ī mediū afferens:uerū ex Pio tāq̄ ꝓmo faſciculariā faciēs. Nec Marcelli codex aliter emēdandus:nec applaudēdū Pilato:qui nec pilū quidē docti ſiue pudētis habet: Ingrato impioq; diſcipulo cōtra præceptorem Pium:quem mendacio fraudare inuentis ſuis conatur incaſſum.

f Inanilo/quus. Faſcicu/laria.

Curiales qui ſint.

Cap.CXVI.

PILATVS. Sed nō iccirco uerum eſt quod Pius audax nugator inquit.Curiales uidelicet dici eiuſdem curiæ.

ACHILLES.

u IDE hominē ἀνθαλόσομον ἔχοντα ἀχάλινον, futilem/ac petulãtissimũ: qui curiales eiusdem curiæ dici posse negat: quũ dicatur curialis meus: sicuti municeps meus. Nec aliter Pius intelligit/ q̃ cũ adiectione: ut Antonius municeps Cæsaris: Flauius Curialis Augusti. Quod si cõtrariũ sentit adducat authores. Mendaci/nugatori/et/ut Plautino uerbo utar/Nugipiloquidæ/doctorũ aduersario/īscitiæ et temeritatis archimãdritæ Buccardo nõ credimus: nisi de artibus suis disputanti: de quibus ita iudicat inferius. Præcidere etiam in alia significatiõe capitur pro re turpi: hoc est marẽ intra podicem coeũdo labefactare: sicut pædicare ẽ iter fœmina fedare. O inpuratã belluam: procul q̃ putas longissime ab ætate prætexta ablegãdam ut illutibilis: pæminosus/et contagiosus porculus nequitiæ propriæ quisquilias eructans.

Nugipiloqdes. Archimã drita. Præcidere. Pædicare quid. Illutibilis Pæminosus.

APOLOGIA ACHILLIS. P. BOCHII IN PLAVTI AVLVLARIAM FINIT.

EIVSDEM APOLOGETICVS QVARTVS IN PLAVTI CAPTIVOS CONTRA PILATVM OPIDICVM VERNAM.

Errore memoriæ lapsum Pium: id quod magnis contigit auctoribus: Barbariesq; Pilati detecta.

Cap. CXVII.

PILATVS. Hæc est uera totius comœdiæ materia. In qua explananda Ioannes Baptista Pius interpres amētissimus: ut sæpe alias: sic et nūc insanientis imaginē præ se ferēs: inqt Stalagmū quadrimulū Tyndarū asportatum in Aulidem medico Menarcho uendidisse. etc.

ACHILLES

QVIS nescit Tyndarū Theodoromedi Polyplusio / non medico Menarcho uēditū fuisse: sed hoc Pio adscribendū haud q̄q̄ fuit: quū Amanuēsiū error: aut memoriæ lapsus / quæ auctore Plinio / fallere semp̄ cogitat: siue ardētis q̄dā ad maiora ani- Memoria.

mi sollicitudo in causa fuerit: quandoquidem dum studiosis opem cōferre auide nimiū Pius intendit: pro nomine nomen si semel aut bis immutauit piaculum non fecit. nāq; opere in longo fas est obrepere somnū: ut inquit Oratius: siquidē et ipse quandoq; bonus dormitat Homerus. Verū si Pius/uelut amens/taxādus esset: q͏̄ pro Theodoromede Menarchū scripserit: Pilatus uelut amētissimus/insanissimusq; notandus erit: in cuius cōmentationibus tot errores quot literæ deprehenduntur: auctores pro auctoribus citati: dictiones pro dictiōibus substitutæ: barbararum uocū usus: latinarum abusus: popularium crebra cōsuetudo: quemadmodum proxime/Aliqualis/dixit: quum sit uocabulum deculpatum / et triuialem sordem redolens. Sicut inferius Oratianum carmen inuersum et præposterum citat.

Semiesos lepores/tepidūq; liguriet acci.

Oratius enodat⁹.

Quum in Oratio legendum sit et ita omnes recognoscant.

Semesos lepores/tepidūq; ligurierit ius.

Id quod memoriæ uitium non fuit/sed inscitiæ: sequitur enim mēdosum/Pilatus/Marcelli codicē in uerbo Ligurire: ubi restituēdū est ut

admonui. Hominem igitur ágat:ac quæ ſibi contingunt/et frequentiſſime quidem / putet aliis accidere poſſe:dicatq; Terētianum illud: Homo ſum : nihil humani a me alienū puto. Non multum plaudendum eſſet Buccardo: ſi aliqua poſt immiſſam a Pio lucem in Plau/tino codice emēdaſſet. Repertoribus/authore Plinio/debemus:qui uiam nobis aperuere:in/ Inuentis
uentis addere facile eſt:ut paſſim dicitur. Qui addere
ſibi fidet:dux reget examen. facile.

Dinon pro fortuna poni.

Cap. CXVIII.

ARmen eſt Plautinum.

c Eſt uero Dinos quaſi pilas homines habens.

Diuerſam opinionē ἀχάλινος et effrenis Pi/ ἀχάλι/
latus blatero blaterat in Pium / furioſo ſimilis νος.
et Antibatæ clauſis oculis pugnanti : interp̄tes Antiba/
inceſſit : ꝙ fœtoribus ſuis nō aſſurgūt. Rabiei. tæ.
et maledicentiæ/non rationibus innixus / Piū carpit Apula canis:id ab eo expectabam ut ra/ Canis
tiones redderet:quare improbandus eſſet:eius apula.
opinionem dilueret : ſcriptorūq; receptæ fidei auctoritatibus ſuam muniret. Hoc conſueue/rūt eruditi:ſic in Palladiis caſtris certatur:niſi

opinionem tuam ſententiam eſſe feris Pilate: et nomine Buccardi audito / tibi non ſecus ac

Pythágoras. Pythagoræ cuncti cædant: caput aperiant: uia decedant: uerba numerent: non ponderent: et rationem quærentibus reſpondeant : ἄυτοσ ἔφα. hoc ē: ipſe dixit. uel id quod libro de ge/neratiōe et corruptiōe primo tradit Auerroes. non eſt credēdum quod magiſter iſte aliquid

Sales philiſtionis. ſine forti ratione dixerit: Rem dignam ſalibus Philiſtionis.

Aulidos et aulidenſes dici
indifferenter.
Cap. CXIX.

N Eo carmine.

i Poſtq̄ belligerant Aetoli cū aulidis.

Nugatur/clamitatq; more ſuo Pila/tus/legi nullo pacto debere aulidis : quoniam nec latinitas / nec uerſus ratio hoc patiuntur. Mirū iudicem Buccardum : qui pro nutu de

Tarētini Oſci. Opici. Sciolus. latinitate iudicauit. Si Tarētinis/Oſcis/Opi-ciſq; ſcriberet : ut Lucilius : ſibi bene ceſſiſſet: Nam ſine puluere et ſudore terga uerterent: te Buccardoq; ad omnia etiam / quæ in buccam

futili sciolo uenissent assentirentur. Nos uero qui tanti Buccardæam auctoritatem: quanti cassam nucem facimus: immo nucis culiocam: militare cum Pio uolumus nihil sine magnis auctoribus asserenti. Satis superque studioso fuisset: quod Merula Beroaldusque literarum numina: Aulidis recognoscerent: non Aulidensibus: comprobantibus maxime exemplaribus omnibus quotquot legendi nobis facultas est oblata: Idem in reuerendæ uetustatis archetypo recognoui: cuius Pio legendi copiam fecit Lodouicus Gesilardus: iuuenis massiliensium morum ac eruditionis nō protritæ. Sed ne aera uenemur et nutanti parieti incumbamus: a Stephano standum est libro de urbibus ita prodente. Αὐλιδεὺς καὶ αὐλιδαῖος nomen ethnicon ciuitatis Euboiæ traditur. Vnde misellus putidulusque lurco inter sacrum et saxum redactus suspendat se: aut manus det necesse et literam longam faciat. Amplius nulla metricæ legi fit iniuria: Sex enim pedibus constat hoc carmen: si in dictione cum nihil abiicitur: id quod a Plauto Plautique coætaneis obseruatū milie in superioribus exemplis asseruimus.

Nucis culioca.

Lodouicus Gesillardus.

Int̄ sacrū et saxū.

Litera lōga.

De Aulide ſcitu non indigna.
Cap.CXX.

PILATVS. Nã quod Pius interpres ſomniat dicẽs: Aulis inſula græciæ: finitima Aetoliæ: tantũ a uero diſtat: quãtum ipſa Aetolia atq; Achaia ab euboea dignoſcit abeſſe: quod ſane non minus exiſtimamus ſtadiis quatuor mille futurũ maritimo illuc trãſitu ꝑfecturo.

ACHILLES.

VOrſum iſthæc tam longo repetita principio? tot hercle furiis/ et inſcitiæ facibus exagitatur hic corax: ut ĩ manifeſtis etiam/ et euidentiſſimis procumbat: et decidat. Tradens inſulam græciæ finitimam Aetoliæ non eſſe Aulida: ꝙ diſtat Aetolia ab Aulide quoniam maritimo tranſitu longe diſtet. Imperitiſſimum hominem/ et ex hiis uerbis ſupra crepidam iudicare neſcire declarantem: Quis enim ignorat Italiam et Galliã eſſe finitimas? quum tamem multæ Italiæ regiones: Galliæq; ciuitates ab Italia galliaq; diſtẽt. quum enim Achaiam Peloponeſſo iungi dicimus/ fines in aliquã ſui extremitate coniunctos habere ſignificamus. Iſtæ nãq; regiones: Aetolia/ Locri/ Peloponeſſus/ Achaia/ Arca/

Supra crepidã.

dia / Græcia/et Attica/etiam si mari distermi/nentur:finitimæ tamen appellantur. Quem admodum Sicilia Italiæ finitima esse dicitur: quãuis interfluente mari:siquidem eorum ora maritima altrinsecus finiẽte freto annectitur: quod si non esset: finitimæ nõ dicerentur/sed annexæ:flumina nãq;/et maris alluuiones:regiones urbesq; discriminant. Sicilia.

Desubitontos uerbum esse plautinum.

Cap. CXXI.

NIHil est immodestius hoc arroganti: furentiq; grammaticulo / priscam literam pro libidine sua conuellente: delente:transponente. Id quod euidens est in hoc carmine.

Conari desubitontos agere tragœdiam.

Vbi perdelirum simul ac illiteratum senem utriusq; linguæ egentissimum Britanicum sequutus:non/desubitontos legit: sed/desubito nos:fatetur tamen grãmaticulus diobolaris se in omnibus priscis exemplaribus/desubitontos animaduertisse. Quibus uerbis se falsarium liquido profitetur:qui cõtra priscorum omniũ codicum fidem/exemplaria simul ac maximos Diobolaris. Falsarius

duces Merulam Beroalduq; despicere audeat: quorum uestigiis Pius insistens / suffraganti/ bus altrinsecus reuerendæ antiquitatis exem/ plaribus/nihil immutare ausus est: quum præ/ cipue in codice illo Gesilardæo : qui Baptistæ Guarini fuit/sanctissimæ memoriæ uiri/et in utraq; lingua clarissimi: desubitontos : non de subito nos/characteribus ferme exolescentibus adhuc scriptum reperiatur. Nouerat deinde Pius quantum in hiis uerbis licentiosa fuerit antiquitas: quæ/toper/et antigerio/dixit: nec/ non Plautus: simitu/pro/simul/donicum/ pro donec: antidea/pro antea: postilla pro postea: et mille huiusmodi: quibus tãq̃ consecratis uti debemus. Indulgeamus tamen grato discipu/ lo: qui mendacium potius dicit/q̃ mendacilo/ quum præceptorem suũ arguere/porcum tro/ ianum ignorantiæ / et arborem formicosam: qui nihil nouit/præter ignouit.

Baptista guarius.

Toper.
Antige/ rio.
Simitu.
Donicũ.
Antidea.
Postilla.

Nullam metrorum rationem tene/ re deprehensus Pilatus.
Cap. CXXII

d EFendo incomedistici : ut prisci co/ dices habent. Nec ulla metricæ struc/

turæ iniuria fit : id quod hallucinatrix blatta Pilatus non agnouit: nihil tenens in quo maxime sapere profitetur. Carmen deducas, et manifestam hominis calumniã uidebis. Quẽadmodum in scenæ sequentis principio. Aduerte animum sis. Vbi sis, pro si uis, exponit: quod à Pio et Saraceno non animaduersum calumniatur : quum id ut friuolum, ac milies a Plauto repetitum prætererint : sexcentiesq; alibi id Pius admonuerit.

Ergasilus perperam a Pilato deduci.

Cap. CXXIII.

NVllo pacto futilis Pilati deductio in dictione ergasilus recipienda est : utpote quæ nihil ad eruditorum stomachum faciat. Autumat enim amens, et inaniloquus iste interpres ergasilum dici ab ἔργον, quod opus significat: et σιλλαίνω, arrideo. Id quanto risu excipiendum sit iudicabũt studiosi. Quippe quum Ergasilus penultimam correptam habeat: et si a σιλλαίνω deflecteretur : duarum consonantium appositione longam haberet: quod quidem absurdum est.

Ergasilus unde.

Itym esse Phasianũ contra Pilatum
Cap.CXXIIII.

PILATVS. Cæterũ non parum est mirari: et Piũ et Saracenũ interpretes nostros Plautinos: quin etiam complurimos grãmaticorũ istiusce ætatis: scribẽtes Itym Terei regis Thraciæ filium a Progne matre, et Philomela matertera ab ipso Tereo uiolẽter oppressa eidem propinatum in Phasianum conuersum fuisse.

ACHILLES.

P II peculiare est sequi maiorum exẽpla uirorum: Quum.n. Itys, nemine reluctante, pro Phasiano recognitus sit: eruditorum cõsensum pro lege censuit: cui tãꝗ anchoræ inhæreret. Vnus tamen Pilatus inuentus est: qui Itym in carduelem mutatum fuisse ariolatur auctore nullo: quod eruditi uix defendent a risu. Nos uero Seruii auctoritate contenti erimus, nitedulãꝗ; istbanc literariam rempublicam arrodere conãtem, garrire permittemus: Audiamus igitur Honoratum interpretem in Buccolico ludicro ita scribentẽ. Postea omnes in aues mutati sunt. Tereus in upupam. Itys in Phasim. Progne in hirundinem. Philomena in Lusciniam. Vbi erudi-

Nitedula.

totum omnium sententiam sequutus est Ser/uius: qui Itym in phasianum cõuersum fuisse tradunt. Adde ꝙ nullibi reperies Itym in car/duelem mutatum: nisi apud Pilatum/Pilatiq; simillimos. Nec de carduele minima auicula intelligi potuit a Plauto: utpote quæ in cibis minime admittatur: neq; comparationi serui/ret poeta: quæ dissentire penitus non debet. Tãta enim inter leporem et carduelem diffe/rentia: quanta inter lagona nanum / et Ti/phœa centimanum: quanta inter Pilatum mi/nimum/et Pium maximum.

Cap. CXXV.

Mullus catullia/nus.

q VId garrit de Mullo Mullus iste Ca/tullianus? An pisces omneis maximo censeri putat: si Mullus non erat uil/lis? Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, ut inquit Ari/stoteles: hoc est una hirundo uer non facit. Nec enim unius precium omnium arguit in/dicaturam.

Vna hi/rũdo uer nõ facit.

Carduelis qui et qualis.

Cap. CXXVI.

f VBdit grãmaticulorum deterrimus Pilatus: quidam aiunt ideo in Pha/sianũ uersum Itym existimare: quia

eã auis picturatarum uestium colores seruat: quibus uti regii pueri solebant: non minus de carduele dici potest: quæ itidem picta est. Sori- Soricius literator. cinum hunc literatorem Nænia sua/proprioq; argumento conuincemus: Tantũ enim abest ꝙ pictus sit carduelis/ hoc est diuersicolor: ut omnino aureum esse confirmem: id quod Harpocration in Chironiis ad filiam hiis uer- bis ostendit. Sena est auis Iouis quam græci Astraga- linus. uocant Astragalinum: nos uero Carduelem: in capite habet penas rubras et aureas in alis: et uniuersaliter est totus aureus colore.

Bitere quid apud Plautum significet et betere: in quo Pilatum sibi repugnare cõuincitur.

Cap. CXXVII.

Betani- zare. d ESipit betanizatq; adeo bliteus de- spicatusq; literator ĩ uerbo bito: ut eũ elemẽtariũ puerũ prorsus existimem. Betere nullo modo dici cõtendimus: codiceq; Marcelli: fidelia ac prisca exemplaria redar- Bito qd. guunt. Nam Bito idem est quod/ eo: et deflec- titur ab aduerbio bene et ito: as: Reperitur et

apud Plautum milies/ Rebito:pro Redeo / et iterum eo:Miror autem / misereorq; cerebrosum homulli huius cerebrum:qui negat Bito et Rebito reperiri:Satis erit ad diluendas illiteratissimi impudentissimiq; literatoris affanias Plautinum illud exēplum in Mercatore. Rebitō.

At tu excusato te fecisse sedulo:ad portum ne bites dico iam tibi.

Cui non manifestum est bites apud Plautum idem esse quod eas?Nec inficias imus Bito bitis indifferenter dici: ut eo is. et Bito Bitas ut Ito Itas. Alibi sic obliuiosus iste coruus/oscitator Epicuræus hæc prodit. Non imbitas legendum censemus: sed imbites pro inhabites uel introeas:uel imbita ut codices aliqui habēt pro inhabita/uel itroi:quū ab ito: tas:cōpositum sit imbito/et primæ sit coniugationis non tertiæ. Vide q̄ somniculosus est/q̄ sui oblitus/sibi magis / q̄ Pio discors. Nimirum coruinam memoriam habet et lacertinam: fluxam uidelicet:fragilem/infirmam/infidelem. Ignosco malæ ætati/et malo homini:q nō sapere sed desipe tenet:eloq pessimus/male loq optimus. Sed dū insulsū hūc cachinor:uereor ne suā mihi rubiginem affricet:contagiosa ue

Epicuræus oscitator.

Memoria lacertina.

Mala ætas.

transſitione/rideam pariter illum ac rideat: ut pote qui ea quoq; ſecter/quæ euidentis inſcitiæ ſunt atq; calumniæ.

Laudare pro nominare a Pio retractatum.

Cap.CXXVIII.

VAle eſt illud. Teſtem laudo Egio.

q quod a Pio falſo ignoratum tradit: quum ab hinc quadriennium in annotamētis ſuis locum hunc retractauerit: quæ peruerſus calumniator diſſimulāter præterit: ne dentem dente iuuaret rodere.

Fidele pro fideliter.

Cap. CXXIX.

NEo quoq; uerſu.

i Fac fidele ſis fideli.etc.

Quā manifeſte inſaniat/hinc coniicere poſſumus: q̄/ſis/uerbum interſerit: quum id uerſus et congrua loquutio non admittat. Nam quum fidele exponatur a Marcello pro fideliter: qua ratione dicetur? Fac fideliter ſis fideli. Id quod lapidei homonis/et ſaxei cōmētum eſt. Fidele fac fideli: legēdum eſt: ut apud Nonnium legitur: neq; ulla uerſui fiet iniuria: ita enim deducitur. Fide.Lefac.Fide.Licaue.

Fidem. Fluxam. Geras. Cæterum ab hac deniq; scabie teneamus ungues.

Quid sit Runcina: quotq; significationes habeat enarratum.

Cap. CXXX.

IMPeritis medicis simillimus est rancidulus iste pædotriba: qui ad omnem ocularia ægritudinem uno utitur collyrio. Idem et insipientissimus Buccardus facit: quippe qui uno semper inscitiæ suæ telo eruditos petere nititur: ut aliqd sibi gloriolæ aucupari possit: sed illepide nimis, et inscite facit: nam dum carpere alios putat, carpitur ipse: quinimmo seseipsum carpit: inciditq; in adagii Lucilliani laqueum. Collyriū Lucillii. Adagiū.

Nam qui sese frustrari, quem frustra sentit
Qui frustrat, is frustra est, si non ille ē frustra.

Id quod expressit Ouidius ita canens.

Si latet ars ꝓdest, affert deprehēsa pudorem;
Atq; adimit merito tempus in omne fidem.

Existimat Runcinam unum tantūmodo significatum habere: Ait enim Pium errasse, ꝙ Runcinā rusticanum telum significare asseruerit: Ignorans dictionem hanc triplicem significatū habere. Qd' iā ut obiter seniculum Rūcina quid.

præceptorem erudiamus: Sciendum Runci/nam instrumentum esse/ quo poliri ligna et læuigari solent: ut meminit Plinius: In quo significatu usus est etiã Hieronymus hiis uerbis. Artifex lignarius extendit normam et formauit illud in Runcinam. Præterea auctore Augustino libro quarto de ciuitate dei. Runcina Dea esse putabatur/ quæ runcationi præesset. Sunt et Runcinæ et indiscriminatim

Runcones. Runcones/ ex auctoritate omnium eruditorum/ agrestia instrumenta ad spineta dumetaq; concidenda: de quibus in calce libri primi meminit Palladius ita scribens. Item falciculas breuissimas tribulatas: quibus filicem solemus abscindere: ferulas minores: Vuangas:

Vuãgæ. Roncones: quibus uepreta persequimur: unde fit uerbum Runcare quãuis etiam ad ex-

Exherbare. herbandum frumentum trahatur. Nũc etiam agrestes Runcinam uocant extirpandis uepribus accommodum ferramentum. Vnde

Derũcinare. deruncinare Plautus subinde usurpat pro dissecare et runcando excidere / ac munditer excolere.

De Latomiis.

Cap.CXXXI.

PILATVS. Garrit primum Pius de nomine lithomias: quo syracusanos appellare carceres asserit: id quod prorsus falsum est.

ACHILLES.

q VID latrat Zoilus? Quid exclamitat Cherilus? proh Dii boni quae imperitiae notagines, et portenta: quae audacissimi hominis impudentia: qui dum taxare Pium nititur seipsum manifestissime improbat, imperitiamque suam accusat: quippe qui Syracusanum carcerem latomias esse pernegat. Notandum autem Festum Pompeium Pium sequutum fuisse: cuius haec uerba sunt. Latumias ex graeco et maxime a syracusanis: qui latomias et appellant, et habēt instar carceris: ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam urbem. Latomiae etiam (ut inquit Cicero) carcer est syracusis lingua Siculorum: in quas si qui publice custodiēdi erant ex omnibus opidis Siciliae deduci imperabantur. Quod autē paulopost ait nusq̄ in tota Niciae uita apud Plutarchū latomias legisse: uerū lapicidinas: Haud mirū est si latomias in graeco Plutarcho, de quo Pius intellexit, minus legit

Zoilus.
Cherilus

Pilatus: ut pote qui latine paucissima / nulla graece nouerit. Nam si i ea lingua aliquid calluisset: Latomias/ non lapicidinas reperisset: nullo enim pacto graece scribens Plutarchus dictione latina uti potuit: qui uero eum latine interpretatur / usus est uoce latina: ut decuit: non graeca. Quum uero in commentariis Pii subditur. Paru deluxata demutataq; uoce lithomia/ graecis lapicidina; nos lithomiam dicimus. Omnia sunt eradenda: nec a Pio scripta unq̄ fuerunt: cuius rei argumentum est: q idē paulo superius hiis uerbis utitur / quum quid

Latomia de hoc nomine sentiret colligit. Latomias dici indicare uidetur Seneca libro declamationum nono: huius uerba sunt haec. Sabinus ab eo rogatus ut in latomias transferretur: festiuitur dixit: Nec nunc quemquā nostrum decipiat nomen latomiae: Illa animo meo lauta res est. Nonne ex auctoritate Senecae docuit Pius latomias dici debere: auctoritate dein Varronis / Ciceronis / et Sidonii? in quorum uerbis citatis latomias Pius scribit/ nō lithomias. Nec non in Pliniano illo exemplo Aristomenes ipse quum uulneratus: et captus semel per cauernam latomiarum euasit angustias.

Illic (ut palam est) latomiarum scriptum est a Pio: non lithomiarū: postremo in ultimo loco apud Sidoniū latumiis scripsit/non lithomiis: O/enim uertitur frequenter in V: Proinde apud eruditos repio latomias/et latumias scri/ptum esse indifferenter. Hoc exemplo Ange/rona Buccardus fiat/et Harpocrates: mutire non audeat: Nam quæ ultimo loco afferūtur: pro conclusione sunt/et sententia. Quum ue/ro superius Pius inquit. Latumiæ dictæ q̄ li/thas temnite: hoc est lapis inciditur. Etymon scrupulosissime non exprimit: sed causam red/dit: quæ et cur essent latomiæ: Nec aliter Pila/tus sentit cum suo deo Etymologico auctore sicut non malo/ita nō optimo. In fine autem expositionis huius perperam scriptū est. Adde scribendum esse lithomia: scribatur in Pii cō/mentariis/latomia/quod exemplum Sidonii ab eo citatū probat: in quo latumiis a Pio scri/bitur. Euidentissimum nemini non erit in cō/mentariis mendum esse: nāq; si lithomia scri/bendum esse duxisset Pius: in auctoritate cita/ta lithomiis quoq; scripsisset/non latumiis. Procul igitur sit profanus iste literator/et grā/matista reiculus (ut Catonis uerbo obiter utar)

Angerō/na.
Harpo/crates.
Reiculus

qui ob innumera furta / flagitiaq; in latomias impingendus esset: ubi lassitudo omnis labore exigeretur ex corpore: hc Platonicam / Piamq; familiam in secretariis musarũ / extimoq; mũdi dorso placidissime uiuentem / furoris / temeritatis / et audaciæ flabris infestaret.

Parasitos expapillato brachio solitos in scenam induci.

Cap. CXXXII.

PILATVS. Quod autem Pius scribit Donatum in Terentiano prologio recensere Parasitos induci expapillato brachio: et pallio altrinsecus in collũ iactato: neq̃uaq̃ uerum est.

ACHILLES.

Strophas cõminisci.

CONfingit / molitur / comminiscitũr mille strophas calumniosus / uirosusq; Buccardus: ut Piũ ex doctrinæ præsidio deiiciat. sed incassum laborat misellus: ac eisdem tendiculis / quas captando Pio prætendit: sese ipsum implicat. Ait ignarissimus / propudiosissimusq; omnium qui sunt / quiq; fuerunt / et qui post aliis erunt in annis Ecnomus desiderari fidem in Pio / Donatum interpretem Terentianum aduocante: quod pallio altrinsecus in collum iactato inducuntur pa

Ecnom9.

rasiti: idquod prorsus falsum esse contendit: quũ illud in Donato non legatur: sed ita propemodum. Serui comici amictu exiguo conteguntur: paupertatis antiquæ gratia: uel quo expeditiores agant. Parasiti cũ intortis palliis ueniũt. Quid.n. aliud est intortis palliis incedere parasitos: q̃ pallio cõplicato: et in collum iactato/id quod fieri solet a properãtibus. Nõ uidit literarũ scoria Donati sentẽtiã a Pio/nõ uerba citari: quam quidem sexcenta Plauti et Terẽtii loca roborant: hæc præcipue Plautinã uerba. Nunc certa res est eodem pacto ut comici serui solent: coniiciam in collũ pallium.

Scoria literarũ.

Canterii Etymologia.

Cap. CXXXIII.

In Dictione/Canterio/couiciatur: ut assolet libitina uirulentus/maledicit/insectaturq; Pium dicentem: Canterios dictos: quasi cauterios: per unius literæ immutationem: Aitque hoc tãq̃ uanum et futile censendum: q contra Varronis interpretationem sit: multa deniq; effutit: sed adeo ridicula/adeo infaceta: ut auctore ipso digna merito iudicentur: qui. M. Varronem minime percepit: Nam quum. M. Varro dixit

Libitina.

Cãterius unde.

canterios dictos/ ꝙ semine carent : ad uerãm et notam etymologiam allusit: quæ est: ꝙ canterii dicantur quasi cauterii: eo ꝙ candescente ferro detestentur: tuncq; semine careãt: ut doctissime implicatum M. Varronis sensum interpretans Pius explicuit. Rem Varro innuit potius q̃ explicet: et quod ab eo relictum fuit ambiguum Pius minutissime cõsectatus enucleauit. Sed non possum me a risu temperare: dum Pilati assanias lego et acumen omni pistillo retunsius: qui Varronem a Pio discrepare blaterat : quum Varronem minime perceperit. Quæ enim esset isthæc canterii etymologia ? ꝙ semine caret. non secus profecto ac si quispiam diceret: Veruex dicitur ꝙ testiculos non habet. Discat igitur ueruecinus et testiculis ingenii priuatus Bucco dum ueteres auias sibi de pulmone reuello.

De carne ueruecina/ Petrone et
sectario Põpeius enucleatus
et defensus.

Cap. CXXXIIII.

Misimus nõnullas delitatis seniculi: et de utraque lingua pessime meriti quisquilias: quibus illiberalis/ ac pe-

cuinus homuncio liberos pecudibus adſcribit? abortireq; uerbum adeo ad canones grāmaticæ conſtringit: ut abortiuum facere cogat / ne dicam mōſtrum: quæ cōſectari ſupinioris eſſet ocii/et cordis excordis. Sunt enim huiuſmodi: ut ſine puluere et ſudore certatoris terga uertant/et in fugam ſe proripiant/ad auctoris ſui Clypeū ficulnū decurrētia. Nō uidit quū hæc ſcriberet carmen illud Epigrāmatici libro. vi. Pullus abortiuo nec quū putreſcit in ouo. | Pecuius. Abortire Clypeus ficulnus.

Nec Hieronymū legit qui in quadā epiſtola de hac re meminit. Idem in epiſtola ad Euſtochium. Nonnullæ cum ſe ſenſerint concepiſſe de ſcelere aborti uenena meditātur/et frequēter etiam ipſæ commortuæ trium criminū reæ ad inferos perducuntur: homicidæ ſui: Chriſti adulteræ: necdum nati filii parricidæ. Cæterū peride ſupina minerua uti haud quaq̄ uiſum eſt in expoſitione huius Plautini carminis.

Qui petroni nomen indunt uerueci ſectario.

Multipliciter īquit hic beſtius Pium erraſſe: et in primis q̄ arietem a ueruece non diſtinxit. O arietinum prorſus/et ueruecinū triuialem: petronem merum/et heretinum: an ab ebore an a cornu ſomnia hæc temulente accepiſti? | Heretinus.

Ignoſco uitio:nō quis obtuerier: Inuidia/ rubigoq; animi ſi quid in te iudicii fuit oblitera/ runt. Vbi infit Pius ueruecem eſſe arietem? Nonne in commentariis Plautinis ueruecem ab ariete differre admonuit? ut capum a gal/ lo:a uerre Maialē:et reliqua huiuſmodi: quæ tu Pilate non fur/ſed trifur diſſimulanter oc/ cupaſti:ac pro tuis recitaſti. Nuſq̄ quod equi/ dem legerim ex Pii uerbis habes/arietem uer/ ueccem eſſe:niſi forte ſi a te incipiamus:qui ſo/ lus et ueruex es et aries: ſed retonſis cornibus et mutilis. Pius nāq; / ut ex eius commentariis euidentiſſimū eſt / ueruecem ab ariete diſtin/ guit:ita loquens. Lanii ueruecem/ſeu arietem inſcitæ / et illiberalis carnis habentes / nomen agni huic imponunt. Vnde nam/aut quo du/ ctus argumento mutile ueruex collegiſti / Piū arietem cum ueruece cunfundere? Ex hiis uer/ bis minime: Immo ueruecem ab ariete diſtin/ guit:eſt enim particula diſiunctiua/ Seu:non unitiua:ut pueris quoque euidēs eſt. Quod ſi confundere uoluiſſet:ita propemodum ſcrip/ ſiſſet. Arietem ideſt ueruecem : uel/Arietem: ſeu/quod idem eſt:ueruecem:ut mos ſuus eſt. Sed intelligere uoluit/ſi lanii habent arietem:

Retonſa cornua.

Seu.

uel ueruecem : huic / hoc est alteri ex istis no/
men diuersum indifferenter imponunt : ut
uendibiliores sint. Quod autem calumniaris Pilate: ueruecem non esse carnis illiberalis/sed gratissimæ: hoc quis negat bubo? Quum enim arietem / seu ueruecem illiberalis carnis Pius appellauit: non dixit omnem ueruecinam car/nem esse illiberalem : sed eam duntaxat / in qua lanii mentirentur : et quæ ueruecis petro/nis aut arietis esset: uoluitq; epitethon tempo/rarium esse/non perpetuum ueruecinæ carnis: quis enim ueruecis petronis/et annosi carnem deteriorem esse chordo agno nō nouit : quam ut uēdibiliorem efficiant/dolosi lanii iunioris agni esse fingunt: scientes ueteli ueruecis car/nem fluidam/languidā/uietam/et consequen/ter illocabilem existere: quum agnus ille chor/dus/quem chordiscum etiam uulgus appellat: semestris/aut anniculus exquisitior sit/atq; sa/pidior. Id uero quod Buccardus inquit : uer/uecinam carnem gratissimam esse et exquisi/tissimam: a Philoxeno/Apicio / ac cæteris po/pinarum præfectis iudicium expetēdum : Mi/hi ueruex nescio quid Buccardæum hoc est uirosum et olenticetum sapit: matrizateq; ui/

Vēdibi/lior.

Chordus

Chordi/scus.

Matri/zare.

detur. Sunt qui uerba Plautina ad Romanum tractum referant: ubi illiberalis saporis uerueces esse creduntur.

Sectarius quid.

Cap. CXXXV.

q VVM subditur a perdelito seniculo: Sectarium appellari agnũ, non quia illum sectentur armenta: nebula, caligo, fumusq; merus est, et solita infaceti senis uaniloquia: quæ nullã in ipso blaterone, bubulis exuuiis dignissimo, eruditionẽ fuisse testantur: illum non Pio sed Festo Pompeio redarguẽte: cuius uerba sunt hæc. Sectarius ueruex: qui gregem agnorum præcedens ducit. Quãobrem necesse est aut Pii interpretationẽ sequi: aut Festum Pompeiũ præterire, et falsæ expositionis arguere: Id quod insomnis excogitare nequissimi nebulonis, ac impudentissimi literatoris esse duco. nec prodigium sit ueruecem agnos præcedẽtẽ ducere ut capũ pullos testibus amissis omnẽ masculã uim despõdẽtẽ.

Exuuiæ bubulæ.

Ma: iusiurandum græcũ esse.

Cap. CXXXVI.

s I SEderet animo mouere lapidem

omnem ſub quo hic ſcorpio delitefcit: et impurus Onocrotalus baubatur: Cæciæ uocari poſſemus: ut qui ad nos mala traheremus: ſed muſicorum lectorũ iudicio relinquimus: quale id eſt: quod Μὰ apud græcos iuſiurandum eſſe negat; quod in ore omnium eſt, et redargui facillimum, hiis etiam, qui primoribus labiis hellenifmon attigerint: In qua quidem re pueris etiam græcarum literarum candidatis erit irriſui. — Onocrotalus. Cæcias. Hellenifmon.

Manticinari pro diuinare Plautum eſſe uſum.

Cap. CXXXVII.

EGat deinde in eo uerſu.

Nam hercle niſi tu mãticinatus probe hæc fuiſti, petito.

Manticinatus legi poſſe: et manticulatus ſubdit nullo ſenſu, nulla ratione: quum de furtis nihil intelligi poſſit. ſed de diuinatione. Senſus eſt enim loquente ſene Egione: hercle ſi tu diuinaſti filium meum rediiſſe, petito: æternũ tibi dapinabo uictum: ſi uera autumas. Poterat ſaltem fur furioſus et Buccellato minoris Buccardus animaduertere: hic nihil eẽ, quod ad furta referri poſſit: et ſequẽtis carminis ad — Manticinatus. Dapiare. Buccellatũ.

moneri potuit: Manticinatus legendum esse: non Manticulatus: si cor/ et aliquam literati hominis speciem haberet.

In fundis fœde lapsum Pilatum.
Cap.CXXXVIII.

FFundit solitum uirus et pestiletem animam Pilatus quum de Fūdis uasis fit mentio: suaq; illa proculcata: et protrita grāmatistice Pii sanguinem/ac medullam eruere se credit: sed factis procul/ uerbis tenus: quæ quidem nihil Pium offendunt duas opiniones prodentem: quātum alteram

Grūmio tuetur hic Grummio/ ne dicam Grunnio: grūnitu suo cuncta referciens/ contāminans: Plautum adulterans/ nouas dictiones inferēs O pestiferum malum/ et eruditis minime ferendum.

APOLOGIA IN PLAVTI CAPTIVOS FINIT.

ACHILLIS.PH.BO. APOLOGISMVS QVINTVS IN CISTELLARIAM CONTRA PILATVM.

Crepundia quæ sint/Arrogansq;
Pilatus repercussus.

Cap. CXXXVIIII.

IVS i expositiõe huius uersus. Nã hic crepũdia isunt quibus p cũ te illa olim ad me detulit. Crepũdia interpretatus est cu/nabula: ita uocata/ q inter motandũ crepant. Momus tamen/ac Timon Misanthropos Buccardus intẽperiæ plenus/et iscitiæ putauit p cunabula cunas a Pio itelligi: differẽtiã(proh rẽ ridiculã)nõ tenẽs iter cunas: et cunabula magnus Aristarchus/tot annis in uocabulariis et annotationibus i Alexãdrũ de uilla dei uersatus:quũ infantiles lectuli dican/tur:de quibus epigrãmaticus Poeta. Misan/thropos.

Cunarũ fueras motor Charideme mearum/

Cunabula uero/seu/quod idem est/incuna/bula:ornamenta/munimenta/instrumenta: quæ fouendis infantibus/et oblectandis adhi/beri solent: ut Crepitaculum/Securicula: Crepita/culũ.

Ensicul9 ensiculus/succula:de qbus affatim Plautus in
Succula. rudente. Cunas a cunabulis/siue incunabulis
differre docet hiis Plautus in truculento.
Fasciæ. Fasciis opus est puluinis:cunis : incunabulis.
Cunabula autem et incunabula esse idē docet
Liuius ita scribēs. Ab incunabulis ibutū odio
tribunorū : et Columella eadē figura loquēdi
utēs inqt: A primis cunabulis liberis parētibus
oriūdus. Quū uero crepūdia Pius a crepando
deduxit: ꝑ hoc non habes ex sterqlinio effosse
Lūbricus lūbrice/cunas ab eo itelligi:sed crepitacula:et
ex sterq/ puerilia illa munuscula:quæ attrectata a pue/
linio. rulis interlusitādū strepūt. Nō tamē omnino
negaueri cunabula ꝓ lectulis puerilibus acci/
pi:sed non semp:id qđ minutissimus iste ster/
Stercu/ cutius solas feces/ꝓtrimētaq; scholica indagās
tius. attīgere nequit:numerādus est etenim iter eas
aues:quæ humiuolæ dicūtur. Hierōymus ta/
men in obitū Paulæ crepūdia cunabulaq; cō/
fundit ita scribēs. Alii altius repetāt:et a cuna/
bulis eius/ipsisq; (ut ita dicā) Crepūdiis matrē
Blesillā et togatū ꝓferāt patrem.

Finit Apologismus in Cistellariam
Achillis. P. Bochij.

IN EPIDICVM EIVSDEM ACHILLIS APOLOGIA SEXTA.

De pedibus pulmoneis halucinatum esse Pilatum: perperāq; et Plautinū codicem percepisse et emendasse.

Cap. CXL.

MVRCIDVS, BLITeusq; Pilatus, illaudatum monstrum quāta feratur audacia, effreni, impudenti, temeraria: iudicent uolo hii: qui Epidicum Plauti: et in ea fabula peculiariter hunc uersum legerint. Murcid9 Bliteus.

Dii immortales socio iussi ædimere pedibus pulmones.

Ipse inuertens, et pro libidine sincerum uas incrustans ita corrumpit.

Dii immortales soccos iussi adimere pedibus.

Pulmo enim.

Dii boni quanta obnubilatur inscitia: quot Horestæis facibus inquietatur hic Tabanus: Tabāus.

ſui impos ꝛ cæcus/amens:amans Laruatum ac ſomniorum/ut phanaticus oeſtro/quem per/cuſſit Bellona ſuo diuinat in ſtudioſorum ꝑ/niciem / peruertens omnia et attaminãs/abſq eruditorum iudiciorum fultura/et priſcorum codicũ adminiculo : nulla rationis habita ra/tione. Quis enim fando audiuit pulmonem uenire/aut incedere ? quod non ſecus a latinis dicetur/ꝗ auriculam aut naſum incedere/aut lapidem moueri:quæ ſemiſobriis etiam mira/cula ſunt:Pilato autem temulento:et ebriaco minime: qui quum ſubinde madeat / et Bac/cho colluctetur / parietes undare credit / mo/ueri colũnas / geminaſq lucernas aſſurgere. Apagete plagoſum hũc Orbilium/tribunũq uapularem:ac eius orationem ſine ratione/lo/quentiam ſine eloquentia præterfluere ſina/mus:crepitibuſq uetris aſſimilemus. Nihil.n. noſtra intereſt an ſurſum an deorſum uergãt. Quod ſi pro nutu ſuo in Plautinum codicem audere liceat:uel auctore Pio ſic carmen illud ſcribendum curaremus.

Dii immortales ſoccos iuſſi adimere pedibus pulmoneis.

Pulmones etenim pedes appellat tardos ꝛ uel

ab humano pulmone: qui nos a celeritate co-hibet: uel, quod potius duxerim, a pulmone pisce maritimo, tardo, segni, languido, uixque uiuenti: cuius naturam spectans Plato: iner-tes, et parum diuinæ rationis habentes similes esse tradit pneumoni: hoc est pulmoni mari-no: qui ἀλιταπνεύμων appellatur a græcis. ἀλιτα-πνεύμων.

Quid Phileros de Hermolao censeat, et an errauerit in dictione murcidus.

Cap. CXLI.

MIsimus nonnulla: in quibus simius iste bucculentus, ut assolet conuicia-tur: ea nullius ponderis, aut momēti censuimus quæ scire nō est operæpretium. sed a risu me uix abstinui: quum Venetum Her-molaum, bellutum isthunc grāmatistam de-fendere nitētem animaduerti, Nō tali auxilio: nec defensoribus istis tempus eget. Reuiuiscat Hermolaus: mallet ense Piano mori: q̄ sub i-bellis effœminatique Buccardi clypeo delitesce-re: nec lōgis in causa Hermolai opus est ābagi-bus. Si, Murcide hō, apud Plautū legit Her-molaus: uiro erudito applaudēdū ē: sinamusque Pios manes qescere: nobis pax sit cū mortuo. Sin uero Muricidū a cædēdo muro, recogno-

Bellutus grāmatista.

Cū mortuis pax habēda.

uit: ut nonnulli eiusdem codices præferunt: uel inuito Pilato lapsus est Hermolaus. Clementes simus tamen: et apud Hermolaum maximum literarum antistitem: Mutcide legamus: non Muricide: quo fiet ut Pius et Hermolaus unanimiter congruant: is enim magnus fuit: sed tamen homo: quem plurima sciuisse dicimus non omnia.

APOLOGISMVS IN PLAVTI EPIDICVM FINIT.

IN PLAVTI BACCHIDES ACHILLIS.P.BOCHII APOLOGIA SEPTIMA.

Cõmentariolos Pilati segestrium usum præstaturos et cucullorum. Inibiq; inuetẽrem Plautinũ codicẽ incessit.

Cap.CXLII.

DEO FERTVR CAEcus: ac bruto pecori similis a ĩcasſũ hiat:ut ea quæ euidẽtissime falsa sũt, ꝑ ueris asserat. queẽadmodũ patet supillo uersu, ĩ Bacchidibus.

Inde de hippodromo et palestra ubi reuenisses domum.

Mẽtitur nugacissimus literator Pium in Hippodromo corrigere: idem mentitur in superiori uersiculo.

Idq; ubi obtigerat, hoc etiam ad malum arcessebatur malum.

Vbi Pius nihil loquitur: nisi ex ueterum exẽplarũ auctoritate: quæ ipse ut cõsecrata iãpri

dem: et à uiris maximis comprobata sequutus nec quicq̃ pro nutu/ausuq; temerario/ut Pilatus/inuertere molitus est. Adde legendum esse/in hippodromo/ut in priscis codicibus legitur: præsertim id exigẽte sensu/uersusq; placitis minime refragantibus. Pilati igitur glossulas/ut maledicentiæ ramenta/et quisquilias proiiciamus: aliquando tamen non omnino futuras incõmodas: quum ibimus quo saturi solent.

Quõ saturi solẽt

Hallucinatur amentissimus Pilatus lectionem publicam improbans.

Cap. CXLIII.

PILATVS. Optimum est scribi debet/ratione uersus ita exigente. Nam neq; opertum: neq; apertum/ut corrigit Pius/hic stare potest: nisi uersu claudicante: quod quidem Pius ipse omnium ignarissimus non uidit.

ACHILLES.

Egregia demẽtia.

GRegiam homunculi hallucinantis dementiam admirari profecto nõ est satis: qui nihil nouit/præter ignouit: nãq; si uera autumaret: a Pistoclero benefactum esse comprobaret Mnesilochus: id

quod tamen in tota scæna improbat: omnium quidem ignarissimus est Pius: in quibus peritissimus est Pilatus: qui solas nugas, et literarum quisquilias callet.

Quid sit ramentum uel ramenta contra Pilatum.
Cap. CXLIIII.

PILATVS. Ramenta fiat plumea propensior. Cur Pius corrigere uelit, et scribere plūbea, pro plumea cōtra omniū codicū scripturā non uideo: quid enim obstat, quo minus etiā plumea ramenta dicamus? quum uelit. etc.

ACHILLES

nIHil est hoc tenebrione ignatius, fusitilius, illepidius, qui pluma leuior: plumea legit: quum non plumea, sed plūbea scribi debeat: quippe ramēta sunt metallica: quemadmodū apud Lucretiū libro. vi.

Et ramenta simul ferri furere intus ahenis
In scaphiis.

Proprie enim loquendo ramenta dicūtur metallorum: nec pluma propensiorem facere potest: id quod ad metallum attinet: ut idem paulo inferius ostendit Plautus hoc uersu.

Ramenta fiat grauior, aut propensior.

Et ibidem qüum de pecünia loqueretur.
Patri omne cum ramento reddidi.
Minime igitur legendũ est ramenta plumea: ut Mnesilochi hic sensus sit. Mallim me fore mendicũ/q̃ illa unq̃ de mea pecunia fiat propensior/ hoc est grauior ramenta plumbea: quemadmodum alibi dixit Nummo plũbeo: Nam quid propẽsior dixisset: nisi plũbea scriberetur? quum plumæ proprium sit leuẽ esse: plumbi uero graue: quæ sues etiam/ et gracculi nouere. hæc attamen doctorum iudicio relinquimus: cum Pio sentit Beroaldus.

Pilatum claudicare et mente et ingenio.
Cap. CXLV.

ARmen est Plautinum.
c Tum cũ mihi nihilo pluris referet.
Quod non ita scribendũ esse ait Pilatus: metri et sententiæ habita ratione. Ridiculosissima ac Philistionis salibus dignissima mediusfidius res est: nam dum alienorum pedum anxius nimis/ et sollicitus est egregius hic nebulo (ut Geliano uerbo utar) mente simul et ingenio claudicat/ uersus ac omnia claudi/

cate existimâns: Arquatis simillimus: qui quæ/ cũq; uident/lurida illa esse rentur. Arqũati.

Frustra ignarissimum Pilatum sup/ plere pedem in Plauto.
Cap. CXLVI.

PILATVS. Misera excruciatũ inopia: ad/ dendũ est uerbũ illud misera / ad uersus inte/ gritatem: aliter unius pedis defectu claudica/ ret: quod Pius non uidit interpres cæcus.

ACHILLES.

ICat unde hoc addẽdum putat præ/ rancidus grãmaticulus: aut unde no/ ua Plautinum codicem dictione in/ nouare didicit. Sed iam taceat/nec uerbũ qui/ dem hiscere audeat: quippe quũ et. P. Beroal/ di/et. G. Merulæ auctoritas tutissimo Piũ te/ stimonio defenset: qui nihil superaddere ipsi quoq; unq̃ ausi sunt: nisi quod forte in priscis codicibus inuenerunt. Atqui inuoluolus hic insatiæ sese foliis implicans: pro animi sui sen/ tentia (si modo animum habet) ut nouus Ari/ starchus cælitus missus/quæ non probat dam/ nat/inuertit/immutat/et pro libidine aduen/ titia uerba superaddit: antiquitatem minime Inuoluo/ lus.

reueritus: quã tot eminentiſſimi a Plauti ætate ad hanc uſq; diem uiri/obſeruãtes uſq;quaq; coluerunt: quorum nominibus aſſurgere uix dignus eſt Pilatus: ne dicam πηλὸσ, cœnum: et ſordes literarum: qui poſt Pium ſcripta Pii ſcripſit/et edidicit: gloriolæ ſcholaris animal: et popularis auræ uenale mancipium.

πηλὸσ li/ terarũ. Mãcipiũ uenale.

De uerbo anteuortere: in quo Pilatus codicẽ Plautinũ conuellit.

Cap. CXLVII.

PILATVS. Rebus aliis anteuortant Bacchis quæ mandas mihi: quis non miretur obtuſum Pii ingenium: qui contra rectiſſimum ſenſum carminis ſcripturamq; codicum antiquorum: anteuortam/corrigit.

ACHILLES.

QVIS Non miretur ſolœciſtæ barbari ingenium: pultariumque cerebellum? Quinimo ex eruditorum omnium conſenſu/ Anteuortam corrigendum fuit: ut Pius interpretatur: nam ſi/anteuortãt: ſcripſeris: quis tum ſenſus erit? Nullus hercule: quũ Bacchidem alloquens Piſtoclerus/ſe omnibus rebus præponere uelle ait (id nãq; ſignificat anteuortere) ut Mneſilochũ requirat: et

ad Bacchidem ipſam adducat: Mneſilochum enim amicum Piſtoclerus ei peculiarem inue/nerat. Sed dic/oro te / ȏ clancularie literator: quonam ductus argumento anteuortant le/gis? Neſcin Piſtoclerum de ſe loqui/fieriq; ad Bacchidem apoſtropham? Neſcis equidem: Inter catagelaſimos igitur non ſolum haben/dus es: ſed ueluti temulentus, ἀλόγιστος: Ithiphallus a pueris lapidibus/et cucullis inſectan/dus/et impetendus.

Clancu/larius.

Catage/laſimi.

Ἀλόγι/στος:

Frigide nimis ab eodem Plautinum deluxari codicem.

Cap.CXLVIII.

PILATVS. Neq̃ iſtiusmodi hominis: Ad/dendum iſtiusmodi/neceſſitate metri: cui pes unus deficeret: et etiam ſenſus concinnitate: quod a Pio non eſt uiſum.

ACHILLES.

q Vis hoc tibi dixit homulle omnium arrogãtiſſime? An forte per ſomniũ: ut Ennius Homeri: Plauti animam uidiſti/audiſtiue hæc tibi narrãtẽ? Inſulſiſſime gluto/oppidanorũ rubigo dentium: ne hiſcas: neue ſtimulũ pedibus incurras: ſiquidẽ. P. Be/roaldus/nec nõ. G. Merula cũ Pio ſentiunt.

Gluto.

Spondæum non abnui in ſtruc/
tura iambica.
Cap.CXLIX.

PILATVS. Amas. Ex ueteri codice et uer/ſus neceſsitate: et nõ clamas: ut Pius legit.

ACHILLES.

Mmo de hoc Pius nihil palam men/
i daciloque Bucco: ſed Clamas legen/
dum omnino eſt: ut ſuperiori car/
minis ſenſui conueniat: præpoſuit enim:

Etiam ne ultro tuis me proiectas probris.

Cum Pio Beroaldus et Merula ſentiũt. Ad/de ꝙ ubi debet eſſe Iambus/nihil uetat inſeri ſpondæum. Vnde a Terentiano dictum eſt.

Vitiant Iámbum tractibus ſpondaicis.

Et ab Horatio quoqꝫ.

Spondæos ſtabiles in iura paterna recepit.

De dictione oculiſſimo: cuius ſignificatũ
ridiculoſus admodũ Pilatus ignorauit.
Cap.CL.

PILATVS. Sorores: ex ueteri codice: et uer/ſus itegritate: quod Pius oculiſſimus nõ uidit.

ACHILLES

Craſſus agelaſtos

REM ridiculam / et nimis iocoſam:
quæ uel Craſsũ Agelaſton ad riſum

cieret: Quid enim impuriſſimo hoc nebulone ridiculoſius? qui oculiſſimum Pium appellauit: exiſtimans oculiſſimum ſignificare idem quod oculatiſſimum. Quandoquidem Oculiſſimum uel auctore Pompeio cariſſimũ nuncupauerunt: oculatiſſimum uero perſpicacem. Nec refert utrũq; ab oculo deriuari. ſeruanda eſt enim ĩ uerbis proprietas: et ad eruditorum auctoritatem (ut inquit Diomedes) tãq̃ ad anchoram decurrere præſtat. Oculatus autem (a quo occulatiſſimus fit) et oculeus idem ſunt. Plinius oculatiſſimũ locum: ut Beroaldo placet: appellauit occultiſſimum, ſecretiſſimũq;: quãuis per contrariũ oculatiſſimus dici poſſit manifeſtiſſimus. Oculiſſimũ uero pro oculatiſſimo, hoc eſt luminum populoſitate (quod ait Fulgentius) in unitiſſimo nũq̃ reperies: niſi apud Pilatum: cuius eruditio nulla, inſcitia et temeritas multa, et ea maxima: Atqui oculiſſimum cariſſimum ſignificare ſemper compertum habemus: cuius rei teſtis eſt Plautus latinæ linguæ delicium: oculiſſimũ hoſtium amice uocitans. Ficoſiſſimus hic ergo (ſi placet tibi Minerua) audet inter choros muſarum ãrrepere: et quum ſe Argum totum oculeum

Populoſitas luminũ.

Phineus putet, Phineus eruditis uidetur: et si quid Phineo fuit exoculatius: qui si saperet, quum se Democritum esse perspiciat, Gorgonas imitaretur: quæ oculos habebant exemptiles: quos per uices commodabant.

Gorgões Oculi ex ẽptiles.

Extentare non exenterare in Plauto scribendum: in quo Pilatus non mediocriter errauit.

Cap. CLI.

PILATVS. Alieno exenteres suũ ius ostio. Ita scribendus est uersus habita metri et sententiæ ratione: quæ est ut dicat: qui exenteres: hoc est effodices. neq; alieni iuris tu extentes hostium: ut inquit Pius contra uersus consistentiam et apertum intellectum.

ACHILLES.

Pisonianũ uitiũ.

PISoniano uitio laborat Pilatus: loqui enim nescit et tacere non potest: quinimmo portẽta uomit. nã exenterare dicitur entera hoc est ĩtestina effodere: id quod non conuenit hostio ut pote quum quis percutiens fores: exteriorem partem, non internam lædit: prima nãq; est quæ inter pulsandum læditur superficies. Cum Pio ferme Beroaldus.

Iambicos uersus claudicare.
Cap. CLII.

PILATVS. Dein meo sodali. Addendum est/meo/ex ueteribus codicibus: et metri necessitate. Nam aliter uersus claudus eēt: quod Pius quidem non uidit.

ACHILLES.

CVM Pio Beroaldus sentit. Et superius ex Terentiani testimonio Iābicos claudos esse probaui: et tamen uersus sunt. Quin incessendos merito ducit Hermolaus audaculos omnes: qui Plautinos sales lege metrica nitūtur inuertere. An tu homo non es Pilate: q̄uis mente claudices? Homo quidem licet æquiuoce: ut pictus: marmoreus: luteus: et imago imaginis. Homo æquoce.

Temerarius et mendax Buccardus.
Cap. CLIII.

PILATVS. Corbibus: ex antiq̄s codicibus.

ACHILLES.

ANtiquos illos nūc ꝓferat codices: q nulli sūt. Proh pudor hominis et audacia: q cūcta iuuertit/et interpollat: Nō dispiciens/si sequens Hemistichium ita legatur/nullum sensum habere.

Cap.CLIIII.

PILATVS. Magnæ: ex codicibus antiquis: et sententiæ concinnitate: et non Mane: ut legit Pius.

ACHILLES

Hoc ante te Pius uidit despicatissime grammaticule: cuius rei testem citat Franciscum Tissardum Ambacæum: quo duce tã q̃ sole rudimenta græcanica peragrauimus: nunc ob egregias eius uirtutes Angolismorum comitis (quem Delphinum Galli appellitant) iuris asyllũ, cuius mores nedum literaturam tenellus adhuc rigua aure et mente bibi, ut obiter Architrenii uerbis utar. Ioannem Paulum Ferentillum, uirum et græce, et latine studiosum eruditũq; : et mihi singulari consuetudine fœderatum, nec minus Vldaricum Croatum: quibus familiariter excipiẽtibus ut pote cõtubernalibus: et alumnis Pius sales Plautinos euoluebat, ac enodabat.

Frãcisc⁹ tissardus

Io.Paulus ferẽtillus.

Vldaric⁹ croatus.

Sexcenta tanta ac tantũ recte dici.

Cap.CLV.

PILATVS. Sexcenta tanta reddam. Ita scribi debet ex codicibus antiquis: et recta grã-

maticæ lege. non ſexcenta tantum/ut Pius interpres mucidus legit.

ACHILLES.

a FFER / ſodes / mucide / et putidule grãmatiſta priſci huiuſce codicis teſtimonium : tibi fides nulla adhibetur. Dicas prӕterea (ſi placet) quӕ grammaticӕ lex Pii ſententiӕ repugnabit ? Sed quid ego Buccardӕas affannias/ineptiaſq; ſequor ? Valeat igitur ſus Beotia: ſolœciſtes: barbarus : iter latinos grӕcus/inter atticos latinus. Mucidus Sus beotia.

Achillis. Ph. Bochii Bononiē.

In Plauti Bacchides

Apologia finit.

EIVSDEM APOLOGISMVS OCTAVVS IN MOSTELLARIAM CONTRA PILATVM.

Mostellariam a monstris non a mustella deflecti primũ aduertisse Pium: Pilatusq́ꝫ furti et ĩpudẽtiæ accusatus: ꝙ seriẽ totiusq́ꝫ comœdiæ structurã ĩuertere ausus est.

Cap.CLVI.

PILATVS. Mostellaria comœdia hæc uocatur deducto scilicet nomine a monstris: quæ Tranio seruus sentiri in ædibus finxit. etc.

ACHILLES.

I VNIVERSA ET PEne innumera furacissimæ istius harpyæ et manifestaria furta proclamare ĩ animo sedeat: strictimq́ꝫ ac sũmatim ea recensere collibeat: erit hercule libyci uelut æquoris undam dicere quo multæ zephyro turbentur harenæ. ut

Harpya.

inquit Virgilius. Quo fit/ut / quod in princi/
pio operis pollicitus fueram (me uidelicet fu/
runculi uelle ablata omnia propalare / atque
detegere) nunc ſecus/quodam ueluti compen/
dio utens/facere decreuerim. Nam ſi qua doc/
tis auribus digna ſcripſit / ea commentariis Pii
dictantibus edidicit. Nec me quidem fallit ſter/
coreas ex ſuis et quidem multas commentatio/
nes addidiſſe: quas/uel aſelli legentes/Buccar/
dæas eſſe facile iudicabunt: ſiquidem a Pilati
commentariolis tantum diſtant Pii ſcripta:
quantum a tenebris lux / a nigro candidum:
ab inferis ſuperi. Nam dum alienis ſeſe pennis
ueluti Gracchulus Aeſopeius cõdecorare ſtu/
det: ut Iunonia cũctis uideatur ales: quæ gẽmis — Ales iu/
caudã ſtellantibus implet: Argus plane a Mer/ — nonia.
curio ſoporatus et decollatus: turpiſſimaque — Argus de
cornicula detegitur: miſerrimus mortaliũ pro — collatus.
ludibrio a cũctis habetur/furcifer nedum / ſed
trifurcifer agnoſcitur: in ius obſtricto (quod — Trifur/
aiunt) collo trahitur: ubi flagitia ſua dedeco/ — cifer.
roſiſſime fateri cogitur: inuiteqꝫ q̃uis/iure ta/
mẽ cogẽte: cõfiteri publice/ac dicere ĩpellitur: — Carcino/
ꝙ Plautum deluxauit/peruertit / immutauit: — ma.
ex furũculo carcinoma/ex pernionibus poda/ — Perniões

gras faciēs. ſi quid præterea ſcitu dignū ſcripſit/id omne multiſcio Pio: ut de illo creſceret: ſubfuratus eſt / ac pro ſuo ēdidit. Quis enim Moſtellariam a monſtris dictam eſſe oſtendit: niſi Pius? Cæterum quum ubiq; temeritati: ignorantiæq; ſuæ plurimum licere uoluerit: in hac præcipue comœdia inuoluolum imitatus: Plautū/ſecūq; Plauti ſtudioſos inuoluit: uerſus innumeros pro libidine radēs/nouos adiiciens/dictiones ſomnians / per ebur certe non per cornu uenientes: quæ ſi bonas horas male collocare uolens quis leget: nihil feculentius: nihil putidius ſue iſto/per ignorantiæ uolutabra ſummerſo/reperiet. Sed quid ego inaniter hic loquor? quid moror? Editi ſunt a Pio iam olim commentarii. ſi quis anceps eſt / et uerbis meis fidem fluxam adhibet: oculo ſuo credat: certiſſimo dubietatis arbitro. Illud attamen recognoſcant omnes non emendatam a Pilato fuiſſe Moſtellariam: ſed tranſcriptam potius: id omne dictante Pio in fine cōmentarii ſui in eandem fabulam. Credidit fabaceus hic Mydas ſæculo uerba dare/et cornicū oculos eruere: poſteros ipſos tāti faciens/quāti ipſe fiet a poſteris.

Somnia per ebur non per cornu.

Mydas fabaceꝰ.

Pilati hallucinatio.

Cap.CLVII.

PILATVS. Et inde primum emigratum esse id est ex ædibus Teuropidæ usq; a principio discessum. et addendum est uerbum esse metri necessitate: nam pes unus deficeret.

ACHILLES.

q Vum superius affatim, multisq; auctoritatibus ãnotatum a nobis fuerit M. elementum uocali sequente non abiici: Esset mea quidem sentẽtia superuacuũ eadem sæpius repetere: quæ semel satis dicta sunt. Quamobrem itidem ut in cæteris, Pilatum eruditione omni maxime denudatum: expilatũq; omnibus esse patebit. In hoc enim carmine nullibi uocalis ante. M. abiicitur.

Alia eiusdem hallucinatio.

Cap.CLVIII.

q VEmadmodum paulo inferius in eo uersu.

Acceptũ suũ dicit pignus ẽptis ædib9.

Pilatus, nec quidem pili faciendus uni, codicẽ promiscuum (ut assolet) inuertit, et obliquat ita scribens.

Acceptum inde dicit seruus emptis ædibus.

Quinimmo nihil addendum aut interpollandum Merula Beroaldusq; censent: non adeo scioli/aut audaculi: tũ q in omnibus exéplaribus ita legitur: tũ q sola unius dictionis sedes érit mutanda/ut uersus consistat/sic.

Acceptum dicit pignus suum emptis ædibus.

M: non excludetur: quũ correpta sit præcedẽs uocalis: de quo ex Prisciano: antiqs in supioribus affatim: id qđ excors Pilatus et amẽs non aduertit. Sẽsus hic ẽ. Seruus Trãio dicit Teuropidi pignus/et Arrabonẽ: quo subarrata fuit domus Simõis/eẽ suũ/hoc ẽ eius Danistæ.

Buccardææ opinioni non adhærendũ. Cap. CLIX.

PILATVS. Pol te ruri si uiuã. Ita legẽdum est ex codicibus ãtiquis: et nõ/Pol te ruri cẽses esse. Vt Pius/ac item Sarracenus interpretes legunt nullo cum recto sensus intellectu.

ACHILLES.

PROfecto nõ est satis maximã hominis audaciam admirari: qui codicem peruertit: et pro libidine sincerũ uas ĩcrustare cupit. Facilior etenim sensus erit nihil mutando/Piiq; sententiæ adhærendo: cui Beroaldus et Merula congruunt.

Incrustare.

Nidoricupinam uocem esse Plautinam: et q͞d apud Oratiū significet nidor.

Cap. CLX.

PILATVS. Exi inq̄ nidore culina. Ex priscis codicibus e culina scribēdum est: et ex sententiæ cōgruitate et uersus ratione. Et nō Nidoricupina ut Pius barbare corrigit et expōit.

ACHILLES.

NON Mirum est si elegantiæ haud quaq̄ Pilatus applaudit: quippe cui barbara sint omnia, quæ haud triuialem situm redolent. Sensus congruit: nec legi quidem carminis derogatur. Quod autem paulo inferius ait meras nugas esse et hominis deliria, nidorem Horatio pro risu capi eo uersu.

Duci uentre leuem nasum nidore supinor.

Nullum mehercules apertius īscitiæ, et temeritatis argumētum, testimoniūue esse apparet illiteratissimi huius grāmatistæ: qui nidorē ab Oratio ꝓ risu capi hoc loco negat. Sed ut tū impudētia, tum maximæ ignorantiæ tenebræ impñsentiarū detegātur, ꝓpalēturq;: Acrōis interp̄tis uerba suꝑ eo carmine subscribēda sūt.

Fateor me dixerit ille. ꝑ/dixerat/quasi Oratii uerba sunt/ille et Miluius possunt dicere : uel Oratius hoc ait: etenim fateor me risu dissol/ui: si ille me auidi uẽtris dicat qui est gulosior: qui et meam appetat mensam : Nidor autem a nimio odore tractũ: sed risu : unde renidet. Hæc ille, quibus meo quidem animo ostẽdere nititur Nidorem apud Oratium pro risu intel/ligi debere : deducta metaphora ab homine odorante et aliquid olfaciente: qui nares con/trahere solet: nec minus ille qui ridet nasũ cõ/trahit/quasi deridens. Vnde renidere pro ride/re tractum est.

Nidor unde.

Ignarus et impudẽs Pilatus.

Cap. CLXI.

PILATVS. Nam hac lectione et sensui: et metricæ rationi erit plane satisfactum : quod non fiat/si/Io si/legas : ut Pius insulse expo/nens per aposiopesin.

ACHILLES.

q Vis adeo cæcus/et mentis egenus: qui Pilatũ hunc cuncta pro nutu inuer/tere nõ animaduertat? Merula ergo et Beroaldus insulsi? qui codicem Plautinum: ac lectionem promiscuam non Buccardæam

sequuti sunt. Quandoquidem sexcẽtis huiusmodi loquendi figuris alibi Plautus scatet.

Mentiens sæpe Bucco mentiri
cæteros autumat.

Cap. CLXII.

PILATVS. Non patinas: neque Peccas: uel pereas: ut hariolatur Pius: mẽtiẽs ità scriptum esse in priscis codicibus.

ACHILLES.

P IVM Non mentiri docet, testaturq; Merula: cui soli optimi codicis oblata est facultas. Sed non iccirco mirũ est, si loliginosus iste magistellus cæteros mentiri existimat. nam mentiri adeo pronus est, et assuetus, ut mẽdaciloquos, et uaniloquidoros quoscũq; instar sui esse arbitretur: qua de re factum est, ut in mille lapsus sit errores, inscitiæ laqueos, pedicas, et abyssus: ex quibus innumeras tenebras, deliramenta insaniasq; potius nullo ueratro expurgandas euomuit: mala imprimis et triuialia amplectens ac obseruans: bona uero, doctiora, eruditioraq; omnia reiiciens atq; subsannans. Loligiosus. Verãtrũ.

O

De hara mostellaria:i q̄ Pilatus hallucinat.
Cap. CLXIII.

PILATVS. Hara suis. Ex priscis exemplaribus et manu scriptis:non:hara Mostellaria. ut legit Pius arrogantissimus interpres.

ACHILLES.

Audacia ꝓstituta.

IMPudentia equidem hominis manifestior in dies apparet: nec minus prostituta illa(ut ita loquar) audacia qua ducitur/et impellitur adeo:ut talia ueluti furiosus effutire cogat. Cur enim/Hara mostellaria/legi nō debet? Quum sic codices omnes habeāt:et ita Merula/ita Beroaldus affirment? Dicet Pilatus pugnabit metrica ratio: Atqui uerum illud esse non eo inficias:nam si Buccardæum codicē inuersum penitus sequemur/metrica quidem lex refragabitur:si uerū genuinum/et proprium Plautini codicis ordinem diligenter animaduertemus: carmen suis septem pedibus cōstans rectissime deducetur. Reiiciēda est igitur Pilati audacia: Beroaldiq; et Merulæ sententia / ordoq; amplectendus: quos Pius ipse ut optimos duces semper est sequutus:siquidem nūq̄ adeo temerarius extitit ut Plautini codicis quicq̄ pro nutu suo inuer

tere/et quæ non probat imutare/uoluerit: id quod solus Pilatus arrogans/uanus/spurcissimusq; nugo post Aristarchum sibi licere putat: quæ naso suo rhinocerontico nō placent: ea cæteros improbaturos existimans. Nasrhinocerонticus.

Cōmistam odorē esse dirum et aspernabilem contra Bucconem.

Cap. CLXIIII.

QVEmadmodū inferius: negat.n.cōmista eē nomen odoris iodorati. sed uiderint eruditi: qui uel ex hoc solo Pilatū fœtidū grāmatocyphona/uiui hominis sepulturā esse perq̄facile iudicabūt: et ut bonarū literarū contēptorem prorsus reiiciēt. Cōmistā.

Cæcutit Pilatus in carmine Plautino.

Cap. CLXV.

PILATVS. Non tamen Pio interpreti interiasséntior dicēti. Nā si ꝓducas penultimā Iābus stare non potest. Quid blatis Pie? imo quid furis? ubi Iābum compis hoc uersu in uerbo plere? nullibi profecto: tertius enim pes est.

ACHILLES.

QVID fringutis expilatissime Pilate: moribus et literis literatis culo Simiæ pilatæ pilatior? qd Euripo chalcidi- Euripp9 chalcidicus.

Fluctuabūdus. co inconstantior / fluctuabundus exclamitas? Eiectū nū quādoq; accipies de fronte pudorē? Pium non percepisti misselle/turpitudinisque Seminarium. omnis seminarium: Pium inq̄ non percepisti: intelligentem qd' nisi secunda correpta sit in Olere/non stat Iambus: idest in fine. quādoquidem uersus aliter trimeter non esset. Neq; i hoc solum furis: sed licenter (ut soles) blateras: impuneq; maledicis. Impure/exlex/temerarie: Obgannire. sciole/qui aperte in tantum uirum obgannire audes? cui latinæ græcæq; musæ assurgūt: aisq; Priscianum nō recte cum Pio sensisse? quum Amphimacrus pes esse possit: tu homulle omnium audacissime metrorum legem Priscianū docere præsumis? a cuius fonte guttulas illas Tesqua. hausisti: quibus tesqua tua sitientia et infœlicē agellum irrigas. O Macco uetula deliriore m.

Quid sit bubultuare in Plauto et Nonnio.

Cap. CLXVI.

PILATVS. Bubulcitarier: boues curare: et quæ ad bubulcum attinent: ita legendum innuit Nonnius: locum hunc adducens: et ita habent codices ueteres. et non bubultuarier ut Pius legit.

ACHILLES.

n ONne manifestissime isanit loquacissimus hic scurra? qui Pium ait legere Bubultuarier? quum bubulcitarier dicat potius esse legēdum: ut in eius cōmentariis appatet: Atqui uerba Pii subscribamus/ut in cūctis Pilatū mendacissimū esse oēs perspiciant. Bubultuarier. boues et armenticiā curare. Sed si codicibus Apuleiāis fidem adhibes: erit hic scribēdū bubulcitarier. Hæc Pius.

Impudētiæ et audaciæ Buccōis idiciū.

Cap. CLXVII.

PILATVS. Sed unū hoc scito. Ita scribēdū est ex codicibus antiquis: et sentētiæ concinnitate: non secundum hoc scito: ut legit et commentatur Pius ineptissimus interpres. etc.

ACHILLES.

p ILatus legendum esse affirmat: Sed unum hoc scito. Pius, Beroaldus/ et Merula legunt: Secūdum hoc scito. qbus potius credēdū sit uiderint periti: an tot et tantis literarum luminaribus: an abiectissimæ blattæ/blateroniq; nugiuendo Pilato: qui piperi scombrisque misellas paginas dedicat: quas soli cacantes legent. Nugiuēdus.

De uerbis existimo/et extimo.
Cap.CLXVIII.

i Llud autem quod paulopost de uer-bis existimo et extimo effutit: con-niuentibus (quod aiunt) oculis præ-

Gerræ si culæ. tereo: sunt enim gerris siculis litæ uaniores: ac meræ triuialium grammaticulorum sordes.

Vocalis ante.M.sequente uo/cali non abiicitur.
Cap. CLXIX.

PILATVS. Video corruptũ hic ex adole-scẽte optimo. Nisi aduerbiũ/hic/adscribatur: uersus nõ cõstat: quod Pius iterp̃s nõ aspexit.

ACHILLES.

m Isellus/et miserrimorum omnium grãmaticulorum miserrimus in præ-ceps abit: quoniam uocalẽ ante: M: sequente alia uocali abiicit: quemadmodum

Infinities etiam superius infinities fecit: quo quidem er-rore impulsus est: ut dictiones nouas/sed om-ni uenustatis decore pilatas Pilatus iste super adderet: uerum de hiis superius ad satim.

Obtexere non abiicere legendum.

Cap. CLXX.

PILATVS. Post illa abiicere negligens fui. Abiicere legendum censemus: potiusq̃ Obtexere. quandoquidem quid sibi uelit hic obtexere non uidemus: licet ab interpretibus prædictis ita legatur.

ACHILLES.

OBTexere legendum est / hoc est munire uerecũdiam atq; modestiam: ne illuc irreperet amor: qui tanq̃ uiolẽtus imber omnia putrescere bona animi faceret: abiiciedũ autẽ ab eruditis uerbũ abiicere: id quod sibi somnians Buccardus effinxit. Obtexere qd.

Pilato non credendum.

Cap. CLXXI.

PILATVS. Atq; ædepol ita hæc tigna humida putrent: nescio quid gãnit hic Pius: post ædepol additum esse eram: in priscis exemplaribus: et mentitur arrogans interpres. etc.

ACHILLES.

GARrulo equidem Pilato credendum est: si ab ipso mucido grammatista: suis latebris / et misero pedagogii gurgustiolo cõtento uniuersa Plauti exemplaria euoluta esse concedere uolumus. Mucidus Gurgustiolũ.

Non redigendus Plautus ad curiosas grāmaticorum obseruationes
Cap. CLXXII.

PILATVS. Humida putrent: scribendum est: et non humi deputant: neq; putent: ut Pius ait: sed putrent: differt enim inter putere/ et putrere. etc.

ACHILLES.

a N Putreant puteantue magis uaniloqui Pilati uerba/ nescio: qui licentis Plauti/ et laxis gaudentis habenis dignitatem ad scrupulos grammaticæ redigit: quos sæpe/ ne dicam/ semper Poeta ipse contemnit/ et calcat. Verum enimuero mecum persæpe gestio: quum Pilati arrogātiam audaciamq; studiosos omneis facile perspecturos animaduerto.

Diuinat ceu furiosus Pilatus.
Cap. CLXXIII.

PILATVS. Vt hoc me decet amiculum: Amiculum addendum est ad uersus integritatem. Quod Pius et Sarracenus non uiderunt.

ACHILLES.

u IDere non potuerunt Pius et Sarracenus quod nullibi unq̄ compet/

tum est. Soli furiosi diuinare solent: et scire etiam quæ nesciunt. Furiosi diuinare

Mi pro mihi recte a Pio dictum.
Cap.CLXXIIII.

PILATVS. Dii me faciant quod uolunt: cur Pius corrigat mi:pro mihi:nescio.

ACHILLES.

r Espōdeamus igitur stulto ad stultitiā eius:ne sibi sapiens esse uideatur et si ex nobis discere dignatur:sciat et elegātius/et latinius esse/si mi:legatur/pro mihi: ut sit hic sensus. Dii mihi faciant quod uolūt: id est bonum/aut malum: Si enim/me/legeretur referret nescio quid incongrui/et Buccardæi. Id quod doctis auribus satisfacere haud quaq̄ posset. Beroaldus:mi:scribit.

Cōmodes/et cōmēdas legi indifferēter.
Cap.CLXXV.

PILATVS. Vbi tu commodes: capillum commodum esse credito: codices ueteres habent: ubi tu commodes et non commendas. Vt Pius corrigit inscitus.

ACHILLES.

q VINimmo utranq; dictionem Pius affert in medium. Atqui ut in mani-

Fidétius. fesᷓto mendacio deprehendatur / Fidentinus
Amusi- iste Pilatus: Pii uerba subiungamus. Vbi tu
tata. commedas: scribendum erit: ubi tu commen-
das: quum/inquit/capillamenti seriem et sta/
tionem commendas: omnia erunt amussitata:
Exqsiti. et exquisiti accommodata. Potes et legere cō/
modas. Si accōmodas/inquit/crinem scito tū
Formosi- uideri commodum/ et ordinatum. Hæc ille.
tas cōmē/ Sed commendes/meo quidem iudicio melius
dat capi/ iacebit: Formositas nãq; / et ornatus capillum
lum. commendant.

Ex alienis flosculis hortos cōficit Pilatus.
Cap. CLXXVI.

PILATVS. Quid illa potest peius quicq̃ muliere memoratier? Ita scribendum est: et nō moratier: ut multis ambagibus Pius legit.

ACHILLES.

B Hinc quadriennium Pius hoc retractauit: quod furibundus Pilatus contumeliis solum intentus/uel non uidit: uel non uidere dissimulauit: ut aliquid esse uideretur: et in musarum Plautinarum conuiuium asymbolos omnino non ueniret.

a

Asymbolos.

Nostrorū legendū esse non uestrorū.

Cap. CLXXVII.

PILATVS. Adeo pars uestrū intelligit. Ita scribendum est ex codicibus antiquis / et recta sententia: et nō / nostrorū: ut Pius amēs legit.

ACHILLES.

V Vecors / et dementissimus es Pilate: qui uides etiam quæ non uides. Pius. n. super hoc tacet: tāq̄ re nota. Legendū est tamen / nostrorū: ut Merula Beroaldusq; assolent: est nāq; mos loquēdi familiaris: ut nos quoq; hiis inseramus: qui sūt mariti: q̄uis uxores non habeamus: ac cælibes simus: nam si has ærumnas tāq̄ maritus / nō patitur: quum in ordine maritorū erit / postmodo patietur. Est enim amplificatio: qualis est illa / decapitatus cantabit. Amplificatio.

Philocomasium non philematium in Plauto recognoscendum: contra quod rudit Asellus pylades: et mi ꝓ mea dici differit.

Cap. CLXXVIII.

PILA. Mea philematiū et hic uersus clare ostēdit scribi debere philematiū: et nō philocomasiū: ut scribūt Pius et Sarracēus isciī interꝑtes: q̄doq̄dē uersꝰ philocomasiū nō pateret.

ACHILLES.

q VVM in omnibus codicibus Merula/et Beroaldo suffragātibus Philocomasiū legat: Nihil iuertere ausim: nec ob tā leue argumentū nomen ipsum mutare: sed legatur potius: mi Philocomasium: et tunc sententiæ/uersus ac concinnitas / rātioq́ꝫ manebūt. Mi autē pro mea Apuleio et Plauto alibi sæpissime usurpatur: nec minus a Hieronymo: qui in epistola ad Paulā ita scribit. Testor mi Paula Iesum.

Mi pro mea.

Ex horreo Piano se ditat pylades.

Cap. CLXXIX.

PILATVS. Qui inuidēt: ne unq̄ eorū qsq̄ īuideat ꝓrsus cōmodis. Ita scribēdus ē uersus. Nec opus ē ābages referre Pii legētis cōmodi.

ACHILLES.

q VINimmo te docuit Pius ingrate scholiographe: et Inuideat commodis: legit tandem. Quāuis more boni interpretis alteram Prius opinionem in medium attulisset. Verum hanc deniq; probasse in commentariis suis perspicere quiuis poterit. et Pilati insanientem insaniam q̄ facile animaduertet.

Scholiographus.

Stacten in Plauti uersu a Pilato inser
tam sapere nescio quid opi-
cum et fœtidum.
Cap.CLXXX.

PILATVS. Quid opus est: cum stacte accubo. Si Pius arrogãs Plauti interpres/et Sarracenus lusciosus longius uiderent: ita profecto uersum hũc legissent: et nõ cũ istac accubo.

ACHILLES.

ARrit/ut solet/homullus iste argillaceus in pedibus/ne dicam pediculis operosissimus: quos frequentius legisse q̃ libros manifestarium est. Nullibi codicum stacte legitur: sed istac: sensu aperto et facili. G. Merula/Beroaldusq; Pio congruũt: quorum sola nobis auctoritas pro ratione sufficit. Mittamus igitur amẽtissimum Pilatum qui solus stacten in lente quærit.

Oposissimus.

Stacte in lente.

Callidamantes legendum in carmine Plautino.
Cap.CLXXXI.

PILATVS. Is est callidates: Hoc loco Pius non iam lusciosus: sed plane cæcus: et somno oppressus est: quum corrigit: callidamãtes: sed qualis erit hic uersus ?etc. Legendũ callidates.

ACHILLES.

i N Codicibus omnibus quos mihi le/gendi data est occasio callidamantes non: callidates/compi: ita Merula ita Beroaldus/ita omnes passim recognoscunt. Solus hic grammaticulus agrammatos quod non intelligit/propudiose immutare audet. Quæ isthæc malum audacia? Nonne inferius etiam ait Plautus?

Agrãma/tos.

Callidamantes callidamantes uigila.

Sed amentissimum/et insanum Pilatum in/sanire sinamus: et orationem nostram ad con/ducibiliora transferamus operæpretium est: ne a præscripto palestræ nostræ longius euage/mur. Rumusculi nãq;/et obtrectatorum cauil/li/auctore Diogene/nõ secus ac crepitus uen/tris curandi sunt. paruifaciendum est. n. quor/sum euadant: an sursum scilicet/an deorsum.

Obtrec/tatorum cauilli.

Furtum Pilati inuerecundissi/mi detegitur.

Cap. CLXXXII.

PILATVS. Vbi qui dindymenæis hastis corpus transfigi solent. Versum hunc ita scri/bendum censemus metri ratione/et sententiæ: quæ est ut dicat, etc.

ACHILLES.

NON posſũ iſtud mediusfidius haud reticẽdum reticere omittereq;. Quid enim egregio/ſiue mauis / egregiiſſimo hoc nebulone ridiculoſius? Legite/quæſo uos/candidi:legite inq̃ Pii commẽtaria: uidebitis furunculum iſtum omnia/etiam de uerbo ad uerbum / ab illo mutuatum : Poſteaq; tãq̃ res futura ſit cum Oedipo/ut inuentor appelletur/laureãq; mereatur: Pium/uti aſſolet / in re quoq; minima carpit: qui locum hunc/ante eum ab omnibus fere ignoratum aperuit. — Egregiiſſimus. Furũculus. Oedipus

In furto commiſtæ uocis cerebroſus grãmatiſta deprehẽditur.

Cap. CLXXXIII.

PILATVS. Hei mihi quum iſta hæc blanda dicta quo eueniant madeo metu : ita ſcribendus hic uerſus eſt. etc.

ACHILLES.

UEllet elabi lubricus nugator anguillaq; ſinuoſior: ſiquidem negauit ſuperius cõmiſtã eſſe fœtorem. Cæterũ in temeritatis furto deprehẽditur : apud famæ uirtutisq; ſubſellium lis conteſtata eſt. in codicibus nãq; omnibus cõmiſta legitur: mẽtiturq; — Nugator lubricus. Anguilla ſinuoſior

in antiquis ita legi exemplaribus. Testes adeſ-runt illi: apud quos prisca et mēbranacea erūt Plauti uolumina: hos ego omnes rogo: ut Pilato uaniloquo / et omnium mēdacissimo dicā dicant: ac ueluti sacrosanctæ Virtutis asseſsores præconibus suis bilinguem / trilinguem / et falsi conuictum Buccardū per triuia omnia et quadriuia publicare iubeant.

Dicam dicere.

In altero furto idem deprehensus.

Cap. CLXXXIIII.

PILATVS. Impia est habitatio. Ita scribendum censemus: et non simpla: ut ferme habent codices: et Pius insulsissime legit.

ACHILLES.

Cornicula garrula.

COrniculam garrulam / grammaticulorum triuialium sordem teterrimam: nonne / impia legit Pius? unde omnia furaris et īterpollas: cuius uerba hæc sunt. Simpla: simplex unius tantum cadauero si biothanati diapontii: probior tamen et sincerior lectio uidetur si scribis / impia / hoc est non piata / non expiata furentibus insepulti manibus.

Ordinem scenæ non tenuisse Pilatum.
Cap.CLXXXV.

PILATVS. Serui qui quum culpa carent. Trimeter quoq; hic uersus: in hac scena nec Pius/nec Sarracenus interpretes norunt quid dicant.inducitur autem hic aduersitor. etc.

ACHILLES.

o CIA sectatur nubes et inania captat In scirpo nodum ponens: in lumine fumum: ut obiter Anticlaudiani uer/bis utar. Errauit manifestarie Pilatus: nec rec/te scenam collocauit: quoniã Tranionẽ ædes Simonis præparare opus fuit anteq̃ aduersi/tor iste appareret. Beroaldus qui post Pium Plautum emendauit/ hunc ordinem non se/quitur: ut licet aduertere. Anticlaudianus.

Pilato non est credendum ut sibi ipsi Plautus constet.
Cap.CLXXXVI.

PILATVS. Quod nequeunt faciunt: ad/dendum enim est faciunt ad uersus et senten/tiæ integritatem.

ACHILLES.

s I ita legeretur: contradicere sibi uide/retur Plautus: Nam serui quod ne/

queunt facere non possunt : et si de uerberibus intelligitur : tanto magis uerberum peculium facere queunt. Blatit delirus homuncio quæ nec caput nec pedes habent/mero elatus et insania.

Seruos posse facere peculium.

Cap.CLXXXVII.

PILATVS. Scimus autem lege cautum esse ut quicquid acquirit seruus domino acquirat: et seruos peculium nullum posse facere.

ACHILLES.

Iniurus. Albã lineã ducere. Hasta ue litaris.

STendis Rabula / exlex / prorsus/ et o iniurus apparens/te ad omnia magis aptũ esse q̃ ad leges/iusq; ciuile percipiendum : in quo nec albam quidem lineam duxisti/aut hasta uelitari depugnasti : impudentia tamen/ et effreni audacia de iuris casibus tãq̃ de cirratorum dictatis audes ferre sententiam? Inauspicate Bubo: etiã euomis seruũ peculium nullum habere / et omnia domino acquirere ? Quis hæc tibi dictauit inscitiæ subiugalis aselle ? Bertonides ne ille tuus assecla? cum quo/tãq̃ cum Theseo/affannias. et deliramenta tua cõmunicare cõsuesti : licet cæcũ cæcus duceret . Accipe igitur: quæ grammati

ſtarũ poſtremiſſima fex Bertõides tuus igno/rat: Pomponium clariſſimum Cæſarei iuris antiſtitem libro digeſtorum quinto ita ſcribẽ/tem. Peculium eſt nõ id cuius ſeruus ſeorſum a domino rationem habuerit: ſed quod dominus ipſe ſeparauerit: uel ſuam ſubſtantiam a ſerui ratione diſcernens. Subdit Vlpianus. Peculium dictum eſt quaſi puſilla pecunia: ſi/ue patrimonium puſillum: Peculium autem Tubero ſic definiuit ut Celſus libro ſexto di/geſtorum refert: quod ſeruus domini permiſſu ſeparatum a rationibus dominicis habẽt de/ducto inde ſi quid domino debetur. Quæ de/finitio etiam ad uicarios pertinet. Et ſubdit. Sunt quidam qui putãt peculium ſeruos ha/bere non poſſe niſi concedente domino: ego autem puto non eſſe opus concedi peculium a domino ſeruum habere. ſed non adimi ut habeat: quod dominus auferre non poteſt. Hæc iuriſperiti: et in hanc ſententiam multa trutinãtut. Seruos autẽ peculiũ nullũ poſſe fa/cere/falſum eſt, prſus: addi debuerat nolẽte domino. Nec recta loqutio ẽ iſta: quoniã pecu/liũ de ære ſerui tãtũ intelligitur. Si ita dixiſſet Pilatus: quicqd ſeruus acqrit/acqrit domino:

Peculiũ qd.

nòn erraſſet.ſed dicendo/ſerui peculium non poſſunt facere:in eo quod negat affirmare ui/detur : quum peculium ad ſeruum pertineat: aut ad eum qui eſt in ſeruitute/ ut ad filium uel militem:propter hæc Florẽtini uerba. Peculium et ex eo conſiſtit quod parſimonia ſua quis parauit/uel officio meruit a quolibet ſibi dari/idq; uelut proprium patrimonium ſeruũ ſuum habere quis uoluerit. Pomponius non ſolum id peculiũ eſt quod dominus ſeruo cõ/ceſſit:uerum id quoq; quod ignorante acquiſitum eſt : tãmen ſi reſciſſet/paſſurus erat eſſe in peculio.Proinde latebras quærat Pilatus/et i os ſuũ(ut Hieronymi uerbis utar)uerecũdet: Aut nodũ informis læti trabe nectat ab alta.

In os ue/recũdari

Cap.CLXXXVIII.

PILATVS. Tergum ſubiiciam culcitram uibicibus.totum hũc adiecimus uerſum con/uenientem/ ut cenſuimus/ſententiæ.

ACHILLES.

RVſcatoris iſthæc impudentia fuit: et harioli Buccardi : uelle ſcire / quæ ſcire non poteſt. O inſanum caput.

Acruſca/tor.

Subſanādus eſt Pilatus dum Exſyncerаſto legi haud poſſe contendit.

Cap.CLXXXIX.

PILATVS.Nugať multa Pius de Exſyncerаſto:putans etiam hoc loco Exſynceraſtum ſcribi oportere.

ACHILLES.

Quid furis Pilate? Quid obſtrepis? quid flāmeus immo fumidus in loquēdo fulminas?flāmas ore cōceptas tenere non potes:atq; ut ille Barchochabas ſeditiōis iudaicæ auctor ſtipulā in ore ſuccēſam anhelitū uentilabat ut flammas euomere putaretur. Non nugatur Pius/neq;/ut tu/noua mōſtra effingit:immo ex ſequētibus Plautinis uerbis ſententiā hanc elicit:Nec uerbū Exſynceraſtum innouat:inferius.n. eadem uſus eſt dictione Plautus:quod et iſtic ſequentis carminis uerba requirūt.eleganti uerborum trāſitus ſimilitudine: quæ quidem Pilato haud quaq̄ placent:Sed cui mirum?Scarabeus merdas appetit:roſas auerſatur. Barchochabas.

Ommittendum/quod hariolatur Pilatus. Cap. CXC.

PILATVS. Nam serui. Mētitur Pius dicēs legendum esse: Nam ut heri.

ACHILLES.

m Entiri nō solet Pius: ut Pilatus omniū mēdacissimus/et ueruecinæ carnis uilissimū frustulū: Ita scribendū est ut præclare/apposite et eleganter monuit Pius: seruis nāq; seruum cōmodū intentio est

Duriter. describere/nō dominum. Quod uero duriter/
Acyros. acyros/uacāter/et inaniter Buccardus effutit/
Vacāter. prætereūtes nec q̄dē unius æstimemus assis.

Idē inuertit/et perperā interpretat̄ Plautū. Cap. CXCI.

I Nuertit more solito Pilatus Plautinū carmen/legitq;.

Nam ut serui suū uolūt herū esse: ita ille solet. Quū nullus Plauti sensus rectus elici possit/si ita legat̄: Quinimo uere dicit̄. Boni patrōi malos habēt seruos: Proīde a Cecilio Plinio dictū

Cōsuetu est. Mitiū dominorū apud seruos ipsa cōsuetu/
dine me/ dine metus exolescit/nouitatibus excitantur/
tus exole probariq; dominis per alios magis q̄ per se ip/
scit. sos laborant.

Codicē Plautinū interpollat Bucco ut asso/let. Cap.CXCII.

PILATVS. Gestis aliquo iā hercle ire pos/sum foras. Ita scribendum uersum hunc cen/semus metri et sententiæ ratione. Nec nomen Mula hic conuenit: super quo Pius. etc.

ACHILLES.

I Mulus/et in literis degener Buc/cardus sciret/qd sit scripturā teme/rare/atq; puertere: sobrius forte ma/gis/ac in delēdis exēplaribus cōtinētior esset: in quibus oībus ita ut Pius admonuit legitur: et ut P. Beroaldus/et G. Merula recognoscunt: Quorū codicū emēdationes apud me extant. Degener in literis.

Quid obtrudere significet declaratū contra Pilati sententiā. Cap.CXCIII.

PILATVS. Obtrudi argētū. Corrupti erāt omnes codices hoc loco. et Pius quidem uisus est aduertisse: ac corrigere cupiisse: sed inscitia illum occupans non est passa: scribit. n. obiici: quod quidem uerbū uersus nullo modo patit̄.

ACHILLES.

Ius super hoc loco tacet haud cor/rupto: sed in oībus codicibus/etiam

Spintria tritis emēdato: Mētitur cōtumeliosus Spintria ꝙ uerbū obiici non capiat hic uersus: credo in culina aut ganeo/musæo sibi prope peculiari: dum inter phyalas philosophatur et inter sui/las carnes nō tam emisit spiritum q̄ eructauit: inuenit/et scripsit hæc somnia nugacissimus/ amētissimus/inscitissimusq; Pilatus: q obtru/dere Iniicere iterpretatus est. Sed proh dii im/mortales qd ignarissimo Buccardo ignarius amentiusue? Fugite quæso adulescētes studi/osiq; oēs inscitiæ tenebras: Fugite inq̄ Pilatū/et auersamini: ne cæcū ducē sequētes/in altissi/mū istū errorū gurgitem secum una decidatis.

Obtrudere quid. At p rectū tramitē incedite/obiterq; qd Ob/trudere significet discite. Obtrudo .n. idem est quod cōtrà trudo/quasi p uim do/aut ꝓ forti/tudine pono. Terentius ī Ecyra. Nunq̄ ausus sū recusare eā quā mihi obtrudit pater. Plau/tus ī Curculiōe. Aliqd prius obtrudamus/Per/nā/sumen/glādiū: hæc uētri stabilimēta: Idest ꝓ fortitudine ponamus. Qd' autē Obtrudere iniicere significet nemo p̄ter Pilatū dixit: nisi idē Phanaticus senex Britōides palatiolēsis ru/sticellus approbat: horū somniorū fumorūq;

Fumorū plausor. plausor/ne dicā artifex et coniector.

In hominem/nō homini legēdum in Plauti carmine. Cap.CXCIIII.

PILATVS.Iube homini argētó es uerberatier. Eadē sententia:et declaratio uersus superioris:et scribendum est homini/ex antiqs codicibus etc.nō in hominē ut legit Pius.etc.

ACHILLES.

c Vt ita legēdū non sit impurata Ibis subdere debuisti:nugis rē soluere paras? Danistæ sumus:nō credimus tibi:nisi græca fide et punica:grāmaticulo cui nec Propola:nec sonchū uēdēs mater Euripidis credet fasciculū oleris: q̄ hominē te nouit sine re/sine lare/sine sede/sine penu et pecunia:quem gerantocomion incolam sedulum fastidit et auersatur. Propola Sonchus Gerātocomion.

Cōgrua est Plauti Series uelit/nolit Pilatus. Cap.CXCV.

PILATVS.Ita mea consilia undiq̄ oppugnas mala. Hic autē alius error est puersionis maximæ:non.n.sequitur.Ego illum etc.

ACHILLES.

n On potest hæc Plautini codicis series esse:Nam si receperat Danista cras se accepturū pecuniam : et die crastini Danista

uenturum si nūc peteret/infidus esset: Quare alia de pfidia scilicet audiret a Tranione uer/ba: uel fabula traduceretur in alium diē: Id qđ

Gryllus. nec Gryllus quidem diceret.

Pii lectionē uerā esse. Cap. CXCVI.

PILATVS. Manes tu ne illico. Hoc est quod diximus supra. ꝙ parasitus illū tetigit: men/tit.n. Pius dicens ī codicibus ātiquis. etc.

ACHILLES.

Redēdum est ampulloso nugatori: si credere dignū est codicū omnium copiam et exemplariū stercoreo pæ/dagogulo helleborosæ belluæ/ semper asilo furoris exagitatæ cōtigisse. Pii lectio uera ē: quæ sententiæ cohærentior ei uidebitur: qui filum filo annectere uoluerit.

Bellua hellebo/rosa.

Asilus furoris.

Mera est Pii lectio: Pilati uero prærancidá.

Cap. CXCVII.

PILATVS. Haud opinor sibi quisq̃ in iure cauet: Ita scribēdū cēsemus nos potius. etc. Nō: Sibi quisq̄ iure metuit: Vt legit Pius. etc.

ACHILLES.

Ita legendum est/ut codices omnes habent et Merulæ Beroaldiq́: nec non prisca exēplaria: quæ Reiculus

fucis temerare, et prodere pro libidine studet. Fucus reticulus. Sensus est Simonē merito metuere sibi: q̄ rem bonā paruo uēdidit.

Satis fuit Piū dixisse Scenā in hūc et in illum locū restituendā.

Cap.CXCVIII.

PILATVS. Operæpretiū. Hoc loco in multis aliis sed præcipue huius comœdiæ aptissime patet neq; Piū interp̄tē neq; Sarracenū quid dicant, quidue non dicant intelligere. etc.

ACHILLES

Edecus ignominiaq; nedū literarū sed et liturarū Buccarde audes Piū incessere? q et iter tibi aperuit quo incedere posses. Temerarie Pilate bonis literis expilate: ad emendationē comœdiæ nōne satis hoc fuit: qđ indicauerit Pius hāc et illā scenā in hūc, et illū locū reiiciendam, restituendāq;? An expectabas cucullate magistelle, ut Pius illiterato non sine labore, uersus per ordinem scripsisset? tibiq; dotem et uxorem daret: mox genialem pararet thorum: illam deinde inscenderet simul ac prægnantem redderet: et tuas res faceret, Vt minori cū labore degere posses? O uile temeritatis, et inscitiæ mancipium.

Genialis thorus.

Hermolaum lapſum eſſe iure Pius innuit. Cap.CIC.

PILATVS. Intempeſtiuos nõ intempeſtiue cæſos exiſtimo fuiſſe: Materia.n.ſtatis tempo/ribus.etc. Hoc loco Pius arrogantiſſime ut ſo/let/et perq̃ſtolide Hermolaum Barbarum lit/teratorum decus notat/inquiens.etc.

ACHILLES.

n Onne iuſte/et pie Hermolaũ erraſſe poſteritatis amore Pius innuit? qui in re tam aperta cæcultauit/et hiſto/riam nullam ſequutus eſt. Vanũ eſt uaniſſimi hominis reſponſũ dicentis: Hermolaum non erraſſe/q in codice ſuo non ita legeretur/ut in cæteris. Quum ipſemet Hermolaus fateat ſe codicem ſecundæ editionis Venetæ ſequi ab Iaſone neſcio quo Germano editum impreſ/ſumue: In quo deſpicatiſſimum apparet æq mendũ hoc. Facilẽ emẽdatione locũ præteritũ ab Hermolao q credit inſano Pilato inſanior eſt: quin minima quæq conſectatur Hermo/laus: in tritis etiã qbuſcũq luctatur. Gloriatur poſtremo uentoſus/pedicoſus: pultiphagus et illuuioſus/carcer uix carcere dignus ſe Pii erra/ta ad tremille patefeciſſe: Quum nec Pii uer/

Cæcultare.

Vẽtoſus. Pultiphagus.

ba quidem intelligat :ut recte illud dici possit. Carcinus contra Herculem pugnam sumpsit: Carcius. et in Theophrastum Leontium.

Aliena pro suis recitat Pilatus/et dānat quæ defendi possunt.

Cap. CC.

PILATVS. Insanum bonam idest ualde bonam. Insanum enim pro ualde ponitur: et precipue ab hoc Poeta et bonā porticum intellige. Nam quod ait Pius se legere insanū. s. gynæcæum: pro non sanū: mera deliria uidēt.

ACHILLES.

d Vas Pius opiniones ponit: quarum alteram garrulus Pilatus sectatur: et in rationes suas refert: tāq̄ sibi nata sit domi. Quum ad omnia nitida et exquisita Pio utatur ueluti promo: alterā uero refellit: quæ tamen etiam defendi sic potest: quando/ quidem Simo supra dixerat Gynæcæum sole infestari nimio.

Idem Pium inuerecunde incessit.

Cap. CCI.

PILATVS. Seruasti omnem ratem. Serua/

sti per Syncopam legendum est, metri necessitate: et etiam, ex codicibus antiquis: et non seruauisti: ut Pius legit.

ACHILLES.

q Vid tibi nobiscum est ludi scelerate magister? Inuisum pueris uirginibusq; caput. Immo Pius tacet: nec in biis uersatur: quæ sine puluere et sudore domare quis possit: Lacertis tuis O Pilate idonea est hæc palestra. Nec nugas nugeris qcq̃ metri necessitate temere immutandũ: Nã si Probus quædã Maronis metra ametra fuisse dicit: et mordet (teste Hieroñymo) Lucillius qđ icõposito currat pede: et tamẽ sales eius leposq; laudantur. cur idẽ ius antiqori licẽtioriq; Plauto nõ dabit? O Belluã inscitiæ nubilo caligatã.

Sine puluere et sudore.

Ioculo Piũ nõ legere mẽtit Pilatus.

Cap. CCII.

PILATVS. Ioculo mõ. Ego ne ausim inqt Tranio fallere te dicto, aut facto: ioculo mõ. i. nedũ serio sed uel ioco: nõ loculo ut legit Pi⁹.

ACHILLES.

q Vid iners rudis aselle? nõne Pius ioculo legit? somnias fortassis, aut desipis potius? Desipis quidem: quum

quid Pius dicat minime percipias. Sed ut lin/guam deinceps cōpescere/pluraq́ legere prius et audire q̄ loqui discas: Pium audi (sodes) in commentariis suis ita scribentem. Loculo/pecunia/nūmis qui in loculamentis cōtinentur: In nōnullis exemplaribus scriptum est ioculo. Locula/mētū.

Non credi Pilato nisi rationes adducat

Cap. CCIII.

PILATVS. Ma ton Apollo. Ostendit quidem Pius se multas græcas literas scire et græcissat sepius. etc. Non enim significat: ma ton Apollo per Apollinē uerū ne hoc est? Vt ipse exponit: sed non per Apollinem.

ACHILLES.

Pius Ma inquit esse particulam iurantis/et ibi et in captiuis. Est negatiua particula inquiet. Quis hoc negat ō lutum? Garrit sæpissime grammaticulus iste delirio et insulsitate plenus: Oculisq́ uomentibus iram fulminat et monitus spumanti despuit ore Vt inquit Architrenius. Sed qd garriat/et quare perinde ignorat picis: et psitacis similis: qui χαῖρε dicūt: sed quid dicāt nesciūt. Architrenius.

Nec ignorauit Pius quid Μά: et καὶ significarent: et quæ inter utrasq; dictiones esset differentia: neq; plura inaniter in medium afferre uoluit: ut pote qui animaduerteret affati satisq; Suidam de uerbis illis meminisse: cuius quidē uerba subscripsimus ut obiter nec minus commode studiosis ediscere liceat quæ Pilatus sciolus docere nesciuit. Ita enim meminit græcus ille interpres. Μά. τοῦτο Ὅμηρος, ὡς συλλαβῆς ῥῆξιν ἔχον τίθησι. καὶ ποτὲ μὲν ἀντὶ τοῦ μά, ὥς καὶ κεῖται. ὡς καὶ μὰ τὸ δὲ σημειωτέον ὅτι ὄμνυσιν ὅτι δὲ ἀπὸ μνυσίτι, συζεύγνυσι τὸ τῆς ἀποφάσεως. οἷον οὐ μὰ γὰρ ἀπόλλωνα. καὶ ἐν ὀδυσσείᾳ οὐ μὰ ζῆν ἀγέλαι. ἡμεῖς δὲ τὸ μά, ὡς μέρος λόγου. ἀπομνύντες παραλαμβάνομεν μὰ τὸν Δία λέγοντες, ἔστι δὲ καὶ ἐπίρρημα ἐπευκτικόν. Scito āt Pilatū decipi/qui. μὰ. tradit significare non ꝑ: quod falsum est. Frustra enim et perperā Homeru ὄμμα dixisset: si μὰ haberet/nō/iclusum. und colligo aut Sudam errare aut Pilatū uesicarū ruptorem et ferularum: in quo ab eo Pius carpitur/sed falso.

Non cessat Pilatus Plautinū co/dicem corrodere.

Cap. CCIIII.

PILATVS. Amburetur/misero ei corculũ: ut carbunculus. Ita scribendus uersus. etc. et sententiæ congruitate:quam nullo modo eli/cere potuerunt Pius et Saracenus legẽtes.etc.

ACHILLES.

q VINimmo sensum elicuerũt.sed pu/dentiores hoc morione fuerunt: ab iniuria Plautini codicis abstinentes: quẽ cotidianis uibicibus / et morsibus muscu/lus iste corrodit/et olenti muscerda concacat: ut iam nescio quid triuiale uirus et præranci/dorum grãmatistarum sordem deliciæ Plau/tinæ obolere cœperint. Pio Beroaldus: Merula pariter et eruditi fere omnes concinunt.

Muscul⁊ Muscer/da.

Cur triginta legi non incongruum sit.

Cap. CCV.

PILATVS. Mnas quadraginta ita scriben/dum est. etc. Quo magis miror Pium et Sa/racenum ineptos interp̃tes hic legere triginta.

ACHILLES.

u EL Triginta dixit senex ut partem confessum minorem facilius alliceret Simonem ad maiorem summam cõ/fitendam. Vel seruauit prepon Plautus: seruũ

inducēs obliuiosum. Vnde paulopost/aut re/
scipiscens Teuropides/aut quum uidit ueritа/
tem elicuisse/quadraginta minas dicit nō tri/
Schema. ginta. Pulchrum schema seruili naturæ con/
uenientia reddere.

Præstare qd significet ignorauit Pilatus.
Cap.CCVI.

PILATVS. Ego illum ante ædis præstabo
ludificatorem meum.ego inquit præstabo uo/
bis illum.i.adducam.

ACHILLES

PROH Dii immortales / quis unq̄
legit præstare significare adducere.
Endymi/onæus. Vt Endymionæus literator Pilatus
somniorum et stultitiæ refertissimus audet as/
Atra bilis serere? profecto atra bili percitus est: nulla
enim res tam delirantes homines cōcinat cito.
Diabo/lus. Sed insani huius diaboli uesanā rabiem prete/
ribo:ne dum Baccho huic Bacchāti uolo ad/
uersari: ex insano īsaniorem efficiam: Valeas
igitur in malam rem Pilate cū tuis hisce omni
lepiditate Pilatis ineptiolis.

Recte sentit Pius.
Cap.CCVII.

PILATVS. Non ego ita extemplo. conti/

nuata uerba sunt Teuropidæ dicentis se. etc. quo in loco Pius garrit. etc.

ACHILLES.

ECte sentit Pius: quandoquidẽ hamiotæ / hoc est qui hamo piscantur sensim demittunt lineam: ne piscem fragorem abhorrentem / absterreant. Hamiotæ.

Recte legit Pius præsidere.

Cap. CCVIII.

PILATVS. Præsidebo autẽ scribendũ est ex codicibus antiquis et recto sensu: nec opus est subaudire / uolo / ut ait Pius insulsus.

ACHILLES.

ALũs es homo Pilate: q bonis dicis male. Nedũ insulsus / sed madidus es: et quidem mero: qui arrogantissime pro præsidere / præsidebo legis: Aristarchi tibi libertatẽ / imo licẽtiã uindicãs. O grãmatistarũ illiteratissimorũ postremissima fex. Malus ẽ q bonis maledicit.

Interbitat legendũ cõtra Pilati sentẽtiã.

Cap. CCIX.

PILATVS. Ne ulla interbitet questio. Pius hic se prorsus rudem et ignarissimum ostẽdit: quum: scribit: bone interbitat: et ait scribendum bona interbitat.

ACHILLES.

i NTerbitat legendum ut alibi diximus. Nam Bito primæ et tertiæ coniugationis est. Id quod alibi immemorosus: lacertæ/coruo/lyncique persimilis pædagogulus agathomastix confitetur. Agathomastix.

Dum alios mendaces dicit mendacissimus deprehenditur Pilatus.

Cap.CCX.

PILATVS. Pius autē scopulis et freto surdior/atque incudibus obtusior legit/Armati cur fiēt: asserēs codices priscos ita habere: et mētit.

ACHILLES.

m ENtiri nescit Pius ō Pilate Maccoanicula stolidior/mēdicorum alpha: carceranorum uexillifer. In codicibus antiquis legitur: Armati cum fient: quorum legēdi oblata est Beroaldo facultas: qui et ipse ita legit ut Pius: uir cui nedū assurgere debeat Pilatus/sed etillius esse suppedaneum: ut regi Partho eqtaturo Valerianus assueuit. Videte candidi lectores Beroaldi codicem: et ficoso huic/auerseque et aduerse inpudico Neuolæ mediū porrigite digitū. Cecidit litē uanissimus Pilatus nedū Pio sed et Beroaldo iudice. Suppedaneū.

Carmen alienum Plautinis inter/
ſerit Pilatus.
Cap. CCXI.

PILATVS. Nō radicitus quidē hercle: uerū etiā eradicitus hic uerſus addendus fuit. etc.

ACHILLES.

u Erſus mehercules tetra Pilati exchar/ tabula redolēs: quē nec Cluuienus q/ dē/Bergomasue Moſes ꝓ ſuo recognoſcāt. Cluuiēus Moſes bergo/ mas.

Furtum Pilati detectum.
Cap. CCXII.

PILATVS. Iā iubebo ignē et ſarmēta car/ nifex circūdari: uers9 hic ita oío ſcribēdus. etc. Et nō/iā iube ignē et canē ut legit Pius. etc.

ACHILLES.

l ECtionē hanc Bucco Iafredinēſis ex Beroaldi codicibus ſubfuratus ē: qua laureā ſeſe meritū putat: ſed ī muſta/ ceo. Pii opinio non magis q̄ Beroaldi defendi/ poteſt: quum uterq; in eūdem ſenſum currat: ſed itinere diuerſo.

Pium non protrita ſapere.
Cap. CCXIII.

PILATVS. O furor hominis: q̄ ſe ille iter/ dū euehit/tollitq; ultra hominis ſenſum.

ACHILLES.

u LTra hominis sensum se tollit Pius aliq̃do nõ diffiteor:sed ad ea meditã/da/quæ sunt uiri Platonici in extimo mũdi dorso degẽtis:nõ ĩ uitiorũ et maledicẽtiæ uolutabro cõsepulti:quo absorptus illuuiosus cænosusq; puerari⁹ Pilat⁹ uiui ẽ hoĩs sepultu/

Spectrũ. ra:Momi/Timõis/Biõisq; spectrũ et imago.

Cap. CCXIIII.

PILATVS.Quoq; mõ hoiem.etc.Ita scribẽdus est uersus/et nõ:is seruos ludificatus sit: ut corrigit Pius ĩsulsus:nõ põt.n.legi. etc.

ACHILLES.

s ERuum nul'ũ nominatũ ait delirus senex fœtor et sẽtina pædagogii:et rẽ

Sentina. ad Tranionẽ refert nõ regẽ qdẽ aut

Tetrar/cha. tetrarchã:quinimo seruũ postremæ etiã notæ.

Cap.CCXV.

PILATVS. Salue et tu. Quãq̃ oẽs codices habeãt/sic tale/non placet Pii emẽdatio etc.

ACHILLES.

n EC Pio tua deliritas nulla expiabilis antycira.

APOLOGISMVS IN PLAVLI MOSTELLARIAM FINIT.

ACHILLIS PHILEROTIS BOCHII IN PLAVTI MENEHMOS APOLOGISMVS NONVS INCIPIT.

Reiicit Pilatus quæ iādiu á cōsumatissimis uiris admissa sunt.

Cap.CCXVI.

PILATVS. Huic argumento. hic uersus aperte superfluit.etc.Quāq̄ Pius illum legat: ac multa super illo uerba faciat.

ACHILLES.

ON VIDEO QVARE Pilatus uersum hunc tāq̄ superfluum obelo fodiat: reiiciatq;:quum Beroaldus præsertim et Merula eū ut Plautinū probauerint:nec sententiæ nitoriue Plautino diffideat. Obelus.

Ianuam legentes nullā facimus carmini iniuriam.

Cap.CCXVII.

PILATVS. Ianū lima ꝑtereūt.est opæꝑtiū ieptias Pii iterꝑtis rumiare:is.n.hoc loco ꝑte-

reūnt/ legēs Nōniūq; ita legentē adducēs.etc.

ACHILLES.

NON minus operæpretium q̄ condū/cibile fuerit impræſentiarum Buccar/dæas iſanias reprobare: merasq; illius nugas/ et deliramenta potius argumentis / ſed hiis breuibus quidem/ inceſſere. Et ut ab hoc

Nusq̄ Ianus ꝓ ianua.

incipiamus: nusq̄ reperi / ꝙ Ianus pro ianua poneretur: ut Pilatus temerarius grāmaticulus blaterare audet. Adde ꝙ ſi ianuā ſcribas nul/la uerſui fiet iniuria: quippe quum in eadem dictione uocalis alia ſequente uocali exteritur: ut Propertius.

Hoc eodem ferro ſtilet uterq; cruor.

Lucretius in ſecundo.

Pōdera q̄tū in ſe eſt deorſū deducere pugnēt.

Et alibi. Dēiq; cæleſti ſumus oēs ſemie oriūdi.

Sciēdum eſt tamen locum hunc Pium iāpri/dem retractaſſe: nil in Plautino exēplari imu/tandū docens: Certus Marcellianum codicem mēdoſum eſſe: in quo nihil inouare auſus eſt: id quod temerarius Pilatus fecit: qui Anum: ſiue Ianū lima prætereūt legendum aſſerit: ex Nōnii Marcelli teſtimonio: cuius librum emē/datum et incorruptum adhuc deſideramus.

Marcel/liāus co/dex mē/doſus.

Glandionicã legere oportet in codicibus Plautinis:id qđ ĩsulſiſſimus Pila.negat.

Cap.CCXVIII.

PILATVS. Glãdulã:ex codicibus antiqs: et nõ/glãdionicam:ut ait Pius nullibi auditũ.

ACHILLES.

VNq̃ lectum est apud Plautũ Glã/ n dulã eſſe partem ſuis:Potius Glãdiũ uocat a quo Glãdionicũ : ut mulio/ nicum Luxuriari ſolito ĩ uerborum uarietate Plauto. Nec temerario auſu corrumpẽdi ſunt Plautini codices:quos antiquitatis reuerentia iampridem cõſecrauit:quũ antiqua preſertim lectio nõ diſſentiat:idq; Beroaldus et Merula comprobauerint. Adde q̃/Itidem:legere non potes ſed:Itẽ:Quod ſi fiet carmen non hyabit aut ſubſidet.Quare dierectus abeat hic ulmi/ triba/ſomniorũ parẽs et nugarũ artifex :uirus Lernæaq; uenena exudans : quibus à piſtrino ſuo Pilatus et pilo ruuido farinã Plauti Siligi/ neam Loliacea Zamia tentat inficere.

Dierect⁹ Vlmitri/ba. Loliacea zamia.

Inſulſa refert ĩfantiſſimus ſenex Pilatus.

Cap.CCXIX.

PILATVS.Canterino:et non Cantharidũ ut Merula:neq; cantharino ut Pius : et uterq;

inſcite et cõtra metri rationem.etc. Notum eſt canterios equos uidelicet ſtantes dormitare ac ſomniare: ut Plinius libro decimo.etc.

ACHILLES.

I NScitiam hominis non minus q̃ furorem et temeritatẽ mhercules admiror: qui Pliniũ teſtari afferit cãterios ſtantes dormitare: quũ nullã de canteriis mentionẽ faciat: nec ſtãtes dormitare equos dicat. Plinii autem hæc uerba ſunt. Præter hominẽ ſomniare equos / canes / boues / pecora / capras palam eſt ob hoc creditur et in omnibus / quæ animal pariunt.etc. Ex quibus perſpicere omnes poterũt: Pilatũ inſanire / ſomniareue: qui Plinium ſcribere dicit / canterios equos ſtantes dormitare et ſomniare. O Laruarũ ac furiarũ bacchanal. Addamus et / ꝙ nullo pacto a canterio canterinus / Sed cãterianus deduci debet: ut ab Antonio Antonianus / a Cicerone Ciceronianus / Oratianus / Saluſtianus / et mille huiuſmodi: id quod Priſcianus et cæteri eruditi teſtantur.

Baccha/nal.

Celionis legendũ eſſe ut Pius aſſeruit.

Cap.CCXX.

PILATVS. Pellionis.et non Celionis: ut

Pius exponit nullibi/ut puto/lectum.

ACHILLES.

I Te summoueant ꝙ̃ nostri infamia

d secli Orbe suo tellusq; tibi pontusq; negetur. qui sensus Plautinus erit si Pellionis legas? nullus profecto nisi Buccardæus: inscitus scilicet/illepidus/omniq; ordine carẽs: Dixerat.n. supra Menehmus. Ligneam sæpe tritam/sæpe fixã/sæpe excussam malleo: quasi supellex Celionis. Absurdũ nãq; et ꝓpe insanum esset dicere supellectilem Pellionis malleo excussam: ut Pilatus amens grãmaticulus legendum admonet. Qđ aũt Celionem Plautus dicat quẽ Virgilius et fere omnes Celeum appellitãt: nil mirum esse debet: ut poete cui etiam nomina propria hoc pacto mutare liceat: superius enim modo Stalinum/modo Stalinonem/modo Philolachem/modo Philolachetem dictitare consueuit. Taceas igitur Pilate/nec hiscas: quum mera effutias deliramenta: somnoq; insaniæ oppletus ea proferas quibus nec caput/nec pedes cõparent. Quale est illud quod inferius ais super eo uersu. Somno insaniæ oppletus.

Deosq; detestor quadere aut cuius rerũ oĩum

Me neq; isti malefecisse mulieri.etc.

Vbi clamitas furisq; Pium nescire quid balbutiat/sententiam elicere conari: quæ nec caput nec pedes habet. Cæterum i hoc ut in plurimis doctorum iudicium requirimus: qui ex facili animaduertent: an Pio magis/an tibi omniũ ignarissimo credẽdũ sit. Quare cõniuentibus (qđ aiũt) oculis preteribimus: Ne in minimis quibuscũq; institisse inaniter uideamur.

Cap. CCXXI.

PILATVS. Promeriti sunt legẽdũ est: ut ẽt ĩ Mostellaria dixit: postq̃ sunt malũ meriti: et non: postq̃ malũ promeritũ est ut Pius. etc.

ACHILLES.

q Væ isthæc/malũ/ĩpudẽtia ẽ? Beroaldus ergo et Merula cæteriq; eruditi: ꝑ quorũ manus Plauti codex enatauit nullã grãmaticæ rationẽ tenuerũt? q ꝓmeritũ malũ: nõ ãt: ꝓmeriti sũt malũ legebãt. Friuola sũt hæc qdẽ/et ad quæ sistamus ĩdigna. Sed

Pæminosus. homuncionis pæminosi arrogantia detegenda aliquando fuit: ne friuolo argumento friuolis mentibus illudat.

FINIT APOLOGIA IN PLAVTI MENEHMOS.

ACHILLIS PH. BOCHII APOLOGISMVS DECIMVS IN PLAVTI MILITEM GLORIOSVM.

Plautum inuertit Pilatus cui non est credendum omnia temere enuntianti.

Cap. CCXXII.

CARMEN EST PLAVTINŨ. Tibi ego dico: an heriatus ne sis: heus te alloquor Palæstrio.

Clamitat et more suo Piũ insectatur ĩpudentissimus: omniũq; arrogãtissimus Pilatus: q̃ an euritatus corrigat: ubi perperã an heriatus scriptũ est: contumeliisq; ac iurgiis argumenti aut rationis uice utens Pii sententiam reprobare nititur: nec auctoritate ulla (nisi propria: quæ tamen nulla est) ineptissimas argutiolas suas cõfirmat et roborat: legẽdũq; ait: feriatus ne sis. Sed uæ misello illi grãmaticulo: uæ fœdissimis eius scriptis: immo nugis: quæ cum famosissimo auctore suo mox euanescẽt: et laxas scõbris

Tēpus re sarciri nō pōt.

sæpe dabunt tunicas. Verum ne tempus: quod inaniter transactū resarciri nūq̄ potest: conte/ramus: rē nostrā/munusq; iāpridem susceptū prosequamur: Scire primū uelim ꝰ prostitute grāmatista/quare Pii sententiā reiicis impro/basue? Scio dices: quia nō petit Periplectome/nus an quicq̄ iuenerit. nec sentētia huiusmodi cōueniret. quin pstat i excitādo Palæstrione: et inqt: tibi ego dico Palæstrio/ut uigiles: nec ocio tenearis: tāq̄ si feriatus esses. etc. Quibus nos ita respōdebimus: imo nō inqt Periplecto/menus O Palæstrio feriatus ne sis: nā frigidiu/scule admodū excitare ipsum uideretur. Quin ut Palæstrionē ipsum magis excitet Periplec/tomenus/interrogat an aliqd cōsilii inuenerit dicens: tibi ego dico an euritatus ne sis: hoc est inuenistine quidpiā: ut abūdātius in cōmen/tariis suis Pius exposuit: hoc. n. a uerbo græco deduci patet: quod est ἑυρίσκω i. iuenio: a quo Plautus (ut qui in eiusmodi licētiosus est) Eu/ritatus accepit: quemadmodum alibi Manti/cinatus dixit ἀπὸ τοῦ μαντεύομαι: quod uatici/nor significat: Nil mirum igitur si Euritatus scribendum esse Pius autumauit: qui sentētiæ primum/et sermonis concinnitatem: cārminis

Eurita/tus.

Māntici/natus.

deinde istius ordinem / sensumq; solo uerbo inuersum esse animaduertens: ad quod emendandum diligentia maxima / et dexteritate (id quod perspiciētibus facile apparebit) usus est: Nec Buccardæo more / impudentissimo uidelicet / pro nutu suo dictiões ullas resecare uoluit: duo solum elementa mutans: reliqua autem ueluti iampridem uetustate consecrata uerba: ex quibus aptus haberi possit sensus / haud quaq̄ attingēs. Sed Pilatus simillimos sui grā / matistas imitatus: qui (ut inquit Anticlaudianus) putamine solo contenti / nuclei nequeunt libare saporem: quæcūq; ad stomachum suum teterrimum / fœtutinumq; palatum non faciunt / reiicit / inuertit: superflua adiungens / necessaria obelo confodiens: si quædam scitu: et annotatu digna Pius interpres in medium attulerit ea omni conatu spurcissimis nugis suis et lingua uiperea fœdare nititur: ut non immerito salsum id Epigrammatici afferri possit. Anticlaudianus. Obelo cō fodere.

Sic interposito uilis contaminat uncto
Aurea lingonicus tyriantina bardocucullus.

Id quod Pilato decētissime adscribi pōt oīum bonorū hosti acerrimo / clarissimorū uirorum

Euphorbus renatus .i. Pythagora.

inimicissimo et quemadmodum Euphorbus in Pythagora renatus esse perhibetur: perinde et in isto Homerici illius Thersitis mēs praua surrexit: qui (ut est notissimum) ἔχθιστος ἀχιλλῆϊ μάλιστα ἦν, ἠδ᾽ ὀδυσσῆϊ. τὼ γὰρ νεικείεσκε. τότ᾽ αὖτ᾽ ἀγαμέμνονι δίῳ, ὀξέα κεκληγὼς. hoc est. Achillis/ Vlyssis/ diuiq; Agamemnonis inimicissimus erat/ acute clamitās probris eos incessebat: peride et Thersites iste paganus/ quin immo Thersite uirulentior Piū: quem Achillem in re literaria merito appelare consueui: et cætera eruditionis lumina impetit/ uellicat: obiurgat/ insectatur: sed uæ tibi Pilate: qui in cōcione (ut Thersites) aureo uirtutis et literaturæ sceptro/ spectantibus ridētibusq; achiuis: studiosis uidelicet omnibus ignominiosissime uapulabis: et linguam intra dentium septum cōpescere cogeris. Sed hinc ad cætera iam descendere operæpretium est. illud tamen unum minime omittam: Beroaldum hunc Plautinū uersum aliter legere. ubi. n. Heriatus est/ ipse immeditatus/ scribit: nec inconcinne quidem. Verum super hoc periti (ut in cæteris) iudicent uolo: Non enim is sum qui peruicaci adeo et obdura mēte esse uelim/ ut doctioribus cedere

Achilles in re literaria Pi9

indigner quemadmodum Pilatus: qui doctissimo Pio cæterisq; non solum cedere indignatur: sed eos continua pessimæ linguæ suæ uirulentia lãcinare nõ desinit. O temeritatis horrendum et informe monstrum. Ligũæ uirulentia.

Futilia eiusdem obiectamenta tãq̃ me-
moratu indigna ommittuntur.
Cap. CCXXIII.

nEC Minus ineptit in tribus obiectámẽtis subsequẽtibus: quæ, quoniam contumeliarũ opinionũq; futiliũ referta sunt, prætermittam: peruicax nãq; et cerebrosus hic seniculus licet inutiliter ut inuentor uideatur et ingeniosus: mauult subinde a Pio dissentire: q̃ bono interpreti digitum leuare: quæ quidem quum scomate, Psogo, Lœdoriaque solum redundent: modeste ab ipsis declinaui: Vt saltem Adulescens, uix undeuigesimum agens ætatis annum, stolidissimum simul ac procacissimum senem linguæ modestia uincam. Nec enim talis sum: ut petulantia ꝓcaciaue (qua nil deterius est) relinqui ægre feram. Sed tamen ad præsens fundit suã murmura liuor: Et famam delere cupit, laudesque poetæ supplãtare nouas, saltem post fata sile- Obiectamẽta. Cerebrosus. Lœdoria

bit. Vt Anticlaudiani uerbis obiter utar.

Mentitur (ut assolet) Buccardus.
Cap. CCXXIIII.

Pueraris c ONuellit ficosissimus putidissimusq; hic puerarius carmen id Plautinum.

Vidisse aiebas te osculantem, atque amplectantem cum altero.

Audetq; prostituti et ꝓfanati oris/ac tritæ frõtis homũcio sincerũ (quod aiũt) uas icrustare: nec de turdo peierare erubescit/ut inqr ille: et uanitatibus suis antiquũ exemplar prætẽdere: mẽdax manifestarius/et in tenui farragine uanus: ut Persião utar adagio. Manus dare/Herbã porrigere sum paratus: si priscũ mihi affert Antigraphon: in quo huiusmodi præstigiæ legantur: quas mendaciloquus iste senex elemẽtarius/inter grammaticos qualis iter aues Vespertilio audet pro nutu confingere/credulamq; adolescentiam implanare nititur. Nihil excultum/nihil inacessum/nihil non profanis obuium reliquerunt Beroaldus/et Merula Plautinissimi/post Pium/uiri: qui nobis ĩ hac tota fere comœdia adstipulantur.

Peierare de turdo.

Antigraphon.

Implanare.

Legendum esse Plaut. carmen ut
Merula recognouit.
Cap. CCXXV.

PILATVS. Pretiũ stat pro uirtute ut ueneat legendum ex cõgruitate sentẽtiæ et recta grãmatica etc. Nõ statuit cõtra legẽ metri etc. Nec ueniat. ut utrobiq; idoctissime legit Pius.

ACHILLES.

q Væ/malum/impudẽtia est/ita temerariũ agere/effrenẽ/petulantẽ/Bardũ/Rhadiurgũ: ut calcatis pudoris: et modestiæ repagulis Leonẽ mus ꝓuocet/incitatum equũ mulus helcio iugi recutitus/qui nõ arcebatur ab ĩcerniculis. Licebit tetro huic scorpioni/fraterculo gigantis omnia fœdare: contaminare/subuertere/ac leuibus ineptiolis suam fulcire temeritatem? Censet adhuc Pius: et ego secum ita legendum esse reor carmen illud Plautinum.

Effrenis.
Bardus.
Incernicula.
Fraterculus gigãtis.

Sicuti merci pretiũ statuit ꝓ uirtute ut ueneat

Quando Merula ita recognouit: cui exemplaris uetustissimi facultas oblata fuit: Frustraq; cornicatur Pilatus: aliter ĩ codicibus antiquis legi: in quo palam mentitur propudiosus literator/ad mendacia cõtumeliasq; natus.

Inuitauit fortassis incautum homullum uer/bum/statuit: quandoquidem deos legerat numero multitudinis: credidit:q; Plautum unaq; Pium ferulæ / triuialium pædagogorum scep/tro/manum subducere uelle: dictantiq; Buc/cardo iter cateruas pueriles assurgere: ignarus poetas a numero ad numerũ aliquando tran/sire: Cuius rei infinita patent exempla. Sed ut hoc ommittamus: potest hic fatum subintelli/gi / uel rei nobilitas / aut aliquid tale: in quo Poetæ licenter uernant: et liberiore feruntur æquore/Grammaticæ placitis non semper ob/noxii. Pium Merulæ auctoritas mouit / ut ni/hil imutaret: qui nihil Plautinũ edidit/quod ex probatissimis codicibus non elicuerit. Præ/terea Nonnius Marcellus primi nominis grã/maticus: in cuius peruetusto exemplari: qui in ditissima Bononiensi Bibliothecha / diuo Do/minico inaugurata seruatur: statuit legitur: Quemadmodum etiam Merula recognouit: et ex fidelissimo codice mutuatus est. Nec ue/terum exẽplariũ scripturam prætẽdat Pilatus: apud quem nullam esse contendo: talia nãq; pædagogorum profanorum manus non atte/runt: quæ si proferantur/uictũ me fateor. Scio

Ferula pædagogorum sceptrũ.

Biblio/thecha Bonon.

perfidiam hominis immensam : qui nec deo quidē fidē seruauit/ Apostata reiiculus/Deorū hostis ac hominū:Si uerū est quod populatim ferūt:hūc/repudiata pædagogii cura/ad friticulas:et tucceta Cucullatorū conuolasse:mox ut canis ad uomitū/et sus ad uolutabrū reuertisse:Galen hoc est felē imitatus : quæ quū eēt tunicata / ex cōuiuio Veneris in musculos discursātes irrupit/et ad propriā naturā repedauit.Perinde execrabile mōstrū Pilatus ad congerrones suos/omniū nefandissimorū/et teterrimorū uitiorum spinthrias / relicto Dei cultu cōuolauit:apostatās/retractus/et a fide trāsfuga.Cuius naturam nō exactius pīgere ualui:q̄ hiis pauculis Architrenii uersibus.

Apostatā reiiculus.

Friticulæ

Tucceta

Canis ad uomitū.

Congerrones.

Spīthria.

Architrenius.

Mobilis et nullos solide complexus amicos/
Mente uagus dubia/nullis nisi fœdius uti
Fœderibus nouit/odiis alternat amores:
Mutat amicicias/has exuit/induit illas.

Hæc dolētis magis effudi animo q̄ ridētis : dū me cohibere non possum:et iniuriā eruditorū surda nequeo aure trāsire.

Cap.CCXXVI.

SED qd hoc grāmaticulorū triuialiū īpurissime sordidissimeq; ?An īpune

abire / et clanculum subterfugere posse reris? Sta (sodes) in acie/et aduersariis armatus obsi/ste: Ne in aliquo cauilleris/et te quasi lubricus anguis euoluas: testimoniorũ stringẽdus es uin/culis: ne querulus sibiles. Vnde habes ꝙ Pius asserat/scribẽdũ eẽ/Vẽiat? Cur ne Pio errores: qui imp̃ssorũ sunt adscribis? Insanis? Cui mi/nũ? facis quod soles. Nõne Pius Veneat/ꝑ no/bilitate ut uendatur / interp̃tatus est? q̃uis ubi ueneat esse debuit / Veniat/perperã imp̃ssores excusserint: codices tritos: quos præ manibus habebãt sequuti: quorũ quidẽ hoc esse uitium quis est qui non uideat? Nemo mhercle / ni/si tu Pilate amentissime/tenebricosissime / cæ/cissimeq; omnium quot sunt / quot fuerunt: quotq; post aliis erunt in annis.

Tenebricosissim9

Quod autem ais / Stat / scribendum esse: ubi: statuit / oẽs fere legunt: mera impudentissimi hominis sunt deliria et temeraria iudicia. Nul/libi. n. Stat legitur: ut tu insanus ac somnians grammaticulus autumas: Sed statuit / siue ut mauult Beroaldus / statuunt / passim oẽs ob/seruant. Sed ut audacissimus / mẽdacissimusq; detegaris / Addamus Pium nec asserere / nec inficias ire/et ut exp̃ssius eloquar / nihil super

eo uerbo ꝓrſus ãnotare:in qua re ſi qui ſunt: q mihi fidẽ nõ adhibeãt: ipſius Pii cõmẽtaria legãt/et ſibi ipſis ſatis hoc pacto facient. Tuas uero nugas õ Bucco inter muliercularũ textrinas cãtato:imo legẽdas ꝓpone i tabernis tuis: ut facilius p has nænias uulgus indoctũ ꝓuoces ad bibendum.

Remigiorẽ apud Plautũ legẽdũ.
Cap. CCXXVII.

n ON erit ſilentio prætereũdum quod paulo poſt audaculus Pilatus nugatur: Blatitq; ſe nullibi apud latinos Remigiorẽ uidiſſe:quaſi dicat: Comparatiuũ a remigio formari nõ poteſt. O rẽ ridiculã / et nimis iocoſam / ac dignam ſalibus Philiſtiõis. Hac ratiõe cõparatiuis uti haud quaq̃ liceret: Sed quid hoc grãmatiſta ridiculoſius? qui ait eã dictionẽ nullibi apud latinos uiſam. O portentũ in terras ultimas deportandũ:quaſi latina omnia uiderit: eaq; præ manibus habeat: O egregium nebulonem / et auriculatũ aſellum:innumeros mihi riſus excietem:qui dum cornibus Pium ſe impetere credit / Barrhinis Apuleianisue auribus ſuis inceſſit:tantoq; furore in eum fertur:ut inerme ſibi caput exce/

Remi/gior.

Sales philiſtiõis.

rebret. At repetentes rem nostrã/concedamus eã dictionẽ alibi apud latinos non reperiri: cur Plauto uetustissimo Poetæ cõparatiua huiusmodi nomina formare nõ liceat? Quũ in illis præsertim prælicẽs admodũ existat: ut qui streStrẽuior nuiorẽ in Epidico: ueteriorẽ et puniorẽ a pœVeterior no ꝓtulerit. Beroaldus/ac Merula cũ Pio/rePunior. migiorẽ/legunt. Nihil autẽ obstat in genitiuo positiuũ a cõparatiuo superari una syllaba: quod quatenus uerũ sit Prisciãus docet libro tertio.

Innoxior Innoxior. n. dictũ est/et egregior. Quidã tamẽ Egregior Innoxiiorẽ duplo: ii: scribũt/et egregiiorẽ: ut Remigiiorem: quæ quidem inter scandẽdum confluunt/aut exteruntur.

Mendax Bucco.

Cap. CCXXVIII.

PILATVS. Acroteleutiũ. scribẽdũ ẽ/ et hic et alibi: et nõ Acrotelãtiũ: ut Pius legit.

ACHILLES.

ACritas ad populũ phaleras Buccare: ego te intus et ĩ cute noui. ꝓinde ĩ os tuũ uerecũdare. mẽtiris nãq: nihil. n. sup hoc Pi⁹: q prisca exẽplaria sequutus est. Mer. Ber. Acrotelãtiũ cũ Pio legũt.

FINIT Apologia in plauti militẽ.

ACHILLIS PHIL. BOCHII APOLOGISMVS VNDECIMVS IN PLAVTI MERCATOREM.

Ab uno disce omnia Bucconis errata. Cap. CCXXIX.

MMISI SEXCENTAS semisomni/ne dicã Veternosi momi hallucinatiões: quæ et semidoctis somnia (licet eminus) fumi/et nebulæ uideri possunt. Sed ut crimine ab uno omnia discas: accipe quid garrit in expositione illius carminis.

Veterno sus.

Vis ne eã ad portũ? quid potius quod uolã.

Legit/quid potius q̃ uoles/a uolando: ut admoneat Eutychus sic cupere Charinũ propertime celeret et aduolet: quæ somniculosi nugonis est opinio: qui uigilans dormire solitus est et dormiens scribere. Tu uero Pium: quid potius qđ uolam: legentem sequere/cui auris est lepida nec minus urbana. Et hic erit sen/

Auris lepida et urbana.

ſus. Rogat Eutychus / Vis eam ad portũ? Reſpondet ille. Quid potius quod uolam / pro uelim: quaſi dicat: nihil eſt quod magis cupiã: q̃ ut tu ad portum eas. Et repetitur uerbum ſuperius poſitum: in quo diligẽter errat Aiax hic maſtygophoros: uerueces quidem / et arietes mactans: non Pium: quem nullius unq̃ diſciplinæ error inuoluit. Proinde (ut Architrenii uerbis utar) Incola mergusa quæ madidis ne prouocet alis Surgẽtes aquilas. Quinimmo Palinodiam canat: imiteturq; Stheſicorum inter uituperationes et laudes Helenæ fluctuantem: ut qui detrahẽdo oculos perdiderat: laudando recipiat.

Aiax maſtigophoros.

APOLOGISMVS IN PLAVTI MERCATOREM FINIT.

ACHILLIS PHI. BOCHII APOLOGISMVS DVODECIMVS IN PLAVTI PSEVDOLVM.

Plautum inuertit (ut solet) Buccardus. Cap. CCXXX.

IN HIS PLAVTINIS uerbis loquēte Pseudolo. Licet nonq̄ ad prætorē atq; cursī currā: lite utar manu. Clamitat, rudit, boatq; solito more scelestus hic uerbero, patricida, sacrilegus, periurus, legirupa: adulescētum pernicies, ac populi fraus, omnia uerba hæc inuertēs, atq; immutans. Vbi enim est. Atq; cursim curram lite utar manu: Solus ipse audaculus sciolus legit, Aeq; cursim curram, licet utar manu. In quo quidem, ut in omnibus audaciam impudentiāq; suam facile ostendit: quippe qui ea sibi licere arbitratur: quæ tot et tanta literarum lumina uix sibi cōcessa crediderint. Pius Beroaldi, ac Georgii Merulæ sententiam nitidissimā sequutus est. Legirupa.

Sed quid ego in minimis hiiſce diutius inſiſto? inaniterq; auras captare conor? qd Pilati nugis reſpõdeo? Mittẽda nobis mhercules iſthæc ſunt delirамẽta: et ut occeperamus/Buccardi ineptiolæ ſilentio/reſponſi uice/tranſeundæ: quũ præſertim belluã icaſſum hyaſſe uideam: candidosq;/et ſtudioſos lectores Pilati inſaniã facile perpenſuros: qui dũ eruditos/et literarũ apices taxare nititur/lynceos cæcos appellitãs: cæcus ipſe et hallucita manifeſte deprehendit.

Auras captare.

Literarũ apices.

Non uertit codicem Plautinum Pilatus ſed euertit.

Cap. CCXXXI.

PILATVS. Bene ego ab hoc prædiatus: ſi bono in bona ſcæna eſt mihi. uerſus hic non eſt in codicibus antiquis. etc. ac plane ſuperfluit. quãq̃ Pius illum. etc.

ACHILLES.

Inſcitiæ ſomnus.

BI iſcitiæ ſomnũ ſepeliuerit/omnẽq; obdormiuerit demẽtiæ crapulã Pilatus: ad interpretãdi munus accingere tunc ſeſe poterit: nũc aũt ſtertat potius/q̃ loquatur: quũ qd dicat ignoret temulẽtiſſimus Buccardus: eſt enim imperitus uerbis/ſcientia

et sermone incõditus: nec uera quidem defendere potest: cuius nugas/ac deliramenta nihil moror. Quid.n.hoc nesciolo ineptius illepidiusue: qui uersum hunc nulla ratione/et auctoritate fultus obelo cõfodit: quẽ quũ Beroaldus/Merula/et cæteri eruditi/ut sẽsui necessariũ approbauerit: nos illorũ sentẽtiã et opinionẽ sequemur: Pilatũq; in impitiæ suæ cæno inuolutũ dormitare/ac stertere sinemus: quinta dũ linea tãgitur umbra.

FINIT APOLOGETICVS. IN PLAVTI PSEVDOLVM.

ACHILLIS PH.BOCHII APOLOGISMVS TERTIVSDECIMVS IN PLAVTI RVDENTEM.

Cap.CCXXXII.

PILATVS. Non una pondo .i. in singulo põdo: ut ruditer exponit Pius illiteratissimus: inqens: uirili nãq; genere et fœmineo dicit põdo: et dupõdo. quod quidẽ est absurdissimũ.

ACHILLES.

H AVD MIRVM EST si excandescit Pilatus exclamitatq́; et Piũ cõtumeliis icessit. Nihil. n. auctore Macrobio impatiẽtius ẽ impitia: quæ hominũ quidem animos sensim aggreditur: quos quum instar hederæ circũambiuerit: retiaculoq́; suo irretierit audaces adeo et impudẽtes efficit: ut oĩ calcato pudore modestiaq́; ĩdociles et ĩpatientissimos reddat. nimis etenim terribile uidet̃ id quod quisq́; ignorat. Quãobrẽ ĩ doctos pitosq́; ĩsurgũt illos taxãt: illos maledicis dictis ꝓscidũt: et ut impitiæ suæ tenebras cælẽt ĩ mille ꝓrũpũt ieptiolas et mẽdaces quosdã grãmaticæ fucos: quos dũ recte postmodũ euentilamus tot et tantas errorũ et deliriorũ fœditates et stabula repimus: ut ĩ illis ꝓpurgãdis herculaneo sudore opus sit. Sed ad rẽ nostrã repedemus: breuiterq́; et summatim Pilati inanus Prisciãi auctoritate colligemus: q mille esse triũ generũ asserit. Si aũt mille est generis oĩs qđ ẽ ĩdeclinabile: de Põdo ẽt similiter ĩtelligi poterit: triũ uidelicet eẽ generum: q̃doq́dẽ ẽ ĩdeclinabile. q̃uis Phocas neutrũ eẽ autumet. Atq Prisciãi sẽtẽtiæ magis adhæreo. cũ quo malli errare q̃ recte cũ Phoca sẽtire.

Nihil impatiẽtius impitia.

Fœditas. Sudor herculaneus.

Pilatū admōet ut līguā pascat: obiterq̄ lectórē alloqtur ut ab ea scabie teneat ungues.

Dormi igit̄ crapulā et exhala Pilate. e rescipisce tādē musarū ꝓstitutor: ꝓsiteri cogeris īsciriā. Demogorgon sū: qui tuas furias/laruas/uerborūq̄ portēta: quæ ructās q̄si p̄ mētis crapulā et nauseās euomere soles: cohibere ualeo. Et si Chaina illa caniaue rabie tua redūdātē ī ꝓbra despumare/bonisq̄ maledicere deinceps te ptinaciter īsistere pce/pero: Væ tibi. ī publicæ. n. colluuiōis sordes in/scitiæq̄ uolutabrū cachinis/rōchisq̄ studioso/rū ꝓtruderis: nec ore uipeo tabes excreata ꝓfi/ciet: Post antidotū nāq̄ meā uenena tua non metuēt. Tuq̄ lector cādide uecordissimi/ob/soletissimi mercenariæq̄ loquacitatis grāmati/stæ/ac emortuæ huius uiperæ/frustra caput le/uare nitētis/uirus euita: ne piaculū cōmittatur par: linguaq̄ de ueneno cū bibulis certare ui/deat̄ auribus: quādoqdē nō inocētius id hau/ritur/q̄ euomitur.

Musarū prostitutor.

Demogorgō.

Rabies chaina.

Loquacitas mercenaria.

Aures bibulæ.

ACHILLIS PHI. BOCHII APOLOGIA IN PILATVM BVCCONEM IAFREDINENSEM FINIT.

Virgilii Porti Mutinensis ad Pium
Distichon.

Quid tibi cũ Pylade si ꝑ te pugnat Achilles?
Aegide non poteras nobiliore tegi.

Bernardini nouelli ad Achillem
Philerotem Tetrastichon.

Quã bene Pelidæ sumpsisti nomen: Achilli
Quis meritis Phileros te neget esse parem?
Hunc Bellona ferox: nitidis te fouit in ulnis
Phœbus: Achillæo nomine dignus eras.

Eiusdem in Inuidum
Distichon.

Inuide quid laceras Philerotis scripta diserti?
Alta petunt semper liuor: et ignis edax.

Ludouici Nicolini Phanensis
Tetrastichon.

Postera Peliden Phthium quæ nouerit ætas?
Ni sit Mœonia ductus ad astra tuba?
At tu felsineæ clarum decus urbis Achilles
Aeternum proprio uixeris eloquio.

Bernardinus Nouellus Achilli Bochio Phileroti Salutem.

mOS Erat apud uetustiores nitidissi/me Phileros uti infantes: q̄ primum nati essent: patruis educādi traderē/tur: ipsi enīuero parētes impēdio (ut fieri asso/let) indulgentiores natorum uerucas/et neuos plerūq; uel non uident: uel dissimulant. Tu quoq; ueteres imitatus Achilles amabilissime libellum/quem proxima fœtura edidisti: mihi recognoscēdum/et si res exigeret: castigandū uolens/libēsq; tradidisti. Facis tu quidem pu/dētissime (ut ingenuum decet) in hoc multorū longe dissimilis: qui Simias imitati suos fœtus quātūlibet deformes/pro formosissimis admi/rātur. Verū dum ex tam uernanti eruditorum uiridario me/cui rem tam difficilē/tāq; arduā crederes potissimū delegisti: effectum est ut ui/dearis amicum potiusq; tui opis iudicem quæ/siuisse. Quæ ī me/dii boni/eruditio? quod iu/diciū? quippe qui primæ adhuc militiæ sacra/mento inauctoratus/nō modo nō ausim inter primas acies ꝑcedere: sed uix uidear inter ma/nipulares/aut gregarios ānumerādus. noctuini

RR

enim nostri oculi non modo caligant ad solē: sed ne umbram quidē paulum sublustrē ferūt. inscitiam porro nostrā confiteri satius esse duximus: q̄ modestiæ præscriptum egredi. malui tamen abs te mihi omniū iucūdissimo inscius et cæcutiens q̄ negligēs, et inofficiosus deprehendi. neq; n. possum tua impia sine piaculo ꝑterire: ꝑcurri igitur lucubratiōes tuas: offendi (ita me Dii amēt) ut facilitatē, omniiugāq; doctrinam silētii inuolucro obducā, cum eloquentia, tum lepore conspicuas: et ꝑscatentes. nauam nimirum enixissime dedisti operam ut præceptoris tui consumatissimi partes tuerere: quod uoluisti felicissime cōsequutus. scite oīa: omnia opidoq̄ eleganter: mihi ꝓfecto dū hæc introspicerem: non modo præter ætatē sapere uisus es: sed (quod maius est) uiridiori adhuc: merito dixerim: iuuēta, cōstitutus senes etiam consultissimos superare. ætatis stabilimentum Ingenii amœnitate præcurris Musophile suauissime: Tu ꝓfecto iter uastos, acresq; disceptationū fragores, ac ꝑcipites literariæ uelitationis discursus palmā ex eo ꝑlio retulisti: cuius te spectatorē (ne dicam arbitrū) uix anni patiebantur. ubi. n. uultus grauis, ac seuerus in-

duēdus est: tu tragico supercilio/ac tetrica gra/
uitate cēsorē agis: ubi iocosa seriis itermiscēda
sunt: nil lepiditate/ac urbanitate tua iocosius.
neq;.n. hæc ab limine salutando nugas (quod
multi faciunt) altercādi causa cōmentus es: sed
attrito sæpius silice penetralia ingressus cōplu/
sculas ueri scintillas sedulus excudisti. Poterit
iam iam Pius ipse impēsissime eruditus tanto
discipulo conspicuus nō modo sub umbra sa/
cri tui nominis delitescere: ceu oli Teucer sub
Aiacis clypeo (quod Homerus refert) uerū ēt i
utrā uolet aurē q̃securissime dormitare. Quæ
mirum eloquentia/quæ orationis series: tanto
mediusfidius acumine ac solertia tua splēdicat
oratio: ut nec ornatui facilitas: nec facilitati i/
uentionū desit ornatus. nō initio tantum sed
continuo totius operis successu memorabiliter
insignis. omnia (mihi crede) ad Critholai librā
expēsa: et ad Cleantis lucernam euigilata de/
prehēdimus. oīa sic mihi allubescebant (bre/
ui.n. pstringā quod sentio) ut singula aspec/
tu tuo dignissima uiderētur. quo sic fauorabi/
lis es: ut ad fauorem/gratiāq; hominum aucu/
pandā natus uidearis: quod de Demetrio Plu/
tarchus memorat: Quare quū opus tuū impē/

ſa erudicione/ac facundia undecũq; pſcateat: quosq; literarum cãdidatos hortor: moneoq; (ſi tamen monere meũ eſt)tua hæc monuméta perlegant:et ſcriptis tuis inuigilantes impenſe ſaginẽtur. Nã quæ ad ſtomachũ faciãt (nõ.n. ad gratiã loquor) haud pauca cõperient:tyro/nibus æque / ac emeritis nõ modicũ ꝓfutura. poterũt.n.frugibus/quinimo eduliis hiſce nõ ꝑpropere concinnatis ad ſatietatẽ repleri:neq; hæc quiſq̃ reicienda putet qḋ ex iuuenis offi/cina deprõpta ſint:miles etenim non ordine: ſed robore pẽſandus ẽ:id quod (ut omittã cæ/tera)Papirii pretextati exẽplum admonet:qui puer adhuc(ut Romanæ Hiſtoriæ ſcriptores aſſerũt)hoſtẽ:ſub quo ueterani cõplures ceci/derãt:obtrũcauit. iniquũ ẽ qppe/ut maximus ille inqt:eũ nõdũ honoribus tẽpeſtiuũ uiderit: qui iam uirtuti maturus exiſtat. Tu autẽ/nũq̃: ſatis laudate Phileros/uigilias tuas patiaris in medium proſilire: quæ te ab obliuionis iniu/ria q̃ ocyſſime uindicabunt: et meritiſſimum conſecrabunt ĩmortalitati. his ſane omnes (de doctis loquor)obuiis manibus applaudẽtes ex/cipiẽt illecti non minus oblectamenti: q̃ utili/tatis illecebra. ſi qui tamen propudioſi/ac rei/

culi grãmatistæ nihil pensi habentes et in con
iectura hebetes/ac lusciosi: si qui in q̃ aure rudi
atq; hispida/et a literarũ studio prorsus retor
tidi libidine magis accusandi: q̃ recte iudicãdi
studio tuas adibunt uigilias (adibũt.n.) despi
catissimi erunt apud eruditiores: quorũ mali
gnitatẽ susq; deq; habẽdam ne subuerearis te
et oro plurimum: et obtestor. Hi sunt scioli ac
p̄stigiosi uellicatores: qui calcatis uerecundiæ
repagulis cuicũq; etiã clarissimo q̃ molestissi
me obstrepunt: rabiosuliq; obstrigillatores ui
tilitigatores/ac nugiuẽdi eruditos quosq; sub
sanãt: et ipsam eruditionẽ hostiliter asp̄nãtur.
hi postremo ꝓfectu cõtabescũt alieno: ac liuo
ris aculeo lãcinãtur. sed infrẽdant usq; licet: et
buccis pene dixerĩ concrepantibus inspumãtes
desæuiãt: horũ tamen uerba: quũ inaniloqua:
infirma/ac lapsitantia sint: apinis/titiuilitioq;
diiudicabũtur: ac gerris eẽ siculis uiliora. hosq;
(ne dicã singula) ægrescẽs ĩ ꝓspis maleuolẽtia
ceu tortor ĩtestinus iugiter excruciabit. tuo aũt
nomini pennis (ita felix sim) erit securitas/pin
de ac ãtrũ coryciũ habitãti. Vale: et me ĩ tuorũ
numero iã diu adscriptũ tenore: quo semel oc
cœpisti foue. Vale itterum: et me ama.

Ad Lectorem Phileros.

Laborauimus sũmopere/et pro uirili conati sumus: ut libellũ nostrum q̃emendatũ haberes. Quũ tamẽ illũ nuper in manus sumpsissem: seduloq; lectitãdo euoluissem: labeculas nonnullas et errores obelisco dignos cõperi: quos librarii ab archetypo decidentes (ut mos est) admiserunt. Proinde secunda lima succurrẽdum esse duximus operæpretium: tum ut maleuolis/inuidisq; dectractoribus carpendi ansa et occasio subriperet: tũ ut studiosis omnibus aliq̃d cõferre diligẽtia nostra possemus. Vale: et Apologiã nostrã læta fronte excipito.

Cap. iiii. ubi de dictiõe Parastichis fit mentio hoc adde/quod amanuenses p̃termiserãt. Scito autẽ Parastiches in Pii cõmentariis impressis Pilatũ legere: quũ Parastichides exemplaria Pii continerent: q̃uis et Parastiches latina declinatione defendi possit: ut tamen idẽ sit quod Parastichides.

Ibidem in uerbis Suidæ citatis scriptum est: ἀερομένου: pro: ἀερουμένου.

Cap. vi. auctore i Phœnisis Euripide: scribe:

Phœnissis:per duplex.ss.

Cap.xii. nūquid scazontis sedem quintam Trocheus ingrediatur:scribēdum est:nūquid scazōtis sedem quintam Trochæus, aut Spō/dæus ingrediatur.

Ibidem. In cuius sede quinta non Iābus/sed Trocheus positus est.scribe:nō Iābus sed spō/dæus/aut Trochæus positus est. Paulo īferius Trochæus ab hoc auctore ponit. lege. Tro/chæus uel spondæus ab hoc auctore ponitur.

Ibidem. In penultima coliambi sede. lege. choliambi:per:ch.

Ca.xxviii.uellare cōtēdit:scribo:uelare.

Cap.xxxvii.Exempla deficiens:Corrige exempla deficient.

Cap.li. Eodem drāmate:scribo:dramate.

Cap.lv.δέοντος.corrige.λέοντος.

Cap.lx.et Augei stabula:corrige:Augææ sta/bula.

Cap.lxi. πρὸς λυρᾶς:legēdū:πρὸς λύραν.

Cap.lxii.Iritasso:scribēdū:irritasso/duplo.r.

Ca.lxxiii.ἀβροδιαίτος:corrige:ἁβροδίαιτος.

Cap.xcv.ut uiridaria:corrige:et uiridaria.

Cap.cvii. ἀιτὸν κάνθαρος μεύεται. scribe αἰ/τὸν κάνθαρος μαιεύεται.

Cap.cxi. Vbi indicatũ causa condemnatũ: lege: ubi indicatũ indicta causa condemnatũ.

Cap.cxviii. ἄυτοσ ἴφα: scribe αὐτὸσ cum accentu graui.

Cap.cxxiii. Ergasilus perperam: lege: ergási-lum perperam.

Cap.cxxiiii. Inter lagona nanũ: scribe lãgo-na nanũ: uel lãgona uiuũ ut q̃busdã placet.

Cap.cxxv. ἴαρ εἶ ποιῶν, corrige ἴαρ οὐ ποιεῖ.

Cap.cxxxi. Latumiæ dictæ ꝙ lithas temnite. Scribendum græce: Latumiæ dictæ ꝙ λιθάσ τέμνεται.

Cap.cl. Gorgonas imitaret. Scribe. Phorci filias imitaretur. ne discedas a Didymo.

Cap.clxii. Pedicas, et abyssus. Legere po-tes. pedicas, et abyssos.

Cap.ccxxii. Aurea ligonicus. corrige. Vrbi-ca lingonicus.

Leuioribus candide Lector ignoscito.

AD MAXIMVM AC SACROSANCtum Antiſtitem Achillem Craſſum Bononienſem Veiorum Epiſcopum meritiſſimũ Achillis Philerotis Bochii Bononienſis Epiſtola.

i NIVNXERANT Mihi quidam ex amicorum decuria præcipui / tuæque ſublimitatis demerendæ propenſa uoluntas: prouinciã ſane laborioſam: ut Ciceronis ſcilicet uitam / quæ Plutarchũ auctorem recognoſcit: poſteris cõmendarem / chalceisq; typis excudendam curarem: quũ ea quæ præ manibus habet auctorẽ habeat Arretinũ: non interpretem. Illud potiſſimum efflagitãtes: emẽdata q̃ primum in manus hominum me adiuuante ueniret. Feci quod potui: Et ſi deficiant uires: audacia certe laus erit: in magnis et uoluiſſe ſat eſt. Amicis nedum poſtulãtibus / ſed expoſtulantibus morem gerere conatus ſum. q̃q̃ ſudor non mediocris / et labos occurrerit: dum tineas / et blattas oppugnare ſubinde contenderẽ: et ab earum dentibus libellum ipſum extorquerem. Eas attamen deo

S

optimo maximo annuente eiecimus: prostra/uimus: uicimus. Ex quibus tandem profliga/tis, ac deuictis, ingenteis has prædas, opima hæc spolia, non sine exultanti studiosorū om/nium plausu, consonoq; suffragio tibi, non secus ac Ioui Feretrio consecrare decreueram: Verum detinuerat me (fateor) apicis tui ma/iestatiua sublimitas. Quippe quum maximis non nisi rebus maximos uiros prouocādos esse mecum ipse repeterem. Quāuis igitur tui me deterruisset magnitudo: multa tamen illa, ti/biq; īgenita inuitauit humanitas: qua ego po/tissimum fretus isthanc Ciceronis uitam, mo/do e blattarum morsibus extractam, et a pul/uereo situ redemptam dignationi tuæ dicaui. Hoc mores tui, quibus Lælium, Catonemq; temperie dexterrima refers, exposcunt: Hoc eruditio singularis: Hoc in eruditos propen/sum studium: Hoc ingenii uersatilis acumen: ac non cedens Scipioni dexteritas, comitasq;: et in omnibus, uel maximis obeundis peruigil: atq; indefessa solertia: Hoc Crassæ Bochiæq; familiæ tenacia immortaliaq; iura sanguinis: quæ deleri nō possunt: efflagitant. Hoc Iulii genitoris mei in te cultus: necnon amor ardē/

tiſſimus affinitatis glutino copulatus: q̃ quo-
tidie magis in te colendo ſcintillat / et ardet:
nec in re ſolum: ſed omnium uirtutum nobili-
tatū q; fulgētiſſimo fratre tuo Agamemnone:
nū q̃ ſine honoris præfatiōe nominādo / eque-
ſtri ſenatoriaque dignitate coruſco: quas ipſe
nō minus ornat q̃ ab iis ornetur. Munuſculū
quidem hoc paruum eſt / et tanto (fateri enim
liceat) flamine perindignū: mox aggredi ma-
iora fert animus. Itaq; dum ſpiritus hos reget
artus / dum uitæ huius fruemur commeatu:
ſpondeo / promitto / polliceor / te mea lingua
reſonabit: tibi mei dedicabuntur labores: tibi
ſudabit ingeniū: nulla erit pagina quæ Achil-
lem Craſſum non ſonet. Accipe igitur eminē-
tiſſime antiſtes quicqd ad te munuſculi Achil
les tuus mittit: Et ſi paruulum fortaſſe uide-
bitur / ac dignatione tua indignum: memento
lacte illos molaq; ſalſa litare qui non habent
thura: nec ulli uitio fuiſſe deos colere quoquo
modo poſſet. Vtcūq; erit: iuuabit tamen me /
moriæ principis eloquentiæ pro uirili parte et
meipſum conſuluiſſe: literariāq; facultatē eni-
xe iuuare uoluiſſe: Diogenem imitatus: qui:
quū cæteri ſatagerent / doliū ſuum uolutabat:

ne in cōmuni negocio desidē agere uideretur. M. Tullii facundiā: Plutarchi Cheronensis omnifariam eruditionem laudare supersedi. ad materiæ quippe dignitatem / et auctorum meritum parum est omne quod dicitur.

VALE eruditorum Achilles: et Achillem tibi addictum excipe.

MARCI TVLLII CICERONIS VITA AVCTORE PLVTARCHO.

T CICERONIS MATREM fuisse locupletem, et splendidam uitam egisse ferunt. De patre nihil certum proditum est. Sunt qui dicant eum in taberna quadam fullonaria genitũ, et ibidem ad uirilem usq; ætatem educatum. Alii genus suum usq; ad Tullium Appium referunt, clarum Volscorum regem: qui primus gentis huius Cicero dictus est: et tanta laudum celebritate polluit: ut eius deinde posteros ab eo cognominari Cicerones, non puduerit: immo id cognomen auide complexi sunt: Licet hæc a nõnullis ludibrium quoddam uideretur. Est enim cicer, unde id deductum est nomen, quædam leguminum species. Nam Cicero prior: a quo gentis huius origo funditur, hoc cognomen sumpsisse traditur, eo qđ in postrema parte nasi ingenitam scissuram obtusam in modũ

ciceris habuit. Cæterũ hic Cicero de quo nunc agitur quum primas dignitates Reip. cœpisset attingere / et a beneuolis suis crederetur id cognomen / aut omnino euitaturus / aut in aliud transumpturus / iuuenili quadam audacia dixisse traditur: se certaturũ / splendidius Scauris atq; Catulis Ciceronis nomen efficere. Siciliæ quæstor quũ argenteũ uotum Diis solueret post priora duo nomina Marcũ atq; Tulliũ: quæ in eodẽ literis notabãtur: pro tertio iocose iussit opificẽ Cicer incidere. Hæc ex ipsius cognomine apud historicos habita sunt. In lucẽ editũ eũ memorãt nullo puerperii dolore / nullisq; uteri materni ãgustiis tertio Cal. Ianuarii: qua die nũc primores urbis ꝓ salute sui principis hostiarũ litatione: publica uota suscipiũt. Eius nutrici phantasma quoddã uisum ferũt: atq; loquutũ eã uniuersæ Reip. ingẽs cõmodũ alere: Quod quũ uanũ quoddã somniũ uideretur / extẽplo ille ad ætatẽ erudiendi profectus uerum fuisse portentũ ostendit. Nam ingenio cæteros præueniens pueros incredibile nomen adeptus. Vnde nõnulli suorũ sodaliũ genitores ea permoti fama scholas ad ludi præceptorẽ adibant: Vt fas ipsis esset Ciceronem oculis

intueri / fideq; acutiſſimi eius ingenii atq; diſciplinæ captare. Alii ruſtici magis indocti magis iracũde ſuos obiurgabant liberos/quũ honoris loco eos aſpicerent per urbis uicos Ciceronẽ mediũ intra ſeſe tenere. Natus ergo tali ingenio Cicero quale fingit Plato artiũ liberaliũ capaciſſimũ: ad nullũ literarũ genus ineptus ad poeticã fluxit promptior. Eius adhuc pueri/paruũ licet/ſeruatur opus Põtius Glaucus tetrametro uerſu conditũ. Procedente deinde ætate adeo ornatus ſe his curis inſeruit: ut non ſolum orator/ſed Romanorum omnium Poeta optimus iudicatus ſit. Verũ Rhetoricæ gloria ſibi nũc usq; ſeruatur: quũ ĩ dicẽdi præceptis et eloquẽtiæ copia eius inſtitutio nõ parũ eluxerit. Poetica autẽ quoniam ſuperarent nõnulli clariſſimi ingenii uiri: qui excellẽtiſſime ĩ ea floruerũt oĩo obſcũra et ignobilis piit puerili cõſuetudine acta. Philonẽ academicũ quẽ Romani ĩter primos Clitomachi cõſuetos ob ipſius eruditionẽ egregiã celebrarũt / et ob humãitatẽ iucũdiſſimã enixe coluerũt. Cõueniebãt tũ pariter ordinis ſenatorii populares ac optimates eos uiros: q ꝯſuetudĩe Mutii fruebãtur/a qbus ĩſtitutis legibusq; urbis ĩſtructus ẽ.

Bello Marsico sub Sylla tempus quoddam sti/
pendia egit. Sed mox animaduertens ciuium
suorũ seditiões/et quibus rẽp. inuictã monar/
chiã ruiturã nouerat: ad quietũ ociũ literarũ
sese contulit. His simul curis eruditos quosdã
græcos uiros priuatim adhibuit: cũ qbus una
erat: nec prius hunc uiuendi morẽ dimisit/q̃
uictor Sylla fuisset/et in statum quẽdam urbs
rediisse uideretur. Sub hac tẽpestate Chryso/
gonus libertus sub hasta Syllæ bona cuiusdã:
qui ex proscriptione cæsus uidebatur duobus
milibus drachmarũ emit. Quod quũ Roscius
filius/et defuncti hæres grauiter ferret/et du/
centorũ et quinquaginta talentorũ eadẽ esse
probasset/redargutus Sylla ægreq; cõmotus
subornato accusatore Chrysogono parricidii
Rosciũ postulauit: Aderat nemo qui defende/
ret Rosciũ/auertebanturq; omnes: quisq; Syl/
læ odium timens. Nudus ergo patrocinio Ro/
scius ad Ciceronẽ cõfugit. Beneuoli tunc om/
nes ad suscipiendã hanc causam hortabantur:
uelut alias nihil aptius/nihilq; cõmodius ad
primũ splendorẽ sui nominis esset inuẽturus:
Suscepto itaq; Roscii patrocinio/uictoriã cũ
sũma laude nactus est. Verũ Syllã tantisper ex/

timescens in græciã proficiscitur uulgo simu/lans qđ ad rẽ curandã malæ ualetudinis urbẽ egredi cõpelleretur: et quippe stomachi cruditate: uiribus exiguis fuit/et macilẽtus: parcissimo cibo/eoq; plerũq; uiscoso/ĩ horã etiã productiorẽ usus ẽ: Vox ipsius multa ac bona sed aspera/ac icõpta quũ eius sermo uehementiã aut affectũ haberet: ea ad superiores expulsa tonos præbebat ut præcordiis timeretur. Athenas ut attigit inuentione simul et mira linguæ suauitate Antiochi Ascalonitæ allectus/eius auditor fuit: licet ea quæ ille circa ꝑcepta nouiter agitabat haud probaret. Iam.n.nouam academiã exierat Antiochus/et Carneadis sectã reliquerat/permotus/siue actibus/siue sensibus/aut (ut quidam tradunt) ambitione/uel discensione quadã aduersus Clitomachi atq; Philonis sectatores. mutatus enim Antiochus Stoicam rationem asserebat in plurimis. Sed et Ciceroni placebãt illa illisq; plurimũ hærebat: magis etiam meditatus: si omnino a publicis negociis eiiceretur huc ex urbe ac foro transflatus/in quieto Philosophiæ ocio uiuere. Post hæc quum exercitatus gymnasiis/et iam ad ualetudinem lætam deuenisset/uocemque et

Cicero macilentus
vox aspera
et incompta.

auditui suauem/et ad habitum corporis accō/modatam satis effecisset: et firma mors Syllæ sibi nunciata est. Igitur quum adessent ab ur/be beneuolorum suorum literæ: quæ eum ad ineunda negocia Reipu. excitabant. Præterea quum ipsum idem admoneret Antiochus/ite/rum uelut organū quoddam oratorias artes: quibus potentiā Reip. agitaret: perpolire ma/gnopere curauit. Tantisper ergo nauigat/pri/mūq; apud Asiam clarorum Oratorū Xeno/clis adramantini/Dionysiiq; magnesii/et Me/tripi carii consuetudine usus est. Deinde apud Rhodum ad Apollonium Molōis clarissimū oratorem / et Possidonium illustrem philoso/phum se contulit. Hic traditur Apollonium: quum latinæ linguæ expers esset / rogasse Ci/ceronem ut græce declamaret / quod Cicero: quasi existimaret hinc emendatior fieri/libens complexus est. Quum itaq; declamauisset: cæ/teri in stuporē adducti de laudibus Ciceronis intra sese certabāt. Sed Apollonium ferunt iā primum ex admiratione ingenti in tantā mē/tis confusionem prolapsum/ut illum orantem nec intelligere posset: et facto dicēdi fine secū meditantē per multā horā tacitū sedisse. Inde

uero prorumpente Cicerone silentium dixisse memorant. Te nēpe Cicero et laudo et admi/ror: sed græcorū fortunæ me miseret/quū ui/deā eruditionem et eloquentiā: quæ sola bo/norum nobis relicta erant: per te Romā accessisse. Cicero igitur spei plenus ad curas Reip. pronus ferebatur: ni eius impetus diuino quodā oraculo retardatus obtususq; esset. Nā quum Delphis rogasset Apollinē quid acturus gloria splēdidissimus posset fieri: respōsum tulit: ut naturā suæ uitæ ducē/nō multorū opinionē ageret: quāobrē horum memor primū reditus sui tēpus cōsulto dixit/pigreq; publicis dignitatibus uelut eas quodāmodo in contēptū haberet/ingerebatur: græcū et scholasticū se audiēs appellari/quæ uerba in ore rudiū opificū de se crebro facileq; diuulgabātur: honorū tamē desiderio quū natura flagraret a genitore simul amicisq; oībus incitatus forēsibus causis sese obtulit/in qbus nō paulatī ad sūma peruenit. Sed extēplo gloria clarus emicuit: nō parū a cæteris differēs: q quū i foro obuersarētur fertur et hūc primū i pnūciatiōe nō minus q̄ Demosthenē laborasse. Vnde oī cura et Rosciū comicū/et Aesopū tragœdū obseruasse tradit.

oraculum Delphicum de ciceronis gloria.

Hűc Aesopű memorāt quű in theatro aliquā-
do repraesentasset Atreű consultantem de sup-
plicio Thyestis: ex ingenti dolore mentis im-
potem quendam ex ministris quod ipse non
obseruato tempore celerius aduentasset: scep-
tro percussisse/interfecisseq;. Non parua dein-
de licentia persuasionis ex pronunciatione Ci-
cerōi fuit. Aduersus oratores magno clamore
uti solitos/hoc schemate usus est: qđ penuria
uiriű ĩ clamores ueluti claudi ex debilitate mē-
brorű equis insiliűt. Eius ingenii agilitas ĩ eis-
dem schematibus iocisq; primo facetű dulcēq;
eű praestitit: inde nimis insolēter his utens ple-
rosque acriter offendit: et in opinionē astus ac
uersutiae ea urbanitas uersa ē. Quaestor ꝓ fru-
mētaria designatus/sortitusq; Siciliā in missio-
ne frumēti/quā apud urbē agere coactus erat:
plerisq; siculis molestus grauisq; primum fuit.
Sed mox quű eius integritatē beneuolentiā ac
humanitatē experti forent / eű ueluti neminē
ex aliis ducibus suis honore sűmo dignati sűt.
Sub idem tempus nonnulli ex insigni Roma-
norum iuuentute claris parentibus nati rei ad
praetorē Siciliae reiecti sunt/qđ in militia mol-
les/qđq; male seruassent aciem/quia quű uo-

carentur ad iudicium patrocinii sui operam præbuit his Cicero : uotoq; potitus est. Igitur hiis magis elatus Romam rediens in ridiculũ quoddam incidit. In Campania enim quum uiro cuidam claro/quem sibi beneuolum pu/tabat/obuiam fuisset/eum rogitat : quæ ratio de rebus a se gestis Romæ haberetur : et quid ciues de se sentirẽt : ueluti qui factorum suorũ gloria totam impleuisset. Sed ad hæc ille. Vbi inquit Cicero tempus hoc egisti ? Tunc uero perterrefactus Cicero est/qd' in urbem:tãq̃ in uastum pelagus sermo rerum a se gestarũ in/gressus/nihil ad splendorem nominis sui attu/lisset:unde posth ac eadem secum reputãs non parum ab honoris cupiditate repressus est:ue/lut ad infinitum et inaccessibilem quendam terminum pro gloria sibi certãdum foret. Sed nihilominus laudum suarum lætitia et urgen/tissimus nominis illustrandi in omne tempus perseuerauit. Sæpiusq; in ea re ita immodera/tus fuit ut de recta sua ratiõe plerosq; terreret. Quamobrem enixius ad remp. uersus est : in qua cura quum turpe extimaret opifices / qui instrumẽta ac uasa inanimata tractarent:nul/lius ciuis siue nomen/siue uillas/siue substan/

tiam ignorare. Eum uero/per quem ciuiles acti-
tiones agendæ essent eorũdem inscium esse ac
negligentem: sollertem operam hiis impẽdit:
unde non solum appellationes ciuium sibi do-
mesticas fecit: uerum loca ubi quisq; ex notis
ac familiaribus suis diuerteret/ quos posside-
ret fundos: quorum amicitia frueretur/quosq;
uicinos haberet: optime didicit. Quare facilli-
mum sibi fuit omnem Italiam peruaganti ui-
cinorum suorum agros ac diuersoria dicere:
monstrareque substantiam paruam licet, sed
sumptibus suis quum satis cõcinnam haberet:
admirationi est habitus: quod neq; mercedes:
neq; numorum quidq̃ in actionibus forensi-
bus caperet: tumq; maxime quum Siculorum
causam egit in Verrem. hũc Verrem/qui quũ
Siciliæ prætor esset plurima infanda per insu-
lam omnem perpetrasset: absq; iure dicendo
conuicit: nouum ipse cõmentus iudicii genus.
ob gratiam enim Verris quum iudices amba-
gibus suis in ultimum diem dictionem causæ
protraxissent/ qđ manifestum foret ad eã di-
cendam id non sufficere tempus: sic quoq; illũ
integrũ habiturum. stans Cicero: non oratio-
nibus inquit opus est: sed productis ĩ medium

testibus:probatisq; iussit iudices sentētiā ferre. Memorantur multa iocosa in hac causa obtigisse. Verrem Romani siuē inexcissum uocāt. Libertinus quidam Cecilius nomine:qui cum Iudæorū cultu sentire ferebatur: quicq̄ Verrē criminari studens per medios Siculos locū sibi quærebat ad iudices. Circa tribunal astabant illi suæ causæ solliciti:quare quū id perspiceret Cicero/uersus/quid Iudæo cōmune est:īquit: cū Verre?Erat Verri filius:qui notam tulerat formæ suæ minus liberaliter prostitutæ. Quū itaq; Cicero cōtumeliose a Verre molliciei arguereretur:cū filiis domi intus/inquit/tractāda sunt. Orator Hortēsius recte defendere Verrē nō ausus/quo tandē mulcta īteresset mercedis loco Sphinga tulit eburneā. Cōgruū ergo huic muneri a Cicerone scōma ꝑtulit. Nā quū ille forte dixisset se ad hæc ænigmata soluēda īexpertū esse. Atq mirū quū teneas domi sphiga? Sic ergo dānatus Verres est Cicerōis iussu septingētis et quinquaginta milibus sestertiis. Ob quod Cicero non expers calūniæ fuit:qđ largitione corruptus eā mulctā tam parui existimasset : nihil tamen minus gratias sibi egerūt Siculi:et eo ædili multa sibi ex insula miserunt

tulerūtq;:quorum in rem suam nihil ipse cō-
uertit. Sed tantum eorum liberalitate abusus
est quantum faciliori sumptu apud forum res
uenalis exponeretur. Possedit Arpini uillam
et quidem amœnam/agrūq; iuxta Neapolim:
itemq; fundum in Pompeianis:nec hos longe
amplos. Ex dotibus Terentiæ uxoris suæ cen-
tum milibus sestertiis auctus est. Hæreditatem
præterea quādam denariorum nonaginta mi/
liū hiis accumulauit:quibus omnibus libera/
lem simul atq; honestam uitam cum hiis græ-
cis ac ciuibus suis agebat:quos eadem studiorū
desideria sibi copulauerant. Aliquando / per/
raro licet / ante occasum solis in cubiculum se
recipere solitus est:non tam uacationis causa:
q̄ mala stomachi ualetudine. Circa cæteras
corporis curas solers ac morosior habitus est:
Vnde fricationibus/et circūuagatione nume-
ratorum passuum uti solitus est. Hiis rudimē-
tis ipse sui corporis habitum ita roborauit: ut
ad multa magnaq; certamina se ualidum red-
didisset. Domum quam e patrocinio habuit
fratri concessit. Ipse iuxta palatium habitauit:
ne qui eum salutatum irent longitudinem uiæ
grauarentur. Quotquot.n.diebus non pau/

ciores. Limen eius adibant q̃ hi: qui ex diuitiis Crassum salutabant seu ex potentia militari Pompeiũ: qui duo tum omniũ erãt maximi: et in admiratione cunctorũ ciuiũ habebãtur. Atqui et ipse Põpeius Ciceronẽ salutatũ ibat. Nãq; ad ipsius potentiã/atq; gloriam publica Ciceronis administratio nõ parũ auxilii tulit. Quũ preturæ multi ac maximæ dignitatis uiri Ciceroni competitores essent / ipse longe omnibus prælatus prætor designatus est: neq; ĩ eo magistratu parũ splendidum atq; integrũ nomẽ gessit. quippe Licinius Macer uir / et potẽtia sua/et fauoribus Crassi ualidus/reus peculatus apud Ciceronẽ actus est. Hiis ergo studiis magnitudinis suæ fisus/et simul iudicibus: quos iter se dissentire comperat / domi se recepit / et confestim mentum abradit: atq; uelut superior in causa euasisset / nitida stola amictus redit in forũ. Inter hoc apud prætoriũ occurrit ei Crassus / ac nunciat/ut ille omnibus sentẽtiis iudicum damnatus esset: quo accepto Licinius ingenti dolore oppressus occubuit rediens / moxq; ægra nece cõsumptus. Quãobrẽ per totam urbẽ hic rumor delatus diligentiam ac integritatem Ciceronis in iudiciis recte ser/

uandis passim effudit. In qua re nec illud etiã frustra Vatinius/qui guttur maculosum habe/bat/in patrociniis suis asperi quodãmodo fuit ingenii. Præterea nec uilipẽsionis aduersus iu/dices parcus. Igit̃ quũ hic aliqua postulasset a Ciceròe/ nec illi Cicero cõcesisset/sed p morã illa secũ uolutaret/dixissetq; ille : nequaq̃ ego de hiis ambigerẽ Cicero si prætor essem. Ad eũ Cicero: Atqui Vatini / respõdit/tale gutt̃ ego non habeo. Eodẽ in magistratu quũ Ciceroni bina aut amplius tertia dies superesset. quidã Maniliũ repetũdarum reũ apud Ciceronẽ po/stulauit. hic Manilius plebis animos sibi cõci/liauerat / qđ ob Pompeium accusari creditus est : erat.n.Pompeio amicitia iunctus. quum igitur Manilius ad dicẽdam causam legitimũ dierũ tẽpus exposceret / eam unicam diẽ quæ administrationi suæ superat Cicero præstitit: quapropter quũ id grauissimũ plebi esset (nã mos erat prætorũ reis non pauciores decẽ die/bus dicere) Tribuni apud se se obnoxiũ Cice/ronẽ citant. Tum Cicero ut se audirent depre/catus / omnibus inquit reis quãtum mihi a le/gibus pmissũ est semp humanus clemẽsq; fui. Vnde turpe existimarẽ eadẽ quæ cæteris Ma/

nilio non præbuiſſe: cuius diei poteſtatem præ-tor habui eam ſerio Manilio dixi. Ad alium quippe prætorem cauſam reiicere uiri non eſt: qui ſtudeat reo opitulari. Hiis ergo dictis mi-nim in modũ mutauit animos plebis. Tribu-ni plurimas gratias quum egiſſent/eum rogãt patronus Manilii defenſionem ut aſſumeret: quod Cicero nõ nihil etiam ob abſentẽ Pom-peiũ grate ſuſcepit: ex quo patres miſſos agẽs enixe plebem aſſeruit: aduerſus paucos eos ci-ues: apud quos rerum ſumma uertebatur: qui inuidia Pompei æſtuabant. Ad conſulatum tamen non minus ab hiis optimis/q̃ ab omni plebe ſublatus eſt ob diſcrimen ingens quod hinc imminere Reip. compererant. Quum.n. res urbis/ quæ ſub Sylla mutatæ fuerant pri-mo deſperarẽtur ut pditæ/deinde parti cõſue-tudine/parti lapſu tẽporis quãdã formã ſtatus aſſũpſiſſe uiderent/fuere: q nõ publico cõmo do/ſed priuatis affectibus ea ſubuertere moli-rẽtur. Põpeius tũ apud põtũ et Armenios ex-ercitũ ductabat. Vnde Romæ ad tumultus ſe-dãdos copiæ ferme nullæ. Hi pricipẽ ſui facio-ris habebãt uirũ audacia sũma magnis inhyã-tẽ/moribus uariũ. L. Catilinã: q præter cætera

Catilina Syllę affinis.

nefanda scelera: quibus obuolutus erat: hactenus infamiam crimenque tulerat, qd filiæ uirgini cõmiscuisset: et cæde fratrẽ opp̃ssisset: cuius rei iudicium timens, Syllæ suasit, ut eum uelut adhuc uiuentem proscriptorũ numero adiiceret. Hunc igitur ducẽ quum scelesti sibi comparassent, et aliis fidẽ inter sese firmant: et gustu carniũ uiri a se mactati, ab eo pleraq3 urbis iuuẽtus corrupta erat: cuiq3. n. uoluptates, potus, mulierũ libidines: præterea ad omnẽ luxum aliunde sumptus suggerebat: Ad rebellionem Ethruria omnis, et pleraq3 pars Galliæ Cisalpinæ inclinabatur. Erat et urbs, ob uarias ac inæquales fortunas, rebus inouandis lubrica. Nam hii clari dignitatibus, ac pompa in theatris, in cõuiuiis, in uoluptatibus, in ambitionibus, atq3 in ædificiis ad inopiam redacti: Alii quum diuitiis florerẽt ignobiles tum atq3 infirmi habebantur. Itaq3 parui momẽti erat: ut qui penitus audacia præstaret: Rẽp. in sese ægrotam opprimeret. Sed nihilminus cupiẽs Catilina ad p̃ficẽda cœpta tutum quoddam propugnaculum præoccupare, cõsulatũ petit spem concipiens ut omnino cum. C. Antonio consul designaretur, qui uir erat, ut in neutrã

bonorũm siue malorum partem se ducem præbuisset: sed qui alterius potẽtiam esset sequuturus. Hæc igitur quũ bonorũ pleriq; animis præuiderẽt ad consulatum petendũ Ciceronẽ erexere: qui quũ a plebe prõpte susciperetur: Catilina a spe decidit: ideq; cum. C. Antonio consul declaratur: quod nõnullis admirationi fuit: quũ ex oĩbus cõpetitoribus suis alias solus Cicero non senatorio. sed equestri ordine paternũ genus duceret. Hiis actis Catilinæ cœpta paululũ repressa sunt/ ac ciuiũ plerosq; latuere. Cæterũ cõtẽtiones nõ paruæ in cõsulatu Ciceronis exarsere. Nam qui hactenus a Sylla dignitatibus publicis deiecti erãt/ non ĩbecilles: non pauci eas sibi reddi cupidi plebẽ enixissime asserebant. Multa inuehẽtes aduersus tyrãnidẽ Syllæ: quæ quum uera forẽt/ non tamen cõmode sub ea tẽpestate moueri uisa. Ob hãc igitur rẽ tribuni rogationẽ tulere ut decẽ uiri summo cum imperio crearẽtur: quibus p̃missu populi fas eẽt bona totius Italiæ/ totius Syriæ: ac omniũ quæ nuper Pompeius Po. Ro. cõparauerat uenũdare/ et in ærarium redigere: præterea damnare quos uellent/ eiicere exules: mittere colonias/ æs ex publico sumere/ exerci-

tum alere/et quotquot militum placitum esset delectũ habere. Hiis incœptis nõnulli etiã clarorũ uirorũ annuerũt: iter quos. C. Antonius Ciceronis collega/qđ ex decemuiris designari nõ desperaret: creditũ est et hũc cõsilii Catilinæ haud fuisse ignarũ. Sed ob æs alienũ eã rẽ nõ ingrate tulisse: Hoc bonis maxime terrori fuit. Sed extẽplo purgauit id Cicero: quũ prouinciã Macedoniã illi decerni iussisset / et sibi Galliã: quã simulatione et Antonii gratia petitã cõfestim dimisit. Hoc ergo pacto collegam contulit ut tãq̃ scænicus quidam mercede cõductus secũ pro patria secũda sentiret. Pacato itaq; Antonio atq; morigero maiori spei Cicero deditus aduersus inouandarũ rerũ auctores animũ erigit. Igitur freq̃uẽte senatu rogationem legis dissuadẽs/adeo/qui eã tulissent exterruit/ut rari cõtra tunc dicere auderẽt. Verũ quũ cœptis deinde suis uehemẽtius incũberẽt: et ob id eos ad plebẽ acciri iussissent: nihil timens Cicero senatũ sese sequi iussit: eoq; profectus/non solũ luculẽtissimæ orationis suæ ui legẽ obrogauit: sed in cæteris q̃multis tribunos in pœnitentiam egit/et in sentẽtiam suã traxit. Hic quippe uir maxime omnium urbi ostẽdit

quãtum uoluptatis oratio æquo bonoq; adii/ciat/et honestũ omnino esse/et inuiolabile / si moderato genere dicẽdi defẽdatur. Necesse.n. qui serio uersatur in publicis/ut opere adulationi rectum præponat / et oratione seueritatẽ secernat ab utili. Eius eloquẽtiæ gratiã / et ĩ eo quod ipsius cõsulatu obtigit ĩtellexisse fas est. Nam quũ hactenus ĩ theatris equites cõmixti plebi spectarent ludos: primus. M. Otho eos a plebe disiũxit: eũq; sessum illis ĩ spectaculo designauit: quẽ nũc usq; præcipuũ retinẽt. Quã rem quũ plebs ad ignominiã sibi existimaret: prodeũte in spectaculũ Othone contumeliose aduersus illũ sibila efferre. Tum equites cõtra læto plausu illum suscipere: Verũ mox quum iteratis altius sibilis/ et iterum a maiori plausu equitũ in iurgia alter in alterũ prodiret: omne id theatrũ inhonesta specie cõpletũ est. Quare quũ ea nouisset Cicero/plebẽ ĩ phano Bellonæ ad se uocatã adeo modeste ĩcrepuit/monuitq; : ut quum ĩ spectaculũ redissent Othoni alacri plausu alluderẽt/et equitibus de gloria et laude uiri concertarent. Cæterum coniuratio Catilinæ: quæ metu primum conterrita fuerat/iterum in spem/audaciamq; consur/

git: Vna igitur conueniunt/aliiq; alios hortā-
tur audacius cœpta ingredi: anteq̄ Pompeius:
qui iā ferebať cū copiis proficisci / urbē attin/
geret: Maxime autē Veterāi milites Syllæ Ca/
tilinā incitabant: quorū alii p totam Italiā fu/
gitiui/pleriq; uero et hii bellicosissimi p ethru/
scas urbes sparsi opidorū direptiões/paratasq;
sibi rapinas somniabant Maniliū hii sibi ducē
nacti uirū qui sub Sylla quondā strenue mili-
tauerat ac splēdide: cōstituere se se proximis co/
mitiis Catilinæ Romæ affuturos. Nā iterū Ca/
tilina cōsulatū petebat: animi certus ī ipso co-
mitiorū strepitu Ciceronē cōfodere. Portēdere
fata īminens periculū uidebātur: motibus ter/
ræ: fulminibus cæli/dirisq; mōstrorū signis: ipa
ciuiū ꝓuidētia/quū late malitiā morbi agno/
sceret/nō tamen ad cōprimēdum Catilinā/qd'
uir esset nominis splēdidi/ et magna fultus po/
tētia: audebat. Tandē Comiciorū die Cicero
cōmotus Catilinā in senatū uocat: nūciat qd
de cōiuratiōe cōperisset. Sed ille existimās ple-
rosq; esse in senatu/qui īnouādarū rerū cupidi
essent / simulq; uti suam audaciā popularibus
ostentaret/simulata ac molli fronte Ciceroni
respondit: Quid.n.mali ago/si duorū corpo-

tūm/quorum alterū caput habebat / sed ægrū atq₃ ptenue:alterū sine capite / sed ualidū atq₃ præpotēs:huic me caput adiicio?Hæc ænigmata quū ille in frequētia senatus populiq₃ dixisset / magis expauit Cicero. Vnde boni omnes et nōnulli e Romana iuuētute saluti ipsius intenti/ac lateri eius solliciti / ipsum thorace indutū ac agmine stipatum deinceps e domo in cāpum educebant:nec inepte ab ipsius humeris modice scissa uestis/qđ thoraca parū enudaret īminēs Ciceronis periculū uisa admonere.Quare indignatio ciuiū in Catilinā accēsa animos ad Ciceronem adiecit:demūq₃ in ipsis comiciis iterū Catilina a cōsulatu repulsus est: et Syllanus atq₃ Murrhena consules declarati sunt.Non paruū deinde post tēpus quū cōscii Catilinæ in Ethruria conuenissent:et inuadēdæ urbis iā esset uicina dies:fere nocte intēpesta domū Ciceronis adiere uiri Romanorum primi/atq₃ potētia freti.M.Crassus.M.Marcellus:et Scipio Metellus:Hii mox pulsatis foribus ianitorem iubent dormiētem Consulem excitari/et eorum aduētum sibi nunciari.Eius rei causam hanc perhibent.Crasso peracta cœna Ianitor nonnullas literas reddidit/quæ sibi

ab ignoto quodam uiro traditæ erant, harum aliæ aliis reddi e ſuo Epigrãmate iubebantur: unicæ tantũ Craſſo / et hæ amoto auctoris no/ mine redditæ. Craſſus ergo epiſtola ſua lecta quum imminẽtem a Catilina permagnam cæ/ dem agnouiſſet: propterea qđ admoneretur ex urbe diſcedere: cæteras epiſtolas/uti erant: obſignatas integrasq; ſeruauit: et rei nouitate perculſus ad Ciceronem perrexit / cupiens ſe omni ſuſpitione purgare: quam aduerſus ſeſe ex conſuetudine Catilinæ Cicero quoq; con/ cepiſſet. Hiis expeditis multa ſecum meditans Cicero q̃ primum dies illuxit ſenatum habuit: palãq; eas omnes literas/cui debebantur exhi/ buit/iuſſitq; eas in medium recitari. omnes in unam ſententiam uertebantur/inſidiarũ Ca/ tilinæ nunciæ. Poſt hæc. Q. Arrius Romæ nũ/ ciat aduerſas acies in Ethruria iungi / inſidias palam eſſe / Manliũ ingẽti manu iuxta quæ/ dã opida conſiſtere/continuo expectantẽ atq; ſollicitũ/ut quicq̃ tumultus ab urbe prodiret. Hiis cognitis ſenatuscõſulto ſũma rerũ conſu/ libus datur: ne qd detrimẽti reſpublica capiat: quod nõ crebrius a ſenatu agi ſolitũ. Sed quũ urgentiſſimus metus/et grauiſſimũ diſcrimen

urbi iminére uideretur. Ea ergo potestate fun/
gens Cicero. Q. Metello externa mādat: ipse
urbis curas assumit: sui nō incautus: sed tanta
armatorū copia paludatus: ut ab eius stipatori/
bus pleraq; pars fori occuparetur. Cæterū Ca/
tilina diuturnioris moræ impatiens statuit ad
Maniliū in castra contēdere. Cupidus tamen
Ciceronē opprimere. C. Corneliū/ Marcū/ Ce/
thegūq; iussit/ ut simulātes Ciceronē salutatū
adire/ tēpestiue eius fores ingrederētur: deinde
facta irruptione cum gladiis cæderēt. Sed hoc
Fuluia nobili genere mulier clā noctu profec/
ta Ciceroni detexit/ eūq; cōmonefecit/ ut Ce/
thegum eiusq; comites præcaueret. Igitur illu/
cescente die hii Ciceronis domū accedunt: sed
monitu Fuluiæ quū ab ingressu prohiberētur
et indignissime id ferrent/ in ipsis foribus adeo
acclamauere/ ut ī aptā suspicionē palā ꝑdirēt.
Tātis ꝑ itaq; Cicero ī tēplo Iouis statoris: quod
erectū ē iuxta principiū sacræ uiæ/ quæ palatiū
respicit/ senatū aduocat. hic et Catilina frequēs
aderat/ ueluti se eo crimine nudare/ cēsuisset.
Sed adeo creuerat odium ut id frustra tētaret:
qppe iuxta eū senatorū nullus sedere passus ē:
Sed lōge quisq; auertebat: Orare etiā incipiētē

obstrepebant omnes. Demũ stans Cicero / illi mandat / ut urbẽ / senatũ / seq; ipsum consulem præsentia sui liberet. Nã decet (inquit) ut inter orationes nostras / et gladios tuos murus urbis medius sit. Quare extẽplo Catilina cũ trecẽtorũ satellitũ comitatu urbẽ egreditur / sibiq; cõsularis dignitatis insignia fasces atque secures præcedere statuẽs infesto agmine in Ethruriã contendit ad Manilium. In huius castris iam ferme uiginti milia uirorum conuenerãt: quibus confisus Catilina: et ambire municipia / ad defectionem sollicitare summo studio nititur. Romæ ergo quum iam bellum geri uideretur cum apparatis copiis Antonius ad debellãdũ hostẽ urbe dimittitur. Cæterũ ex hiis / q a Catilina ĩbuti Romæ superãt Cornelius Lẽtulus Surra uir claro genere ortus: sed qui luxui deditus nup ob mollitiẽ e senatu fuerat eiectus: Cæteros cõuenire: audaciã spẽq; cœptis pbere. Hic tũ erat ptor: sed ut mos oppssorũ ẽ ut meliora exoptẽt / ad cæteras senatorias dignitates mẽtẽ adiecerat. Huic Surræ cognomẽ natũ ferũt: qđ dominatiõe Syllæ quũ quæstor esset: multa rerum puplicarũ pdite administrauit: consumpsitq;. Quare quum Sylla id indigne

ferret/et administrationis ratioñe exposceret: ille rem floccipẽdens in senatum profectus ri/diculose dixit: Rationem mihi reddere nõ est: sed præbere Surrã uti solent pueri: qui in ludo sphæræ peccauerint. Ob hoc deinceps Surræ inditum illi cognomen est. Hic etiam quum causæ cuiusdã reus ageretur / et aliquos ex iu/dicibus largitione corrupisset: ex quo bina su/perãte sentẽtia quum uictor euaderet: frustra (inquit) impensum quod alteri iudicũ datum est: satis quippe erat si una tantum sententia solutus abiissem. Hunc itaq; huiusmodi inge/nii uirũ licet a Catilina incitatum/inani etiam spe falsi magi et arioli eluserãt / ficta quædam carmina e Sibyllinis libris canẽtes: quibus por/tendebatur fato tres Cornelios Romæ monar/chas deberi. horum quippe duo uaticinia cõ/pleuerant / tertium uero ac reliquum sese fore sperabat: qui rerũ esset potiturus. Quare ne/cesse existimabat cœptis incũbere: neq; sinere ueluti Catilina tarditate uel ocio res perditum ire: is dũmodo uota perficerentur nihil pensi habere/nihil iniquum/nihil infandum existi/mare: senatum omnẽ et quotquot ciuiũ facul/tas obtulisset/cæde statuerat opprimere: præ/

tereá urbẽ incendere/nemini parcere/nisi Põ/ peii liberis/quos rapiẽdos duxerat/et seruãdos obsides ad Pompeiũ conciliandũ:quẽ rumor erat:nec is anceps:iam iam cũ magno exercitu aduẽtare. Ad hæc patranda noctem primam e Saturnalibus designauerãt:enses:stuppæ/sar/mẽta et sulphur clã in domo Cethegi abdita: cẽtenos deinde uiros struxerant/totidem urbis loca sortitos: ut statutam sibi quilibet partem urbis incẽderet: quo paucorũ officio urbs un/dique flãmis coflagraret. Alii aquarum ductus obsessuri eorũ iugulationi collocãdi fuerant: qui extinguẽdis incẽdiis incubuissent. Dũ hæc agũtur legati Alobrogum urbem ineũt. horũ gens quũ rebus minus secũdis uteretur graui/ter Romanorũ iugũ ferre uisa. Vnde hoc cõ/fisi populares coniurationis legatis rem omnẽ aperiunt:existimãtes Alobrogos pronos et ap/tissimos fore/ad cõcitandam uertendãque Gal/liam. Hiis legatis ad senatũ suæ urbis et pariter ad Catilinam literæ datæ : quarum in primis libertas patriæ illis promittebatur : In reliquis Catilinam exhortabantur/ut seruitiis manu/missis q̃ primum cum exercitu adproperaret. Mittũt præterea cũ huiuscemodi legatis quẽ/

dam Titum Crotonienſem:qui literas Catili-
næ redderet: Hæc illi. Sed quæ negocia: quæ
conſilia hominũ ſunt parum mentis haben-
tium:immo cũ uino et mulierculis quæq; tract-
tantium:labore:induſtria:ſobrietate: et pru-
dentia quadam ſingulari eos proſequitur Ci-
cero.hic multos extra urbẽ nactus explorato-
res:qui ueſtigia hominum pſcrutarẽtur:mul-
tos habens intra mœnia:qui conſcii coniura-
tionis erant:ab hiis data fide publica res Alo-
brogum cum coniuratis didicit. Igitur hiis co-
gnitis inſidias noctu collocari iuſſit: a quibus
in ipſo itinere Crotoniẽſis circũuentus cũ ipſis
literis deprehenditur:ac in poteſtatẽ conſulis
actus. Harum rerum Alobrogũ legatos haud
ignaros fuiſſe non anceps fama fuit:quinimo
clam conſenſiſſe. Quam primum igitur illuxit
dies Cicero ĩ æde Cõcordiæ Senatũ habet:req;
patefacta quũ ſentẽtias rogaret/uiciſſimq; ſe-
natus inter ſeſe multa diſſereret:Iunius Sylla-
nus a nonnullis ſe audiuiſſe memorauit Ce-
thegum aliquando narrare ſolitum tres uiros
cõſulares:et quatuor prætorios occidendos fo-
re. Hæc et huiuſmodi alia Piſo uir conſularis
aſſeruit. Poſt hæc. C. Sulpitius prætor ſcrutari

domum Cethegi iussus: q̄ multa ibidē arma: tela missilia enses gladiosq; recēti munitos acie cōperit. Publica tādem fide data Titus uti cō/iuratio omnis sese haberet aperuit. Quare re/dargutus Lentulus/magistratu quo fungeba/tur (erat .n. prætor) abdicare coactus est. moxq; purpuream uestē/qua erat amictus / in senatu ponens/atram fortunæ suæ congruam induit. Deinde is/et qui cū eo deprehēsi erant in libe/ram custodiā prætoribus traditi. Actis hiis quū iam uesper adesset Cicero ad plebē: quæ mul/ta cōuenerat: ut seriē harum rerū edoceretur: egressus singula palam fecit. Deinde lōgo sti/patus agmine quādam uicini pariter et bene/uoli domum ingreditur. Nā in ædibus suis / ei deæ/quam Bonā nūcupant / muliebres cœtus archana ducebant sacra: quotquot .n. annis in domo consulis/siue per eius coniugem/siue matrēfamilias cū uirginibus Vestæ/eidē Bonæ deæ sacrificari mos est. Eam ergo domū quum intrasset Cicero paruo admodum comitatu/ superante secum agitat/quid de comprehensis ciuibus statuendum esset. supplicīu quippe ul/timū: quod illi dignissime laturi erant expaue/scebat: partim pro miti eius ingenio: partim:

ne uideretur lætitia efferri/et crūdeliter in tā/
tos cēsere uiros / qui et genere præcipui erant:
et in urbe amicitia ualida fruebantur. Contra
si molliter ī eos animaduerteret / horrebat di/
scrimen ingens / quod hinc emanare posse ui/
debatur. Si.n.lenius morte mūlctarentur: exi/
stimabat eos nō modo quieturos: sed in omnē
audaciam inflāmādos / ueterisq; nequitiæ ira/
cūdiam additurós. Præterea ne idē ipse mollis:
aut iners conferetur / qui tamen a plerisq; au/
dacissimus saluti publicæ habebatur. Hæc quū
secū uersaret consul inter domestica sacra hoc
portentū ostenditur: ab ara quidē sacrorum:
in qua iāpridem sopitus erat ignis e cineribus:
ac fomētorum reliquiis / longa et pura quædā
flāma subito emicuit. Tum cæteris perterrefa/
ctis uestales uirgines mox iussere Terētiam ui/
rum conuenire/ iubereq; ut pro patria nō du/
bitaret ea perficere / quæ mēte uolutaret: ceu
præsens Dea ingens lumen ad illius gloriam
salutemq; polliceretur. Hiis cōmota Terētia:
quæ nō inertis ingenii / sed audax et ambitio/
sa erat / et: ut ipse inquit Cicero: curarū reipu/
blicæ ab ipso magis participās: q̄ ipse ab ea do/
mesticarum: singula uiro dixit: eūq; in coniu/

ratos accendit. Eadem et. Q. frater admonuit: Eadē et. P. Nigidius uir studiorū philosophiæ īter cæteros comes: cuius opera Cicero in multis et arduis Reipub. negociis usus ē. Igitur die postera frequente senatu quum de supplicio deprehēsorū dissereretur primus Syllanus sententiam rogatus/ ultimum/ inquit/ deprehensis supplicium deberi. Idē et reliqui cēsent: donec ad. C. Cæsarem/ qui postea dictator est dictus: puentum est. Hic quum Iunior iam iam futuræ suæ magnitudinis haberet semina/ et spe simul et opere eam ingressus uiam/ quæ res Romanas in monarchiam egit. Cæteros quippe latuit: sed Ciceroni suspicioni plurimæ fuit: nō tamen ut in occasionem deprehendi uenisset. Fuere qui dicerēt quum iam iam ferme deprehensus huius criminis reus a cōsule esset / clam subterfugisse. Alii Ciceronem quæ de Cæsare nūciarētur sponte ommisisse: amicorum Cæsaris metu potētiaq; cōmotus. Quippe singulis cōstabat / eos potius causam salutis Cæsaris fore/ q̄ Cæsarē illis pœnæ. Quum ergo dicendi ordo Cæsarē posceret: stans ille/ non occidēdos captiuos cēsuit: Sed pecunias eorum publicādas/ ipsosq; per municipia Italiæ/ uti placitum

esset consuli : donec Catilinam expugnatum acciperēt in liberis custodiis tenēdos. Hæc sentētia quum mitior uideretur: et Orator ad dicēdum facundissimus foret: ipsi Ciceroni scrupulum non paruum iniecit. Vnde palam in utrāq; sentētiam nixus est, et priorem Syllani et ultimam Cæsaris asserens. Verum qui fruebantur Ciceronis beneuolētia cogitantes sententiam Cæsaris magis in rē fore consulis, qđ minus esset subiturus inuidiæ, posteriori sentētiæ initebantur. Quare Syllanus uersus strās iterum pro rostris se inquit de nece comprehēsorum haud cēsuisse: quum uiro senatorio ultimum supplicium carcerem existimaret. Huic sentētiæ Catulus primum contradixit. Deinde Cato qui uehemēti oratione prorumpēs in suspicionem Cæsaris, omnem senatum iracundia simul et indignatione repleuit. Quamobrem necis supplicium ī captiuos decretum est. publicationi autē bonorum institit Cæsar rem indignā ratus qđ repulsa miti atq; humaniori sententia: ei quæ una indignissima foret initerētur. Sed uim cum aduersariis adhiberēt, Cæsar ad sese defendēdum tribunos aduocat. At hii præterea nihilum moti sunt. Tum Consul

mediūm se ingerens missa bonorūm publicā- tione in necē deprehēsorum ciuium cū senatu diuertitur. Non enim eodē loco detinebantur. sed prætores alius alium captiuos haberet/pri/ mum e palatio Consul Lentulū sumit: eūque p uiam sacram mediūq3 forum adducit. Opti/ mates ad hæc Vrbis telis muniti circa Consulē agi: Plebs horrere atq3 præterire silētio: Iuuē- tusq3 maxime metu atq3 stupore terreri: Veluti illi solitis quibusdam rerum omnium summā ad ciues paucos acturi uiderētur. Forū eggres/ sus Consul quum ad Cæsarem uentum esset: tradit Lictori Lentulū/eūq3 strangulari iussit: Deinde Cethegum/passimq3 cæteros coniura/ tionis deprehēsos. Hiis perfectis rediens Cōsul quum in foro nonnullos ex coniuratis prospi/ ceret: qui tantorum ignari conuenerant: noc- tē solliciti expectantes spei pleni / captiuos sese diripere/liberareque posse: ad eos uersus uoce sublimi: Vixerunt/inquit. Eo .n. loquendi ritu utebantur: qui maliciam infaustæ cædis uoca- buli uitabant. Iam uesper aduenerat/quū cō/ sul e foro domum repetit. Cæterum deinceps: non solito silētio ciuium agi: nō eo comitātiū ordine: sed festo clamore/ac omnium plausu:

qui obuiam fierent liberator et conditor ap/ pellatus: Funalia præterea ꝑ urbis uicos eluce/ re/lampades/faces/tædæq; i foribus figi.e spe/ culis passim ꝓdire mulieres/in p̄conium spec/ taculūq; uiri singulari quadā optimorū pōpa domū elate repetētis. Horū pleriq; qui maxi/ ma etiam bella confecerant triumphis ornati ac non parum maris terræq; potiti: apte inuicē fassi sunt populum decē tēpestatis suæ impe/ ratoribus ducibusque ex diuitiis/ex spoliis/ex potētia parta/finibusq; ꝓpagatis obnoxium: ac suæ libertatis suæq; salutis gratias soli Cice/ roni deberi: qui ex tam ingenti periculo urbē eripuisset. Nec.n.iminētia scelera purgasse: nō affecisse meritis suppliciis scelestos: adeo mirū uideri q̄ hoc incendium omnium maximum emersisse. Hactenus minimo conatu/nulla se/ ditione/nullo tumultu extinxisset. Nam Cati/ lina cæteriq;/qui ad eū in castra confluxerant: simul ut accepe/quæ in Lentulum Cethegūq; et cæteros patrata essent/cœpere ꝓtinus labi: ac inita cum Antonio pugna funditus cū om/ nibus eorum copiis deleti sunt. Fuere qui hæc obtrectarent asserentes Ciceronē ea perperam machinatum esse: ducem habentes Cæsarem:

Mox præturam initurum/ac Metellum/et Be/ſtiam tribunos militum deſignaſſe: quippe hii diebus adhuc paucis Cicerone cõſulatum ge/rente: quum magiſtratum iniſſent Ciceronem orare pro concione roſtris impeditis prohi/buere: affirmantes ſe non aliter roſtra di/miſſuros / q̃ de abdicando ſe a magiſtratu re/laturum ſe ille polliceretur. Tum hoc ſolum ſimulans ſe facturum Cicero roſtra conſcen/dit: factoque ſilentio nouum quoddam atque priuatum præbuit iuſiurandum: patriamque utiq; ſe liberaſſe / ac imperii Romani ſalutem ſeruaſſe. In hæc iurauit propemodum omnis plebs. Quare Cæſar quique ſecum in Cicero/nem conſpirauerant/magis commoti: alias illi turbas cõminantur: attuleruntque rogatio/nem: ut cum exercitu Pompeius euocaretur ad opprimẽdam potẽtiam Ciceronis. Sed non nihil Ciceroni ac uniuerſæ reipublicæ. M. Ca/to cõduxit: qui tribunatus uiribus fultus æqua licet poteſtatis licẽtia: ampliori tamẽ dignitate inſtitit. facile. n. cũcta ſoluit/et Ciceronis con/ſulatum adeo pro roſtris extulit: ut Ciceronem honoribus omnium maximis dignatus ſit: illũ patrem patriæ appellans: quod cognomẽ pri-

mum ex hac Catonis oratione Ciceróni indi/tum / apud cæteros emanasse perhibetur. Hiis itaq; huiuscemodi rebus Cicero q̃ multam si/bi urbis uim compauit. Verum plerũq; ex ope suo nullo siue indigno / siue turpi / se inuidiæ lacessendum præbuit. Nam laudibus cõtinuis se se efferens/gloriaq; se semper exornans/mo/lestiam atq; fastidium peperit. Non enim fre/quẽtia ulla senatus populiue / nõ iudicum aut curia ulla conuenerat: in quibus nõ Catilinæ atq; Lentuli rumor obstreperet. Libros præte/rea huiuscemodi laudibus/commentoque re/pleuit. Vnde ipsius orationem dulcissimam et omni refertam suauitate grauem ac molestam reddidit: ueluti ex indigno quodam fato sibi continuo id fastidium adesset. Tamen licet hac immoderata flagraret ambitione inuidia aduersus neminẽ intactus est. Laudum quip/pe liberalissimus fuit uel eorum qui antea uel sua tempestate floruissent / ut ex ipsius com/mentis aduertere fas est. Memorantur multa circa id ab ipso iocunde prolata. Aristotelem fluuium esse inquit auri profluentis. De dia/logis Platonis ait. Si Iuppiter uoce uteretur cũ nõ aliter q̃ Platonis dialogos coliturum. Ora/

tionum Demosthenis interrogatus: et quæ op/tima sibi uideretur: Longissima/inquit: quip/pe qui uerbum Demosthenicum commenti sunt Ciceroni innituntur: quod alicubi in eius epistolis ad domesticos quosdam suos scrip/serat eos quibusdam orationum suarum locis excitare Demosthenem. Verum inter cæteras laudes: quibus plurimis in eum uirum usus ē: id maximum : et omni admiratione dignum: qđ eas orationes in quibus summam diligen/tiam habuit Philippicas in Antonium Demo/sthenis uerbo nominauit. Omnium: qui eius ætate/aut eloquentia / aut doctrina præstitis/sent extitit nemo / quem non unice diligeret: et aut scribendo/aut orando celebriorem red/deret. Cratippo peripatetico operam dedit ut a Cæsare iam rerum potito Romanus ciuis ad/scriptus foret. Areopagitarum senatui etiam persuasit ut illum Athenis degere decernerent eosq; impulit ut eum orarent : iuniorum stu/diis immorari : ueluti qui eam urbem splen/dide esset exornaturus. Eiusdem etiam episto/læ quædam ad Herodem sunt. Itēq; ad filium. Aliæ iubentes ut cum Cratippo philosophiæ operam daret. Gorgiam rhetorem filii consue/

tudine prohibuit: ꝙ eum adoleſcẽtem ad uo/luptates et potus alliceret. hæc una ex epiſtolis ſuis græcis. Itẽq; ad Byzantinũ Pelopen altera extat: quas iracũdia quadam ſcripſerat. In pri/ma digniſſime Gorgiam increpans/ꝗd mollẽ ac laſciuam uitam ageret. In altera Pelopẽ im/probat/ꝗd adeo deiectioris animi foret/ut ho/nores quoſdã a Bizantiis oblatos decerni ſibi neglexiſſet. Hæc liberaliter licet/et quadam ubertate linguæ/quandoq; tamen modeſtiam exceſſere. Minutium enim quum e iudicio eũ eripuiſſet/ꝗd ille uictoria elatus Sabinum do/meſticum atq; familiarem ſuum reum ageret: tanta iracundia adorſus eſt/ut aduerſus eum diceret. Tu ergo Minuti tua opera euaſiſti? An ꝗd ipſe multas tenebras ĩ curia circũfudi? M. Craſſum pro roſtris laudans/quum uoto potitus eſſet/poſt dies pauciſſimos eundẽ acri/ter probro laceſſiuit: Vnde quũ diceret Craſ/ſus: nõ hoc in loco me nuper extuleras? et cer/te/reſpondit/declamandi gratia pro uili ma/teria orationem exercens. Retulerat Craſſus neminem ex Craſſis Romæ diutius annis ſexa/ginta uixiſſe: mox in huius dicti pœnitentiam ductus quum ſubderet: Quid ad hæc? Tum

Cicero tam blande / inquit morem concioni gessisti: qđ Romanos noras id grate audituros. Quū retulisset et Crassus stoicos sibi placere: quoniam bonum uirum diuitē esse ostēderent. Vide / inquit Cicero / ne illud magis: omnia in sapiente sita esse. Auaritiæ enim no tam habebat Crassus. Quum alter filiorum Crassi / qui cuidam nomine digno persimilis erat: et ob id genetrici turpem iniecerat maculam / qđ Digno conciliata fuisset / apud senatum probe et cum laude perorasset. Interrogatus Cicero quid de Digno censeret: Dignus quidem Crassi ē. Profecturus in Syriam Crassus Ciceronem optauit beneuolum sibi q̄ aduersarium magis relinquere. Ergo mutuæ cōciliationis gratia Ciceronem adorsus apud ipsum uelle cœnare se dixit: quo familiarius acto post dies paucos quum quidam e domesticis Ciceronis obuiam facti nunciarēt / Vatinium uirum male Ciceroni conciliatum spopondisse se in eius amicitiam atq; gratiam redditurum. At qui / respondit / et Vatinius apud nos cœnare uult. Aduersus itaque Crassum talem se Cicero præbuit. Vatinium uero quod scrophulis tumidum guttur haberet / quum quā-

dam oraret causam: Oratorem appellauit inflatum. Hunc Vatinium quum Cicero accepisset uita functum: atque pauco post quum manifestius nosset eum uiuere: male, inquit, peat qui male mētitus est. Decreuerat Cæsar ut militibus agri Campani diuiderentur. sed quum in senatu plerique id ægre ferrent: et. L. Gelius uir iam senio confectus, hoc se uiuēte non perpessurum assereret: Expectemus, inquit Cicero: Longius enim non postulat Gelius eē superstes. Vir quidam Octauius Libya, ubi aurē perforare mos est, oriundus dicebatur, Quum ergo in quadam causa se non audire Ciceronem recitantem diceret: quippe, retulit Cicero, aures bene solebas habere foratas. Dicente Metello nepote Ciceronem testificationibus suis plures occidisse, q̄ liberasse patrociniis: Fateor, inquit, apud me plus esse fidei, q̄ facundiæ. Adolescens quidam qui in medicata placenta patrem peremerat, temerario elatus se Ciceronem probris impugnaturum esse iactauit. Tum ad eum Cicero: Id a te q̄ placentam mallim. Publius Sestius Ciceronem cum patronis quibusdam aliis causæ cuidam addixit. Quum ergo solus orare, agere, ac dispo-

nete ueluti pro iure suo singula uellet : cogni-
to quod mox foret a iudicibus absoluendus :
ad eum uersus Cicero : Fruere hodie inquit
Sesti tempore : Nam die crastina priuatus fu-
turus es. P. Cottam rudis ac tardi ingenii uirũ
se iuridicum profitentem Cicero aduocatione
quadam apud iudices aduocarat in testem. sed
quũ ille se nihil scire diceret: forte inquit Cice-
ro de legibus interrogari te putas. Metello ne-
pote sæpenumero in quadam altercatione di-
cente : quis est pater tibi ? Respondit Cicero:
Responsionẽ hanc mater grauiorẽ effecit. Fe-
rebatur nãq; illius genetricẽ impudice uixisse.
Hic etiã Metellus tantæ leuitatis ac incõstãtiæ
fuit: ut tribunatus sui magistratum linquens:
ad Pompeium in Syriam nauigasset: moxque
ab eodẽ inconsultior atq; inconstantior reuer-
sus est : Quare Phylagrum præceptorẽ suum
quum sepelisset : et obsequiosus curiosissime
sepulchro marmoreo coruum sup iussisset in-
cidi: hoc/dixit Cicero/rectius factũ : Nã hic te
uolare magis/ q̃ scire docuit. M. Appius cuius-
dã defensionis suæ pœmiũ egit: memorãs eius
clientẽ a se pcibus sũmis suã petiisse diligẽtiã:
facundiam/atque fidem. Tum Cicero: Adeo:

inquit/uir ferreus es: ut expetitis tot sibi nihil impenderis. uerum in maleuolos siue aduersarios his uti lœdoriis oratoris est. at in alios ioci gratia in eisdé/uti se casus obtulerat/effudisse Ciceroni non paruã conflauit inuidiam. horũ etiam pauca pstringam. Marcum Aquilium binos habentem generos: ambosq; exules appellabat Adrastũ. Lucio Cotta uiro uini auidissimo administrante censuram Cicero consulatum petens/quum e labore sitiẽs circũstãtibus undiq; comitibus suis clam biberet: Non iniuria timetis/inquit/ne censor mihi infestus sit qđ aquam bibo. Voconio tres secum filias deformissimas ducenti obuiam factus Cicero: Phœbo/clamauit/extincto hic pignora seminauit. M. Gelius quẽ anceps erat rumor non ortum parẽtibus liberis: quum magna/ac sublimi uoce quasdam literas in senatu recitasset: Ne admiremini/inquit Cicero: Nã et hic unus est pclamantium. Faustus Sylla dictatoris Syllæ filius/quũ paternas substãtias dilapidasset: et grãdi ære alieno opprimeretur: Ciceronem proscripsit. Tum Cicero: Hanc q̃ paternam proscriptionẽ mallim. His igitur plerisq; honeri Cicero fuit: et hinc hi/ qui cum Clodio

cóſpirauere/materiam indignationis nacti ſe-runtur. Erat Clodius Vir claris parentibus na-tus : tum/quia ætate iunior/et dignitate præ/ſtans/et audacia: Is quum amore Pōpeiæ Cæ-ſaris coniugis flagraret/clam eius domum in/greſſus eſt ueſtē ac habitum pſaltriæ indutus. Muliebres enim cœtus tum in æde Cæſaris ſa/crum illud archanum inacceſſum omnino ui-ris agebāt. uirilis itaq; ſexus aderat nullus. ſpe autē latēdi cœtum adductus Clodius ob adole/ſcētiæ ſuæ formam/genasq; nondum pubentes turbæ īmixtus ad Pompeiam ingreditur. Sed quum noctis tenebræ / et ædis pmagnæ aditus ignarum illū agerent ac inuium errore domus palam captum: quædam Aureliæ matris Cæſa/ris pediſſequa illi obuiam facta nomen rogat: loqui coactus Clodius ſe Pompeiæ pediſſequā inquit/et e cœtu Auram nomine quærere. Tū illa uiri uoce ītellecta territa pclamat/ſociasq; aduocat. reſeratis foribus adſunt illæ: et ſcrutā/tes ſingula Clodiū comphēderūt ī pediſſequæ eius cæla : cui occurrerat fuga pgreſſum. Hac re uulgata Cæſar Pōpeiam dimiſit uxorem: et de pollutis ſacris quæſtio pposita ē. Erat Clo-dio Cicero amicitia iunctus : Nam eius opera

tam in cæteris q̃ ad præsidiũ sui capitis in con-iuratione Catilinæ impensissime usus fuerat. Sed quum initeretur Clodius apud iudices ar-guere sese die parati sceleris in remotissimis ab urbe locis diuertisse: Cicero aduersus ea testa-tus est: afferẽs eum tunc se domi conuenisse: et quod certissimum erat serio secũ colloquutũ. Creditum est Ciceronẽ non tam ex re ipsa id testatum q̃ qđ Terẽtiæ coniugi se purgatum uoluisset. Ea.n.æstuabat odio Clodii, ob eius sororẽ Clodiã: quæ aspirare ad nuptias Cice-ronis uidebatur: conciliatione ac opera Tulli ĩ primis familiaris ac domestici Ciceronis. Hic enim frequẽtiori consuetudine salutandi atq; cõueniẽdi Clodiã (nõ.n.habitabat ꝓcul) eius rei Terẽtiæ suspicionẽ iniecit. Quare Terẽtia quũ difficilis eẽt ĩgenii, et sui cõiugis facile pri-ceps uirũ ĩflãmauit, ĩpulitq; ut ĩ Clodiũ testa-ret. Ad hoc nõnulli bõi ac ꝑcipui uiri piuria: largitiões, uersutias pudicarũ ĩ eũdẽ testati sũt. Lucullus ancillas ĩ mediũ duxit: quæ affirma-rũt Clodiũ quũ apud se domi habitarẽt iũiori sorori cõmiscuisse. Rumor ꝑterea pcrebuerat eũdẽ ẽt se cõiũxisse reliqs binis sororibus suis: quarũ Martius rex Terẽtiã habebat uxorem.

Alteram Metellus celer Quadrantem cogno/mine qd' quidam ex his qui eam amabāt pro argēteis in illius loculum æteos nūmos immi/siſſet. Eſt.n.nūmus ex ære minutiſſimus. Nec inter cæteras ſororum certiori fama Clodium urgebat. Dum ea gererētur animi plebis non nihil aduerſus eos qui in Clodiū teſtati eſſent oſtendebantur. Vnde perculſi metu iudices ſe muniere præſidiis: eorūq; nonnulli quum ſen/tentias ferrent confuſis charácteribus literarū tabellas protulere. Non tamen plures hæ fue/runt / quæ Clodium liberarunt. Rumor fuit largitionē hiis interceſſiſſe. Vnde Catulus ob/uiam iudicibus factus: q̄ recte/inquit/iudices præſidium poſtulatis: timente ſcilicet ne quis uobis argentum arriperet. Clodius etiam quū Ciceroni exprobraret/qd' ipſius teſtimonium apud iudices nihil fidei habuiſſet: id reſpōſum accepit. Mihi enim / inquit Cicero/quinq; et uiginti iudices fidem præbuere: tot.n.ſentētiæ te damnarūt. tibi uero triginta non credidere: ante quippe liber ab his ipſis nō euaſiſti/q̄ pre/tium ſolueres. Atqui interrogatus Cæſar cur repudiaſſet uxorē quum adulterium nō aſſe/reret: Nam decet/inquit/Cæſaris thorum non

tam crimine: sed criminis suspicione carere.
Absoluto itaq; ab eo reatu Clodio/moxq; de/
signato Tribuno plebis animũ aduersus Cice/
ronem iniicit: omnia simul mouẽs: omnesque
ciues simul ĩ illum incitans. quippe plebis ani/
mos/ qđ obsequiosum illis magistratũ suum
præberet/in sentẽtiam suam allexit. Præterea
utriq; consulũ non mediocres prouincias de/
creuerat. Pisoni Macedoniam: Gabinioque
Syriã: multosq;/ qui priuati hactenus uixerãt
ad publicos honores acciuit. Circũseptus ipse
ualidissimis seruorum familiariũ copiis ince/
debat. Præter hæc triũuirorũ: qui tum in urbe
plurimum poterant: Crassus palam Ciceroni
aduersari: Pompeius utriq; blãdiri: Cæsar ex/
peditioni aduersus Gallos intẽdere. Trepidus
ergo Cicero licet beneuolentiam Cæsaris de/
speraret: eũq; ob rẽ Catilinæ sibi existimaret
infensum: tamen metu coactus ab ipso impe/
trat uti secum iret legatus in Galliam. Eo pact/
to intelligens Clodius Ciceronem suum sub/
terfugere tribunatum: cum eodẽ beneuolẽtiã
simulat: atq; in Terẽtiam omnem huiusmodi
dissidii causam iniicit. in illius memoriam in/
cidens/non nisi pie/ ac clementer in eum lo/

quebatur:ueluti secum nō odio:sed omni hu-manitate flagraret. Sic ergo ea dissimulatione metu Ciceronem omnino liberat. Quare Ci/cero existimans se Tribuno conciliatum/lega/tionem Cæsari pactam abnegat:seq; ad publi/ca uertit. His igitur incēsus Cæsar Clodiū ad-uersus Ciceronem prouocat: Pompeiūq; fere a Cicerone semouit. Præterea in Ciceronem testatus est contra fas atq; maiorum leges Lē-tulum/ac Cethegum / cæterosq; absq; iudicio damnatos cæsos esse. Id. n. crimen in Ciceronē delatum est. Quare actus in iudicium Cicero huius criminis reus: nec a mediocris potentiæ uiris oppressus uestem atram assumit: et pro-fluente coma plebem orare: et supplex ambire cogitur. Tum p urbis uicos undiq; factus ob/uiam illi Clodius uiris comitatus in omnē au-daciam atq; contumeliam p̄onis uicem Cice/ronis illudere / et turpiter gestum illius omni-bus probris urgere: interdum etiam lutum/la-pidesq; iactātes supplicationibus illius obstre-pere. Cū Cicerone q̄ plurimi: omnis fere mul-titudo equestris ordinis / uestes commutauit. Præterea uiginti propemodū milia iuuentutis Romanæ. non. n. minor erat horum numerus

qui illi assistebant/promissis etiam comis pas/
sim per urbem preces effundere. Senatus erat
frequens ut decerneret populū uestē ueluti ex
publica mœstitia mutare. Sed consules quum
diuersa sentirēt: Præterea Clodius quum circa
curiā paludatus satellitibus omnia terrore re/
pleret: e senatu ꝓpꝛere nōnulli ordinis sena/
torii: qui laceris indumētis tumultus speciē de/
dere. Deniq; quū neq; misericordia/neq; pu/
dor quicq̄ ualuere quin oporteret Ciceronē
aut exulē fieri/aut ferro rē decerni: ad Pōpeii
auxilium itum est: qui consulto ab urbe semo/
tus iuxta albanū agrum sponte diuerterat: Ad
eius opē implorandā primo Piso ipsius gener
profectus est: post ipse. Sed quū eū præsentiret
adesse Pōpeius eius cōspectū minime pertulit:
Nā graui ipsius uiri pudore opprimebat: qui
nō duas contētiones atq; certamina sui gratia
subiisset: multaq; ꝓ republica iuxta sentētiam
administrasset. Quū ergo esset Cæsaris gener
ueteres gratias Cicerōi repetēti negauit: egres/
susque postico colloquium Ciceronis mini/
me ꝑtulit: quare proditus a Pompeio Cicero
nudus ac derelictus ad opem consulum profu/
git. Gabinius animo indefesso et pertinaci ad

ferenda singula Ciceronem impellere: contra Piso illũ hortari uti desisteret a cœptis: ut furori Tribuni cæderet: ut temporum uicissitudines ferret: ut in tantis seditionibus quæ ex ipsius capite urbi emergere posse uidebantur: iterum patriæ salus fieret. Hiis permotus Cicero necessario suos quid salubrius acturum cõsulit. Lucullus eũ manere ueluti demũ uicturum cẽsebat. Alii ipsum abire qd' mox sedata rabie Clodii populus eius desiderio esset flagraturus. Hæc eadem Cicero ipse approbans: Palladis signum: quod domi locatũ non paruo tempore summum in modum coluerat in capitolio obtulit: idq; subscripsit. Palladi Romæ custodi. Hoc pacto extẽplo comites ex beneuolis atq; familiaribus suis nactus / circiter noctẽ mediam urbem egreditur. Deinde per Lucaniam iter agens / Siciliã attingere statuit. Interea exitus eius quũ Romæ patefieret fugæ criminatur atq; damnatur a Clodio: ac aquæ et igni interdictus: neue intra quingẽta miliaria Italiæ tecto susciperetur edictum est. Verum cæteri hoc post gratiã Ciceronis habẽtes: maxime ipsum uenerati / et longa profusi humanitate / eum gratissime ꝓsequuti sunt. Sed

apud Hipponem Lucaniæ ciuitatem: quam nūc Vibonē uocāt: Vibius uir Siculus: qui quū in plurimis Ciceronis beneuolētia fretus esset: et in eiusdē etiā cōsulatu ad ædilitatē euectus: hospitio eū repulit: seq; ilico eum delaturū in crimen asseruit. C. itē Virginius prætor hacte/nus Cicerōis opera nō mediocriter usus/ iussit eū omnino ab insula ꝓhiberi. Quāobrē affec/tus hiis Cicero ꝓpere Brundusium petit. Inde Dyrrhachiū uēto secūdo nauigans mutato in ipso itinere cælo regressus fertur: moxq; die ꝓ/xima soluta iterū puppi uoto potitus est. Tra/ditur quū Dyrrhachii litus attingeret exone-rata puppi terræmotū hyatūq; pelagi extitisse: ex quibus ab ariolis intellectū est exilium non diuturnum sibi fore: mutationē nāq; fortunæ suæ his signis portēdi constare sibi asserebant. Verū licet a plerisq; beneuolentiæ gratia salu/taretur: licetq; græcorū urbes certatim honore summo ipsum dignarētur: subtristis tamen et mœstus uitā agebat: et ueluti qui insano quo/dam amore torqueretur persæpe ad Italiā ocu/los flectens/ita tenuis/ita sua dignitate eiectus uidebatur: ut existimaret nemo uirum in pri-mis eruditum/ac tot in studiis literarum obuer/

ſatum eum extitiſſe. Preces nonnullas egit ut nõ orator: ſed philoſophus uocaretur. Aiebat enim philoſophiam ob ſe ipſam: ſed oratoris facultatem non niſi quantum forenſibus negociis neceſſarium fuiſſet ſe complexum. Arduum quippe et ingenti gloria dignum animorum affectus ſecludere multarumq; rerum paſſiones euellere quum in negociis ciuilibus multa conſuetudo ac familiaritas multa fuerit niſi adeo quis conſulto uixerit: ut in his quæ gerenda ſunt ita omnino extra feratur ut negociorum non affectuum particeps ſit. Cæterum Clodius eiecto Cicerone incendio tradit eius uillas: incendio dat eius domum; ibique libertatis templum erigit. Reliquas uero bonorum ſuorum ſubſtantias haſtæ ſubicit: quæ licet per integras dies aſſidua uoce præconis pronunciarentur: tamen nemo inuentus eſt: qui rei cuiusque foret emptor. Hac igitur indulgentia elatus Clodius primatibus urbis terrori factus/uallatusque a plurimis e plebe uiris in omne facinus atq; probrum erumpere paratiſſimis/animum in Pompeium uertit: quædam illius acta: quæ in exercitu nuper ediderat ſcindens. Quare Pompeius ægre id ferens

ſe torquere qđ Ciceronem exulem fieri paſſus eſſet: menteq̧ mutata de illius reditu cum neceſſariis ſuis agitat. Sed obſiſtente his Clodio placuit ſenatui nihil ſancire/nihilue publicum agere donec Cicerōis reditus ſtatuatur. Igitur quum conſules/qui Lentuli/et Cethegi/ac ſociorum afferebant cauſam diuerſa molirētur: orta ſeditio adeo inualuit: ut tribuni de foro ſaucii abirent: et. Q. Ciceronis frater extrema paſſus inter cadauera fuſus latuiſſet. hinc animi plebis cœpere flecti: primusq̧ Annius Milo tribunus auſus eſt Clodium ui ad iudicium trahere. Ad Pompeium plebei q̄ multi: Præterea e municipiis non pauci confluxere: quibus circumſeptus ipſe ſublato e foro Clodio ad ferendam ſententiam de reditu Ciceronis ciues conuocat. Fertur populū nihil unq̄ tāto omniū conſenſu ſtatuiſſe. decreuit præterea ſenatus: certans non inferior eſſe illi beneficio: oēs ciuitates/quæ Ciceronē in exilio fouiſſent/ornare laudibus: domūq̧ ac uillas/quas Clodius combuſſerat ære publico reparari. Itaq̧ decimo exilii ſui menſe redit Cicero: cui ſingulorū tanta lætitia/ tanto ciuium ſtudio obuiam itum eſt: ut/quod ab ipſo memoratur/ſe Ro-

mam Italiæ humeris reportatum / res ipsa superauerit. Crassus etiã/qui anteq̃ Cicero exul fieret ĩfensus illi fuerat/lætis animis sibi occurrens in amicitiam reintegratus est. Licet hoc iniiceret filio Publio:qui Cicerõis zelo æstuabat. Paruum deinde post tempus quum obseruasset Cicero Clodium abesse Roma:plurimis comitatus uiris in Capitolium profectus tabulas tribunitias:ĩ quibus ea quæ Clodius magistratu suo administrarat seruabantur eiecit. Quod quum Clodius quereretur/ĩstabat Cicero illum asserens contra leges ex ordine patritio tribunatũ adiisse:ob idq; nihil administrationis suæ esse ualidum. Sed permotus hiis Cato Ciceroni instat: non gratia uti ferunt Clodii:sed rẽ indignã grauẽq; atq; uiolentam Reip. ratus tot decreta/cunctasq; administrationes publicas senatum incassum reducere:in quibus erant acta/quæ idem ipse quæstor Cypri atq; Byzantii egerat. Ab ea igitur spe deiectus Cicero paululũ aduersus Catonẽ sensit: nõ ut ĩ apparatũ odiũ itum sit. sed uti mutua beneuolẽtia obscurius usi forẽt. Post hæc Milo Clodiũ cõfodit:reusq; parricidii actus / patronũ sibi Ciceronẽ constituit. Verum timens

ſenatus/ne ex periculo Milonis clari in primis et tunc iracūdi ciuis/quicq̄ tumultus urbi ex/citaretur: Pompeio mandat ſibi curæ eſſe hāc cauſam : curaretq; ut impune iudicibus libera poteſtas iudicandi ſit. Noctu ergo Pompeius quum forum armatis militibus cinxiſſet/ pertimuit Milo ne Cicero tantorū conſpectu ſubita nouitate perculſus pro ſe minus iucunda oratione certaret: illi perſuaſit ut in lectica delatus in forum ī ipſa cubans quieſceret/donec conueniſſent iudices et curia frequēs eſſet. Cicero nāq; non in armis tantum fuiſſe trepidus fertur. ſed ex tanta exercitatione non adeo cōpoſitus quin ad orandum nō ita timens ꝑgeret: ut uix a motu corporis/tremituque deſiſteret. Oraturus pro Licinio Murrhena: qui ſub Catone reus agebatur: quū intellexiſſet Hortenſium ex oratione ſua in eadē cauſa ſplēdide recitata/elatū gloria/nullā partē noctis quieti indulſit/Vigiliis/et meditationibus anxius ne in dicēdo inferior cēſeretur. Cæterū ad agēdā cauſam Milonis Cicero lætitia aggreſſus/uiſo Pompeio qui curiæ ueluti ī exercitu ſublimia poſſidebat: uiſis autem armis quæ undiq; fulgebant/ſtupore confuſus eſt : tandēq; tremēs:

nota Ciceronj timorem ex [illegible]

ac uoce uix faucibus euulsa trepide sermonem incœpit: reo ipso Milone summa audacia assi/stente certamini nec dignato mutare comam: nec mutare uestem: quod damnationi suæ nõ paruam præbuisse materiam traditur. In eo tamen stupore Cicero magis ob salutem Mi/lonis periclitantis affectus q̃ timidus iudicatus est. His actis ꝓ Crasso iuniori/qui apud Par-thos ob erat/augur designatur. deinde procõ/sul ꝓuinciam sortitus Ciliciam exercitum .xii. milium peditum/duorũq; milium sexcentorũ equitum traiicit: iussus Cappadociã Ariobar/zani regi reconciliare: eiusq; uoluntati reduce/re. hæc ipse placide/et absq; congressu pugnæ composuit: ac cilices/qui ob cladem Romano/rum a Parthis illatã / Syriæq; tumultus effere-bantur / administrationis suæ mansuetudine placat: munera ibidem a regibus sibi oblata tenuit. Præterea prouinciæ populos ab epula-rum stipendiis soluit. Idem diebus singulis io-cũdiores e prouincia uiros nullo apparatu: sed liberaliter conuiuio adhibuit. Eius domus ia-nitore omnino libera: ipse cubans a nemine uisus est. sed matutina luce/aut stans / aut cir-cũambulans iuxta cubilis sui locum/dexteram

hiis dabat / qui ad se salutatum ingrederētur. Iracūde nullus iurgio lacessitus/aut damnatus improbe fertur. Multa publicorum / quæ furtiue subrepta fuerant ciuitatibus reddidit: ac obnoxios nihil ultra perpessos in sua dignitate seruauit. Pugnæ nō expers. Latrocinia/quæ circa montem Amanum insidebant in fugam egit. Qua uictoria imperator a militibus salutatus est. In qua re/ne id frustra retulerim Cælius orator quum rogasset ut ad quoddā spectaculum pantheras sibi Romam e Cilicia mitteret: Cicero uenuste permotus rebus a se gestis in Cilicia non esse pantheras respondit. Sed in Cariam effugisse dedignatas quod cæteris pacem agentibus illæ solum bella perferrent. Cæterum prouincia decedens Cicero Rhodum nauigat. Inde ueterum consuetudinum desiderio captus Athenis plusculam moram egit. Vbi uiris eruditione præcipuis in colloquium adhibitis / beneuolisque grate persalutatis: laudibus Græciæ commode exornatus / Romam rediit iam iam ueluti quodam incendio bello ciuili æstuāte. Verum senatus quum sibi triumphum decerneret gratius sibi inquit fore composita intestina seditione se triūphum

Cæsaris sequi. Interea priuatim consiliis dili/
gentē operam præbuit: partim Cæsari scribēs:
partim Pompeium orans / ut utrūq; pacaret.
Sed insanabile uulnus mox patuit. Cæsar.n.
urbem inuadit: Pompeius plerisq; clarorum et
optimorum ciuium comitatus / hanc deserit.
Ex quo Cicero fugam illorum linquens addi
partibus Cæsaris uisus est. Anceps tamen ac
utrinq; discussus quædā signa suæ mētis apuit.
Scribit.n.in epistolis quo se uertat ambigere.
honestam / et pulchram belli materiam apud
Pompeium esse. Cæsarem meliori re uti Seq;
salubrius necessariis præseruare. Habeo igitur
quem fugiam: quem sequar non habeo. Inter
hæc Trebacius uir Cæsari familiaris p̄ episto/
las Ciceronem hortatur ad Cæsaris beneuolē/
tiam: eūq; ad spem successuum comunicandā
inuitat. Qd' si hoc ob eius senectutem abnue/
ret: admonet ut ab ambobus longe semotis in
græciam p̄gat: ac ibi quietem agat. Tum ad/
miratus Cicero q̄ Cæsar ipse nō scripserit ira/
cunde respōdit: se nihil Rep. īdignum acturū.
Hæc apud epistolas eius īuenire fas est. Cæterū
Cæsare Hispaniam petēte Cicero ad Pompe/
ium nauigat. hunc cæteri grate suscipiunt. At

Cato amotis procul. arbitris / multa cum illo questus est qd adhæreret Pompeio: asserens sese non cõmode quam partẽ primũ elegisset posse linquere: Ciceronẽ si Romæ mansisset rerum euẽtui se componẽs patriæ saluberrimũ et amicis utillimum se futurum: causa nullá inquiens illum Cæsaris hostẽ factum / et periculi tanti participẽ. Hii sermones maxime Ciceronis flexere animos: unde operam dedit ut Pompeius ad magnificum nihil eo usus sit: materiam ipse ꝓhibens: nec animi mutationẽ longe dissimulans. Apparatum nãq; Pompei floccipẽdere: eius crebras conciones clam moleste habere / socios nulla causa plerũq; Lœdoriis carpere siue per iocum eludere. Idẽ castra perambulans fronte mœstitiam simulare / nemini ridẽdus / cæteris inopinato risum ludũq; suggerere. Ex hiis quædam rettulisse indignũ non arbitror. Quũ Domitius uirum quẽdam aciei præfecisset / et cum laudibus prosequeretur: qd moribus esset Pius ac integer. quid ergo / inquit Cicero ipsum tuis tutorem liberis non præseruas? Quidam Theophanẽ lesbiũ: qui tum erat ædilis laudibus efferebant: quoniam Rhodios in amissione classis optime sol

latus oratione suauissima foret: ad quod Cicero/ꝗ optimum/inquit/est græcum hunc in castris magistratū habere. Cæsar rebus secūdis usus quū partes aduersas obsidione pmeret: memorante Lentulo audiuisse se Cæsaris beneuolos mœstos ac furētes esse: eos inquit Cicero dissentire Cæsari dicis: quū Mancus/qui ex Italia nup accesserat referret Romæ famā iualescere/Pōpeiū obsidione urgeri: ob id nauigasti/inquit/ut id aspiciēs crederes? Referēte Nōnio post conflictū optimā spem haberi licere: qđ septē aquilæ in castris Pompei captæ essent: recte/inquit: moneres: si nobis aduersus picas pugnandū foret. Labienus quibusdam diuinationibus nixus/quū assereret Pompeiū superaturum: hac ergo spe ducti/inquit/castra nup amisimus? Expedita Pharsalica pugna: ubi ob malam ualetudinē Cicero non affuit quū fugisset Pōpeius: Cato frequētes Copias classemq; pmagnā Dyrrhachii tenēs/ Ciceronē iuxta morē et dignitatē consularē exercitui præesse rogauit. Sed quū non tantū id negauisset Cicero: uerum omnino militiā fugeret: proditor a Iuniori Pōpeio ac plerisq; appellatus est: Strictisq; ĩ se gladiis circūuentus tru-

cidatus obiisset ni Cato instans eum in exerci/
tu erectũ transtulisset. Hinc igitur Brundusiũ
ꝓfectus aduẽtum Cæsaris ob res Asiæ ac ægyp/
ti tardantẽ eum ibi moratur/donec nũciatum
est Cæsarẽ Tarẽtum attigisse: ac terrestri gres/
su Brundusiũ pergit: timẽs aũt uirũ uictorem:
et infensum in multorũ conspectibus expiri:
tamen præter dignitatẽ nec loqui / nec quicq̃
agere impulsus est. Nã Cæsar ut eũ conspexit
multo ante cæteros occurrentẽ descendit eũq;
grate ꝑsalutauit. Deinde plurima solus cũ illo
alloquẽs quorũdam stadiorum continuũ iter
egit. Ex hoc tẽpore Cæsar tã firma tãq; grata
beneuolẽtia aduersus eũ usus ẽ: ut quũ ille de
laudibus Catonis edidisset: cõtra rescribẽs Cæ/
sar in ope Ciceronis eloquẽtiã/ac uitæ ĩtegri/
tatẽ celebrans/ eũ Pericli similẽ dixit / et ab eo
linearũ uim exꝑssam esse mõstrauit. Ii Cicero/
nis Cæsaris Anticatones appellantur. Fertur
etiã ĩ causa. Q. Ligarii qui et ipse unus ex ad/
uersariis Cæsaris habebatur patrono Cicerõe:
Cæsarẽ ad beneuolos suos uersum dixisse. Vir
ille diu malus nosterque hostis probatus. Sed
quid interim nos impedit Ciceronem audire?
At quum orare Cicero cœpisset: tanta oratio/

nis uarietate/tanta gratia admirabilis fuit: ut Cæsar in colores plurimos uultum uerterit: manifestū q; foret omnes animi sui mutatio/nes mire potuisse cognosci. Pharsalicā tandē pugnā quū orator attingeret / ille uelut amēs corpore exiluit. Libellos præterea quosdam e manibus fluxisse traditur. Quare Cæsar ora/tionis ui coactus reum crimine liberat: Cæterū ex hoc tēpore Cicero Remp. in monarchiam mutatam aspiciens/publica misit / ac operam iunioribus præbuit: qui philosophiæ studium adorti forēt: ex horū etiam ferme consuetudi/ne (quoniam hii nobilissimo genere ortū du/cebant/et clari in primis erant) iterū in Rep. plurimū potuit. Verū interea eius erat studiū philosophiæ dialogos condere/siue transferre: Præterea singula dialecticorū et physicorum uocabula ī latinum eloquium: hic.n. primus (ut aiunt) phantasiam: Atomum: continuū: indiuiduū: uacuū: aliaq; huiuscemodi q̄ plu/ra uocabula/hactenus latinis insueta / nota et appellāda dedit. Poetica interdum ex ingenii facilitate ioci gratia usus est: qua aliquando quum caluisset per noctē quingenta carmina narratur edidisse. eius uero temporis partem

maximam agens apud Thusculanum agrum: nonnulli ex eius familiaribus scripsit se ducere uitam Laertis iocatus in hoc, ceu solitus est in cæteris: seu qđ rerum ciuiliũ desiderio motus præsentibus affligeretur, Perraro interea urbẽ accessit: idque tantum ut Cæsarem salutaret. Frequenti uero in concione primus adesse, ac dicendo nouũm quicq̃ continuo ad Cæsaris gloriam adoriri: queadmodum illud quũ deiectæ et fractæ Pompeii imagines iussu Cæsaris in pristinam dignitatem essent restitutæ: inquit: Pompeii statuas figẽs Cæsar, suas firmat. Meditatus ut fertur patriæ historiam stilo cõplecti: ubi multas græcorum tum fabulas, tum orationes immiscere decreuerat: eam inuite dimisit publicis, ac domesticis curis affectus: quarum nonnullas et ipse sponte subiit. Primum enim Terẽtiam repudiauit uxorem: qđ adeo negligẽtior fuisset eius: ut quum in expeditionem proficisceretur inops necessarii cõmeatus abierit: Præterea quũ in Italiam inde rediisset ea non nisi molesta et turbulenta potitus est. Brundusii etiam quũ ipse longam ageret moram illa nec eo profecta est: et illuc pergentem Tulliolam tenuiori comitiua impensaq; dimi

ſit. domum ad hæc omnium uacuam / ac deſertam/æreq; alieno honuſtã fecit. Hæc repudii cauſæ feruntur potiores: quas quũ negaret Terentia: ipſe longa oratione probauit. Hoc acto paucos inde poſt dies uirginẽ duxit uxorem: captus (uelut aiebat Terentia) illius forma. Sed ut Tyro libertus refert / ut æris alieni ſoluẽdi poteſtas eſſet. nam ea puella prædiues erat: et eius ſubſtantias ſub tutoris fide ſeruabat. quum interim ob multa milia/quæ debebat adeſſe beneuoli/inſtare/ſollicitare/ut eam licet nondum uiro maturam deſponſaret: ſeq; illius dotibus pergrãdi ære liberaret. Antonius uero in hiis/quæ aduerſus Philippicas ſcripſit has memorans nuptias illũ uxorem/apud quã ſenuerat/indigne expuliſſe tradit: ſimulque in eum iocatus eſt/tãq̃ inertis / et mollis uiri rem ipſius domeſticã mordẽs: Poſt hæc paucis ferme diebus eius filia: quæ poſt exceſſum Piſonis prioris uiri Lẽtulo nupſerat: ex partus anguſtia moritur. Adſunt igitur beneuoli/adſũt familiares/undiq; conueniunt philoſophi Ciceronẽ exhortaturi/ut æquo animo filiæ mortẽ ferat. Nam huius doloris habitus impatiens eſt. Vnde qđ noua uxor lætari obitu Tulliæ

uiſa eſt : illi repudium dedit. Sed apud dome/ſtica Cicero laborauit. Cæterum coniurationis in Cæſarē expers fuit: q̄ q̄ iter beneuolos Bruti haberetur: et præſentia ægre ferret : ac pleriſq; non inferior Remp. priſtinam cuperet. Perti/muere autem uiri illius naturam ceu audaciæ inopem/ac eius ætatem in quam robuſtiſſimis etiam uiris ſolent animi maxime deeſſe. Verū ut Bruti atque Caſſii patrata res eſſet: et bene/uoli Cæſaris conueniſſent: iterum inteſtini tu/multus ē orta ſeditio. Quare Antonius qui cō/ſulatū agebat conuocato ſenatu quum ad cō/cordiam breuiter quædam concionatus eſſet: Cicero pro tēpore multa diſſeruit ſenatui ſua/dens ut Athenienſium exemplo abolitionem rerum Cæſaris ageret: præterea Bruto et Caſſio prouincias decerneret. Sed horum nihil adim/pletum. Nā plebis animi cæde Cæſaris exaſpe/rati/ut cadauer ipſum per mediū forum elatū aſpexere: Ad hæc quū extuliſſet Antonius Cæ/ſaris ueſtem ſanguine ſparſam/ac undiq; pfo/ratam gladiis/furore cōmoti/pcuſſores Cæſa/ris quæritant: inde ardētibus facibus eorū do/mos incendiis poſcunt. Sed illi īminēs pericu/lum prouidentes effugiūt: comiteſq; nonullos

auctoritate primos clam immorati urbem relinquunt. Hiis extemplo Antonius elatus est: ac ueluti dominaturus urbi / omnibus timori esse cœpit: Ciceroniq; maxime. Nam potentiã suam in urbe iterum firmam aspiciẽs: et aduersus auctores cædis tẽpus offerri: cœpit moleste angi præsentibus: præbuitq; suspicionem dissimilitudinis uitæ animiq; sui immutati. Quãobrem id animaduertens Cicero enixe instat: uti Dolabellæ legatus cum eodem in Syriam nauiget. Sed Hircius et Pansa uiri clari et optimi Ciceronis Zelo incensi inituri consulatũ. post Antonium ne se deserat orare: qui Antoniũ opprimere præsente eo suscepissent. Quare Cicero non omnino diffidens: q̃q̃ id etiam parũ crederet: Dolabellam missum fecit. Inde data fide Hircio se Romæ affuturũ quum consulatum iniret Athenis æstiua ducturus solus nauigat. Sed in itinere ipso quum moram tereret: et noui sermones (ut assolet) ab urbe ferrentur: pœnituisse Antonium / eumq; mire mutatũ / ac omnia senatusconsulto agere: tractareq;. Præterea ut recte singula componerẽtur urbẽ eius indigere præsentia: secũ questus q᷑ nimium sui cautus esset / Romam repetit:

nec primum spe sua deceptus est. Tanta enim ciuium copia sibi obuiam itum est: ut in eius ingressu circa fores/circa dexteras dandas/circa salutationes integra ferme dies consumpta sit. Postea uero Antonius quũ senatum cogeret aduocato Cicerone non paruit. sed cubãs simulauit se ex pelagi laboribus et ualetudine impediri. Nam suspicio insidiarum in ipsa uia nuncio quodam accepta eum in senatu ire uetuit. Hoc Antonius non leuiter tulit. Sed eum probris lacessens/milites extemplo misit: qui aut illum adducerẽt/aut domum incenderẽt. Sed hiis quum obstarent nonnulli/precibusq; inniterentur: Antonius uadimoniis contẽtus quieuit. Deinceps primores urbis placide reliquum tẽpus duxere palam: Illi uero aduersantes/nec omnino sibi non cauti: donec iunior Cæsar ex Apollonia in patriam rediit/et hæreditate Cæsaris adita cum Antonio in non paruas contẽtiones erupit: quũ Antonius ex cẽsu Cæsaris quinquaginta et ducẽta milia æris sibi diripet. Ex hiis Philippus Iunioris Cæsaris uitricus et Marcellus: q sororẽ eiusdẽ duxerat: cum adolescente Cæsare ad Ciceronẽ profecti cõueniũt: ut apud senatũ/et apud plebẽ Cicero

uerbo factoq; causam adolescentis affirmaret. Contraq; adolescẽs pecuniarũ et militũ copiis defensionem sibi Ciceronis assumat. Iam iam adolescens plerosq; militũ Cæsaris circa se ha/bere: et Cæsaris partes omni studio ad sese re/cipere. Ferũt Ciceronẽ nõ ingrate beneuolen/tiã Cæsaris iniuisse: qđ eũ antea diuino quodã somnio illexisset. Nã Cæsare atq; Põpeio non/dũ uita functis Cicero ꝑ quietẽ uidit sese mo/nitum in capitoliũ uocare ordinis senatorii li/beros ceu Iupiter ostensurus quis unus ex illis foret/qui rerũ esset potiturus: quo circa ciues solliciti currere/et iuxta tẽplum assistere: pueri uero omnes circũsedere silentiũq; agere. pate/factis interea foribus tẽpli quisq; puerorũ ui/cissim surgere uisus/ac Iouem adire. tũ Iupiter quẽcũq; animaduertisset/mœstũq; repulisset: in unico solũ fixus dexterã portẽdens. O Ro/mani / inquit/ hic princeps factus finẽ bellorũ ciuiliũ uobis imponet. Hoc somnio stupefac/tus Cicero imaginẽ pueri requirẽs/ quũ ipsum nihil omnino nosceret/animo eam impressit. Quũq; p̃ diẽ descẽdisset in cãpũ Martiũ/uisis pueris/qui pactis ludis iã abibãt/puerũ/quem in somnis uiderat aspicit. Quare animo ꝑcul/

ſus puerũm conuenit:eũq; rogat quibus parẽ/
tibus natus ſit. Erat ille Octauio patre:qui uir
nõ ample clarus fuerat ex Accia ſorore Cæſa/
ris ortus:ex quo Cæſar liberis carens facultates
ſuas/domum/familiæq; nomen teſtamẽto illi
reliquit. Ex eo igitur ſomnii tẽpore ferũt Ci/
ceronẽ quũ Cæſar obuiã ſibi fieret accurate eũ
conueniſſe:cõtraq; illũ Ciceronis beneuolẽtiã
grate fouiſſe. Fortuna præterea quadã Cæſarẽ
ortũ memorant Cicerone Conſulatũ admini/
ſtrante : quæ omnino primas fuiſſe cauſas ad
mutuã beneuolentiã tradunt. Quare et odio
Antoni/et ob ſui naturã/gloriæ deſiderio fla/
grantẽ qđ exiſtimaret ex potẽtia Cæſaris ſeſe
urbi præeſſe Cicero ita ſe adoleſcenti ſubiecit:
ut eũ quãdoq; patrẽ appellauerit:ex quo ſto/
machans Brutus in epiſtolis ad Atticũ Cicero/
nẽ increpat/qđ Antoni metu Cæſari blandiẽs:
nõ libertati ſtudere/ſed domeſticũ ſibi domi/
nũ facere uideretur. Sed nihilominus Brutus
Ciceronis filiũ : q Athenis philoſophiæ operã
dabat ad ſeſe recipiẽs/ eũ ĩ primis dignitatibus
habuit:eoq; in plurimis uſus ipſum ſtrenuum
reddidit. Ciceronis uero potentia tunc in ur/
be maxime claruit. Nam iuxta mentem ſuam

ſeditionis auctorẽ eiecit Antonium / et ambos consules : Hyrcium/atq; Panſam in illum ab urbe cum exercitu miſit. Suaſit prӕterea ſena/tui lictores/cӕteraq; imperii ornaméta Cӕſari dari/ueluti qui pro patria eſſet certaturus. Verum deuicto Antonio et utriſq; cõſulibus theſſalica clade cӕſis:oẽs militum copiӕ ad Cӕſarẽ conueniunt. Quare metuẽs ſenatus uirum iuniorem/fortunãq; qua ſplendide uſus fuerat: largitione tentauit eius exercitum reuocare:illiuſq; potẽtiam ſcindere:ueluti Rep. tot copiis nequicq̃ opus eſſet quum fugiſſet Antonius. Quãobrem territus Cӕſar ad Ciceronẽ mittit: qui eũ orarẽt/ſibiq; ſuaderẽt/ut operã impenderet ad cõſulatũ ambobus cõmittẽdũ:quo ſi potiretur affirmarẽt Ciceronẽ ut placitũ ei eẽt rebus uſurum:ſeq; adoleſcẽtem ipſius curӕ ſe daturũ:nominis gloria illectũ contẽtũq;. Hac ſimulatione primatũ Ciceroĩs fore paſſus eſt: res ipſa tamen eo tẽdebat : ut Ciceronẽ ad petendũ conſulatum impelleret:comitia utriſq; cõciliaturũ. Elatus ergo hiis nũciis Cicero uir ſenex a iuniore deceptus:ſenatũ atq; centurias illi ꝓbuit:extẽplo a beneuolis laceſſitus : ac nõ multo poſt intelligẽs ſe populi libertatẽ ac ſeſe

perdidisse: Nam inito consulatu potentior factus adolescens Ciceronē missum fecit: ac Antonio Lepidoq; conciliatus, copias in unū coegit: et ueluti cēsum quendam triumuiri imperium orbis sibi partiti sunt. Proscriptionis præterea tabulas ultra ducētorum ciuium edidere: in quibus Cicero causa plurimæ litis fuit. Nam Antonius nihil conuentionis omnino ratum habere, ni primus ille proscriberetur: Lepidus Antonio sese iungere. Solus Cæsar ambobus summa ui obiici. Triduo itaq; circa ciuitatem Bononiam horum scelerata colloquia habita sunt: quo loco apud interlabentē fluuium singuli castra locarant. Ferunt diebus primis Cæsarē pro Cicerone certasse enixius: uictū tandē die tertia uirū ommisisse. Omniū compēsatio sic demū habita est. Cæsar Ciceronē: Lepidus Paulū fratrē: Antonius. L. Cæsarē auūculum suum: alios aliis cōcessere: Sic ergo eorū furor et indomita rabies omni ingenio humanitatis exciderūt: ostenderunt magis nullā esse feram uastiorē homine: quū licentiā affectuū nactus sit. His pfectis Cicero, qui cū. Q. fratre apud agrū suū Thusculanū diuertebat audita proscriptione statuit Asturā ad maritimū quendā

ipſius locum pergere: ut inde ingreſſi pelagus in Macedoniã Brutũ conueniant: quoniã iã rumor erat uictorẽ eſſe. Ex ingẽti ergo mœſticia defecti uiribus ſe deferẽdos lecticis tradũt: in quibus ꝑ ipſum iter ſiue imorarẽtur/ſiue eas mutuo propinquarẽt ſimul lugere ac ululare. Quĩtus præcipue animo magis uexari: cui quũ ſubiiſſet in mentẽ ſe cõmeatũ nullũ habere: ꝙ etiã Ciceroni tenuiſſimus erat: tutius uiſum ẽ: ut Cicero fugã præriperet: Quintus domũ ea gratia præcurreret. Vnde apparatior extẽplo rediret. Hæc quũ iter ſe firmaſſent/alter alterũ cõplexi cũ ſũmo luctu diſiũcti ſunt. Inde diebus paucis Quĩtus ipſe a familiaribus ſuis ꝓditus cũ filio a ꝓſecutoribus cæſus est. Asturã delatus Cicero quæsita puppe pelagus petit: ac uẽto secũdo iuxta Circæũ potitus: hic quũ optarẽt nautæ iter incœptũ proſequi: Cicero/ſeu metu maris/ſeu qđ nõdũ omnino Cæſari diffideret: e puppe deſcẽdit/Romãq; poſcẽs cẽtũ ferme ſtadia pedeſtri itinere trãſegit. Inde animi feſſus ac mutatus mare atq; Aſturã repetit. Hic tum graui atq; anxio cogitatu ꝑnoctãs in mentẽ duxit clã Cæſaris domũ poſcere/ac in ea interius ſeſe iugulãs: deteſtãdum illi carnificis

ſcelus obiicere. Verũ ꝑſcrutantiũ craſſatorum timor eum ab hac ꝓfectione repulit. Præterea mõſtra quædã/quæ præſaga mẽte notabat: ex quibus familiaribus ſeſe ꝑmiſit Capuã puppi ꝑducẽdum. Diuerſoria. n. illic habuit: in qbus ardores ſolis flatibus æſtiuis gratiſſime flãtibus euitare conſueuerat. Hic Apollinis erat ſacellũ mari ĩminẽs: Ex quo quũ Cicero adremigaret litori/corui elati pẽnis magno clangore nauiculam impetũt: deinde ſuper utriſq; cornibus antẽnarũ inſidẽtes/parti clamore ſtrepe/parti capita funiũ exagitare. Tũ omnibus id infauſtũ oſtentũ uiſum eſt. Verũ deſcendit e puppi Cicero et in diuerſorio ueluti qetẽ captaturus áccubuit: hic corui ſuꝑ poſte accumulati magis ac magis tumultuoſo clãgore ꝑſtrepũt. Horũ unus deſcẽdẽs in cubiculũ Cicerõis palliũ/quo cubãs erat optus roſtro ab eius frõte deduxit: quod domeſtici quũ uidiſſent malorum p̃ſagi ſeſe excruciare ſi oculos ſuos cæde ſui domini maculare ſuſtineãt: nefandũq; ĩꝑis uideri alitibus uiro ĩmerito infelici opitulari conantibus: ope nulla ipſi permoueantur. Præcipites itaq; mutuis uiribus ac ĩter ſe precibus illũ a lectica ad mare diripiunt. Inter hæc quum lictorum

copia ſuperuenerunt iugulatores : Herennius Cēturio/et Popilius tribunus militum. Is Po/pilius iamdudum parricidii reus opera Cicero/nis/qui cauſam ſuſceperat/defenſus iudicium euaſit. Quum ergo fores/quæ obſeratæ fuerāt fregiſſent: et necubi Cicero inueniretur: et qui aderant ſe illum ſcire negarēt: tradunt adole/ſcentem quēdam. Q. fratris libertum nomine Philologum / quem Cicero ſtudiis liberalibus erudierat/tribuno dixiſſe ipſum per umbroſos conſitosque calles ad pelagus lectica delatum. Tribunus igitur paucis comitibus ſecū aſſūp/tis ad exitum uix præcurrit. Herennius per de/monſtratam ſemitam accelerans illum conſe/quitur. Verum Cicero ut percuſſores iminere cognouit: ſuis uti lecticam ſiſterent imperauit. Inde/ceu perſæpe conſueuerat: quum genam ſiniſtræ impoſuiſſet immotis oculis percuſſo/res proſpiciens iugulum apparat. Miſerum id quippe ſpectaculum. Squalidus enim uultu: comaqꝫ ſparſus: et adeo ſub curis extenuatus: ut ipſorum percuſſorum pleriqꝫ miſere affecti oculos ſuos texerint. Quum iugulum poſce/ret Herennius crine nudum/et extra lecticam uulneribus prolatum/quia tum ſexageſimum

agens ætatis annum:caput ac manus/cũ qui/
bus Philippicas ſcripſerat Antonii iuſſu trun-
cauit Herẽnius/Romãq; attulit:quæ membra
quum Antonius:qui tũ forte comicia habue-
rat : mutilata proſpexit/ingẽti uoce ꝓclamãs:
Sic habeant/inquit/finem proſcriptiones.De/
inde ea poni pro roſtris imperat.Spectaculum
Romanis horrendum:qui non membra Cice-
ronis ſeſe ſpectare / ſed imaginem animi Cru/
delis Antonii uidebãtur. Verum tanto in ſce/
lere id tãtum rite perfectum eſt : qđ Antonius
Vxori.Q.Philologum tradidit.Hæc poteſta-
tem illius nacta præter cæteros cruciatus / qui/
bus eũ affecit/eiuſdẽ carnes ipſum ſeſe ampu/
tare mẽbratim coegit:paulatim igni adurere:
mãdereq; : ſicut hiſtorici quidam aiunt.Tyro
Ciceronis libertus proditionis Philologi nihil
omnino meminit. Cæterum ipſe percepi quũ
Cæſar poſt plurimum tẽporis ad quẽdã e ne-
potibus ingreſſus eſſet : qđ tũ forte Ciceronis
opuſculũ tenebat in manibus:ſubito aduentu
Cæſaris territus libellum in ſinu tẽtauit occu/
lere. Sed id fruſtra/quum præueniſſet Cæſar.
Capto igitur opuſculo eo Cæſar quum ſtãdo
plurimam eius partem euoluiſſet:id reddidiſſe

adolescēti cum hiis uerbis perhibetur. Eloquēs hic uir, eloquens fuit O fili, et amator patriæ. Inde parum post quum idem debellasset Antoniū consul factus sibi Ciceronis filium collegam delegit, atq; sortitus est: cuius magistratu senatus statuas Antoni deiecit, ac nōnulla ipsius ornamēta aboleuit. Præterea publico edidit edicto, ex Antoniorum gēte neminē Marcum appellari. Sic ergo diuino quodam fato ultima ultio ad Ciceronis domū redacta est.

M. T. CICERONIS ELOQVENTIAE PRINCIPIS VITA EX PLVTARCHO PHILOSOPHO CHERONEN. NVPER IN LVCEM EDITA INDVSTRIA ACHILLIS PHILER. BOCHII BONON.

APOLOGIAM PHILER. VNAQVE
M.TVLLI VITAM EX
PLVTARCHO
IOANNES ANTO. PLA. PRO/
MVLGAVIT
IVLI LIGVRIS PONT.MAX.
BONON. SOTERIS
AVREO SAECVLO
M.D.VIII.NONIS APRIL.

